

Årsrapport 2012

Fylkesmannen i Aust-Agder

Innhold

Kapittel 1 - Om embetet	Side 4
Kapittel 2 - Sentrale politiske føringer	Side 13
Kapittel 3 - Resultatområder	Side 27
Kongehuset	Side 27
Miljøverndepartementet	Side 27
Landbruks- og matdepartementet	Side 39
Kunnskapsdepartementet	Side 53
Statens Helsetilsyn	Side 80
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	Side 80
Justis- og beredskapsdepartementet	Side 88
Kommunal- og regionaldepartementet	Side 92
Arbeidsdepartementet	Side 97
Helse- og omsorgsdepartementet	Side 100
Samferdselsdepartementet	Side 122
Utenriksdepartementet	Side 123
Kulturdepartementet	Side 123
Fomyings-, administrasjons- og kirke departementet	Side 123
Andre	Side 129
Endringer i årsrapporten	Side 130

Kapittel 1 - Om embetet

1.1 Tilstanden i embetet og fylket generelt

Aust-Agder er vårt tredje minste fylke med 15 kommuner, og et folketall ved utgangen av 2012 på 112 772 mennesker. Folketallet har steget med 1277 mennesker siste år. Det tilsvarer en vekst på 1,15 prosent, som er under landsgjennomsnittet. Veksten er sterkest fra Arendal og vestover, mens det i øst og i indre bygder er stillstand eller tilbakegang. Størst tilbakegang har Bykle (-41) og Risør (-51). Kommunene Arendal (+535) og Grimstad (+ 293), er de to største kommunene i fylket og har betydelig vekst. Men også Lillesand (+154), Froland (+168) og Birkenes (+ 108) har fin framgang. Gledelig er det at Vegårshei og Evje begge har framgang prosentuellt over fylkesgjennomsnittet. De øvrige har svak befolkningsutvikling.

Det er betydelige regionale forskjeller i fylket med hensyn til vekst og størrelse. Bykle som er den minste (og rikeste) kommunen har 929 borgere, mens Arendal har 43 336. Det er sju kommuner under 2500 mennesker i fylket, fem kommuner mellom 3500 – 7000 borgere og tre over 10 000, hvorav Lillesand akkurat passerte grensen.

Aust Agder har fire Stortingsrepresentanter. Det er det laveste antallet på Stortinget.

Arbeidsledigheten i Aust-Agder var ved årsskifte 2.9 % av arbeidsstyrken. Dette utgjør en nedgang på 100 personer fra i fjor. Ledigheten er noe over landsgjennomsnittet (2,4 %), men er historisk lav. Totalt var 1641 personer uten arbeid, 666 menn og 975 kvinner. Ledigheten er størst i aldersgruppen 30 – 39. Nedgangen i ledighet er størst i østregionen, som tradisjonelt har hatt høyest ledighet. Bygg og anlegg har en svak økning i ledighet mens industri har hatt en nedgang. Det er også færre permitterte enn i fjor.

Konjunkturutviklingen for Aust-Agder, er fortsatt usikker, men NHOs bedriftsundersøkelse viser at et klart flertall av bedriftene er optimister og forventer økt sysselsetting. Mange bedrifter er eksportrettet og har et marked som er utfordrende. Både Europa og USA sliter med høy ledighet og lavere aktivitet. Plastbåtindustrien som har vært en betydelig næring i fylket, har enda ikke kommet seg etter forrige finanskrise, og sliter med etterspørselen. Mange har flyttet produksjonen til lavkostland. Leverandørindustrien til petroleumsnæringen har gode prognoser framover, og konkurransekraften er betydelig. Innenlands er etterspørsel høy, og det er god aktivitet i bygg og anleggsindustrien. Maritime næringer står fortsatt meget sterkt i regionen. Varehandelen sysselsetter nå flere mennesker enn industrien i Aust-Agder. Fylket har falt på statistikken over nyetableringer, etter at man i mange år har ligget på grundertoppen. Agderfylkene er vår største eksportregion, unntatt olje og gass. Industrien er organisert i to store nettverk - Eyde nettverket for tradisjonell metallindustri, og Node nettverket for olje og gassleverandør industri. Til sammen omsatte bedriftene i Agder for mer en 50 milliarder kroner i 2012.

Fylkesmannen har tatt initiativ til et dialogforum mellom de regionale statsetatene og næringslivet. Forumet har hatt to møter i 2012, og har blitt meget godt mottatt. Det er viktig å bidra til bedre forståelse mellom offentlig forvaltning og næringslivet, samt å lage avstanden kortere mellom bedriftene og staten.

Levekårsutfordringene i Aust-Agder er betydelige. Mange familier strever, og på mange ulike statistikker kommer austegdene dårlig ut. Fylket har lavest gjennomsnittsinntekt, ligger høyt på uførhet, på bruk av antidepressiva, på vinningskriminalitet og scorer under landsgjennomsnittet på nasjonale prøver for å nevne noe. Nylig publisert forskning viser at austegdene på tross av det er godt fornøyd med eget liv. Utfordringene er blant annet adressert av Fylkesmannsembete, som har tatt initiativ til et levekårsprosjekt i kommunene Åmli og Arendal. Dette prosjektet fikk nylig mye oppmerksomhet ved H.M. Kongens besøk i Åmli. Videre bruker vi skjønnsmidler i et fylkesomspennende prosjekt for mer læringstrykk i skolen. Alle kommunene er med, og det er forventninger til at prosjektet skal ha positiv effekt. Det finnes etter hvert mye dokumentasjon på tilstanden i fylket, men som alltid er arbeidet med å hjelpe menneskene det mest krevende. Mange kommuner jobber godt med utfordringene.

Det har vært stor spenning til hvordan spørsmålet både om eventuell fylkessammenslåing og spørsmålet om 4 kommuner som søkte overflytting til Vest-Agder skulle gå. Det var som kjent en folkeavstemming i 2011, som ga klart flertall i Aust-Agder mot fylkessammenslåing og der 4 kommuner i vestregionen med like klart flertall ønsket overgang til nabo fylket. Slik vi nå har forstått det er saken lagt død, ved at de tre regjeringspartiene er enige om at dagens fylkesgrense skal bestå. Austegdene lever godt med en slik konklusjon, og det er brukt mye tid på å lege sårene etter den opprivende striden. Fylkesmannsembetet tok ikke stilling til spørsmålet om fylkessammenslåing, men advarte mot at de 4 kommunene skulle melde overgang. Det ville marginalisert fylket vårt og ville bidratt til at fylket ikke ville kunne bestå over tid. Det er fremmet egen sak for Stortinget om

spørsmålet.

Proessen om endringer i fylket- og kommunestruktur har tatt mye oppmerksomhet i fylket, men helt uavhengig av det er det mye samarbeid mellom fylkene. Statsetatene er i all hovedsak regionalisert og dekker begge fylker. Videre har mange organisasjoner og bedrifter bare ett kontor i et av fylkene. Universitetet og sykehuset har store virksomheter i begge fylker, men hovedkontoret er i Vest-Agder. Sykehuset er lokalisert i Flekkefjord, Kristiansand og Arendal, mens Universitetet har campuser på Gimlemoen i Kristiansand og i Grimstad. Motorvegen mellom Grimstad og Kristiansand muliggjør et større arbeidsmarked, som har fungert meget positivt for regionen. Det tar nå under en time mellom fylkeshovedstedene.

Fylket har hatt besøk av mange Statsråder og flere Stortingskomiteer også i 2012. H.M. Dronningen besøkte 900 års markeringen av Dypvåg Kirke og deltok også på en minnemarkering på Askerøya i forbindelse med 200 års markeringen av slaget ved Lyngør. H.K.H. Kronprinsen deltok på åpningen av Kortfilmfestivalen i Grimstad og under en markering i Risør, der H.M. Kronprinsen fikk "Blanch Majors Forsoningspris"

FM har sammen med lokale krefter tatt initiativet til noe som vi har kalt "Arendalsuka", som er et stort politisk arrangement over flere dager. I 2012 ble det arrangert for første gang, og samlet hele den politiske eliten i Arendal.

Vi har på vegne av Miljøverndepartementet arrangert en nasjonal strandsonekonferanse i Arendal. Konferansen ble meget vellykket, og Departementet har bedt oss om å arrangere en oppfølgings-konferanse.

De økonomiske utsiktene for kommunene i fylket er blitt forverret gjennom året og netto driftsresultat er for 2012 budsjettert med dårligere resultatet enn for 2011. Budsjettert resultat er 0,5 prosent for 2012, mot 1 prosent i 2011 og 2,5 prosent i 2010. Netto driftsresultat har de siste 3 årene, inkludert budsjett 2012, en mer negativ utvikling enn på landsbasis der det kun har falt fra 2,3 prosent til 2,2 prosent fra 2010 til 2011. Fem kommuner budsjetterer med negativt netto driftsresultat og bare tre med et resultat over 3 prosent.

Grimstad kommune var den eneste kommunen i Aust-Agder som var innmeldt inn i ROBEK-registeret. De ble meldt ut av ROBEK sommer 2012 etter å ha klart å dekke inn det regnskapsmessige merforbruket de fikk i 2008.

Utfordringer for kommunene i Aust-Agder er den høye lånegjelden de har, samt den negative utviklingen av skatteinntekt i forhold til landsgjennomsnittet. Aust-Agder er et skattesvakt fylke. Det er bare tre kommuner som har vekst, Bygland, Åmli og Iveland kommune, resten av kommunene har hatt nedgang i skatteinntekt fra 2011 til 2012. Alle kommunene, med unntak av Bykle og Valle kommune, har skatteinntekt godt under landsgjennomsnittet. Skatteinntekten ligger for de 13 andre kommunene mellom 64,3 prosent og 89,9 prosent. Lavest er Gjerstad og Birkenes kommune med 64,3 prosent og 69,7 prosent av landsgjennomsnittet.

Aksjeutbytte fra Agder Energi og eiendomsskatt er fortsatt viktige ekstra inntektskilder for at kommunene skal gå i balanse. Utfordringen er å få forutsigbart utbytte fra Agder Energi. Fra 2011 til 2012 ble utbyttet redusert fra 201,3 millioner kroner til 163,6 millioner kroner for kommunene i Aust-Agder.

Forholdet til kommunene er preget av gjensidig respekt og tillit. De mange treffpunktene vi har med kommunene er preget av åpenhet og dialog. Det er fra embetet og embetsledelsen lagt stor vekt på å ha et godt og nært forhold til kommunene, noe vi har lyktes med etter tilbakemeldinger vi får. På noen konfliktfylte områder har vi lyktes med å etablere en ny praksis, i forståelse med miljødepartementet. Det gjelder særlig i strandsonesaker og forvaltningen av villreinen i heiområdene. Antall innsigelser går ned, og de fleste løses i dialog mellom embetet og kommunen. Vi hadde tre meklinger i 2012, men ingen mot egne fagavdelinger. En meklings var mot Riksantikvarene, en mot Fylkeskommunen og en mot Forsvarsbygg. Avstanden i fylket er små, og samarbeidet er preget av nærhet og felles virkelighetsforståelse.

Tilstanden i embetet.

Året 2012 har vært et virksomt og godt år for Fylkesmannen i Aust-Agder. Vi har hatt jevn og høy aktivitet. Innenfor de ulike fagområder har vi løst omfattende oppdrag fra departement, direktorat og tilsyn. Oppdragene er løst på en god måte. Det er generelt stort arbeidspress i avdelingene, og de ansattes ambisjonsnivå er høyt for å løse oppdragene på best mulig måte. Vår vurdering av resultatet på de ulike områdene, viser at måloppnåelsen er god.

Ved utgangen av 2012 var det 88 ansatte i embete, inkludert engasjementer og fast ansatte. Det har vært gjennomført en gjennomgang av organisasjonen, som har medført at utdanningsavdelingen er tilført vergemål og klagesaker etter plan og bygningsloven. Avdelingen heter nå Utdanning- og Justisavdelingen.

Landbruksavdelingen har overtatt beredkapsoppgavene og benevnes Landbruk- og Beredkapsavdelingen. Ellers

er avdelingsstrukturen som tidligere.

Det er journalført 25 515 journalposter. Pr 31.12. 12 hadde vi utgående journalposter til avnotering for de siste 14 dagene, som etter vår vurdering er at vi er ajour. Arkivverket sier tre til fem dager, noe vi mener er for kort tid i forhold til å sikre at mottaker har mottatt brevet fra oss, før det publiseres i offentlig journal.

Fylkesmannen har besøkt alle kommunene en rekke ganger, og deltatt på et stort antall arrangementer, bedriftsbesøk og møter. I tillegg har det vært avholdt to statlige etatsledermøter, to møter med ordførere og rådmenn (det ene en to dagers samling), ett møte med Stortingsbenken, fylkesberedskapsrådsmøte, mange KS møter og konferanser, embetsstyringsmøter og mange informasjonsmøter i embetet.

Sykefraværet i embete har steget siste år, og var på 5 %, som er 0,95 % høyere enn i fjor. Økningen skyldes i hovedsak ikke arbeidsrelaterte langvarige sykemeldinger. Korttidsfraværet er imidlertid redusert fra 1,45 % til 1,35 % i 2012.

I forbindelse med omorganiseringsprosessen ble tverrfaglighet i embetet spesielt vektlagt. Vi er enda ikke gode nok på dette, men beveger oss i riktig retning. Særlig går planarbeidet bedre, ved at mange avdelinger har aksjer i det. Vi bruker mye tid på å veilede kommunene, særlig om økonomi og juss. Vårt inntrykk er at kommunene verdsetter høyt den kompetanse vi har, og vi har et tett og fortrolig forhold til alle kommunene i fylket.

Fylkesmannen tar mange initiativ, på et bredt spekter av saker. Vi har, som nevnt, initiert Arendalsuka – en nasjonalarena for politikk og demokrati, et «tidlig innsats prosjekt» med levekår som tema, et utdanningsprosjekt for å bedre kvaliteten i skolen, et prosjekt for marin forskning, et stort strandsoneprojekt i Tvedestrand for å bedre dialogen og forståelsen for viktigheten av å bevare strandsonen og en søknad om å omdanne raet til nasjonalpark for å nevne de viktigste.

Vi strever med saksbehandlingstiden på byggesak, og har iverksatt mange tiltak, men vi har ennå ikke lyktes å få saksbehandlingstiden ned – det er en utfordring vi er bekymret for. Vi mener at det hadde vært naturlig at Kommunal- og Regionaldepartementet tilførte oss ressurser til en ny stilling etter at lovverket på saksbehandlingstid ble innskjerpet. Vi har omdisponert og omprioritert internt i embetet, men saksmengden har økt og mange saker er komplekse og tar mye tid.

Økningen i antall innsynskrav er formidabel, og krever stor ressursinnsats hos oss. Vi har hatt opp til 160 innsynskrav på en dag. Offentlige dokumenter går raskt, men det kreves innsyn i mange brev som er unntatt offentlighet. I og med at vi praktiserer meroffentlighet innebærer disse kravene at dokumentene må gås nøye gjennom, sensitive opplysninger sladdes og det må gjøres vedtak om begrenset innsyn i hver enkelt sak. Dette legger beslag på saksbehandlerressurser som ellers kunne ha vært nyttet til saksbehandling. Dette er med på å forsterke utfordringene vi har når det gjelder å overholde saksbehandlingsfrister.

Helhetlig og strategisk ledelse

Fra å ha spesielt fokus på ledergruppa som ledergruppe og samspill mellom ledelse og tillitsvalgte i 2011, ble videreutvikling av embetet som lærende organisasjon og tverrfaglig samhandling satt i fokus for fylkesmannens leder- og personalutviklingstiltak i 2012. Organisasjonsgjennomgangen 2011/12 avdekket flere områder der vi kunne bli bedre på tverrfaglig samhandling og å lære av hverandre på tvers av avdelingsgrensene. Noen av de aktuelle områdene ble brukt som eksempeltema når vi gjennomførte personaldager og seminar i 2012. Erfaringene fra disse tiltakene er en økende bevissthet internt i embetet for at vi har mye å hente på mer samarbeid og noen konkrete resultater kan vi finne. Det ser imidlertid ut som stort arbeidspress og mange sektorspesifikke oppdrag og krav gjør at det er vanskelig å endre praksis på mange områder på en gang. Dette forsterkes gjennom sektorvise oppdragsbrev der tverrsektorielle oppgaver bare etterspørres av det departementet som eier området mest. Eksempelvis kan nevnes Folkehelse og Inn på tunet. Disse områdene nevnes bare i oppdragsbrev fra HOD og LMD, selv om de forutsetter samhandling på tvers av flere avdelinger når gjennomføring skal skje. Det medfører at slike samhandlingsoppgaver kommer i tillegg til ordinære oppdrag i andre avdelinger og vil i en hektisk og travel hverdag lett kunne bli nedprioritert. Vi prøver å motvirke dette gjennom arbeidet med vår felles virksomhetsplan. Ved å klargjøre aktuelle grenseflater mellom sektorområdene og diskusjoner rundt hva hvert område kan bidra med for best mulig måloppnåelse, er vi i gang med å finne en arbeidsform kan videreutvikles.

Våre fysiske lokaliteter i fylkeshuset gir også spesielle utfordringer knyttet til samhandling internt i embetet. Kontorene er fordelt på fire etasjer i to forskjellige hus. Personalsamlingene tydeliggjorde viktigheten av at medarbeiderne i embetet i større grad må bli bedre kjent på tvers av avdelingene.

For å videreutvikle og styrke samhandlingen innen ledergruppa ble det arrangert studietur til Madrid i 2012. Helsesektoren sentralt og lokalt med tverrsektoriell tilnærming ble belyst. Det ble også avholdt lederseminar med

gjennomgang og diskusjon rundt heftet "Fylkesmannsrollen - utvikling og utfordring". Effekten av slike tiltak er vanskelig å måle direkte, men har for vårt vedkommende bidratt til at vi er mer en ledergruppe enn en gruppe ledere, og det har gjort det enklere å få organisert tverrsektorielt samarbeid i embetet. Embetet har en flat struktur, med leder og nestleder i hver avdeling, og utviklingstiltak for nestlederne vil bli viet mer oppmerksomhet framover.

Vi har hatt et mer innadrettet fokus i 2012 og fellestiltak med andre embeter kommer sterkere i 2013. Det er planlagt felles lederseminar med ledergruppene hos Fylkesmannen i Vest-Agder og Telemark i 2013, med tverrfaglig samhandling og videreutvikling av ledergruppene som tema, samtidig som det også planlegges et fellesseminar for de administrative avdelingene i de samme embetene. Vi har mange like utfordringer og stor nytte av idé- og erfaringsutveksling.

Å rekruttere og beholde kvalifiserte og motiverte medarbeidere er en del av embetets strategi, og det legges vekt på å opprettholde og utvikle høy fagkompetanse, opprettholde et godt fysisk og psykososialt arbeidsmiljø og stimulere til læring og kompetanseutvikling gjennom eget arbeid og faglig oppdatering.

I embetets strategiske plan er det lagt vekt på dialog og forutsigbarhet i forhold til brukere og samarbeidspartnere. Som nevnt tidligere har vi tett og nær kontakt med kommunene som er våre viktigste samarbeidspartnere lokalt. Vi opplever at arbeidsformen med aktiv dialog og forutsigbarhet gir gode relasjoner og sikrer vår legitimitet som regional stat. Å være klare på hva som er innenfor vårt beslutningsområde og hva som hører til det kommunale selvstyre gjør også at vi oppnår gjensidig tillit og større forståelse for ulike roller. Under personalseminaret høsten 2012 inviterte vi ordfører og rådmann i en av kommunene til å gi oss innspill på «Fylkesmannen som kommunens beste venn».

Møtene med nye kommunestyrer som ble påbegynt høsten 2011 ble slutført i løpet av 2012. Da hadde samtlige kommunestyrer hatt besøk og orientringer fra Fylkesmannens ledergruppe.

Det er også lagt vekt på en utstrakt representasjon fra fylkesmannen personlig noe som gir god dekning i lokalpressen og som fører til at flere aust-egder får et forhold til «sin» fylkesmann.

Risikostyring

Overordnet risikopolicy for embetet ble utarbeidet høsten 2012. I retningslinjene er det lagt til rette for et mer helhetlig system for risikostyring enn det vi har hatt tidligere. Arbeidet ble slutført så sent i 2012 at det vil bli iverksatt først fra 2013. I 2012 videreførte vi risikostyring som en del av avdelingsledelsens styringssystem; Det ble gjennomført risikovurderinger i forbindelse med utarbeidelse av de avdelingsvise virksomhetsplanene. Vi har derved ikke hatt et felles dokumentasjonssystem, men det har i hovedsak vært etablert et matriseoppsett som angir risiki/ risikoområder. Med utgangspunkt i disse er de vektet i forhold til sannsynlighet og konsekvens som angir graden av risiko med påfølgende tiltak. Noen områder avdekkes her, men systemet har ikke vært godt nok, så vi ser fram til å få iverksatt et mer helhetlig system fra 2013.

Vårt risikovurderingssystem skal ta utgangspunkt i felles virksomhetsplan. Malen for denne er endret slik at det framover vil være sporbarhet på ROS-analyser gjennomført på de ulike resultatområdene. Ledergruppa skal ha ansvar for å gå gjennom de ulike risikomatrisene/risikokartene og prioritere aktuelle risikoreducerende tiltak. Oppdatert risikooversikt inngår i tertialrapportering til ledelsen.

Med avdelingsvise risikovurderinger har vi ikke klart å ta ut og dokumentere enkeltområder i forhold til embetets totale måloppnåelse. Vi finner allikevel grunn til å påpeke at Fylkesmannen i Aust-Agder er et oversiktlig og lite embete der fare for mangel på måloppnåelse fanges opp relativt raskt og tiltak settes inn. I dette avdekkes behovet for en mer total analyse av områder innenfor rekruttering og kompetanse. Vår oppfatning er at dårlig rekruttering i hovedsak er relatert til lønnsnivået i embetet. Dette gjenspeiler seg spesielt på fagstillinger hvor det er ønskelig med erfaring fra arbeidsområdet. Vi er ikke konkurransedyktige hverken i forhold til regional stat eller fylkeskommunene. I tillegg erfarer vi at vi heller ikke er konkurransedyktige i forhold til kommunene. Tidligere var kommunene en naturlig "rekrutteringskilde", men nå opplever vi det motsatt. Dette er et tankekors når embetet i stort skal representerer det fremste av fagkunnskap innenfor fagområdene embetene dekker. Over tid vil dette kunne gå ut over vår autoritet på de respektive fagområdene. Det er satt inn tiltak i form av «egne midler» i lokal lønnsnett, men det kan være at en mer systematisk tilnærming vil avdekke behov for andre tiltak i tillegg.

Det er tidligere gjennomført en ROS analyse når det gjelder informasjonssikkerheten i embetet og satt inn tiltak for å lukke avvik i forhold til kravene for informasjonssikkerhet. En ny analyse skulle vært gjennomført i 2012, men av ulike årsaker er gjennomgangen utsatt til 2013.

1.2 Ressursbruk og andre økonomiske forhold

Budsjett og regnskap

Det utarbeides årlig et overordnet budsjett og virksomhetsplan i tillegg til oppsett av et langtidsbudsjett med prognoser for de nærmeste årene. Videre utarbeider hver avdeling et detaljert driftsbudsjett og avdelingsvise virksomhetsplaner. Vi er svært glade for at foreløpig tildelingsbrev angir de økonomiske rammene for virksomhetsåret vi går inn i.

Internregnskap 2012 viser følgende resultat:

Inntekter		Utgifter	
Tildeling FAD inkludert overføring fra 2011	-50 066 000	Lønn	41 480 358
Trekk - etterslep lisensbetaling	284 000	Husleie og fellestjenester	5 778 557
Diverse komp FAD	-963 628	Andre driftskostnader	7 979 205
Diverse inntekter	-3 207 926		
Diverse refusjoner og trygd	-1 569 139		
	-55 522 693		55 238 120
Mindreforbruk 2012	284 573		

Årsresultat kr 285 000 er søkt overført til 2013. I vår prognose, rapportert inn til FAD i september, meldte vi et planlagt mindreforbruk på 100 000 kroner. Beløpet ble høyere grunnet at økning i overheadinntektene ble noe høyere enn først antatt.

Finansiering utenom 1510

Som det går fram av regnskapsoversikten over er vi helt avhengig av overheadinntekter for å få et driftsbudsjett i balanse. Vi vil imidlertid påpeke at det er svært uheldig at enkelte fullmaktsbrev og embetsoppdrag blir gjort kjent for oss så vidt sent som februar/mars. Dette forsinker den interne budsjettprosessen, og også oppgavegjennomføring på enkelte områder.

Embetet har lagt prinsippene i punkt 5b i brev fra FAD til grunn for dekning av administrative kostnader i forbindelse med oppdrag finansiert utenom 1510, der ikke oppdragsgivende departement/direktorat har bedt om beregning etter punkt 5a.

Vi er anmodet om å skille ut godtgjørelse til sensorer og godtgjørelse til kontrollkomisjonens medlemmer og tallene er som følger:

Kunnskapsdepartementet: Av beløpet på kr

1 543 836,23 utgjør kr 834 141,36 godtgjørelse til
sensorer. Helse og omsorgsdepartementet: Av beløpet på kr 3 552 646,22 utgjør kr 1 818 162,56 godtgjørelse til kontrollkommissjonen.

Sammenligning ressursbruk 2011 og 2012

Departement	2011	2012
	% andel	% andel
MD	18,80	19,10
LMD	13,51	13,14
KD	9,39	8,52
BLD	3,33	3,76
JPD	5,44	3,82
KRD	2,97	3,11
AD	0,31	1,24
HOD	14,70	13,96
Andre	31,55	33,35

Det er liten vridning i ressursbruk mellom fagområdene når vi sammenligner ressursbruk i 2012 med 2011. Vi har hatt et større forbruk på det som sorterer under Andre. Vi overførte et relativt høyt beløp fra 2011 til 2012 som vi har brukt opp i 2012. Det er blant annet benyttet til embetsinterne saker som større IKT-innkjøp, grafisk profil, personalseminar og innkjøp av møbler. Alt dette konteres på resultatområde 950 og sorterer under områdene for andre i ressursrapporteringen.

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
Miljøverndepartementet	kr 9 636 783,36	kr 1 758 287,00
Landbruks- og matdepartementet	kr 6 628 141,23	kr 2 551,95
Kunnskapsdepartementet	kr 4 297 193,81	kr 1 543 836,23
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	kr 1 897 238,94	kr 0,00
Justis- og beredskapsdepartementet	kr 1 927 399,08	kr 703 312,59
Kommunal- og regionaldepartementet	kr 1 570 493,63	kr 0,00
Arbeidsdepartementet	kr 624 061,54	kr 825 997,37
Helse- og omsorgsdepartementet	kr 7 045 462,26	kr 3 552 646,22
Andre	kr 16 833 342,06	kr 0,00
Sum:	kr 50 460 115,00	kr 8 386 631,00

1.3 Andre forhold

Punkt 1.3 er tilbakemelding på tildelingsbrevet kapittel 1.3 og 1.4 med unntak av risikostyring og strategisk ledelse som vi har valgt å legge inn i kapittel 1 om embetet.

Rapportering

Det er fortsatt mange (for mange) delrapporter til oppdragsgivende departement/direktorat i tillegg til årsrapporten. Det brukes mye ressurser på rapportering. Det er fortsatt en utfordring for FAD å få dette samordnet gjennom årsrapporten. Eksempelvis forlanger Direktoratet for naturforvaltning full rapportering i august/september i tillegg til egen rapportering i januar på siden av vanlig årsoppgjør og årsrapport.

Ikt-arkitektur

Vi har ikke utviklet egne elektroniske tjenester i 2012. Det har derfor ikke vært aktuelt å legge til rette for bruk av min ID eller mot Altinn inn mot våre tjenester her lokalt. Vi avventer sentrale føringer i forhold til dette, og tar retningslinjene for IKT-arkitektur foreløpig til etterretning. Vi bruker Altinn i kommunikasjon med næringsliv og publikum innenfor rapportering av årlige utslipp fra private bedrifter som har fått utslippstillatelse med hjemmel i forurensningsloven.

Informasjonssikkerhet

Embetets policy for informasjonssikkerhet med tilhørende rutiner er på plass og er dokumentert. For å klassifisere og verdivurdere eksisterende data har vi videreutviklet oversikten over fagsystem og data som vi la til grunn for våre sikkerhetsrutiner. Vi savner imidlertid lovet klassifiseringsskjema og rapporteringsskjema for fullt ut å gjøre jobben i henhold til oppdrag. Vi registrerer også at det ikke er mulig å ta inn skjemaet vi har i årets årsrapport – ei heller legge den ved som elektronisk vedlegg.

Sikkerhetsarbeidet er godt forankret i embetsledelsen med assisterende fylkesmann som leder av sikkerhetsutvalget, selv om vi fortsatt kan ønske oss større oppmerksomhet på området i fagavdelingene. Utvalget har i 2012 hatt fokus på trusselfaktorer og motivasjon for sikkerhetsarbeidet, blant annet gjennom en egen sikkerhetsdag for alle ansatte. Der benyttet vi foredragsholdere fra Watchcom og Norsis. Mye gjøres, men vi har

også utfordringer knyttet til endringer i teknologien, bærbart utstyr og vi er fortsatt ikke i mål når det gjelder et velfungerende avvikshåndteringssystem. Ved å ta i bruk DSBs gamle lokaler i fjellanlegget ved fylkeshuset her, har vi etablert beredskapsløsning for katastrofebackup. Opplegget har kapasitet til å kjøre katastrofebackup for flere embeter dersom det er ønskelig.

IKT-strategi

IKT-strategi for Fylkesmennene er fulgt opp gjennom overgang til felles active directory (AD) i 2012 implementering av Lync. Vi har tidligere kjøpt telefontjenester fra huseier. I forbindelse med at de la om sitt system la vi om til egen og ny telefoniløsning basert på Trio sentralbordlisens og Lync. Som det første av embetene som tok i bruk ny løsning, har det naturlig vært en god del småfeil og mindre problemer som vi etter hvert får rettet på. Vi ser fram til at embetene får et mer fast driftsnettverk på plass slik at det blir flere som kan gi support enn det som har vært mulig til nå.

Innkjøp

Fylkesmannen i Aust-Agder deltar i et interkommunalt innkjøpssamarbeid for offentlig anskaffelser (Agder IKS). I samarbeidet er det tilsatt flere personer med innkjøpskompetanse og det er etablert rutiner i henhold regelverk for offentlig anskaffelser. Spørsmålet om e-handel er avklart tidligere med innkjøpssamarbeidet, som har tilkjennegitt at de ikke ønsker å anskaffe et elektronisk innkjøpsverktøy. Vi har allikevel valgt å fortsette samarbeidet ut i fra at vi har svært lite volum når det gjelder ordinære innkjøp som rekvisita, møbler og også IKT utstyr. Rammeavtalene som innkjøpssamarbeidet har inngått gir oss mer igjen enn det vi ville ha klart å oppnå som en liten innkjøper.

Når det gjelder store enkeltkjøp og oppdrag som settes ut eksempelvis forvaltningsplaner, benytter vi Merzell KGV.

Vi har utarbeidet egen innkjøpsstrategi og ordningen med egen innkjøpskoordinator er videreført. Det er informert om avtalene i ledergruppa samt i avdelingsmøter.

Miljø og klima

Det vesentligste av embetets miljøbelastninger er knyttet til drift av kontorene (energi og avfall) samt til reiser. Vi har gjennom miljøfyrtårnsertifisering skaffet oss god oversikt over vår relative andel av energiforbruket på Fylkeshuset, samt sikret god avfallshåndtering. Vi er leietakere i Fylkeshuset AS som også er miljøfyrtårnsertifisert. Videre er embetet medlem av Grønt Punkt Norge.

Fylkesmannen i Aust-Agder er medlem av Klimapartner – et prosjekt i regi av FNbyen Arendal. Klimapartner organiserer privat næringsliv og offentlige virksomheter som ønsker støtte og stimulering til klimavennlig drift og utvikling. I den sammenheng var Fylkesmannen i Aust-Agder en av ti statlige virksomheter med i pilotprosjektet Klimanøytral stat. Prosjektet ble sluttført våren 2012. Den største fordelene av prosjektet har vært at vi har fått en større bevissthet mellom klimautslipp og kostnader samt hva som bidrar mest og minst til klimautslipp og hva vi bør ha fokus på i denne sammenheng. Hovedutfordringen knyttet til klimanøytralitet for oss dreier seg om reisevirksomheten vår – spesielt til og fra arbeidsstedet. Mange bor slik at det ikke er mulig å benytte kollektivtilbud. Når det gjelder reiser i jobb stimuleres det internt til i størst mulig grad å bruke buss framfor fly og privatbil.

Et av våre lokale hotell tilbyr Grønne konferanser – et lavutslipp konferansealternativ. Vi har avtale med hotellet og det er gitt en bred orientering om tilbudet (ved hotelldirektøren) i felles informasjonsmøte i embetet.

Kommunikasjonspolitik

Fylkesmannen i Aust-Agder har deltatt og bidratt på linje med øvrige embeter med tilrettelegging for den nye nettportalen.

På grunn av vakanse i kommunikasjonsrådgiverstillingen i 2012 har vi ikke klart å prioritere et systematisk arbeid med klart språk i større skala. Vi har lagt vekk på de små påminnelsene med ukentlig språkråd på intranettet og årvåkenhet når det gjelder brev som går ut. Ny kommunikasjonsrådgiver vil være på plass i januar 2013 og dette arbeidet vil komme i gang i løpet av våren, samtidig som ny kommunikasjonsstrategi utarbeides.

Økning av antall lærlinger i statsforvaltningen

Fylkesmannen i Aust-Agder har hvert år siden 1999 hatt en lærling i kontorlaget. Alle har gjennomført fagprøven med godt resultat. Det gjaldt også vår kontorlærling som var ferdig fagarbeider sommeren 2012. Vi fikk

imidlertid ikke tak i ny lærling fra høsten da alle aktuelle ungdommer (seks personer) hadde fått læreplass i andre bedrifter. I løpet av høsten arbeidet vi for å få kontakt med ungdommene på et tidligere tidspunkt og vi har godt håp om å rekruttere inn ny lærling i kontorfaget fra høsten 2013. Det lyktes oss heller ikke å få lærling innenfor IKT-servicemedarbeiderfaget. Vi har vurdert mulighetene for å øke antallet. Foreløpig er dette stilt i bero, fordi vi pr dags dato ikke har fysisk plass til en lærling ekstra. Spørsmålet vil bli tatt opp igjen når huseier kan stille mer kontorareal til disposisjon for oss i Fylkeshuset

Samarbeidsavtale om et mer inkluderende arbeidsliv

I forbindelse med inngåelse av ny samarbeidsavtale i januar 2011, om et mer inkluderende arbeidsliv, har vi følgende målsettinger:

Delmål 1: Sykefravær

Sykefraværet skal ikke overstige snittet av de siste tre års sykefravær. Måltallet vårt for 2012 var dermed 3,8 prosent. Ved at vi i 2012 hadde et sykefravær på 5 prosent nådde vi ikke helt denne målsettingen. Korttidsfraværet, det vi si sykefravær med kortere varighet enn 16 dager, utgjorde i 2012 1,35 prosent og representerer ikke noe problem.

Med dagens system er vi ikke i stand til å registrere om sykefraværet er arbeidsrelatert, men vi kjenner ikke til at så er tilfelle. Vi har gode rutiner som sikrer at arbeidsgiver følger opp og viser omsorg for alle arbeidstakere når de blir syke.

Delmål 2: Personer med redusert funksjonsevne

I tråd med intensjonene i IA-avtalen legges det rutinemessig til rette for at ansatte, med redusert funksjonsevne enten varig eller midlertidig – kan jobbe mest mulig og lengst mulig. Alle ansatte skal ved behov få en ny ergonomisk gjennomgang av arbeidsplassen sin og alle ansatte skal gjennomføre minst en årlig medarbeidersamtale. Jf. for øvrig rutiner for sykefraværsoppfølging. Nyansatte med eventuelle funksjonshemninger får nødvendig tilrettelegging. Vi har fokus på tilrettelegging og i enkelte tilfeller gjøres dette i samarbeid med behandler og NAV.

Som et forebyggende HMS tiltak har vi i 2012 kjøpt inn flere hev/senk-pulter, ståmatter og nye stoler.

I 2012 har vi hatt samarbeid med NAV og stilt til disposisjon to arbeidsplasser for arbeidssøkere som har behov for å teste ut sin funksjonsevne og/eller opparbeidet seg viktig arbeidspraksis hos oss. Dette samarbeidet fungerer meget bra og er i tråd med tiltakene vi har skissert i vår lokale samarbeidsavtale.

Når det gjelder ordinær tilsetning av medarbeidere med redusert funksjonsevne, opplever vi at søkere unnlater å opplyse om dette i søknaden på stillinger hos oss. Vi har derfor hatt problemer med positivt å særbehandle denne gruppen i tilsettingsprosesser.

Delmål 3: Avgangsalder

Det var ingen medarbeidere hos oss som tok ut hel alderspensjon i 2012. Av i alt 12 medarbeidere over 62 år har fem tatt ut delvis AFP (en av disse i 2012), en har fått innvilget delvis uføretrygd i 2012 og de resterende seks er fortsatt i full stilling.

Seniormedarbeidere gis mulighet for faglig fornyelse samt tilbys deltakelse på kurs om forberedelse til pensjonsalderen. I tillegg har vi inngått avtale om ytterligere tjenestefrie dager med lønn i henholdt til Hovedtariffavtalens punkt 5.9.1b - en gradet modell.

Lokalt IA-råd

Fra mai 2011 har Fylkesmannen i Aust-Agder vært representert i IA-rådet i Aust-Agder.

Rådet består av representanter fra NHO, KS, Virke, Spekter, LO, Unio, YS, Akademikerne, Arbeidstilsynet og NAV og har i 2012 hatt fire møter. NAV arbeidslivssenter har i 2012 ivaretatt både sekretariatsfunksjon og møteledelse. IA-rådet i Aust-Agder har også hatt et felles møte med IA-rådet i Vest-Agder hvor aktuelle aktiviteter i 2012 ble drøftet. Rådet har arrangert samling med tema helsefremmende arbeidsplasser; 400 deltakere og to fagdager med tema «Tilretteleggingsplikt og medvirkningsplikt; hvor går grensene?» Totalt 360 deltakere (en for privat sektor og en for offentlig sektor). Det vil si totalt nesten 800 deltakere i 2012 - stort tall i et lite fylke. Samlingene fikk svært gode tilbakemeldinger.

Kapittel 2 - Sentrale politiske føringer

2.1 Generelle samordningsoppgaver. Fornyning av offentlig sektor

Samordning

Aust-Agder er et lite fylke med bare 15 kommuner. Dette gjør kontakten og samordningsoppgaver noe enklere enn i større fylker. Vi har to fellesmøter med ordførere og rådmenn i løpet av året, i tillegg til en rekke andre møteplasser. Kontakten med kommunene er tett og tillitsfull.

Fylkesmannen i Aust-Agder er et lite og kompakt embete med korte kommunikasjonslinjer. De ukentlige ledermøtene, samt plan- og tilsynsmøter, er viktige interne samordningsarenaer.

Vi har også tett og god kontakt med regionale statlige etater. Vi har to egne møtepunkter med regionale statlige etater i året sammen med Fylkesmannen i Vest-Agder. I tillegg møtes statlige etatsjefer i en rekke ulike sammenhenger, eksempel Dialogforum stat-næringsliv som arrangeres to ganger i året. Personlige kontakt og kjennskap er en stor fordel blant annet ved krisehåndtering.

I all vår kommunekontakt er samordning av statlige styringssignaler et gjennomgående tema. Det er meget sjelden kommunene melder om problemer med at staten "taler med flere tunger".

Fra embetsledelsen side arbeides det mye med den lærende organisasjon og sikkerhet. Dette har blant annet vært tema både på personaldagen og på "embetsskolen".

I enkelte av våre kystkommuner er det en stor utfordring å få forståelse for den nasjonale strandsonepolitikken. Vi vil jobbe videre med dette med grunnlag i ny plan- og bygningslov. Arbeidet med kystsoneforvaltningen har resultert i det vi lokalt kaller "Tvedestrandsmodellen". Her har Fylkesmannen og kommunen gått i en tett dialog for å bli enige om rammene for utvikling av kommunenes handlingsrom innenfor 100-meterssonen.

Tilsyn

Tilsyn er viktig virkemiddel for å sikre gjennomføring av nasjonale politikk på en rekke områder, og vår tilsynsaktivitet er stadig økende. Vi har i dialog med andre statlige tilsyn og kommunene, blitt enige om en felles tilsynskalender og faste møter for å utveksle tilsynserfaringer. Fylkesmannen har ikke måttet innkalle til egne møter etter Kommunelovens kapittel 10A for å samordne statlige reaksjoner ved avvik. Den gjennomgående tilbakemelding fra kommunene er at tilsyn er et viktig virkemiddel til kvalitetsforbedring og at Fylkesmannens tilsynsaktivitet fungerer godt.

Kunnskapsformidling

Den gode kontakten mellom fylkesmannsembetet og kommunene betyr også at våre ledere og saksbehandlere i svært stor grad benyttes som rådgivere og veiledere innenfor alle saksområder. Mesteparten av denne kontakten foregår elektronisk eller per telefon. Vi har i 2012 også avholdt en rekke kurs og fagsamlinger innenfor f. eks. overformynderi, barnehagelov, samhandlingsreformen mv.

Kommuneøkonomi

De økonomiske utsiktene for kommunene i fylket er blitt forverret gjennom året og netto driftsresultat er for 2012 budsjettert med dårligere resultatet enn for 2011. Budsjettert resultat er 0,5 prosent for 2012, mot 1 prosent i 2011 og 2,5 prosent i 2010. Netto driftsresultat har de siste 3 årene, inkludert budsjett 2012, en mer negativ utvikling enn på landsbasis der det kun har falt fra 2,3 prosent til 2,2 prosent fra 2010 til 2011. Fem kommuner budsjetterer med negativt netto driftsresultat og bare tre med et resultat over 3 prosent.

Grimstad kommune var den eneste kommunen i Aust-Agder som var innmeldt inn i ROBEK-registeret. De ble meldt ut av ROBEK sommer 2012 etter å ha klart å dekke inn det regnskapsmessige merforbruket de fikk i 2008.

Vi er i løpende dialog med kommunene om utfordringene og praktisk talt alle kommunene ved ordfører, rådmann og økonomisjef møter til årlige skjønsmøter med embetsledelsen og kommuneøkonomiansvarlig. Det er også god oppslutning om de årlige konferanser om kommuneøkonomiopplegget. Disse samlingene skjer felles for begge Agder-fylkene i KS-Agders regi.

Skjønnsmidler og fornyingsprosjekter

Fylkesmannen tildelte prosjektskjønn til 22 forskjellige prosjekter på tilsammen 4,1 millioner kroner. Av disse var ni interkommunale prosjekter. Det interkommunale prosjektet som fikk mest var prosjektet for "Økt læringsutbytte". Alle kommunene i Aust-Agder er med i prosjektet. De fikk samlet 1,1 million i prosjektskjønn for 2012.

I de årlige skjønsmøtene står fornyings- og utviklingsarbeidet i kommunene sentralt. En ikke uvesentlig del av skjønnsmidlene går til utviklingsprosjekter. Fylkesmannen får stadig god tilbakemelding på anvendelsen av midler som er gitt til slike tiltak. Fylkesmannens landbruksavdeling arbeider aktivt med å støtte kommunene som samfunnsutviklere.

2.2 Velferd, helse og personlig tjenesteyting

Fylkesmannen har oppfylt tilsynskravet etter Lov om sosiale tjenester i NAV. Det er gjennomført fire tilsyn, to landsomfattende og to «områdeovervåkingstilsyn», samt hendelsesbaserte tilsyn. Alle klagesaker etter lov om sosiale tjenester i NAV ble behandlet innenfor fristen på tre måneder. Både i tilsynsvirksomhet og i klagesaksbehandling har vi et særlig fokus på at barn og unge sikres når familien søker om økonomisk stønad.

På bakgrunn av resultater fra tilsynsvirksomhet, (også hendelsesbaserte tilsyn), klagesaker og levekårsdata har Fylkesmannen iverksatt en rekke kompetansetiltak. Det er gjennomført fem opplæringsdager i nye forskrifter og nytt rundskriv til Lov om sosial tjeneste som videreføres i 2013.

Formidlings og kompetanseaktiviteten er samordnet med NAV Fylke gjennom en felles kompetanseplan. Vi har hatt en god representasjon fra statlige ansatte i NAV-kontorene på ulike kompetansetiltak, og bidrar for å få iverksette flere tiltak som gjelder alle ansatte i NAV-kontorene. Ulike andre satsninger med overlappende målgrupper som rus- og psykisk helsearbeid er integrert i denne kompetanseplanen. Det er etablert en egen gruppe internt med oppgave å sørge for at kompetansetiltak og utviklingsprosjekter blir koordinert.

Vi har gjennomført en rekke kompetansetiltak i kvalifiseringsprogrammet (KVP) som nettverkssamlinger for veiledere og flere andre kurs. Det er gjennomført områdeovervåking ved to NAV-kontor for å undersøke om kontorenes ulike tiltak, herunder KVP, blir tilbudt tjenestemottakere med ingen eller svært reduserte ytelser fra folketrygden. Aust-Agder er ett av de fylkene som har best resultatoppnåelse på KVP, både innrulling og resultater i programmet.

Fylkesmannen har sterk oppmerksomhet rettet mot barn og unge og barnefattigdom. Dette følges også opp i et egen initiert prosjekt "Tidlig innsats - for god start". Et prosjekt som fokuserer på levekår for de yngste. Prosjektet startet opp i 2011 med midler fra Kunnskapsdepartementet i Arendal og Åmli. To kommuner deltar i barnefattigdomsprosjekter.

"Ungdom i svevet" har presentert seg for ulike lokale instanser etter initiativ fra Fylkesmannen. Vi har etablert kontakt med fylkeskommunens "Ny giv" og har deltatt på prosjektsamling lokalt, og følger dette opp også ved deltakelse i sentrale samlinger. Det er etablert et interkommunalt utenrettslig økonomisk prosjekt med målsetting om at det skal bli fylkesdekkende. Boligsosialt arbeid følges opp i prosjektkommunen Risør. Det er avholdt en regional boligsosial konferanse sammen med Husbanken og Fylkesmannen i Vest-Agder og Telemark. Fylkesmannen deltar også i prosjektet «det er nå det gjelder» som er et tiltak for unge under 25 år i Arendal med målsetting å få ungdom i aktivitet raskt, fremfor passivitet. I Gjerstad har vi gitt støtte til et prosjekt med formål å få bedre koordinerte tjenester.

Fylkesmannen (ved fylkeslegen) er representert i kontaktutvalget mellom NAV, kommunene og Fylkesmannen. Resultater fra KVP, levekårsutfordringer med mer er tema. Vi deltar også i NAV's ledermøter, og på partnerskapsmøter med kommunene. Fylkesmannen er engasjert i innføring av standard for arbeidsrettet brukeroppfølging i NAV. Fylkesmannen har gjennom sine tilsyn fokus på samhandling mellom Nav og øvrige kommunale tjenester, og ser at det er store variasjoner i hvordan dette samarbeidet fungerer.

Sosial- og helseavdelingen har to representanter i embetets plangruppe som gir innspill til kommunalt planverk. I samarbeid med KS-Agder og fylkeskommunen arrangerte vi rekrutteringskonferansen "Bli helsefagarbeider" med 80 deltakere fra kommunale omsorgstjenester. Tre kursdager i 2012 dreide seg i sin helhet om opplæring i lov om kommunal helse- og omsorgstjeneste og pasient- og brukerrettighetsloven. Høstmøtet hadde

samhandlingsreformen og omsorgstjenestens utfordringer som tema. Erfaringskonferanse etter tilsyn med eldre hadde også bred oppslutning der vi presenterte flere tema med relevans for planlegging og kvalitetsforbedring. Fylkesmannen finansierer flere klasser for voksne helsefagarbeidere uten rett til videregående opplæring. Vi deltar i Demensnettverk og arrangerer halvårlige seminarer for deltakere i demensomsorgens ABC, åpne for alle interesserte og med "topp" forelesere. Vi samarbeider tett med utviklingssenteret både innen demensomsorg, i styringsråd, prosjekt for aktiv omsorg, Kompetanseløftet og deltar i styringsgruppe for forebyggende hjemmebesøk. Nevroplanen er lansert og delt ut på samlinger med ansatte i helse- og omsorgstjenesten (høstmøte-140 deltakere; erfaringskonferanse-80 deltakere).

Vi har tatt initiativ til utvikling av grunnpakke for ufaglærte: Arbeid med utviklingshemmede. Fylkesmannen har bidratt til oppstart av fagskole innen målrettet miljøarbeid. Vi samarbeider med Husbanken ved søknader om tilskudd til bygging av omsorgsboliger og sykehjem. Interessen har så langt vært lav i vårt fylke.

Fylkesmannen har fulgt opp Opptrappingsplanen for rus, og det er sett i nær sammenheng med psykisk helsefeltet og arbeidet inn mot de sosiale tjenestene i NAV. Blant annet har vi gjennomført kombinasjonstilsyn med kommunale rustjenester og sosiale tjenester i NAV, arrangert halvårlige, regionale fora for rus/psykisk helse og NAV og hatt rusfaglige fora to ganger per år. Kurs i motiverende intervju har vært arrangert med stor oppslutning og vi har hatt to dagers konferanse om kommunal alkoholpolitikk for politikere og administrasjon.

Fylkesmannen har gjennomført landsomfattende tilsyn med kommunens praktisering av Pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4A. I tråd med oppdragsbrevet er det sett på helseforetakenes praksis ved føring av ventelister for pasienter henvist med mistanke om colorectalcanser. Fylkesmannen i Aust-Agder er tillagt kontaktfylkeslege-oppgavene, og har medvirket til organisering, gjennomføring og oppfølging av de landsomfattende tilsyn med spesialisthelsetjenesten.

Fylkesmannen har deltatt i kontaktnettet til den stillingen som er tildelt embetene innen helseregion sør-øst for oppfølging av samhandlingsreformen. I lys av størrelsen på reformen er imidlertid en stillingsressurs på ti fylker med tilsammen 56 prosent av landets innbyggere (2,7 millioner), for ingenting å regne. Fylkesmannen vil komme tilbake til dette i eget brev.

Alle kommunene har fått informasjon om den nye folkehelseloven. Planstrategiene har fått stort fokus fra Fylkesmannen. Samtlige kommuner er besøkt, og vi har oppdatert oversikt over arbeidet med utvikling av frisklivssentraler og opprettelse av stillinger for folkehelsearbeidet. Vi ser at det meste av fokuset på samhandlingsreformen til nå har vært på avtaler med sykehuset.

Fylkesmannen har prioritert de lovpålagte oppgavene med klagesaker og tilsyn, og til tross for volumøkning har vi også overholdt fristene innenfor hendelsesbaserte saker i helsetjenesten. Vi har en liten fristoversittelse på rettighetssaker etter helselovgivningen. Dette har imidlertid ikke rammet pasienter som har klaget på rett til helsehjelp. Disse har vært prioritert.

Vergemål

Fylkesmannen har i 2012, i tillegg til ordinære oppgaver i embetsoppdraget, rettet hovedfokus på arbeidet med vergemålsreformen. Vergemålsprosjektet er preget av omfattende krav til utarbeidelse av planer og rapportering til den nasjonale vergemålsprosjektledelsen/departementet. Fylkesmannen har deltatt i aktivt den sentrale prosjektgruppen.

Fylkesmannen har utarbeidet prosjektplan for gjennomføring av vergemålsreformen i Aust-Agder. Planen er basert på de sentralt fastsatte overordnede politiske målsettinger med reformen. Planens framdriftsdel utgjør et viktig redskap for arbeidet med planlegging, gjennomføring og kvalitetssikring i prosjektfasen. Videre er det utarbeidet delplaner for henholdsvis kompetanse, bemanning, intern opplæring og lokalisering, og plan for informasjon samt rekruttering og opplæring av verger.

Fylkesmannen har arrangert samling for samtlige overformynderier, med særlig oppmerksomhet på det praktiske arbeidet med overføring av data fra disse til Fylkesmannen - den såkalte "datafangsten". Embetet har deltatt ved alle aktuelle samlinger, seminarer og møter som er initiert fra sentralt hold. Videre er det etablert et regionalt nettverk mellom prosjektlederne for vergemålsreformen i embetene Aust-Agder, Vest-Agder, Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane. Dette samarbeidet har vist seg svært nyttig.

2.3 Oppvekst, barnehager, utdanning og likestilling

Fylkesmannen er oppmerksom på at oppvekst og levekår for barn og unge har stor innvirkning på deres fysiske, psykiske og sosiale utvikling. Fylkesmannen vil understreke behovet for økt kunnskap på dette området. Aust-Agder ligger svært lavt på levekårsindeksen og Fylkesmannen har hatt ekstra fokus på tiltak for å forbedre levekår og læringsutbyttet. Fylkesmannen har videreført et levekårsprosjekt som Kunnskapsdepartementet gav prosjektmidler til i 2010. Prosjektet har egen styringsgruppe med representanter for kommunene og Fylkesmannen samt prosjektleder. Prosjektet er nå i full drift. Prosjektet har fokus på tidlig innsats, videre tverretattlig samarbeid.

Fylkesmannen deltar sammen med tre andre fylker i et nasjonalt kompetanseutviklingsprosjekt kalt "Lærende regioner". De fire fylkene og Universitetet i Agder har mål om å bedre læringsutbyttet i fylkene. Samtlige kommuner i fylket er med i prosjektet. Fylkesmannen har tatt initiativ til et prosjekt i Aust-Agder og motivert alle kommunene til å søke skjønnsmidler til et fellesprosjekt for å bedre læringsutbyttet i skolene. "Økt læringsutbytte" ble opprettet i 2011. Det ble videreført i 2012 med to hovedtemaer: Skoleledelse og regning. Målgruppe er skoleledere på kommunalt og skolenivå samt lærere. Representanter for kommunene, Fylkesmannen samt KS- Agder og Utdanningsforbundet i Aust-Agder sitter i styringsgruppa for prosjektet. Målsettingen er å skape økt læring i skolene. Fylkesmannen legger vekt på å motivere kommunene til samarbeid mellom tjenester og ulike institusjoner som arbeider for og med barn og unge, og deres familier.

Fylkesmannen har fokus på implementering av FNs barnekonvensjon både i eget arbeid og i det kommunerettede arbeidet.

Barnevern

Fylkesmannen fikk i 2011 3,78 millioner kroner til fordeling mellom kommunene. Dette utgjorde 8,4 stillinger. Disse ble fordelt slik: Arendal: 2,5; Grimstad: 1,5; Lillesand: 1; Risør: 1; Tvedestrand: 1; Valle: 0,5 (Setesdal barnevern); Åmli: 0,5; Gjerstad: 0,4.

Utbetalinger tok ikke utgangspunkt i lønnsutgifter for hele året, men fra 01.04.11. Derfor hadde vi 1,2 millioner igjen til kompetansehevede tiltak. Ingen kommuner søkte om dette i første omgang og Fylkesmannen initierte en felles videreutdanning for barnevernsarbeidere i fylket med oppstart høsten 2011. Denne skjer i regi av Universitetet i Nordland og kommunene har fått dekket utgiftene til de som meldte seg på, til sammen for 41 deltakere.

Tilsyn er gjennomført i henhold til volumkrav og forskrift om tilsyn med barn i barneverninstitusjoner.

Barnehage

Fylkesmannen har også i 2012 fulgt kommunene tett opp i arbeidet med at alle har lovfestet rett til barnehageplass. Det er lagt særlig vekt på oppfølging av at kommunene opprettholder full barnehagedekning.

Fylkesmannen har forvaltet tilskuddet til kompetanseutvikling i samsvar med føringene i Vennskap og deltakelse - Kompetanseutvikling for barnehageansatte i 2012. Både kommunale og ikke kommunale barnehagers behov for kompetanseutvikling er blitt ivaretatt. Tilskuddet er imidlertid så begrenset at det dekker en liten del av det totale behovet.

Fylkesmannen har nær kontakt med kommunene. Vi får mange forespørsler om veiledning knyttet til økonomisk likeverdig behandling, forståelse av pedagognormen, dispensasjoner og godkjenning av barnehager. Dette er oppgaver som tar tid og ressurser. Fylkesmannen får noen tilbakemeldinger på at denne forskriften har vært krevende for kommunene. Mange av spørsmålene som kommer er av prinsipiell betydning, og det har vært nødvendig å be direktoratet om tolkningsavklaring.

I løpet av året har vi hatt to veiledningssamlinger om rammefinansiering med økonomer og barnehagefaglige fra kommunene. Disse ble vurdert som nyttige. Det er nå etablert et nettverk som skal forbedre og koordinere samarbeid mellom kommunene på området.

Fylkesmannen merker seg at tallet på dispensasjoner fra utdanningskravet er økende. Dette er blitt fulgt opp som tema på saksbehandlersamlinger og i tilsyn.

Det er i 2012 ført to tilsyn etter systemrevisjonsmetoden, hvor tema har vært kommunene som tilsyns- og godkjenningsmyndighet. Og tre skriftlige tilsyn hvor tema har vært behandling av dispensasjon for utdanningskravet. Det ble gitt avvik i tre av fem kommuner. Utfordringen er knyttet til mangelfulle rutiner og gjennomføring av tilsyn med barnehager, og saksbehandling som ikke er i tråd med lovverket. Dette er blitt fulgt opp i samlinger og vil ha videre fokus.

Alle kommunene har oppfylt den lovfestede retten til barnehageplass. Men vi ser at barn som er født sent i året eller kommer flyttende til etter opptak blir stående på ventelister i flere av kommunene.

Utdanning

Hovedoppgaven på utdanningsområdet var også i 2012 tilsyn, jamfør embetsoppdraget som gir klare føringer på at tilsyn er hovedoppgaven. Fylkesmannen i Aust-Agder har i 2012 benyttet ca. 45 prosent av sine samlede ressurser på utdanningsområdet til tilsynsoppgaver. Fylkesmannen vil likevel peke på at dette er en krevende utfordring i en liten avdeling der arbeid med andre pålagte forvaltningsoppgaver legger beslag på en stor andel av ressursene.

Sentrale føringer for det felles nasjonale tilsynet gjør at Fylkesmannen valgte ut kommuner med relativt mange elever. For de øvrige tilsynene har vi valgt ut kommuner og skoler basert på en risiko og sårbarhetsanalyse, inkludert informasjon som tilflyter oss gjennom media, henvendelser fra foreldre blant annet gjennom telefoner, og klagesaker. Fylkesmannen må imidlertid ta hensyn til at Aust-Agder er et relativt lite fylke med 15 kommuner, dette fører til at det kan bli svært høy frekvens på tilsynene i enkelt kommuner, særlig når en skal ta hensyn til at andre sektorer også har tilsyn med kommunene. Fylkesmannen vurderer at det er stort behov for å bruke ressurser på hendelsesbaserte tilsyn. I 2012 har en imidlertid måttet nedprioritere noen av disse grunnet ressursmangel.

Vi har gjennomført nasjonalt tilsyn på området psykososialt læringsmiljø i to kommuner. Det ble gitt avvik ved samtlige skoler, men Fylkesmannen vil likevel peke på at en også observerte mye god praksis. Det har og vært ført tilsyn på skolenes ordensregler i en kommune samt at en avsluttet tilsynet vedrørende skolefaglig kompetanse i et par kommuner. Fylkesmannen gjennomførte i 2012 felles tilsyn med beredskapsavdelingen angående kommunenes beredskapsarbeid på utdanningssektoren i tre kommuner. Dette temaet er valgt ut fra en risiko og vesentlighetsvurdering. Vi har god erfaring med felles tilsyn på tvers av avdelinger. Disse tilsynene resulterer i en skjerpet oppmerksomhet på ROS analyser og planer for kriseberedskap, jamfør brev og "Styringsdokument for samfunnsikkerhet og beredskap i kunnskapssektoren" fra Kunnskapsdepartementet (KD).

Fylkesmannen har i 2012 hatt henvendelser om bistand i skolering i lov og regelverk. Vi har gitt slik kompetanseutvikling til enkeltkommuner. En erfarer også gode samtaler om lovforståelse med kommunene i for og etterkant av tilsynene.

Fylkesmannen har vært aktiv i GNIST. I Agderfylkene er det KS som har fått koordineringsoppgaven. GNIST-partnerskapet er bredt sammensatt og består av partene i arbeidslivet, universitetet, lærerorganisasjonene, KS og Fylkesmennene i Agderfylkene. GNIST-satsingen har bidradd til at flere blir trukket inn i arbeidet og gitt et enda sterkere fokus på rekruttering. Samarbeidet på kompetanseutviklingsområdet har vært langvarig og sterkt. I løpet av høsten 2012 ble GNIST omorganisert ved en egen prosjektleder i Aust-Agder lokalisert hos oss i embetet i Aust-Agder.

Vi har informert kommunene, fylkeskommunen og de private skolene om nasjonale føringer slik de fremkommer i "Kompetanse for kvalitet strategi for videreutdanning av lærere" samt informert om nasjonale føringer for statlige midler til etterutdanning. Fylkesmannen har holdt skoleeierne løpende orientert om krav, kriterier og prosedyrer og utøvd en aktiv pådriverrolle. Vi har et meget godt samarbeid med KS-Agder og Utdanningsforbundet i Aust-Agder i et felles arbeid på utdannings- og barnehageområdet, og vi vil særlig fremheve betydningen av dette samarbeidet for å sikre bred deltakelse i satsingen.

I 2012 har det vært gjennomført samlinger/skoleringer med fokus på å dyktiggjøre og motivere kommunene i bruk av Skoleporten, og i å bruke denne i utarbeidelsen av den årlige "Tilstandsrapporten". Fylkesmannen har bistått utdanningsdirektoratet i forbindelse med kompetanseutvikling. Fylkesmannen har videre gjennomført regelverksamlinger for kommunene innen spesialundervisning, jamfør opplæringsloven kapittel 5. Vi erfarer at kommunene har et stort behov for veiledning både gjennom samlinger og veiledning i forhold til enkelthenvendelser. Fylkesmannen vurderer at det ville gi god måloppnåelse å nytte flere ressurser til kompetanseutvikling og veiledning både innen regelverk og andre områder. Vi har mange henvendelser fra kommunene angående GSI rapporteringen og vurderer løpende behov for mer skolering på området.

Fylkesmannen samarbeider godt med Rogaland og Vest-Agder ved avvikling av grunnskoleeksamen. Samarbeidet inkluderer koordinering av sensuransvar for fag, informasjon og utveksling av sensorer m.m.

Ekteskapslov og barnelov

Det er i 2012 innvilget 286 separasjoner og 240 skilsmisser. Dette er omtrent på samme nivå som året før.

Krisesentre

Fylkesmannen har ført tilsyn med at kommunene oppfyller sine plikter etter lov om kommunale krisesentertilbud. Det er gjennomført skriftlig tilsyn og kontrollert om kommunen har opprettet tilbud og har i tillegg kontrollert at de gir informasjon om tilbudet på sine hjemmesider.

Familievernkontor

Fylkesmannen mottar og kontrollerer hvert år familievernkontorets årsmelding. I 2011 var det varslet stedlig tilsyn med kontoret i desember. På grunn av flytting av kontorsted for familievernkontoret ble det stedlige tilsynet gjennomført tidlig i januar 2012.

Innvandring og integrering

Tilskuddene til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere (per capita) og norskopplæring for asylsøkere, er forvaltet på grunnlag av forutsetningene fra sentralt hold. Oppgavene er utført i henhold til oppdraget. Vi har også i år hatt tett kontakt med kommunene i forbindelse med hver søknadsrunde, og vi har informert om regelverket knyttet til tilskuddene. Vi har også fulgt opp alle spørsmål kommunene har hatt, og meldt saker inn i NIR-support. Det er utbetalt og behandlet flere søknader i tillegg til de ordinære søknadene gjennom NIR, blant annet tilskudd til skjermede personer.

Vi har ikke mottatt klager etter § 17-19 i introduksjonsloven i 2012, men vi har hatt flere henvendelser fra kommunene og voksenopplæringene knyttet til loven og tilhørende forskrifter og rundskriv. Det vises for øvrig til 47.3. Vi viser også til årsrapport til IMDi med frist 1.2.2013. Særrapporteringen er foretatt i henhold til retningslinjene i oppdragsbrevet, og oversendt IMDi.

Vi har interne retningslinjer om forvaltningen av tilskuddene med føringer for administrativ kontroll knyttet til saksbehandlingen. Disse ble revidert i 2012. Vi har også hatt møte med representanter fra IMDi Sør, for å informere om hvordan vi har arbeidet med tilskuddet.

Embetet har også i år brukt mye ressurser på å forvalte tilskuddsordningene. Det har vært noe bedring i tid brukt på avklaring av saker i JIRA, men embetet hadde fortsatt i 2012 mange uavklarte saker som bidrar til å forsinke saksbehandlingen.

Tilskuddet til kompetanseheving for lærer og ledere i norskopplæringen er forvaltet etter forutsetningene i oppdragsbrev fra VOX. Vi har gjennom hele året hatt et særskilt fokus på kvaliteten og kompetanseheving av lærere og ledere i opplæringen av voksne innvandrere. Fylkesmennene i Agderfylkene samarbeidet med VOX om en regional konferanse for å styrke kompetansen blant ledere og lærere i voksenopplæringene. I februar ble det arrangert en fagdag om "Lesing på fremmedspråk" og i mars 2012 ble det avholdt en fagdag i "Sekundær traumatisering".

Tilskuddene til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere (per capita) og norskopplæring for asylsøkere, er forvaltet på grunnlag av forutsetningene fra sentralt hold. Oppgavene er utført i henhold til oppdraget. Vi har hatt tett kontakt med kommunene i forbindelse med hver søknadsrunde, og vi har informert om regelverket knyttet til tilskuddene. Vi har også fulgt opp alle spørsmål kommunene har hatt, og meldt saker inn i NIR-support. Det er utbetalt og behandlet flere søknader i tillegg til de ordinære søknadene gjennom NIR, blant annet tilskudd til skjermede personer.

Tilskuddet til å drive kompetanseheving av ledere og lærere er begrenset, men vi får mange positive tilbakemeldinger på de tiltakene som er iverksatt. Vi har også hatt et eget møte for lederne i voksenopplæringene i Aust-Agder, for å orientere og veilede om spørsmål knyttet til blant annet rettigheter etter introduksjonsloven og opplæringsloven, rapportering i GSI og særrapportering til IMDi statsborgerseremoni, NAFOs virksomhet og kurs, samt klagesaker.

Fylkesmannen har også i år deltatt på et eget møte med IMDi Sør og Fylkesmannen i Vest-Agder og Telemark tidlig i planleggingsfasen. Målet med møtet var å lære av hverandres erfaringer og få gode tips og innspill. Vi anser det som viktig at IMDi Sør legger til rette for slik erfaringsutveksling. Vi har fortsatt et forbedringspunkt i å øke kontakten med frivillige organisasjoner. I dette arbeidet er IMDi Sørs rolle sentral.

Bosetting av flyktninger var et eget tema på møte mellom Fylkesmannen og IMDi. Fylkesmannen bidrar i regionale møter for flyktningemedarbeidere. IMDi's regiondirektør har informert om bosettingsbehov i ordfører og rådmannsmøte i høst.

Det er ikke gjennomført tilsyn fordi tilsystema og veileder ennå ikke foreligger. Det er svært få henvendelser i tilknytning til introduksjonsloven

Statsborgerseremoni

Fylkesmannen arrangerte én statsborgerseremoni i 2012, søndag 21. oktober. Til seremonien ble 178 nye statsborgere fra Aust-Agder invitert. Disse var innvilget norsk statsborgerskap i perioden 10.08.2011-1.8.2012. I tillegg inviterte vi 4 personer som ikke hadde anledning til å delta i 2011, men som ønsket å bli invitert på nytt i 2012 (2 av disse møtte på selve dagen).

Av de 178 inviterte statsborgerne var det 75 som takket ja til å delta. Det utgjør om lag 42 prosent. Med gjester og inviterte var vi 280 påmeldte. Vi har aldri tidligere arrangert seremoni for så mange.

Likestilling

Fylkesmannen har arbeidet målrettet, aktivt og planmessig for å fremme likestilling og motvirke diskriminering i forhold til kjønn, etnisitet, nedsatt funksjonsevne og seksuell orientering. Fylkesmannen hadde dette som tema på møte med fylkets rådmenn og ordførere og viderefører arbeidet gjennom fokus på likestilling i embetets øvrige oppdrag. I Aust-Agder må utfordringene innen likestillingsarbeidet sees i sammenheng med de utfordringer vi har i forhold til levekår og læringsutbytte. Vi har høy andel unge uføre, mange som arbeider uønsket deltid, sosiale ulikheter i helse, flere fattige og vi scorer generelt lavere enn landssnittet på nasjonale prøver. Som et tiltak i arbeidet for mer likestilte og inkluderende lokalsamfunn har Fylkesmannen tatt initiativ til et prosjekt om innsats på levekårsfeltet. Vi er tildelt midler av Kunnskapsdepartementet til drift av et 3-årig prosjekt med fokus på tidlig innsats overfor barn og unge. To kommuner er med som utprøvkommuner, og det vært arbeidet med politisk og administrativ forankring av prosjektet. Levekårsprosjektet skal sees i sammenheng med andre pågående satsinger fra Fylkesmannen.

Fylkesmannen var medarrangør på en likestillingskonferanse 3. mai, med fokus på likeverd og kjønn i barnehagene. Programmet omhandlet både hvordan læringsmiljøet i barnehagen skal fremme likestilling mellom gutter og jenter, og kjønnsbalansen mellom ansatte. Fylkesmannen er også pådriver for programmet "Være sammen" i Aust-Agder, som er et forebyggende pedagogisk program for barn i 4-5 års alderen, med hovedmål å fremme positiv inkludering i barnefellesskapet. Her samarbeider vi med Fylkesmannen i Vest-Agder og UiA. Vi samarbeider også med Likestillingssenteret på Hamar, for å finne gode tiltak og prosjekt som kan fremme likestilling i barnehagene.

Fylkesmannen har også hatt et eget møte med Likestillingssenteret ved UIA, for å drøfte hvilke områder vi bør ha et særskilt fokus på i planarbeid og møter med kommunene. Noen områder som peker seg ut her er blant annet uønsket deltid, og at likestillingsarbeid oftest er avgrenset til kjønn.

Samtlige oppgaver i embetsoppdraget der det er rapporteringskrav er omtalt i kapittel 3.

2.4 Arealdisponering, byggesaker og universell utforming

Planarbeidet i 2012 har vært noe mindre ressurskrevende enn i 2011 da 11 av 15 kommuner rullerte kommuneplanene sine. Det har vært mindre gjennomtrekk i plangruppa, men grunnet permisjon har planteamet deler av året hvert en saksbehandler i minus, noe som har gjort at saksmengden på planområdet har vært meget krevende også i 2012. Fylkesmannen har lagt stor vekt på å ivareta nasjonal politikk ved behandling av kommunale og regionale planer. Vi benytter aktivt de nasjonale forventningene til regional og kommunal planlegging i dette arbeidet.

I samarbeid med Aust-Agder fylkeskommune, og med støtte fra miljøverndepartementet, gjennomføres det regelmessig opplærings- og kompetanseøkende kurs for kommunene. I 2012 ble det blant annet avholdt kurs for kommuner og konsulenter om planstrategi, folkehelse og plan, barn og unges interesser i planleggingen, planlegging av fritidsbebyggelse i fjellområdene, samt gjennomført samling for kommunene med fokus på naturmangfoldloven i plansaker. Vi opplever jevnt over god oppslutning på alle de kurs og konferanser vi arrangerer, og mener dette er en meget god arena for å formidle statens politikk.

Fylkesmannen i Aust-Agder har videre hatt ansvaret for å gjennomføre en nasjonal strandsonekonferanse der det var særlig fokus på de nye statlige planretningslinjene for en differensiert forvaltning av strandsonen. Over 150 deltagere fra kommuner, fylkesmenn og fylkeskommuner bidro til at konferansen ble meget vellykket.

Fylkesmannen har også lagt vekt på å møte politisk og administrativ ledelse i kommunene. Blant annet arrangerte vi folkevalgtopplæring om Plan- og bygningslov og Jord- og konsesjonslov for politikerne i Setesdal. Dette utadrettede arbeidet har gitt gode resultater.

Med to unntak har alle kommunene vedtatt sine kommunale planstrategier innen ett år etter valget, vi ser på 2012 som et "prøve-år" hva gjelder planstrategier, og har tro på at når verktøyet får satt seg litt bedre vil det bli et godt hjelpemiddel for kommunene.

Antallet påbegynte reguleringsplaner i 2012 var 71 (melding om oppstart). Videre hadde vi 94 planer til offentlig ettersyn, 13 planstrategier og ti kommune(del)planer (melding eller høring). Det ble det fremmet innsigelse mot 19 planer. Antallet dispensasjons saker er omtrent som i 2011. I 2012 avga vi 702 uttalelser i dispensasjonssaker, og vi mottok 656 vedtak. Fylkesmannen har i 2012 påklaget 17 vedtak om dispensasjon. Det er ulikt hvor strengt kommunene praktiserer dispensasjonsadgangen, og hovedmengden av klager og innsigelse er i kystkommunene.

Fylkesmannen mottok 15 klager over reguleringsvedtak i 2012. Det er behandlet åtte klagesaker. Når det gjelder vår rolle som klageinstans legges det stor vekt på å sikre at kommunale vedtak er i overensstemmelse med Plan- og bygningsloven, Naturmangfoldloven og nasjonale mål. Fylkesmannen vil imidlertid påpeke at det for klager over reguleringsvedtak, i motsetning til byggesaksklager, ikke er angitt en behandlingsfrist. Dette medfører et dilemma med hensyn til prioritering mellom sakene, hvor reguleringsklagene kan bli nedprioritert.

Det er innkommet fem klager etter matrikkelloven i 2012. Fylkesmannen har behandlet syv klagesaker ved utgangen av året. Fylkesmannen har foretatt mekling i tre plansaker i 2012. I alle sakene ble det oppnådd en lokal løsning. Ingen saker er derfor sendt til miljøverndepartementet for avgjørelse.

Fylkesmannen har over tid hatt en aktiv dialog med kommunene om betydningen av å ta vare på dyrka og dyrkbar mark. Kommunene har nå etter vår oppfatning en høy bevissthet om Regjeringens vektlegging av jordvern. Dispensasjoner fra plan og spredt boligbygging er nå en like stor trussel mot jordvernet som nedbygging etter plan. Noen kommuner bruker i for liten grad kommuneplanen som styringsverktøy og gir tillatelse til dispensasjoner i tilknytning til jordbruksarealer. Resultatet kan bli at dyrka mark blir "innebygd" og at det oppstår konflikter mellom landbruket og boligene med hensyn til støv, støy og ferdsel.

Under behandlingen av landbruksmeldingen for Aust-Agder fattet fylkestinget m.a. følgende vedtak: "Fylkestinget ser behovet for økt fokus på jordvern i pressområder og ber om at dette blir tatt opp som eget tema i kommende areal- og transportplan for Arendal-Grimstadregionen". Arbeidet med en areal- og transportplan er startet opp og Fylkesmannen deltar i prosessen.

I følge jordvernmålet skal Aust-Agder holde nivået på omdisponering av jordbruksareal under 91 dekar i året i snitt fra og med 2010. Målet betyr en halvering av omdisponeringa i forhold til snittet på 183 dekar i perioden 1994–2003. De to siste årene har Aust-Agder nådd målet med god margin, 46 dekar i 2010 og 52 dekar i 2011.

Det er en utfordring å opprettholde jordbruksarealet når dyretallet går ned. Det grovfôrbaserte husdyrholdet i Aust-Agder er redusert med 22 prosent fra 2000 til 2010 målt i antall storfeenheter. Fylkesmannen er bekymret for utviklingen og det ligger en stor utfordring i å opprettholde kulturlandskapet i Aust-Agder.

Fylkesmannen samarbeider tett med Valle kommune og berørte grunneiere i vårt nasjonal kulturlandskapsområde; Flatland og Rygnestad.

Arbeidet med samfunnssikkerhet følges opp kontinuerlig i kommuneplaner, arealplaner og bebyggelsesplaner. Det legges stor vekt på dialog og tidlig involvering. Mye løser seg derfor i denne prosessen og det er lite innsigelser (to i 2012). Klimatilpasning er fulgt opp i alle plansaker og ved alle tilsyn og øvelser i 2012. Fylkesmannen vurderer en ytterligere styrking av klimaarbeidet i fylket i 2013.

Universell utforming

Fylkesmannen integrerer universell utforming som strategi i egen virksomhet og veileder kommunene om universell utforming på relevante politikkområder. Fylkesmannen har utarbeidet plan for sitt arbeid med universell utforming. Aust-Agder fylke er pilotfylke for universell utforming. Det er tilsatt prosjektleder i fylkeskommunen som står for fremdriften av prosjektet. Fylkesmannen er representert i styringsgruppe og prosjektgruppe. Fylkesmannen bidrar også med finansiering av prosjektet. Fylkesmannen vurderer samarbeidet med fylkeskommunen som svært viktig for å utføre oppgavene i embetsoppdraget.

2.5 Landbruksbasert forvaltning og næringsutvikling, naturressursforvaltning og

miljøvern

Fylkesmannen har et nært samarbeid med fylkeskommunen og Innovasjon Norge. Fylkeskommunen har i samarbeid med Fylkesmannen og Innovasjon Norge utarbeidet en landbruksmelding for Aust-Agder i 2012. Meldingen ble enstemmig vedtatt av fylkestinget og vil være et godt grunnlag for å styrke landbruket og landbruksbasert næringsutvikling i fylket. Den vil også sette landbruket på den politiske dagsorden og danne grunnlag for prioriteringer i regionale planer og handlingsprogram. Det er opprettet et bredt sammensatt rådgivende landbruksforum for Aust-Agder med fylkesordføreren som leder. Fylkesmannen er representert i forumet som skal være en arena for utveksling av informasjon og samarbeid mellom landbruksnæringen og politikere på regionalt nivå.

Meldingen blir lagt til grunn for utarbeiding av ny regional næringsstrategi. Fylkeskommunen følger opp rekruttering, likestilling, etter- og videreutdanning innen landbruket, Innovasjon Norge følger opp bedriftsrettede tiltak mens Fylkesmannen har ansvar for utvikling og tilretteleggingstiltak. Vi samarbeider med fylkeskommunen og Innovasjon Norge om flere prosjekter. Vi har også et godt samarbeid med Fylkesmannen i Vest-Agder. Vi har faste møter med Bondelaget og Bonde- og småbrukerlaget for å drøfte strategi og bruk av BU-midlene.

Fylkesmannen har gjennom prosjektet "Lokal mat Agder" og andre matprosjekter synliggjort produkter fra Agder. Samarbeidet mellom matbedrifter har økt. Det er blitt arrangert kurs, samlinger og studietur for matprodusenter.

Foreningen Landbrukets dag har fått tilskudd i tre år for å få på plass den nye organisasjonen og «Naturligvis» er blitt en messe for, med og av landbruksnæringen rettet mot allmennheten. I 2012 ble det søkt om BU-midler til å utvikle arrangementet «Naturligvis – mat, landbruk og opplevelser i Agder» til å bli hele Agders matfestival.

Vi ser behovet for en god profilering av landbruksnæringen mot allmennheten og markedet. Profilering er også viktig innad i næringen med tanke på rekruttering, yrkesstolthet og bygdeidentitet.

Mat og opplevelser er blant våre satsingsområder innen næringsutviklingen i regionen. Profilering av lokale og regionale matspesialiteter er blant oppgavene som er nevnt i vår strategi. Vi har manglet en større matfestival som kan profilere produkter og råvarer fra Agder-landbruket. Vi håper at "Naturligvis" med dette prosjektet kan utvikle seg på dette området og i større grad fylle et slikt behov.

Av arrangementer forøvrig kan nevnes "Den lille Madfesten" i Grimstad som synliggjorde lokal mat og jordbruket i Aust-Agder ovenfor forbrukere og serveringssteder på en svært fin måte.

Aust-Agder er et lite og oversiktlig fylke, hvor kontakten med kommunene har vært god over lang tid. Vårt inntrykk er at forvaltningen av de økonomiske virkemidlene er god, og dette ble bekreftet av de gjennomførte forvaltningskontroller i kommunene som viste svært få avvik.

Med et unntak er kommunene i Aust-Agder nå ferdige med gårdskartprosessen. I samarbeid med Kartverket Kristiansand er det lagt plan for det periodiske vedlikeholdet, og de første kommunene har allerede gjennomført dette.

Det løpende ajourholdet krever etter vår erfaring et permanent fokus overfor kommunene, både for å etablere nødvendig forståelse og tilhørende rutiner. Tilsvarende gjelder for ajourføring av data i Landbruksregisteret.

Mange kommuner jobber fortsatt med retting av mer krevende Matrikkelfeil som ble avdekket i gårdskartprosessen.

Fylkesmannen følger opp kommunene i arbeidet med ajourhold av landbruksregisteret.

I Aust-Agder er hovedfokus for Regionalt miljøprogram (RMP) å motvirke gjengroing, sikre skjøtsel av de mest verdifulle kulturlandskapene med bygninger, kulturminner og sikre biologisk innhold. Vannforurensning er, med unntak av mindre lokale vannforekomster, ikke et vesentlig problem. Videre er det betydelig skjøtsel av artsrik slått- og beitemark som følge av RMP.

Kommunene har utpekt ut cirka 15 prosent av jordbruksarealet som verdifulle kulturlandskap som er truet av gjengroing eller nedbygging. Disse områdene får ekstra tilskudd gjennom RMP og økt oppmerksomhet i kommunalt planverk. Denne ordningen er videreført i Regionalt miljøprogram for Aust-Agder 2013-2016.

Interessen for omlegging til økologisk drift er noe varierende blant produsentene. Dette skyldes flere forhold, ikke minst muligheter for omsetning av økologiske produkter, samt at jordsmonnet i store deler av Aust-Agder ikke er særlig godt egnet for økologisk drift. Det er også en stor andel deltidsbruk i fylket og økologisk drift er mer tidkrevende. For å lykkes kreves også gode agronomikunnskaper.

Fylkesmannen har i 2012 støttet prosjektet økologisk melk på Agder - foredling og omsetning. Formålet med prosjektet er å finne løsninger for økt foredling og økt omsetning av økologisk melk produsert på Agder noe som er interessant i og med at det er et stort økologisk grasareal i Agderfylkene. Melkeproduksjonen på økologiske bruk bør ende opp i produkter som blir omsatt som økologiske. Det vil ha stor betydning for motivasjonen til de økologiske produsentene, for rekruttering av nye og det vil også medføre økt omsetning og forbruk av økologiske produkter.

Det er en utfordring å nå 15 prosent målet for økologisk landbruk i Aust-Agder tatt i betraktning den utviklingen vi nå ser i fylket.

Skogbruket er en næring som er sårbar for den globale økonomiske utviklingen. Det årlige hogstkvantumet varierer med markedet for tre baserte produkter. Avvirkning til salg og industriell produksjon ble i 2012 321 412m³, som er en nedgang på to prosent fra forrige år. Førstehåndsverdien av inn målt virke var i 2012 101 millioner kroner, mot 116 millioner kr året før.

Investeringsnivået og aktivitet innen planting og ungsogpleie må sees i sammenheng med svingningene i økonomien. På bakgrunn av de økonomiske rammebetingelsene for tiden kan vi si oss rimelig fornøyd med resultatene i 2012.

Fylkesmannen og kommunene har i løpet av året fulgt opp arbeidet med foryngelsesfeltkontrollen. Vi har satt sammen rapportene fra kommunene og gått gjennom resultatene med skogansvarlig i de respektive kommunene. Vi mener nå å ha lukket de avvik som var i 2011 enten ved at planting og suppleringsplanting er gjennomført eller at det foreligger konkret avtale om oppfølging våren 2013.

Det alt vesentlige av skogsveibyggingen i Aust-Agder er ombygging av eldre bilveianlegg som ikke holder mål etter dagens krav til tømmertransport. I 2012 ble det investert 11 millioner kroner i skogsveier som er det høyeste investeringsnivået på skogveisektoren siden årtusenskiftet.

Fylkesmannen har opprettet ei tverrfaglig gruppe der Helse- og sosialavdelingen, Utdanning- og justisavdelingen og Landbruks- og beredskapsavdelingen er representert. Gruppen har hatt to møter i 2012 og laget en årsplan for embetets arbeid med «Inn på tunet»(IPT). Hovedansvaret for IPT-arbeidet er lagt til landbruks- og beredskapsavdelingen.

Vi fikk tre søknader på «Inn på tunet-løftet» i 2012. En av søknadene ble innvilget. Arendal har et prosjekt med tilbud til multihandicappede de ønsket å videreføre og utvide.

Embetet har tilfredsstillende fremdrift på skogvern, med mange områder i prosess og et godt samarbeid med skogbruket. Det gode samarbeidet med grunneierne har imidlertid vist at det er potensial for betydelig større aktivitet på området dersom vi hadde kunnet øke kapasiteten i avdelingen.

Arbeidet med nasjonal marin verneplan har ikke vært et prioritert område for embetet i 2012. Dette skyldes som kjent at spørsmålet om hjemmelsgrunnlag naturmangfoldloven og havressursloven er fremdeles uavklart, og at prosessen inntil videre med bl.a. Transekt Skagerrak er stoppet opp.

Fylkesmannen har gjennomført intensjonene i rovviltforliket i tråd med de føringer som er lagt fra overordnet myndighet. Fylkesmannen har i 2012 startet opp igjen kontaktutvalg for rovvilt i Aust-Agder for å sikre bedre dialog og samarbeid både mellom statlige etater og med ulike brukerinteresser (f.eks. Bondelaget, Bonde og Småbrukarlaget, Sau og Geit, Turistforeningen, KS osv.).

Fylkesmannen deltar aktivt i Rovviltnemda i region 2, og arbeidet med revidering av forvaltningsplanen for rovvilt i region 2.

Som medlem i nettverket «Klimapartnere», <http://www.klimapartnere.no>, har embetet fokus på hvordan egen virksomhet kan bli mer klimavennlig. I «Klimapartnere» inngår Agders fremste og mest miljøbevisste private og offentlige virksomheter. Kunnskapsformidling og forståelse for klimaproblematikken er et viktig anliggende i dette nettverket der ledere fra de ulike virksomhetene møtes for å dele kunnskap og nyheter om klima- og miljøspørsmål..

Alle kommunene i Aust Agder har klima- og energiplaner. Klimaperspektivet blir vurdert og spilt inn der dette er relevant i både kommune- og reguleringsplaner. Embetet har ønsket et regionalt seminar som oppfølging av Klimameldingen i 2012. Som følge av manglende føringer fra overordnede på hvordan klimameldingen skal følges opp, er arbeidet lagt på is.

Fylkesmannen i Aust-Agder er koordinerende fylkesmann for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane, Fraffjordheiane og tilhørende verneområder. I 2012 ble det konstituert nytt verneområdestyre og det ble gjennomført en todagers samling med opplæring for medlemmer og varamedlemmer til styret 5. og 6. juni i Sirdal kommune. Fylkesmannen i Aust-Agder stiller med en representant, med observasjonsstatus, på alle styremøter.

Fylkesmannen i Aust-Agder følger også opp de tre verneområdeforvalterne i forhold til koordinering, opplæring og arkivfunksjoner.

I 2012 la Fylkesmannen frem et nasjonalparkforslag for Miljøverndepartementet. Forslaget ble tatt videre i prosess og det vil meldes oppstart av arbeid med Raet nasjonalpark primo 2013. Fylkesmannen vil være tungt inne i nasjonalpark-planene/arbeidet fremover. Det er lagt opp til at arbeidet skal foregå over en treårsperiode. Nasjonalparken vil strekke seg over tre kommuner; Tvedestrand, Arendal og Grimstad. Det kjøres en tilsvarende prosess i Telemark angående Jomfruland nasjonalpark. Det er lagt opp til et tett samarbeid mellom embetene i prosessen.

Embetet har hatt god fremdrift på forvaltningsplaner for verneområder. Dessverre har det også i 2012 vært utskiftning av sentrale personer i dette arbeidet, hvilket har ført til noe forsinkelse. En meget omfattende forvaltningsplan for Raet landskapsvernområde, Tromlingene naturreservat og Store Torungen naturreservat er ferdigstilt og trykket. Utkast til forvaltningsplaner for Skiftenes NR og Hisdal NR er utarbeidet, og forventes høringsklare primo/medio 2013. Det er et mål å ferdigstille Kalvøya-Ytre Tronderøya LVO i 2013, avhengig av kapasitet og økonomi. Arbeidet med forvaltningsplan for Hovden LVO/Lislevatn NR/Vidmyr NR er stilt i bero inntil videre.

Arbeidet med forvaltning av truede arter går bra. Det er etablert kontakt med grunneiere om lokaliteter med rød skogfrue og elvemusling, og embetet har arbeidet for å motivere og informere disse om hvordan artene kan sikres. Skjøtsel av økologisk funksjonsområde for klippeblåvinge i Tvedestrand kommune synes å ha gitt positive resultater, da det ble gjort funn av arten i områdene som var blitt skjøttet. Faggrunnlag og forslag til handlingsplan for Byglandsbleka er sendt til DN, og anses ferdiggjort herfra. Tiltak vedrørende oppfølging av handlingsplan for damfrosk er igangsatt tidligere år og ingen ytterligere tiltak ble iverksatt i 2012. Handlingsplanen tilsier imidlertid behov for ytterligere tiltak, noe vi er avhengig av ytterligere bevilgninger for å få til.

Embetet har betydelig fokus på arbeidet med utvalgte naturtyper. I 34 områder med slåttemark er det etablert forvaltning gjennom avtaler med grunneiere, skjøtselsplaner og tildeling av midler. Det er stor interesse for å videreføre og etablere også for slåttemyrer. For hule eiker er det utført skjøtsel på et stort antall frittstående eiker og utarbeidet brosjyre for å motivere for videre tiltak.

Embetet har i 2012 fulgt opp fylkesmannens sektorielle koordineringsansvar for fremmede arter. Arbeidet med "Handlingsplan for fremmede arter i Aust-Agder" er i avslutningsfasen. Som følge av at nøkkelmedarbeider sluttet høsten 2012, ble noe av midlene til utarbeiding av handlingsplan benyttet til innkjøp av bistand for å få sluttført arbeidet med handlingsplanen. Handlingsplanen forventes ferdigstilt 1. halvdel 2013.

Arbeid med fremmede arter i verneområder går som del av generelt skjøtselsarbeid, og har brukbart fokus i fylket. Forsøk med tiltak for fjerning av sørv i et vann i Tvedestrand kommune er planlagt, men andre miljøkonsekvenser av tiltaket må utredes nøyere før eventuell gjennomføring. Tvedestrand kommune vil ha videre ansvar. Som følge av algesituasjonen sommeren 2012 og anbefaling fra Mattilsynet om ikke å spise skjell, ble det ikke gjennomført tiltak mot stillehavsøsters som opprinnelig planlagt.

I 2012 har det vært arbeidet, med midler fra Miljødepartementet for å få større fokus og deltagelse fra kommunene i arbeidet med bedre miljøstatus. Det har vist seg veldig vanskelig. Miljøstatus for fylket er kvalitetssikret, det er lagt inn nye bilder og tekst, samt forberedt forbedringer gjennom bruk av epi-server. Skoler (i Risør og Arendal) har utmerket seg nasjonalt for produksjoner i Miljøstatus. Noe presseoppslag gjennom miljøstatus og våre hjemmesider.

Oppfølging av vanddirektivet

Aust- og Vest-Agder er nå blitt felles vannregion, og Vest-Agder fylkeskommune er vannregionmyndighet. I 2012 er arbeidet med karakterisering av gjenværende vannområder ferdigstilt. Databasen Vannmiljø er stort sett oppdatert med import av eksisterende data fra andre kilder. Det er tilsatt prosjektleder som koordinerer arbeidet i vannområdene. Arbeidet med tiltaksanalyser er startet opp. Alt i alt brukbart i rute.

Forurenset sediment

Arendals havneområde er ett av 17 områder som er prioritert for tiltak for opprydding i forurenset sjøbunn. Det ble utarbeidet en tiltaksplan i 2005. Deler av tiltaksplanen er oppfylt. I samarbeid med Arendal kommune er det utarbeidet forslag til revidert tiltaksplan. Det er nå gjennomført en supplerende sedimentundersøkelse (med midler fra Klima- og forurensningsdirektoratet (Klif) for å kunne bedre beslutningsgrunnlaget for tiltak).

Forurenset grunn

Det ble arbeidet mye med prioriterte grunnforurensningslokaliteter og skipsverft. Arbeidet fortsetter i 2013. Vi har etterslep på arbeidet med oppdatering av grunnforurensningsdatabasen som en følge av endringer i Matrikkelen.

Tilsyn

Det ble lagt mye innsats i tilsyn, og målsetningen på ett årsverk ble overoppfylt. Vi deltok på landsomfattende og regionale tilsynsaksjoner og gjennomførte egeninitierte tilsyn. Tilsynet er risikobasert.

Forurensningsdatabasen

Det er lagt ned mye arbeid for å holde databasen oppdatert. Tilsynsrapporter og utslippstillatelser er lagt inn i databasen, og egenrapporter fra virksomheter er fulgt opp.

Forskriftsregulert industri

Vi er i mål med å vurdere industritillatelser som er omfattet av selv bærende forskrifter.

Veiledning på forurensningsområdet

Det ble gjennomført to samlinger for kommunene. Den ene samlingen ble gjennomført i samarbeid med Fylkesmannen i Vest-Agder.

2.6 Samfunnssikkerhet og beredskap

Arbeidsfokuset de siste årene har vært rettet mot hendelser med kraftig snøfall, sterk vind og orkan med påfølgende langvarig bortfall av kraft-, tele-, informasjonskanaler og samferdselsproblemer. Klimaendringer og klimatilpasning står sentralt i dette arbeidet. Det er et samarbeid mellom hele fylkesberedskapsrådet, Post- og teletilsynet, teleleverandørene og alle kommunene i fylket.

ROS-analyse

Felles ROS-Agder (RA) ble utarbeidet og presentert våren 2011 og lagt til grunn for videre arbeid i 2012. Analysen er styrende for alt beredskapsarbeidet herunder: prioritering av tilsyn, faglige oppdateringer, øvelser, temadager, utforming av beredskapsplaner og oppfølging av det kommunale planarbeidet.

Arbeidet i 2012 hadde hovedfokus rettet ytterligere mot klimatilpasning, økt robusthet hos samfunnskritiske brukere og økt sikkerhet i samfunnskritisk infrastruktur. Fylkets ROS-analyse og andre etatsvise analyser/trusselvurderinger blir presentert der hvor det er naturlig.

Påbegynt arbeid med å lage en tiltaksliste basert på ROS-analysen fortsetter inn i 2013. Listen vil deretter være styrende for det helhetlige samfunnssikkerhetsarbeidet i Agder og de respektive etaters prioriteringer. ROS-analysen har god ledelsesforankring i begge Agderfylkene og har vært svært synlig gjennom aktiviteter og møter med de respektive fylkesberedskapsrådene.

Prosjekt interkommunal ROS-analyse i Setesdalen ble gitt faglig bistand i 2012. Interessen for interkommunalt beredskapssamarbeid er økende. Erfaringsoverføringen og stimulering til interkommunalt beredskapssamarbeid fra prosjektet ble formidlet til resten av fylkets kommuner i 2012.

Prosjekt-oppfølging av kraft, tele og info i regi av fylkesmannen med støtte fra Agder Energi, Telenor og TDC.

Alle våre kommuner gjennomgås grundig i forbindelse med sårbarhet i strømforsyning, sårbarhet i

kommunikasjon og teletjenester, sårbarhet på internett og sårbarhet på samferdselssiden. Mye avdekkes også under øvelser i kommunene. Dette blir deretter fulgt opp med temadager og erfaringsutveksling for alle kommunene og fylkets etater.

Grimstad og Lillesand er tatt ut som eksempelkommuner for utvikling av veiledere på ROS på henholdsvis strømforsyning og sikring av ekomtjenester. Erfaringene er presentert på temadager og beredskapskoordinatorsamlinger. Slike samlinger har hatt god deltakelse i 2012.

Agder Energi, Telenor og TDC deltar på konkrete oppfølgingsmøter etter øvelser i kommunene. Sårbarhet belyses og behov for oppfølging avklares direkte på disse møtene.

Oppfølging av prosjekt i regi av Post- og teletilsynet (PT) i samarbeid med fem fylker herunder Aust-Agder.

Alle fylkene har definert samfunnskritiske og kritiske brukere. PT har undersøkt deres avhengighet av tele og ekomtjenester. Dette er fulgt opp ved tilsyn og øvelser. Arbeidet med oppfølging vil fortsette inn i 2013. Samtidig er kunnskapene videreført i arbeidet med oppdatering av strømrasjoneringsplaner sammen med KDS og Agder Energi AS og tiltak for å sikre samfunnskritisk infrastruktur i Aust-Agder.

Øvelser og tilsynsvirksomhet

Omfattende øvelser basert på scenario og erfaringer relatert til orkanen Gudrun i 2005 er gjennomført i Aust-Agder de siste seks årene. Fylkesmannen i Aust-Agder utviklet øvelsen i samarbeid med Kronobergs län i Sør-Sverige og DSB: En innledende varslingsøvelse med en påfølgende øvelse for å takle situasjon før, under og etter orkanen er gjennomført for fylkesberedskapsrådet, deler av Fylkesmannens krisestab, embetsledelsen og tilsammen tolv utvalgte kommuner. Tre av disse kommunene er fulgt opp i 2012.

Erfaringene relatert til klimatilpasning og forhold rundt kraft, tele, info og samferdsel følges systematisk opp ved tilsyn, beredskapslager før, under og etter øvelser. Erfaringsvis skaper klimarelaterte øvelser konkret og nyttig oppfølging i kommunene.

Kommunenes arbeid med beredskapsplaner, risiko og sårbarhetsanalyser, planer for vannverk, beredskapsplaner i skole og barnehager, smittevernplaner, planer for helsemessig og sosial beredskap er fulgt opp i forbindelse med tilsyn, beredskapsdager og øvelser i 2012.

Møtet/øvelse Orkan 21 var viet til oppfølging av ROS Agder, kraftforsyning, hendelser i teletjenestene og informasjon om pågående aktiviteter i begge fylkene.

Fylkesmannen deltok innledningsvis på CMX 2012.

Fylkesmannens krisehåndteringsorganisasjon og planverk ble revidert og noen grad øvet i 2012.

Fylkesmannen har fulgt opp pålegg gitt i etterkant av 22. juli. Fylkesmannens samordningsrolle har ikke vært aktivisert, men øvet.

Atomberedskapsutvalget ble orientert og øvet 2012. Ny mal for atomberedskapsplaner i kommunene ble fulgt opp ved tilsyn/beredskapsgjennomganger samt i eget møte med de kommunale beredskapskoordinatorene i 2012.

Fylkesmannen har gjennom felles tilsyn med Utdannings- og Justisavdelingen satt spesielt fokus på beredskapsplaner i skole og barnehager. Det er nå gjennomført 12 slike tilsyn i Aust-Agder. Det ble i 2012 også gjennomført en temadag om beredskapsplaner og hendelser i skole og barnehager. Skoleskyting var et av temaene som ble belyst av Agder politidistrikt.

Plansaker

Arbeidet med samfunnssikkerhet følges opp kontinuerlig i kommuneplaner, arealplaner og bebyggelsesplaner. Det legges stor vekt på dialog og tidlig involvering. Mye løser seg derfor i denne prosessen og det er få innsigelser. Vi fremmet 2 innsigelser i 2012.

Klimatilpasning er fulgt opp i alle plansaker og ved alle tilsyn og øvelser i 2012. Fylkesmannen vurderer en ytterligere styrking av klimaarbeidet i fylket i 2013.

Annet

Fylkesmannen har tidvis vært i kontakt med enkelt etater og kommuner i forbindelse med krisehåndtering.

Det årlige møtet i fylkesberedskapsrådet ble gjennomført som et fellesmøte/øvelse med Vest-Agder.

Krisehåndteringsverktøyet CIM er tatt i bruk ved embetet. Det er gjennomført flere opplæringstiltak og en øvelse internt og for kommunene. Arendal kommune er utpekt som eksempelkommune på CIM for øvrige kommuner i fylket. Satsingen på eksempelkommunen og videre opplæring og implementering vil fortsette inn i 2013.

Fylkesmannen har bistått Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og Direktoratet for nødkommunikasjon ved innføringen av nødnett. Dette arbeidet fortsetter inn i 2013.

Helse og sosialberedskap, ROS og planverk i henhold lov om helsemessig og sosialberedskap er fulgt opp over en årrekke i et samarbeid mellom fylkesmannens beredskapsenhet, det regionale mattilsynet, sykehuset, kommunelegene og fylkeslegen.

Grimstad kommune er vår eksempelkommune på beredskapsplaner i forhold til skole og barnehager. Øvrige kommuner kan hente kompetanse, råd og veiledninger.

Kapittel 3 - Resultatområder

Kongehuset

00.1 Kongelige besøk

H.M. Dronning Sonja var på offisielt besøk til Tvedestrand kommune 20. mai, i forbindelse med Dypvåg kirkes 800 års jubileum og markeringen av "Najadens Minde" 200 år på Askerøya.

H.K.H. Kronprins Haakon var på offisielt besøk til Grimstad kommune og Risør kommune 13. juni. I Grimstad åpnet H.K.H. Kronprinsen Kortfilmfestivalen som i år hadde 35 års jubileum. I Risør var besøket lagt til "Aktive Fredsreiser" og Fredshuset, der H.K.H. Kronprinsen ble tildelt Blanche Majors Forsoningspris.

Fylkesmannen løste oppdraget i henhold til protokoll.

00.2 Tildeling av ordener og medaljer

Kongens fortjenestemedalje i sølv ble tildelt 10 personer i 2012.

Fylkesmannen har mottatt og behandlet 19 søknader om Kongens fortjenestemedalje i 2012. Ingen er tildelt St. Olavs orden i 2012.

Miljøverndepartementet

Resultatområde 01 - 06 Naturmanfold, vannforvaltning og forurensning

01.1 Bærekraftig bruk og beskyttelse av leveområder

Skogvern

Faste oppgaver

Resultater fra bekkekløftkartlegging er på grunn av kapasitetsmangel ved avdelingen fremdeles ikke tatt opp og bearbeidet med tanke på aktuelle verneobjekter, med unntak av enkelte lokaliteter hvor grunneiere har tatt initiativ til frivillig-vern tilbud selv. Resultater fra edelløvskogskartleggingen er grovt oppsummert og Skogeierforbundet og AT-skog ble våren 2012 overlevert en grovsortert liste over lokaliteter med aktuelle verneverdier. Skogeiere som er berørt av registrerte edelløvskogslokaliteter er informert per brev. Supplerende edelløvskogskartlegginger er gjennomført feltsesongen 2012.

FMAA har gitt innspill til AT-skog og skogeierforbundet sentralt og kommune(r) om områder som bør prioriteres i arbeidet med å få fram tilbud om frivillig vern. Gjelder både utvidelse av eksisterende reservater/verneområder og andre prioriterte skogområder, inkludert prioriterte skogtyper (blant annet edelløvskog). I april 2012 ble det som i 2011 arrangert felles dagsmøte med FM Vest-Agder, AT-skog og skogeierforbundet v/Søgnen for gjennomgang av samarbeidsrutiner og konkret gjennomgang av områder i prosess. Generelt godt samarbeidsklima med skogbruket, og fremdeles tilflyt av tilbud om områder, om enn noe lavere enn forutgående år. Kapasiteten ved avdelingen begrenser i stor grad gjennomstrømningen av saker og tilflyt av tilbud, bl.a. ved at arbeid med innspill til og oppfølging av skogeierforeningene nedprioriteres. Områder som ligger hos Skogeierforbundet sentralt i påvente av initiativ mot grunneiere blir i liten grad tatt videre.

Potensial for vesentlig større fremdrift med økt kapasitet ved avdelingen. Noe bedring siste halvdel av 2012 pga. noe mer prioritering av arbeidsressurser til naturmangfoldgruppa ved avdelingen. Ansvarlig for frivillig vern sluttet høsten 2012, og overgang til ny ansvarlig har medført noe forsinket progresjon i pågående prosesser og proaktivt arbeid.

01-06SO01 og 02: Det er mange områder i prosess og som følge av det gode samarbeidet med skogbruket, stadig tilflyt av nye tilbud. Tre områder er sendt på høring (Ytre Lauvrak, Åmtona og Sinevatn) og tilrådning til DN planlegges høsten 2013. Et område er vernet januar 2013 etter mange år i prosess (Mørkeli), mens Badstudalen måtte vente pga. konsekvensutredning om vindkraft i området. Totalt er ca. 22 områder i prosess i ulike faser; 3 områder skal tilrådes DN, 7 områder ligger til forhandling, 8 områder ligger på vent, men er registrert og 2 områder ligger på vent for initiativ fra Skogeierforbundet.

Nasjonal marin verneplan 2012

Spørsmålet om hjemmelsgrunnlag naturmangfoldloven og havressursloven er fremdeles uavklart. Dette har medført stopp i arbeidet med marine verneområder som strekker seg utenfor 12 nm., bl.a. Transekt Skagerrak. Embetet har derfor ikke brukt ressurser på dette i 2012, da embetet ikke har oppgaver vedrørende marin verneplan før spørsmålet er avklart.

01-06SO03 – 07: For Transekt Skagerrak er punktene utført tidligere år.

Forvaltning og naturoppsyn i verna områder

Faste oppgaver

Bra situasjon. Samarbeidet med SNO fungerer meget godt. Gode resultater og høy grad av gjennomføring på tiltak som ble omsøkt gjennom bestillingsdialogen. Bra fremdrift på forvaltningsplaner i 2012. Flere forvaltningsplaner ferdigstilt; Raet landskapsvernområde, Store Torungen naturreservat, Tromlingene naturreservat og Reddalsvann naturreservat. Spesielt ferdigstilling av planen for Raet landskapsvernområde (LVO) har vært viktig pga. behov for avklaring av retningslinjer for byggetiltak i LVO. Saksbehandling av "byggetiltak" i Raet i full gang igjen. Flere nærmer seg ferdigstilling.

Bestillingsdialogmøter avholdt som forutsatt, og bestillingsdialog og prioriteringer oversendt DN innen avtalt frist.

Videre oppdatering av naturbase har vært nedprioritert i påvente av en avklaring i forhold til fremtidig naturbase.

Arbeid med fremmede arter i verneområdene er fulgt opp som forutsatt.

Samarbeider løpende med vannforskrift-ansvarlig for å sikre at listen over beskyttede områder i tråd med vannforskriften inkluderer relevante vernede områder i og ved vassdrag og kystvann, og at verneverdiene med tilhørende forvaltningsmål gjengis på en hensiktsmessig måte i regionale forvaltningsplaner og tiltaksprogrammer for vann. Omfattende kartlegging av Reddalsvann (naturreservat) i Grimstad kommune er gjennomført for å øke kunnskapsgrunnlaget for en helhetlig forvaltning også med tanke på vannkvalitet.

Miljøvernavdelingen har vært koplet inn i den pågående erstatningssaken etter Hasseltangen LVO og Søm-Ruakerkilen naturreservat.

Nasjonalparker og større verneområder

Det har blitt jobbet fram et foreløpig faggrunnlag for en mulig fremtidig nasjonalpark på Aust-Agderkysten, med utgangspunkt i Raet utenfor Arendal, Grimstad og Tvedestrand kommuner.

01-06 SO8: Det er gjennomført konstituerende møte for nytt verneområdestyre for SVR, og det er gjennomført opplæringsamling over to dager for styre og varamedlemmer.

Vi er i tett dialog med verneområdeforvalterne, og styreleder. FMAA møter, som koordinerende fylkesmann, på alle styremøter.

01-06 SO9: FM har bidratt med nødvendig bakgrunnsmateriale og tilleggsinformasjon for berørte verneområder i arbeidet med Emerald network.

01-06 SO10: Har ikke fått forespørsel om å bidra.

01-06 SO11: Ikke relevant for fylket.

01-06 SO12: Ikke relevant for fylket.

01-06 SO13: Har avholdt dagskurs for alle kommuner og andre statlige sektorer i NML, med vekt på utvalgte naturtyper og prioriterte arter. Driver løpende veiledning av kommuner i saksbehandlingen.

01-06 SO14: Ikke forespurt.

01-06 SO15: Ikke forespurt.

01-06 SO16: Har ikke vært aktuelt i 2012.

01-06 SO17: Gjennomført i henhold til plan.

01-06 SO18: FMAA har deltatt i prosessen rundt restaurering av egnede våtmarker.

Motorferdsel i utmark

Faste oppdrag

Fylkesmannen har mottatt og behandlet tre klagesaker i 2012. Alle tre klagen er behandlet innen ca. 2 mnd. Kommunens vedtak er opprettholdt i alle sakene.

Lite aktiv veiledning på eget initiativ, men vi besvarer konkrete henvendelser fra kommunene. Fylkesmannen har lite ressurser til aktiv oppfølging – f.eks. er ikke alle kommuner like flinke til å sende over vedtak, og Åmli har gitt retningslinjer i strid med loven – uten at dette er fulgt opp. Bykle har fått konkret tilbakemelding om flere forhold, etter samlet oversendelse av 80 vedtak.

Alle vedtak som oversendes og sjekkes i forhold til om de er innenfor lovens rammer. Små ting blir oversett, men grovere brudd påpekes, og vurderes i forhold til omgjøring.

Ingen aktiv forebyggende bruk av media eller andre informasjonskanaler – men generelt godt samarbeid med SNO.

01-06 SO19: Ikke forespurt om bistand.

Forvaltning av trua arter, prioriterte arter og utvalgte naturtyper

Handlingsplanarter:

Damfrosk: Det er blitt utarbeidet en sluttrapport i 2012 som oppsummerer alt arbeidet som er gjort for damfrosken i Aust-Agder. Rapporten konkluderer med at tiltakene og overvåkingen har vært positiv for damfroskbestanden. Bestanden er fortsatt liten og sårbar, og det anbefales sterkt at arbeidet med arten fortsetter. Fylkesmannen har derfor søkt om midler til videre arbeid med arten i 2013.

Faggrunnlag for Byglandsbleka ble oversendt DN i 2012.

Solblom/solblomengmøll: Oppfølgende kartlegging er gjennomført i 2012. Det gjenstår fortsatt noe kartlegging og tilleggsarbeid med faggrunnlaget angående utsjekk av solblomlokaliteter opp mot slåttemark/utvalgt naturtype.

Rød Skogfrue: En kjent forekomst i fylket som er bekreftet i 2011. Kontakt med grunneier for å vise lokalitet. Økologisk funksjonsområde er avgrenset av FMBU med bistand fra FMAA. Kommunen ønsker oppfølging.

Klippeblåvinge: Forvaltningsråd med kommune og grunneiere er opprettet og har fungert meget bra. Det er et positivt samarbeid og skjøtselstiltak er utført av grunneiere. Økologisk funksjonsområde er avgrenset i Naturbasen. Skjøtsel ser ut til å øke forekomsten av arten. Det er viktig å fortsette kartlegging av arten for å opprettholde kunnskap om forekomst og videre forvaltning

Sinoberbille: Ikke i gangsett noe spesielt etter høring.

Fylkesmannen har prioritert arbeid med å forbedre datagrunnlaget for klippeblåvinge og hule eiker. Det har skjedd gjennom samarbeid med hhv. FMØF/NINA og FMVE (se under).

Utvalgte naturtyper: Slåttemark, slåttemyr og hule eiker er relevante i fylket. Slåttemarkene har hatt meget stor aktivitet på 32 områder. Det ble fordelt kr. 900.000 til ulike aktiviteter på slåttemarker i fylket i 2012.

For hule eiker har det blitt utarbeidet en informasjonsbrosjyre «Ta vare på de gamle» om naturtypens status som utvalgt naturtype og verdien av hule eiker for naturmangfoldet. Brosjyren har grunneiere som hovedmålgruppe og er fordelt til aktuelle parter.

Villaks: Embetet har tatt initiativ til prosjektet «Krafttak for Sørlandslaksen» i samarbeid med Fylkesmannen i Vest-Agder. Laksebestandene i elvene på Sørlandet er i frammarsj etter mange år med kalking, og den positive utviklingen står i kontrast til situasjonen i store deler av landet. Initiativet skal lede til en handlingsplan for laks i Sørlandselvene, tiltak for å styrke bestandene ytterligere og på sikt økt verdiskaping knyttet til laksen.

01-06 SO20: Ikke aktuell for Aust-Agder.

Kulturlandskap

Det fokuseres særlig på det biologiske mangfoldet i kulturlandskapet. Det er stor aktivitet på et stort antall (32 områder) med slåttemark i fylket. Det engasjerer både grunneiere, kommuner og landbruksforvaltningen. Det er utarbeidet en brosjyre «Slåttemark, vårt arvesølv» som er sendt ut til brukere og de som er aktuelle for tilskudd og som har gjort at det har kommet inn enda flere søknader for 2013. Dette anser vi som svært positivt for arbeidet med skjøtsel av fylkets slåttemarker.

Det er utarbeidet skjøtelsplaner for de fleste slåttemarker som får tilskudd. Det er gode fagmiljø i regionen som har opparbeidet god kapasitet og kompetanse for utarbeidelse av skjøtelsplaner. Det er utarbeidet et stort antall avtaler.

01-06SO21: ”Utvalgte kulturlandskap i jordbruket” er fokusert i Rygnestad/Flatland, Valle kommune hvor det er stor interesse og aktivitet for arbeidet. Det hentes fram midler fra mange kanaler og kommunen fokuserer aktiviteten med slåttedager mv.

01-06SO22: Det foretas supplerende kartleggingsprosjektet av biologisk mangfold i kulturlandskapet i forbindelse med skjøtelsplaner. Dataene legges inn i Naturbasen for at grunneiere skal få mulighet for økonomiske midler fra landbruksforvaltningen.

01-06SO23 og 24: Handlingsplan for slåttemark er prioritert og handlingsplan for kystlynghei er startet opp. Det er 5 nye områder for kystlynghei som det er utarbeidet skjøtelsplaner og registreringer foran neste sesong.

01-06SO25: Høstingsskog

01-06SO26: Har ikke vært slike møter i vår region i 2012.

Generell viltforvaltning og tilskuddsforvaltning vilt

Fylkesmannen samarbeider godt med fylkeskommunen blant annet om å arrangere 2-dagers samling knyttet til kommuner/storvaldledere/politikere om kommunal viltforvaltning og arbeidsutvalget for kommunal viltforvaltning i Aust-Agder.

Klager på kvoter o.l. behandles innen rimelig tid.

Søknader om støtte til vilttiltak behandles, men av kapasitetsmessige årsaker litt etter fristen 15. mars.

Forvaltning av villrein

Faste oppgaver

01-06 SO27: Fylkesmannen samarbeider med fylkeskommunen om dette.

01-06 SO28: Gjennomføres løpende.

Rovviltforvaltning

Arbeidet går som forutsatt og Fylkesmannen jobber bevist med å korte ned behandlingstiden på eventuelle skadefellingstillatelser.

Om tilskudd til FKT-midler i 2012 har Fylkesmannen i Aust-Agder fått en budsjetttramme på kr. 110.000,-. Da det på denne kontoen må holdes av midler til eventuell skadefelling, bruk av kadaverhund, beredskapsbeite og ekstraordinært tilsyn, har vi ikke kunnet ferdigbehandle alle søknader om tilskudd. Vi avventer beitesesongen og

ser hvilke midler vi har igjen når denne er avsluttet.

Fylkesmannen har behandlet søknader om erstatning for sau tatt av fredet rovvilt som forventet i 2012.

Det jobbes aktivt sammen med NOF med å samle inn og få kartfestet kongeørnlokalitetene i Aust-Agder.

01-06 RA8: Rapporteringen er gjennomført som beskrevet i embetsoppdraget.

01-06 RA9: SNO oppdaterer rovbasen i forhold til rovdyr, kadaver, bortgang av rovdyr og DNA. FMAA har ansvar for søknader om erstatning og lignende.

Fremmede organismer

Det er i 2012 utarbeidet «Handlingsplan for fremmede arter i Aust-Agder» på midler fra DN. Dette er en 10-årig handlingsplan for bekjempelse av utvalgte fremmede arter på land, i vann og i sjø. Som tidligere rapportert er arbeidet med fullføring av handlingsplanen noe forsinket, og skal etter planen skje 1. halvår 2013.

I 2012 er det gjennomført tiltak mot fremmede arter som slirekne, springfrø og rynkerose i utvalgte områder i fylket. Arbeidet er utført i samarbeid med Bioforsk og aktuelle kommuner. Et firma er engasjert til å kontakte grunneiere og utføre fjerning, hvilket har fungert bra.

Innenfor verneområdene kartlegges og bekjemper et utvalg av fremmede karplanter i kategori "høy-risiko" som del av løpende verneområdeforvaltning.

01-06SO30: Det er gitt en tillatelse til utsetting av fremmede treslag med hjemmel i ny forskrift. Embetet har også hatt personer på opplæring i DN høsten 2012 om forskriften og ny veileder. Som følge av at veileder er strengere enn det forskriften legger opp til, har dette gjort arbeidet mer krevende enn forutsatt. Det er ønskelig at oppdatert veileder foreligger så snart som mulig.

01-06SO31: Jf. over med arbeid om handlingsplanen.

01-06SO32 og 33: Handlingsplaner fulgt opp med unntak av mink.

Helhetlig vannforvaltning

01-06SO32: Avklart at Fylkesmannen i Vest-Agder har hovedansvar for å utrede overvåkningsplan, vi bistår med å innhente informasjon. Ansvarsområder er fordelt og arbeidet er godt i gang etter foreliggende mal fra DN pr. 29.06.12. Fristen ble forskjøvet til 2013.

01-06SO33: karakterisering og risikovurdering er gjennomført på bakgrunn av foreliggende datamateriale.

01-06SO34: Pålegg om tiltak i Otra følges kontinuerlig opp.

01-06SO35: Det er generelt lite biologiske data tilgjengelig for vannforekomstene. Klassifisering er gjort på bakgrunn av foreliggende data. Videre avventer vi resultater fra overvåking og analyseresultater fra tidligere undersøkelser fra andre aktører. Arbeidet med grunnvann er startet opp.

01-06SO36: Ikke fått noe innspill fra DN, oversikt over prioriterte revisjoner er sendt.

01-06SO37: Oversikt over fiskepassasjer er utarbeidet og vi har meget god oversikt over dette.

01-06RA12: Utført.

Problemkartlegging, klassifisering og karakterisering:

Problemkartlegging i Barbuvasdraget og i Molandsvann er i gang i form av overvåkning. Øvrige prioriterte problemkartleggingsområder vil inngå i overvåkningsplanen.

Karakterisering og klassifisering er utført etter foreliggende materiale, men er en kontinuerlig prosess og vil oppdateres jevnlig.

Gjennomføring av tiltak:

Se kommentar ovenfor. Arbeidet med tiltaksanalyser er startet opp i vannområdene.

Bruk av § 12:

Vannforskriftens § 12 brukes i alle forurensningssaker.

Status for samordning:

Dette er avklart.

Forvaltning av anadrom laksefisk og innlandsfisk

Embetet er ajour på de faste oppdragene på dette området.

Vi får problemer med å holde fristen for avtaler om kjøp av kalk og lignende + forvalte lokale kalkingsprosjekt innen 01.03.13. I 2012 ble slik avtale om kalking inngått omkring 20. juni.

01-06SO40: Har bistått DN i revisjon av fiskerireguleringene.

01-06SO41: DN har ikke gitt nærmere signaler om dette.

01-06SO42: Vannmiljø er oppdatert med kalkingsdata.

01-06SO43: Blir fulgt opp på forespørsel.

01-06SO44: Staten eier ingen fisketrapper i Aust-Agder.

FS Har deltatt i styringsgruppa for Reetableringsprosjektet.

FS Det er ingen nasjonale laksevassdrag eller –fjorder i Aust-Agder.

FS DN har ikke gitt nærmere instruks om bistand til oppgradering av kultiveringsregister.

01-06 RA 17: Gjennomført

01-06 RA 18: Gjennomført

Akvakultur

01-06 SO 45: Plassering av matfiskanlegg i risikoklasse er avgjort etter klagebehandling hos Klif. Etterlyser faktaark fra Klif. Ingen nye søknader om akvakultur i år.

Avløp

Vi er i ferd med å gi nye tillatelser til alle anlegg som omfattes av kapittel 14, og vi har spesiell fokus på ledningsnett.

01-06 SO48 Vi følger opp Byglandsfjord renseanlegg særskilt pga. alvorlige mangler. Vi har gjennomført tilsynskurs for kommunene i samarbeid med Norsk vann og Sweco.

Vannforurensing og vannkvalitet

Faste oppdrag: vi har gitt utslippstillatelser til anleggsarbeider i forbindelse med to større kraftverksutbygginger og veianlegg.

01-06 SO49: oversikt over Klif-bedrifter er sendt til Klif.

01-06 SO50: vi deltar med ulike fagkyndige personer i temagrupper som arbeider med lokale tiltaksanalyser.

01-06 SO51: vi har meldt inn landbruk og havbruk i tilbakemelding til foreløpig embetsoppdrag.

Oljeforurensning

Faste oppgaver: Etterarbeidene etter siste store oljeutslipp (Godafoss) er avsluttet fra Fylkesmannens side.

Akuttforurensningssak med flisutslipp fra Rygene-Smith og Thomessen (Klif-bedrift) i regulert laksevassdrag. Klif er informert om hendelsen og følger opp saken med bedriften.

Eksplisjon i kjemikaliebad ved overflatebehandlingsbedrift medførte utslipp i 2011, og dette følges opp av oss

fremdeles (vi fikk delegert myndighet fra Kystverket).

Resultatområde 07 Godt bymiljø

Oppfølging av RPR for ATP: Det vises til rapportering på resultatområde 12: tverrfaglige virkemidler der dette er besvart.

Fortetting med kvalitet: Vi merker at dette blir en stadig større utfordring i plansaker, særlig i de store presskommunene. Fortetting og oppbygging omkring kollektivaksen har for alvor fått gjennomslag de siste to årene, og jo høyere tetthet jo mer utfordrende er det å skaffe gode ute og oppholdsarealer. Problemstillingen er først og fremst aktuell i Arendal, Grimstad og Lillesand.

Det er ingen byer i Aust-Agder som er med i Framtidens byer.

Det har ikke vært aktuelle problemstillinger knyttet til avhending av statlig eiendom og plassering av statlig nybygg i et ATP-perspektiv. Fylkesmannen har deltatt i arbeidsgruppe vedrørende avhending av deler av Furøya i Tvedestrand fra Riksantikvaren.

Resultatområde 08 Aktivt friluftsliv

Friluftsliv

Ivaretagelse av attraktive friluftslivsområder

Størstedelen av arbeidet med friluftsliv er gått over til fylkeskommunen.

Gjenværende oppgaver innenfor dette temaet vil bli ivaretatt av oss gjennom behandling av saker etter plan- og bygningsloven, oppgaver med jegerprøven, samt å ivareta statlig eierskap av friluftslivsområder, se under.

Alle dispensasjoner og arealplaner vurderes i forhold til potensiell virkning for friluftslivsinteresser. Friluftslivsinteresser har vært grunnlag for både klager og innsigelser fra miljøvernavdelingen i 2012.

Fylkesmannen som grunneier/rettighetshaver på vegne av staten i de statlig sikrede friluftsområdene

Arbeid utført som forutsatt. Vi har i 2012 avgjort flere søknader om midlertidig omdisponering inntil 10 år, gitt flere uttalelser til DN i saker som skal avgjøres av DN, samt gitt flere uttalelser i forbindelse med nabovarsel.

Forvaltning og drift av de statlig sikra friluftslivsområdene

FMAA har i liten grad bidratt til videre utvikling av skjærgårdstjenesten, utover utbetaling av driftsmidler.

08SO1: SNO har hatt hovedansvar for arbeidet med fortsatt integrering av naturoppsyn i Skjærgårdstjenestens daglige drift, og rapporterer til Fylkesmannen.

08SO2: Fylkesmannen har bidratt i forbindelse med evaluering av Skjærgårdstjenesten.

Tilrettelegging for jakt og fiske

Ikke blitt prioritert. Har mottatt refusjonskrav fra kommuner i forbindelse med arrangering av jegerprøve for 2012, utbetalt disse og fått midlene refundert fra DN.

Resultatområde 09 Giftfritt miljø

Sedimenter (og skipsverft)

09 SO1P: prioriterte skipsverft: vi har mottatt tiltaksplaner og sedimentundersøkelser som er til behandling. Sakene har tatt tid pga. klagebehandling og behov for tilleggsopplysninger (samt kapasitetsproblemer hos konsulent).

FS: Vi har mottatt NIVA-rapport med tema *naturlig forbedring i Arendals havnebasseng* (forsinket). Oppfølging av handlingsplanen pågår i samråd med Klif.

09RA1: rapportering av dumping er gjort (ingen dumping i AA i 2012). Tillatelser til mudring vil legges inn.

09RA2: Status for skipsverft ble rapportert innen fristene.

Grunnforurensning

Det er svært ressurskrevende å holde Grunnforurensningsdatabasen oppdatert på bakgrunn av endringer i Matrikkelen. Vi har etterslep på dette.

09SO2P: Vi har fire prioriterte saker som det jobbes med. Disse klarer vi ikke å få avsluttet i 2012. Det brukes mye ressurser på dette, men saksbehandlingen er tidkrevende.

09SO3: vi har gjennomført kommuneundersøkelse og som omhandlet oppdatering av grunnforurensningsdatabasen.

09RA3:

Status for de fire prioriterte sakene er rapportert til Klif.

I tillegg til de fire prioriterte sakene har vi fire andre grunnforurensningssaker som er under behandling.

Avfall og gjenvinning

Vi har utarbeidet tillatelser til tre avfallssorteringsanlegg. Den ene er til klagebehandling i Klif.

Deponier: Vi har mottatt revidert søknad om ny tillatelse til Rugslund glassfiberdeponi i Birkenes kommune i juni 2012. Saken er klar for utsending snart. Grenstøl avfallsdeponi venter på avslutningstillatelse fra Fylkesmannen.

09SO4: Ingen av de 12 kontrollerte anleggene i pukkverksaksjonen hadde knusing av betong, tegl o.l.

09RA4: ikke relevant for oss.

Resultatområde 10 Rein luft

Ingen punkter under *luftforurensning* i årets embetsoppdrag. For *støy* har vi bra oppfølging på plansaksbehandling, men manglende oppfølging av forurensningsforskriften.

Luftforurensning

Ingen spesielle saker i år.

Støy

07SO2: forurensningsforskriftens kap. 5: Arbeidet er ikke fulgt opp innen fristen, men pågår. Få av våre kommuner har trafikkmengder som medfører at veiene omfattes av kap. 5. Arendal, Grimstad og Lillesand ble tilskrevet, og vi mottok rapporter fra de tre kommunene. Vi har mottatt rapport fra Statens vegvesen, men ikke fra Jernbaneverket.

Resultatområde 11 Stabilt klima

De kommunale klimaplanene er gjennomgått. Det er vanskelig å se noen oppfølging av disse planene i kommunene. Noen kommuner har et visst fokus, men etterspør signaler og virkemidler fra KLIF. Embetet etterlyser klarere og mer konkrete retningslinjer og føringer for klimaarbeidet regionalt og lokalt.

Klimautfordringene blir nevnt i dialog med kommunene på et generelt nivå. Det blir gitt kommentarer på klima i enkelte areal- eller kommuneplaner. Kvotekjøp blir i liten grad berørt av FM.

Regional plan for kjøpesenterstruktur og handel er behandlet i tråd med retningslinjer fra Miljøverndepartementet.

Resultatområde 12 Resultatkrav knyttet til Tverrgående virkemidler

Fylkesmannen har i 2012 lagt stor vekt på å ivareta nasjonal politikk ved behandling av kommunale og regionale planer. Vi benytter aktivt de nasjonale forventningene til regional og kommunal planlegging i dette arbeidet. Fylkesmannen synes dette er et greit oppsummerende dokument, i en lett tilgjengelig stil og har benyttet dette mye i vårt utadrettede arbeid.

12.1 Planlegging for en bærekraftig utvikling

Med to unntak har alle kommunene og fylkeskommunen vedtatt sine kommunale planstrategier innen 1 år etter valget. Vi ser på 2012 som et "prøve-år" hva gjelder planstrategier, og har tro på at når verktøyet får satt seg litt bedre vil det bli et godt hjelpemiddel for kommunene. Før arbeidet med planstrategiene startet arrangerte vi kurs for saksbehandlere, samt at vi deltok på fylkeskommunens "kick-off" seminar for Agder fylkene.

I Aust-Agder arrangeres planforum to ganger i måneden. Fylkesmannens avdelinger deltar alltid her. Vi legger stor vekt på tidlig deltagelse, og bruker også mye tid på andre møter om planer med kommunene.

Hovedutfordringer i Aust-Agder innen planområdet varierer stort fra pressområdene ved kysten til innlandskommuner som sliter med fraflytting. De problemstillingene som har vært særlig aktuelle i 2012 har vært strandsone, kjøpesenter og ATP, bokvaliteter ved fortetting, og jordvern.

Vi ser dessverre at områdeplan som virkemiddel stadig sjeldnere blir benyttet av kommunen pga. krav om kostbare arkeologisk utgravninger. Dette finner vi sterkt beklagelig.

Fra høsten 2011 har øvrige avdelinger ved embetet blitt mer involvert og ansvarliggjort i planarbeidet. Dette er videreført i 2012. Det vil si at alle avdelinger nå deltar på faste, ukentlige planmøter, samt gir innspill til planer dersom deres interesser blir berørt. Helse- og oppvekst, produksjonsgrunnlaget, samfunnsikkerhet og beredskap: Følges opp av henholdsvis sosial- og helseavdelingen, utdannings- og familieavdelingen, landbruksavdelingen, og samordnings og beredskapsenheten.

Arealpolitikk og samfunnsutvikling

I samarbeid med Aust-Agder fylkeskommune, og med støtte fra Miljøverndepartementet, gjennomføres det regelmessig opplæringskurs for kommunene for å styrke plankompetansen. I 2012 ble det bl.a. avholdt kurs for kommuner og konsulenter om planstrategi, folkehelse og plan, barn og unges interesser i planleggingen, planlegging av fritidsbebyggelse i fjellområdene, samt gjennomført samling for kommunene med fokus på naturmangfoldloven i plansaker. Vi opplever jevnt over god oppslutning på alle de kurs og konferanser vi arrangerer.

12.1SO1: Nasjonale forventninger benyttes aktivt, viser alltid til denne dersom det fremmes innsigelse.

12.1SO2 Vi synes det er uklart hva som menes med å koordinere regional stats medvirkning i planarbeidet og hva dette konkret innebærer.

12.1SO3: Det påbegynnes i 2013 ATP arbeid for Grimstad, Arendal og Froland. ATP har også veid tungt i

arbeidet med ny E 18 mellom Tvedestrand og Arendal.

12.1SO4: Fylkesmannen i Aust-Agder har videre hatt ansvaret for å gjennomføre en nasjonal strandsonekonferanse der det var særlig fokus på de nye statlige planretningslinjene for en differensiert forvaltning av strandsonen. Over 150 deltagere fra kommuner, fylkesmenn og fylkeskommuner bidro til at konferansen ble meget vellykket. SPR benyttes aktivt i dispensasjonssaker og i reguleringsplaner.

12.1SO4: Alle kommunene vurderer nå prinsippene i naturmangfoldloven i dispensasjonssakene, selv om vurderingene har varierende kvalitet. Det gjenstår fremdeles en del arbeid for å også få gode vurderinger i reguleringsplaner.

Klima-, forurensing og lokalisering i areal- og transportplanleggingen

Regional plan for senterstruktur og handel i Aust-Agder er vedtatt i 2012. Vi forventer derfor mange planer i 2013 som har ligget på vent mens denne har vært under arbeid. Vi opplever dette som et meget krevende område å nå frem med statens politikk på. Særlig med tanke på den utvikling som skjer i Sørlandsparken i nabofylket.

Det største planarbeidet i fylket i 2012 har vært planlegging av ny E 18 mellom Arendal og Tvedestrand. Statens vegvesen har gjort en god jobb med planprosessen og planen ble vedtatt uten mekling. ATP har vært viktig i diskusjoner og arbeidet med planen, særlig med tanke på lokaliseringen av kryss der det må påregnes stort utbyggingspress.

Naturmangfold, landskap og friluftsliv i arealplanleggingen.

Energiplanlegging

I regional planstrategi for Aust-Agder er utbredelse av regional plan for vindkraft ikke prioritert. Dette skyldes bl.a. at vi ser at de regionale planer i andre fylker tillegges lite vekt av konsesjonsmyndigheten. Det er derfor valgt å prioritere de regionale planressursene på andre områder, bla. ATP. Fylkesmannen støtter denne vurderingen. I 2012 er det meldt om et vindkraftverk i Aust-Agder (i Birkenes kommune). Fylkesmannen har gitt uttalelse til meldingen.

Fylkesmannen har ikke selv gjennomført TKV for vindkraftverk, men vi har på forespørsel gitt innspill til DN.

Rapportering

Antallet påbegynte reguleringsplaner i 2012 var 71 (melding om oppstart). Videre hadde vi 94 planer til offentlig ettersyn, 13 planstrategier og 10 kommune(del)planer (melding eller høring). Det ble det fremmet innsigelse mot 19 planer. Det er gjennomført 3 meklinger. Ingen planer er sendt til MD.

Fylkesmannen har mottatt 202 klagesaker etter plan- og bygningsloven i 2012, herunder 15 klager over reguleringsvedtak, se kap. 2.4 .Fylkesmannen har også behandlet krav om saksomkostninger og krav om oppsettende virkning i mange av sakene.

Det er behandlet 126 klagesaker etter plan- og bygningsloven i 2012. Ni saker er behandlet som settefylkesmann for Telemark. Restansene har økt noe på grunn av mye sykefravær og vakant stilling i første halvår.

Vi har mottatt mange henvendelser om forståelsen av plan- og bygningsloven fra kommunene, privatpersoner og aktører i byggebransjen. Det er fortsatt knyttet en del usikkerhet til praktiseringen av ny lov. Veiledningen har i stor grad blitt gitt via telefon, e-post eller i møter med aktørene. Fylkesmannen arrangerte et kurs i samarbeid med DIBK om de nye reglene om kontroll i Plan- og bygningsloven i 2012

12.2 Tilsyn og konsesjonsbehandling

Landbasert industri

12.2SO1: vi har opphevet alle aktuelle tillatelser som er omfattet av forurensningsforskriftens ”industrikapitler”. Vi har valgt å opprettholde noen utslippstillatelser.

12RA1: ingen anmeldelser eller innkrevninger av tvangsmulkt (har hatt flere vedtak om tvangsmulkt) i 2012.

12RA2: årsverk på konsesjonsbehandling: er rapportert i ressursrapportering (2 årsverk).

Kontrollplanlegging i Forurensning er gjennomført.

Tilsyn

Tilsyn gjennomføres fortløpende.

12.2SO2P: har deltatt i landsomfattende kontrollaksjon. 12 inspeksjoner ble gjennomført i pukkverksaksjonen. Vi har stanset en ulovlig virksomhet.

Vi har også deltatt i regional havneaksjon. Vi kontrollerte småbåthavner da de store havnene ble kontrollert i 2011.

12.2SO3P: har deltatt på verkstedaksjon - 21 verksteder kontrollert.

12.2SO4P: registrerer tilsyn i Forurensning fortløpende.

12.2SO5P: brukt 1,2 årsverk på gebyrbelagte tilsyn samt 17 brevkontroller og kommuneundersøkelser i tre kommuner.

12.2RA3: har rapportert resultater fra tilsynsaksjoner til Klif.

12.2RA4: har utarbeidet endelig budsjetttrapport.

Kommunen som forvalter av miljøvernlovgivningen, kommuneundersøkelser og miljøkommune.no

12.2SO6: Kommuneundersøkelser er gjennomført i tre kommuner. Resultater er rapportert til Klif.

12.2SO7: vi har avholdt konferanse bl.a. med tema miljøkommune.no, for kommunene i november i samarbeid med Fylkesmannen i Vest-Agder.

12.3 Kunnskapsgrunnlag og miljøinformasjon

- Miljøstatus
- Kartlegging og overvåking av naturmangfold/Naturbase
- Forurensning

Kartlegging og overvåking av biologisk mangfold

Embetet har siden 2010 gjennomført kartleggingsprosjekter som spleiselag med de aktuelle kommunene og fylkeskommunen. Dette har medført at det er gjennomført kartlegging for mellom 800 og 900 000 kr per år, hvorav Fylkesmannen har bidratt med rundt 400 000 kr. I 2012 ble Risør og Grimstad kommuner kartlagt med 2. generasjons kartlegging, som de siste av kystkommunene i fylket.

Kartleggingsarbeidet utlyses som en konkurranse, hvor det bl.a. stilles krav til at kartleggingen gjennomføres i tråd med DN's håndbøker og tilrettelegges for innlegging i Naturbase.

Embetet følger opp saker som omhandler INON og rapporterer fortløpende inn saker hvor INON-areal går tapt.

12.3SO3: Alle kystkommuner er nå kartlagt i fylket. Embetet planlegger nye kartleggingsprosjekter i innlandskommunene med mest press på arealene, og aktiviteten i 2013 vil avhenge av tildelingen.

12.3SO4: Utført i 2010.

12.3SO5: Arbeidet etter vannforskriften følges opp i tråd med plan. Karakterisering gjennomført innen fristen.

12.3SO6: Marin kartlegging ble utført i Aust-Agder i perioden 2006 – 2010 og er sluttført. Imidlertid er det fremdeles en rekke forekomster av ålegressenger som er kartlagt etter gammel håndbok, dvs. at nærheten til

gytefelt for torsk ikke er tatt med i verdivurderingen. Det er derfor mange ålegressenger i fylket som har status C, men som følge av gytefelt for torsk, skulle hatt kategori B. I lys av at ålegrasenger blir utvalgt naturtype, er det særdeles viktig at dette blir oppdatert. Fylkesmannen er kjent med at ålegrasengene det gjelder er identifisert og oversikt sendt over til DN fra Havforskningsinstituttet. Etter vår vurdering må oppdateringen komme samtidig med at forskriften vedtas.

12.3SO7: Utført tidligere.

12.3SO8: I 2012 opplevde Fylkesmannen i Aust-Agder at registreringer med forekomster av bl.a. utvalgte naturtyper, først og fremst slåttemark, har for dårlig presisjon. Erfaringene er fra kommunene Bygland og Evje og Hornnes, men det er sannsynlig at dette også gjelder i flere av fylkets kommuner. Manglende presisjon går ut over registreringenes legitimitet og skaper grobunn for misnøye fra de som ønsker å drive skog i arealer som har slike registreringer. I samarbeid med Landbruksavdelingen ønsker Miljøvernavdelingen å få i gang kvalitetssikringsprosjekter i 2013, og vil søke finansiering fra vedkommende kommuner (eventuelt gjennom skjønnsmidler), fylkeskommunen og midler til slik kartlegging. Avhengig av tildelte midler vil dette kunne prioriteres i 2013.

Miljøstatus

Arbeidet med Miljøstatus har høy prioritet i embetet og følges opp som forutsatt. I forbindelse med overgang til nytt publiseringsverktøy ble all tekst og alle bilder gjennomgått og oppdatert hvis behov.

Forurensning

Faste oppdrag: vi arbeider kontinuerlig med oppdatering av databasen.

12.3SO12: Oppdatering av datagrunnlag for avløpsanlegg: Her hadde vi en oppdateringsrunde i 2010, og det har ikke vært endringer siden da.

Akvakultur

12.3SO13: ikke relevant

Deponi

12.3SO14: Aktuelle data er lagt inn, bortsett fra UTM-koordinater da vi er usikre på hvilke punkt som skal legges inn for deponier som leder sigevannet til kommunalt nett (påslippssted ved deponi eller utslippssted for renseanlegg?).

12.4 Internasjonalt samarbeid

Miljøsamarbeid i internasjonale miljøfora, herunder EUs miljøsamarbeid og UNEP

Fylkesmannen har i 2012 styrket samarbeidet med UNEP-GRID Arendal gjennom gjensidig erfarings- og kunnskapsutveksling. Blant annet har miljøvernavdelingen bistått GRID Arendal med eksempler og erfaringer fra norsk forvaltning til utenlandske gjester. Embetet har videreført samarbeidet med GRID Arendal, Aust Agder fylkeskommune og andre naturvitenskaplige miljøer i Arendalsregionen, samt musikkfestivaler i arbeidet med å formidle informasjon om globale, regionale og lokale miljøspørsmål.

Internasjonalt miljøsamarbeid

Embetet deltar i EU – prosjektet ”Hav møter land”, i temagruppe 3.5 Kyst- og havforvaltning. Blant annet har embetet informert og presentert pågående relevante prosjekter i fylket, om norsk kyst- og strandsoneforvaltning og formidlet kontakt mellom prosjektets involverte og fagmiljøer i vårt og andre fylker.

Geografisk rettet miljøsamarbeid, herunder miljøbistand

Embetet har ikke hatt aktivitet på området i 2012.

Miljøsamarbeid i nord- og polarområdene

Ikke aktuelt for Aust-Agder.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
01 Naturmangfold, vannforvaltning og vannforurensning	kr 3 045 670,53	kr 1 551 116,17
09 Giftfritt miljø	kr 202 146,19	kr 98 139,94
Andre oppgaver under MD	kr 1 462 834,54	kr 35 281,57
11 Stabilt klima	kr 313 498,26	kr 0,00
12.1 Planlegging for bærekraftig utvikling	kr 3 969 640,51	kr 73 749,32
12.2 Tilsyn og konsesjonsbehandling	kr 562 211,87	kr 0,00
12.3 Kunnskapsgrunnlag og miljøinformasjon	kr 80 781,46	kr 0,00
12.4 Internasjonalt samarbeid (Finnmark)	kr 0,00	kr 0,00
Sum:	kr 9 636 783,00	kr 1 758 287,00

Landbruks- og matdepartementet

Resultatområde 21 Landbruksbasert næringsutvikling

21.1 Jordbruk

Beskriv kort sentrale utviklingstrekk og drivkrefter i utviklingen av jordbruket.

Aust-Agder er det nest minste jordbruksfylket i landet og tilhører en region der jordbruket er en sårbar næring. Begge nabofylkene Telemark og Vest-Agder har mange av de samme utfordringene som Aust-Agder når det gjelder utviklingstrender innenfor tradisjonelt jordbruk.

I 2012 ble det søkt om produksjonstilskudd for 110 903 daa i Aust-Agder. Dette er en liten økning på 222 daa sammenlignet med 2011. Jordbruksarealet har holdt seg relativt stabilt siden 2006. I 2012 søkte 680 foretak om produksjonstilskudd. Det er 3 færre enn i 2011. Reduksjonen i antall jordbruksbedrifter i Aust-Agder har flatet ut de siste årene.

Av naturgitte årsaker er mange av de dyrka arealene i fylket små, spredte og tungdrevne sett i forhold til for eksempel Rogaland, Trøndelag og sentrale Østlandet. De største sammenhengende jordbruksarealene og den mest produktive jorda ligger i de ytre bygdene under marin grense, dvs. lavere enn 100 moh. I Arendal, Grimstad, Lillesand og Birkenes finner en jordbruksarealer som egner seg til tidligproduksjon av grønnsaker og poteter. Særlig drar dyktige bønder nytte av markedssituasjonen for tidlig ferskpotet, og produksjonen gir god avkastning til tross for sterk konkurranse fra land lenger sør i Europa.

Jordbruksforetakene i Aust-Agder har mindre areal, driftsomfang og inntekt enn landsgjennomsnittet. Ressursgrunnlag og arrondering gjør at foretakene har begrensede muligheter for å ekspandere. Konkurransen om arbeidskraften er en utfordring for landbruksnæringen. Et stramt arbeidsmarked minsker interessen for å starte opp med bygdenæringer.

Vi registrerer en økende interesse for nydyrking. I perioden 2002 til 2011 er det godkjent planer for nydyrking av i alt 2 774 daa, hvorav 2 248 daa i perioden 2008 til 2011.

Beskriv hovedutfordringer knyttet til bruken av økonomiske og juridiske virkemidler og regelverksforvaltning m.v.

En utfordring i bruken av SMIL-midlene er at det blir små summer til hver kommune i et fylke som vårt med små jordbrukskommuner. En kommune har gjerne lite aktivitet ett år mens en annen har stor etterspørsel etter midler. Dermed blir det midler til overs i en kommune og mangel på midler i en annen kommune. Slik vi ser det ville midlene blitt bedre utnyttet om vi kunne sett fylkets midler under ett.

Rapportere ev. bruk av midler over kapittel 1144 post 77 til rovviltforvaltning, og beskriv kort utfordringene på området.

Det er ikke benyttet midler over kap. 1144 post 77 til rovviltforvaltning.

I 2012 har det vært mange observasjoner/kadaverfunn som er knyttet til ulv i Aust-Agder. Tap er registrert i kommunene Åmli, Evje og Hornnes og Froland. Det er gitt tillatelse til lisensfelling for to ulver i Aust-Agder.

Gaupebestanden i forvaltningsregion 2 (Buskerud, Vestfold, Telemark og Aust-Agder) har vært i vekst i forhold til situasjonen tidlig på 2000-tallet. Det er også registrert en økning i kadaverfunn der gaupe antas å være dødsårsaken i løpet av 2000-tallet. I årene 2010 og 2011 ble det registrert en nedgang i registrerte familiegrupper av gaupe. Fra 2011 til 2012 er det registrert en liten økning i antall registrerte familiegrupper. Rovviltnemda for region 2 vedtok en kvotejakt på 15 gauper for 2012. I tillegg var det kvotefri jakt i kommunene Lillesand, Birkenes, Iveland, Evje og Hornnes og Bygland. Det ble ikke felt gaupe i Aust-Agder i 2012.

I årets beitesesong er det ikke dokumenterte tap knyttet til bjørn i Aust-Agder.

I 2012 har vi et kadaverfunn i Bykle der man antar at jerv er dødsårsaken. Utover dette har man tre observasjoner av jerv i Bykle vinteren 2012 og et sporfunn knyttet til jerv i september 2012.

Kongeørnbestanden i Aust-Agder er godt kartlagt. Hekketerritorier er jevnt fordelt i fylket med unntak av høyfjell og de ytre strøk av fylket. I en sone langs kysten, som strekker seg ca 45 km innover, er det ikke registrert territorier av kongeørn. Det er registret skader av kongeørn på sau.

Beskriv utviklingen i beitebruk og utarbeid tapsstatistikk.

I Aust-Agder er det bare sau med i ordningen "organisert beitebruk". Antallet beitelag har gått tilbake fra 23 lag i 2000 til bare 15 i 2012. Det totale tallet sau + lam var i 2012:13903 mot 14536 i 2011.

52,3 % av sauene i fylket er med i organisert beitebruk. Tapsstatistikken vår bygger på disse tallene.

Samlet tap % for hele fylket har steget fra 4,5 % i 1994 til 8,1 % i 2012. Tapene har variert noe med årene, men tendensen er stigende. De største tapene er registrert i årene med forekomst av ulv i fylket. Det er særlig kommunene Froland og Evje og Hornnes kommune som har store tap på grunn av ulv. Tap på grunn av gaupe og kongeørn er også stigende.

I 2012 er det utbetalt erstatning for dyr tatt av gaupe, jerv og kongeørn

Det er utbetalt kr 1,211.271 i erstatning for tap av sau pga freda rovvilt. Dette er en økning fra 2011 med kr 509.944, og den tredje største erstatninga på ti år.

Fylkesmannen mottok 38 søknader for rovviltskade. Søkerne har ialt tapt 192 sau og 797 lam. Fylkesmannen har ialt utbetalt erstatning for 78 sauer og 498 lam.

Tapsstatistikk sau på utmarksbeite

Embeter	Antall sau sluppet (innen organisert beitebruk)		% tilslutning til org. beitebruk i fylket	Tapsprosent		Total tapsprosent	
	Sau	Lam		Sau	Lam	2011	2010
FMAA	5230	8673	52,3	3,9	10,55	7,4	6,2
Sum	5230	8673	0	0	0		

21.2 Skogbruk

I 2012 ble det avvirket 321 412 m³ for salg til en bruttoverdi på 101 mill. kr. Avvirkningen var fordelt på 170 059 m³ gran, 134 615 m³ furu og 16 738 m³ lauv- og vedtømmer. Dette er en nedgang på 2 % fra 2011. Det ble avsatt 16,5 mill. kr til skogfond, som tilsvarer et skogfondstrekk på 16,8 %. Det ble behandlet 38 saker knyttet til ordningen med tilskudd til energiflis i 2012.

Tømmerprisen er det viktigste insitamant for hogst og skogbruket tilpasser seg raskt konjunktorene. I 2012 var den gjennomsnittlige tømmerprisen på 312 kr/m³ mot 346 kr/m³ i 2011.

De langsiktige investeringene i Aust-Agder skogbruket som planting, ungsogpleie og skogsveibygging viser igjen økning i 2012.

Det ble satt ut 540 600 planter som er en økning på 8% i forhold til fjoråret. Ungskogpleien har holdt seg stabil de 5 siste årene med ca. 17 000 daa pr. år. I 2012 ble resultatet 17 370 daa som er et akseptabelt nivå samlet sett for fylket. Det ble markberedt i alt 2 220 daa, som er en økning på 43% i forhold til året før.

Fylkesmannen og kommunene har i løpet av året fulgt opp arbeidet med foryngelsesfeltkontrollen. Vi har satt sammen rapportene fra kommunene og gått gjennom resultatene med skogansvarlig i de respektive kommunene. Vi mener nå ha lukket de avvik som var i 2011 enten ved at planting og suppleringsplanting er gjennomført eller at det foreligger konkret avtale om oppfølging våren 2013. Vi har dessverre hatt lokal mangel på skogplanter og det har satt sitt preg med forsinkelse på noen av resultatene.

Fylkesmennene i Aust-Agder, Telemark og Vest-Agder ønsker å iverksette tiltak for å øke skogkulturaktiviteten i Agderfylkene og Telemark. Dette er bakgrunnen for et treårig prosjekt og en samarbeidsavtale med AT Skog om skogkultursatsing 2012–2015. Skogkultursatsingen i AT Skog har et overordnet mål om at planting, ungsogpleie og markberedning skal økes med minst 50 prosent de neste tre årene.

Erfaringer fra Aust-Agder viser gode resultater i kommuner med en fast etablert faghjelpsordning. Et av mange tiltak er derfor å få til slik ordning i alle kommuner i de tre fylkene. Faghjelpenes arbeid er sesongbetont og varierer fra noen få måneder til halve årsverk i hver enkelt kommune. Den viktigste oppgaven er oppsøkende virksomhet hvor skogkulturbehovet hos den enkelte skogeier vies oppmerksomhet. Faghjelpen har også en prioritert oppgave ovenfor nye skogeiere. Disse får tilbud om gratis befaring og veiledning.

I prosjektet er det ansatt to skogkulturledere med AT Skog som arbeidsgiver. De viktige arbeidsområdene for disse er

- koordinering og samarbeid med skogeierlag, kommuner og fylker
- overordna ansvar for logistikk, koordinering av planteomsetning og skogkulturaktivitet i egen geografi, herunder arbeidskraftbudsjett
- utarbeidelse av aktivitetsdata på skogeier- og kommunenivå
- å bidra til at flere kommuner alene eller sammen med andre etablerer faghjelpsordninger
- å utvikle dataløsninger og rutiner for kontrahering
- etterkontroll og kvalitetssikring
- å etablere og vedlikeholde kontrakter med entreprenører med høy kvalitet og effektivitet
- å bidra til god service ovenfor skogeier

I 2012 ble det ferdigstilt 3,4 km ny skogsbilvei, 16,7 km ombygd skogsbilvei og 2,2 km med ny helårs traktorvei (velklasse 7). Vi nådde det høyeste investeringsnivået i skogsveier siden årtusenskiftet. (Det er bare fjoråret og 2003 som har tilnærmet samme beløp). Vi har et investeringsnivå på 11 mill. kr med en tilskuddsutbetaling på 3,7 mill. kr.

Det alt vesentlige av skogsveibyggingen i Aust-Agder er ombygging av eldre bilveianlegg som ikke holder mål i forhold til dagens krav til moderne tømmertransport. Kostnadmessig ligger dette tiltaket på 70-90 % av nyanlegg. Vi regner med et samlet ombyggingsbehov i størrelsesorden 35-40 % av total bilveilengde på 2500 km. Det tilsvarer 900-1000 km med ombyggingsveier i fylket.

Statistikken over anleggskostnader blir alltid noe misvisende på grunn av etterslep i materialet i forhold til markedsutviklingen. I 2012 synes gjennomsnittskostnadene pr meter vei å gjenspeile gjeldende prisleie for nyanlegg bilveier. Ombyggingskostnaden på 437 kr/m og traktorveikostnaden på 323 kr/m synes å være noe lavere enn dagens priser selv om det er et bestemt inntrykk at maskinentreprenørmarkedet nå er stramt med stor konkurranse om anbudene.

For skogbruksnæringa ligger det en utfordring i å holde oppe kvaliteten på den delen (hoveddelen) av veinettet som er bygd med en tilfredsstillende standard ved anleggstidspunkt. Dette bekreftes igjen med resultater fra vedlikeholdskontrollen som vi startet på ny rullering av i 2007. I 2012 ble slik kontroll gjennomført i Bygland og Valle kommuner. I 2013 står Åmli for tur.

Fylket særmerkes av en høy kursaktivitet gjennom kursserien Aktivt Skogbruk. Dette er et landsdekkende desentralisert tilbud av skogbrukskurs og er næringens viktigste redskap for å rekruttere og skolere arbeidskraft. I 2012 ble det arrangert i alt 59 kurs med ca 400 deltakere. Til sammenligning var tilsvarende tall i 2011 45 kurs med ca 300 deltakere. Fjoråret kjennetegnes av en rekke lange 52,5 timers kurs i skoleverket. En aktiv satsing på valgfag skogbruk i ungdomsskolens 10. klasser har slått godt til i mange av kommunene i fylket. Antall kurstimer er derfor høyere enn på svært lang tid og kanskje den høyeste vi har hatt siden kursserien startet opp i 1977. Den høye kursaktiviteten over tid skyldes i første rekke et meget dyktig og velrenommert lokalt instruktørkorps.

Skogbruksplanlegging og miljøregistreringer gjennomføres i henhold til hovedplan for fylket. Interessen for å få utarbeidet skogbruksplan er stor i flertallet av de kommunene som nå er i prosess. Dette skyldes at mange skogeiere har relativt gamle planer. Målet for den økte aktiviteten innen skogbruksplanlegging i Aust-Agder har vært å redusere dagens omløpstid ned mot 15 år, noe vi nå er i ferd med å oppnå.

I 2012 har det pågått skogbruksplanlegging i kommunene Birkenes, Gjerstad, Grimstad, Risør og Froland. Prosjektene i Gjerstad og Grimstad ble avsluttet i 2012. Vi ser en klar aktivitetsøkning i kommunene når skogeierne får nye skogbruksplaner. I Aust-Agder har vi registrert god effekt i Vegårshei og Grimstad, mens Gjerstad ligger mer på normalen. Det er gledelig at aktivitetsøkningen viser seg både på avvikning og skogkultur.

Tilskudd til å ivareta og videreutvikle miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner kommer vanligvis etter avsluttet en områdetakst med miljøregistreringer.

Kommunene melder at det er en utfordring å prioritere denne ordningen ettersom den går av samme rammen som aktivitetsfremmende tiltak i skogbruket. I 2012 er det ikke utbetalt tilskudd til miljøtiltak i Aust-Agder.

Ny skogfondsordning i 2007 med hele 85 % skattefordel er en meget bra ordning for skogbruket. Det er imidlertid en utfordring å synliggjøre hva ordningen betyr økonomisk ovenfor den enkelte skogeier. Dette ut fra at ordningen baserer seg på lavere skatt året etter aktivitet og ikke synliggjøres på samme måte som et direkte tilskudd. Innestående skogfond var ved utgangen av 2012 på 58,7 mill. kr som er en økning på 2 % i forhold til 2011. Det ble utbetalt 15 mill. kr over ordningen i 2011. I tillegg kommer 9 mill. kr i tilskudd.

21.3 Bygde- og næringsutvikling

Beskriv samarbeidet med regionale aktører innen næringsutvikling, herunder gjør rede for hvilke aktører som følger opp de ulike delene av den regionale næringsstrategien.

Fylkesmannen har et nært og godt samarbeid med fylkeskommunen og Innovasjon Norge om næringsutvikling i fylket. Fylkeskommunen har utarbeidet en landbruksmelding for Aust-Agder i 2012. Meldingen blir lagt til grunn for utarbeidning av ny regional næringsstrategi. Fylkeskommunen følger opp rekruttering, likestilling, etter og viderrutdannning innen landbruket, Innovasjon Norge følger opp bedriftsretta tiltak. Fylkesmannen har ansvar for utvikling og tilretteleggingstiltak. Fylkesmannen, fylkeskommunen og Innovasjon Norge samarbeider om flere prosjekter. Vi har også et godt samarbeid med både fylkeskommunen og Fylkesmannen i Vest-Agder. Vi har faste møter med Bondelaget og Bonde- og småbrukerlaget for å drøfte strategi og bruk av BU-midlene.

Beskriv kort tiltak for økt satsing innen landbruksbasert vare- og tjenesteproduksjon, Lokalmatprogrammet, grønt reiseliv og utmarksnæring, jf. oppdraget over.

Vi har gjennom prosjektet Lokal mat Agder og andre matprosjekter synliggjort produkter fra Agder. Samarbeidet mellom matbedrifter har økt. Det er blitt arrangert kurs, samlinger og studietur for matprodusenter. Se også 2.5.

Fylkesmannen i Aust-Agder ønsker å bidra til videre utvikling av utmarksnæringen. I løpet av året er det gjennomført to forprosjekter med kartlegging og mobilisering av fiskelag/grunneierlag i regionen for å øke tilgjengeligheten og bidra til produktutvikling av utmarkstilbudene i regionen. På landsbasis er det god tilgjengelighet av nettbaserte løsninger og produkter innen jakt, fiske og enkelt hytteliv. Agder kommer dårlig ut på dette området i forhold til resten av landet selv om det er mange gode produkter i regionen.

Faun Naturforvaltning gjennomførte i 2012 et forprosjekt med støtte fra Fylkesmennene i Aust-Agder og Vest-Agder der målet var å identifisere mulige strategier for å videreutvikle utmarksprodukter innen jakt, fiske og hytteliv på Agder. Hovedfokuset i prosjektet var å få flere produkter tilgjengelige for salg på nett og mobil. Det ble gjort et grundig arbeid mot enkelte grunneierlag i et avgrenset område i Aust-Agder. Kommunene Åmli, Vegårshei, Froland og Tvedestrand ble prioriterte områder, grunnet stor interesse. Gjennom prosjektperioden ble det opprettet en samleside på Inatur for alle fiskekortsalg i Agder. Det blir sett på som viktig, at tilbyderne innen utmarksprodukter får hjelp og oppfølging til å gjøre sine produkter tilgjengelige for salg på nett og mobil. Dette er en prosess de fleste fiskekorttilbydere ikke gjør på egenhånd og det viser seg at de fleste trenger tett oppfølging. Prosjektet opplevde stor interesse fra fiskelag i det ovennevnte prioriterte området. På bakgrunn av dette har AT-skog BA og Faun naturforvaltning satt i gang et nytt prosjekt i et større geografisk område med samme temamessig fokus.

Kosåna fiskelag i Mandalsvassdraget, Otra fiskelag, Åseral kommune, Bjåen turisthytte og Ogge gjesteheim har gjennomført et forprosjekt med formål å utrede muligheten for samhandling og etablering av en elektronisk plattform for felles markedsføring i regionen. Prosjektansvarlig for gjennomføring av forprosjektet var Scanatura i fra Kristiansand. Forprosjektet konkluderte med at det var stor interesse fra samtlige forespurte aktører i begge fylker. Videre vil aktørene tilby markedsføring gjennom portalen inorfishing.no og være en salgskanal for

fiskekort og med tilhørende produkter til fiskere i Norge og Europa.

Beskriv tverrsektorielt samarbeid og resultater i arbeidet med Inn på tunet generelt og Inn på tunet-løftet i kommunene spesielt.

Det er nedsatt en arbeidsgruppe med representanter fra utdannings- og justisavdelingen, sosial og helseavdelingen og landbruks- og beredskapsavdelingen. Arbeidsgruppen utarbeider årlig en tiltaksplan som grunnlag for Fylkesmannens arbeid med Inn på tunet. Fylkesmannens virksomhet har i 2012 vært rettet mot informasjon, råd og veiledning, nettverksbygging, dialog og kompetanseheving.

I Aust-Agder er 14 tilbydere av Inn på tunet tjenester godkjent av Matmerk.

Vi fikk 3 søknader på Inn på tunet-løftet i 2012. En av søknadene ble innvilget. Arendal kommune har et prosjekt med tilbud til multihandicappede de ønsket å videreføre og utvide.

Resultatområde 22 Klima- og miljøtiltak i landbruket

Klimainnsatsen i Aust-Agder har i det vesentligste vært konsentrert om to hovedsaker: Initiere innovative trebaserte prosjekter og trebaserte bioenergisprosjekter.

Sett i lys av klimautfordringene er god grøftetilstand på jordbruksarealene et viktig klimatiltak. Er jordsmonnet mettet med vann, kommer ikke oksygen til og det kan bli dannet lystgass. Dyrka mark med dårlig grøftetilstand klarer heller ikke å ta unna store nedbørsmengder slik det har vært i sommer.

Dette har i sin tur ført til avlingsskader. Forbedring av grøftetilstanden i jordsmonnet er derfor et viktig klimatiltak men det er få foretak som gjør noe med det. Høye kostnader er et forhold, den store leiejord andelen i Aust-Agder er en annen årsak.

Miljøplan, trinn 1 og trinn 2, ligger til grunn for alt tilskuddsbasert arbeid med miljø og kulturlandskap. Det er et stort tankekors at kvaliteten på miljøplanene ikke er god nok. I de aller fleste tilfeller er miljøplan ikke en plan som er i aktiv bruk. Det er mer en plan som skal til for å unngå regelbundet trekk i produksjonstilskudd og i neste omgang få tilgang til SMIL og RMP midler. Behov for økt innsats og fokus på miljøplan er fortsatt tilstede.

22.3 Miljøprogram og miljøplan

Gi en vurdering av måloppnåelse for virkemidlene i regionalt miljøprogram.

Det er en stor utfordring å hindre gjengroing av jordbruksarealene i Aust-Agder. Grovfôrproduksjonen dominerer i fylket, og det er et stort og stadig økende areal bak hver dyreenhet. Jevnt over er det lite forurensning fra jordbruksdrift til vassdrag. Erosjon og avrenning av næringsstoff kan være et problem i enkelte vannforekomster i utsatte områder. Spesielt gjelder dette områder med intensiv potet- og grønnsaksproduksjon.

“Regionalt miljøprogram for landbruket i Aust-Agder 2009-2012” (RMP) har hovedfokus på tiltak for å motvirke gjengroingen og sikre skjøtsel av de mest verdifulle kulturlandskapene med bygninger og kulturminner. I tillegg vektlegges ordninger som kan bidra til redusert avrenning og økt biologisk mangfold.

Det er en relativt god måloppnåelse for de ulike virkemidlene i programmet. Ved oppstart av Regionalt miljøprogram for jordbruket i Aust-Agder ble det i alle kommunene valgt ut prioriterte kulturlandskap som gis ekstra tilskudd. Det varierer hvor godt dette fungerer i de ulike kommunene. Alle kommuner har imidlertid fått mulighet til å revidere sine områder ved behov. Vi mener måloppnåelsen er best når det gjelder ordningen med kulturminner, biologiske verdier og redusert jordarbeiding.

Beskriv hovedprioriteringer for bruken av SMIL-midler og hvordan fylkesmannen har arbeidet med koplingen mellom SMIL og RMP.

Også i 2012 har størstedelen av SMIL-midlene gått til restaurering av gammel kulturmark. Dette er et resultat av kommunenes prioriteringer og vår oppfordring om å koble bruken av SMIL-midler til virkemidlene i regionalt miljøprogram. Det er fortsatt en beskjeden andel av SMIL-midlene som går til bygninger og forurensning.

I RMP legges det vekt på at det skal være god sammenheng mellom prioriteringene i RMP og SMIL-ordningen. Prioriteringen i kommunene tilgodeser i første rekke tiltak som skal hindre gjengroing. De fleste kommunene ser

ut til å prioritere aktive brukere, og en stor del av midlene går til tiltak der målet er å tilrettelegge for beiting med husdyr. Dette passer godt sammen med våre satsinger i RMP.

Flere av kommunene melder at tildelingene er for små til å få tatt nødvendige krafttak innen Bevaring og istandsetting av freda og verneverdige bygninger.

Beskrive tilstanden og utviklingen av biologisk mangfold og kulturminner i jordbruket og bruken av virkemidler i forhold til målsetningene.

Vi ser at bevisstheten om biologisk mangfold er økende. Det er langt flere som nå har kunnskap om biologiske verdier og kulturminner på eiendommene og er stolte av det.

Vi ønsker flere saker på biologisk mangfold og vektlegger informasjons- og opplæringstiltak mot kommunene. Fylkesmannen har vært med i prosjektet "Arvesølvet på Agder". Prosjektet er nå avsluttet og det er avholdt et oppsummeringsseminar.

Det er også i 2012 blitt laget skjøtselsplaner for viktige kulturlandskap som igjen er blitt fulgt opp i RMP og SMIL. I Aust-Agder er det vel 30 slåtteenger som får tilskudd gjennom DN's ordning med midler til utvalgte naturtyper.

Fylkesmannen har medvirket til utgivelsen av en brosjyre om Slåttemark på Sørlandet. Brosjyren er delt ut til kommunene og til grunneiere som har viktige slåttemarker på eiendommen.

Beskriv tilstand og utvikling for forurensning fra landbruket i vannområder som er valgt ut i første planperiode.

Det er kun for vannområde Otra at det er laget forvaltningsplan med tiltaksprogram gjennom vanndirektivarbeidet i Aust-Agder i første planperiode. Tiltaksprogrammet viser at utslipp fra landbruk er en ubetydelig faktor i dette vannområdet. I neste planperiode skal det lages forvaltningsplan med tiltaksprogram for de tre øvrige vannområdene i Aust-Agder, og landbruks- og beredskapsavdelingen deltar som forutsatt i dette arbeidet. En egen temagruppe for jordbruk og skogbruk er planlagt og starter opp arbeidet med å utarbeide tiltaksplaner for landbrukssektoren i 2013.

Beskriv status og behov for oppfølgingstiltak fra forvaltningens side i miljøplanarbeidet.

Fylkesmannen har ved forvaltningskontroll erfart at det fremdeles er mangler ved miljøplanene. Det er i 2012 gjennomført kurs i miljøplan for gårdbrukere, og det vil være aktuelt å benytte midler til informasjons- og utviklingstiltak til dette formålet også kommende år.

Beskriv arbeidet med klimatiltak innenfor landbrukssektoren.

Aust-Agder fylkeskommune har i samarbeid med renovasjonsbransjen og landbruksnæringen gjennomført en forstudie som viser mulighetene for lønnsom energiproduksjon basert på biogass. Mulighetene for reduksjon av klimagassutslipp, produksjon av fornybar energi og lønnsom næringsvirksomhet er kartlagt i rapporten.

Basert på oppgitte og beregnede mengder tilgjengelig substrat (gjødsel, ulike typer våtorganisk avfall og slam) kan totalt potensial for produsert biogassenergi anslås til rundt 41 GWh. Hoveddelen av potentialet finnes i de befolkningstette kystkommunene, og da spesielt Arendal og Grimstad.

Forstudiet viser at gjødselbaserte gårdsanlegg uten inntekter fra mottak av avfallsbasert substrat ikke kan produsere energi til en konkurransedyktig kostnad med dagens støtteordninger.

Tilskudd fra regionalt miljøprogram utbetalt 2012 etter søknadsomgang 2011 - kroner utbetalt til hovedområder

Embeter	Kulturlandskap	Avrenning til vassdrag	Kulturmiljøer og kulturminner	Tilgjengelighet - friluftsliv	Biologisk mangfold	Plantevernmidler	Avfall	Andre miljøtiltak
FMAA	2379350	455240	450090	10413	212900	0	0	92365
Sum	2379350	455240	450090	10413	212900	0		

22.4 Økologisk landbruk

Beskriv status og utfordringer for arbeidet med handlingsplan for økologisk landbruk og gi en oversikt over gjennomførte tiltak.

Fylkesmannen samarbeider med Fylkesmannen i Vest-Agder når det gjelder tiltak innen økologisk landbruk og vi har felles arbeidsgruppe. Vi har felles handlingsplan for økologisk landbruk på Agder som gjelder fra 2011-2015. Ut fra handlingsplanen blir det utarbeidet årlig tiltaksplan i samråd med arbeidsgruppa. Når det gjelder bruken av

handlingsplanmidlene i 2012 er det lagt vekt på tiltak for å øke interessen hos produsenter. I tillegg er det satset på å bedre omsetningsmulighetene for økologiske produkter og å styrke nettverksbygging og veiledning.

*Tiltak det er bevilget handlingsplanmidler til i 2012:

*Økologisk melk på Agder – foredling og omsetning

*Økologisk grovfôrproduksjon

*Kløver i enga, Agder

*Kløver i enga, Setesdal

*Infostand

*Profilering økologisk landbruk Arendalsuka

*Kompostseminar

*Kjølmærk i potet

Gi en kort beskrivelse av prioriteringer og måloppnåelse i satsingene på økologiske foregangsfylker.

Aust-Agder har ikke status som foregangsfylke. Det er positivt at en vesentlig del av foregangsfylkearbeidet er å dele erfaringer og kunnskap innen ulike innsatsområder til andre.

Buskerud er foregangsfylke innenfor jordkultur og jordstruktur. Det er gjennomført kompostseminar for gårdbrukere på Agder i regi av foregangsfylket Buskerud og Norsk landbruksrådgiving, Agder i Mandal.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus og Fylkesmannen i Østfold er foregangsfylker (ØQ) for økt forbruk av økologisk mat. ØQ arrangerte i samarbeid med Nofima, Difi og Fylkesmannen i Aust-Agder og Fylkesmannen i Vest-Agder et seminar i Grimstad i oktober der tema var økologisk mat og drikke i storkjøkken.

22.5 Tre og miljø

Beskriv kort aktiviteten knyttet til økt bruk av trevirke og satsing på bioenergi, samt gjøre rede for status og utfordringer på området.

Fylkesmannen er en aktiv medspiller i den langsiktige ressursutviklingen i skogbruket, i miljøsatsingen i skogbruket og i arbeidet for økt verdiskapning og bruk av trevirke til energiformål.

Bioenergi

Fylkesmannen har hatt en aktiv rolle i informasjon- og mobiliseringsarbeidet for økt bruk av bioenergi. Arbeidet har i hovedsak tatt for seg informasjons- og tilretteleggingstiltak for bioenergi for hele Agder. De fleste kommunene har utarbeidet en Energi- og klimaplan. Mange av planene peker på konkrete prosjekter som kan gjennomføres med bioenergi.

Regionplan Agder 2020 peker på at Agder har et stort potensial for økt bruk av bioenergi. Bruk av bioenergi gir få driftsproblemer og mange kommuner sparer penger på denne investeringen. Særlig innen industrien kan det være et stort potensiale for bruk av bioenergi.

I samarbeid med Aust-Agder fylkeskommune er det pekt på mulighetene for bruk av bioenergi som et ledd i arbeidet med å minke klimabelastningen. Særlig er kommunene utfordra til å ta i bruk bioenergi til oppvarming av bygg.

I 2012 er det arrangert en Energikonferanse på Universitet i Agder i Grimstad der Fylkesmannen var medarrangør. Det ble i konferansen pekt på mulighetene for klimanøytrale og fornybare energikilder på Agder og spesielt på mulighetene innen bioenergi i Agder.

Forbruket av bioenergi i Aust-Agder har vært svakt økende i løpet av 2012. På grunn av en mild vinter har etterspørselen etter ved og skogsflis vært lavere enn tidligere år. Forbruket av bioenergi basert på skogsflis har passert 20 GWh. Dette tilsvarer årlig ca. 10 000 m³ med skogsvirke og har erstattet bruken av olje og strøm til oppvarming.

Det er løpet av 2012 gitt tilsagn fra Innovasjon Norge til to anlegg for varmesalg i Aust-Agder, seks anlegg for gårdsanlegg med næring og tre mindre gårdsvarmeanlegg til bolig. Enova har gitt tilsagn til et større gartneri om støtte til et flisfyringsanlegg. Det ble startet opp et større anlegg på slutten av 2011 i tilknytning til den nye Sam Eyde videregående skolen på Myra i Arendal. Dette vil ha et økende forbruk og skal varme opp en stor bygningsmasse. Det er i hovedsak de store aktørene, Agder Energi Varme og AT-Biovarme, som står for utbygging og ny bruk av bioenergi og fjernvarme anlegg i de større byene

Norsk Ved og Fylkesmannen i Aust-Agder har arrangert en temadag om ved og vedproduksjon. Arrangementet startet med foredrag om ved, vedproduksjon og vedtømmer på Universitetet i Agder i Grimstad. Det var også befarings hos en lokal vedprodusent. Interessen for temaet var stor med over 60 frammøtte. Vedproduksjon gir et positivt bidrag til opprydning i kulturlandskapet og verdiskapning innen landbruket. Totalt er vedforbruket i Aust-Agder ca. 85 000 kubikkmeter tømmer pr. år.

Det ble også i 2012 satt fokus på høsting av virke til bioenergiformål gjennom uttak av heltrevirke i kulturlandskapet. Grunnet fulle lager av flis og virke til flisproduksjon var det ikke behov for store mengder av virke. Prosjektet har bidratt til å få en god verdikjede fra skogen fram til virkesterminal.

Trebruk

Fylkesmannen har et godt samarbeid med fylkeskommunene på Agder, Innovasjon Norge, Agder, Husbanken og Trefokus angående tre og trebruk. Dette innebærer fokus på bærekraftig byggeri, energi og miljø og spissing inn mot økt bruk av tre i byggenæringen. Grunnleggende innen satsningen er økt verdiskapning innen trebransjen med fokus på innovasjon og nyskapning.

Fylkesmannen har bidratt med informasjonsvirksomhet om tre i en rekke møter og kontaktpunkter mot kommunene, utbyggere og næringen. Det er satt fokus på trebruk i enkelte større byggeprosjekter samt legge til rette for at treindustrien i regionen skal fornye seg. Særlig er teater og konserthus Kilden i Kristiansand og det nye biblioteket i Vennesla gode eksempler på god og innovativ bruk av tre i denne regionen.

Agder Wood

Fylkeskommunene og Fylkesmennene på Agder driver sammen et utviklingsprosjekt innen trebruk kalt Agder Wood. Prosjektet www.agderwood.no er en felles satsing for å stimulere til klimaeffektive og miljøvennlige trebygg. Prosjektet skal bidra til å løfte frem nyskapende fremtidsrettede bygg i tre som skal være forbilder og kunnskapsbase for andre byggeprosjekter. I prosjektet er det fokus på miljøvennlig og innovasjonspreget trebyggeri, energibruk, nyskapende trearkitektur og utvikling av regionale kompetansemiljøer. Agder Wood inviterer og motiverer utbyggere, offentlige eller private, planleggere og leverandører til å bidra med gode eksempelprosjekter

Trebiennalen

Trebiennalen 2012 ble avviklet på Kilden i Kristiansand 25. september. Agder Wood og Framtidens Byer Kristiansand stod bak konferansen som hadde som mål å inspirere byggfagfolk i regionen til økt trebruk. Det ble vist flere eksempler på at det er fullt mulig å bygge fleretasjes bygg i tre med høy kvalitet, lavt energibehov og god arkitektur. Dette kan gjøres raskt og til en lav pris. De 100 deltakerne fikk også se at det går an å bygge høyt, godt og rimelig med tre.

Ny trebasert virksomhet

Fylkesmannen har bidratt med skjønnsmidler for å utvikle ny trebasert virksomhet på Jordøya i Åmli kommune. Målsettingen er å gjennomføre et utviklingsprosjekt på Jordøya slik at industriområdets kvaliteter og muligheter kan nyttes fullt ut, med sideblikk til avsetningssituasjonen i skogbruket i Telemark og Agder og behovet for arbeidsplasser i Agder Øst. Industriområdet i tilknytning til Bergene Holms sagbruk har fått en opprusting, ny høvellinje er i drift og nytt sagbruk er under oppføring. Biproduksituasjonen er en alltid utfordring for sagbruk.

Gjennom verdiskapningsprogrammet for Trebasert Innovasjon har Innovasjon Norge bevilget i overkant av en million kroner til et prosjekt i Aust-Agder. I tillegg så blir det gitt investeringsstøtte og lån til flere bedrifter i Aust-Agder gjennom de ordinære rammene som Innovasjon Norge disponerer.

Treindustrien

Det er stor verdiskapning innen skog- og trebasert industri på Agder. Total brutto omsetning er på over 3,7 milliarder kroner (tall fra 2009). Aust-Agder og Vest-Agder er omtrent like store.

Resultatområde 23 Eiendoms- og bosettingspolitikk

Beskriv status og behov for videre oppfølgingstiltak knyttet til kommunenes praktisering av regelverket.

Fylkesmannens landbruks- og beredskapsavdeling har i 2012 gjennomført orienteringsmøter for nyvalgte politikere i kommunene om virkemiddelbruken etter jord- og konsesjonsloven.

Kommunene i Aust-Agder har stående ordre om å sende inn saksprotokollen i saker hvor vedtak etter administrasjonens skjønn bryter med innarbeidet praksis eller er i strid med nasjonale retningslinjer.

Som følge av dette har Fylkesmannen i 2012 av eget tiltak omgjort en delingstillatelse etter forvaltningsloven § 35. Omgjøringsvedtaket er etter klage stadfestet av SLF. Fylkesmannen har i tillegg i 2012 påklaget to dispensasjonssaker med hjemmel i plan- og bygningsloven § 1-9, 3. ledd hvor kommunen hadde gitt dispensasjon etter § 19-2.

Når disse tallene ikke er større må det ses på som et uttrykk for at regelverket i det alt vesentlige praktiseres etter formålet ute i kommunene.

Fylkesmannen har også begjært en tvangsauksjon i 2012 pga. manglende videresalg etter avslått konsesjon. Begjæringen ble ikke tatt til følge siden eiendommen var videresolgt til konsesjonssøkers datter før begjæringen ble vurdert av tingretten.

Fylkesmannen ser positivt på at beløpsgrensen for prisvurdering for bebygd eiendom er hevet til 2.500.000,-. Fylkesmannen ser også positivt på den foreslåtte innskrenkingen i odelskretsen etter odelsloven § 8, som også vil minske behovet for odelsfrigjøring etter odelsloven § 31.

Fylkesmannens landbruks- og beredskapsavdeling vil bestrebe seg på å holde en nær kontakt med landbruksforvaltningen ute i kommunene både gjennom veiledning i enkeltsaker etter jord- og konsesjonsloven og faglige samlinger.

Resultatområde 24 Forvaltning av inntekts- og velferdspolitiske tiltak og kontroll

Landbruksvikarordningen er organisert gjennom avløserlaget Landbrukstjenester Sør og dekker alle kommunene i fylket.

Oversikt over behandling av klager og dispensasjonssøknader 2012 - antall

Klagebehandling

Produksjonstilskudd		Miljøvirkemidler		Andre tilskuddsordninger	
Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått
0	0	0	0	0	0

Dispensasjonssøknader

Produksjonstilskudd			Miljøvirkemidler			Andre tilskuddsordninger		
Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått
4	0	1	0	0	0	7	0	0

Fylkesmannens kontroll av landbruksvirksomheten i 2012

1. Hvor mye ressurser er avsatt til kontroll?

Årsverk: 0,2

Antall personer: 2

2. Gjennomførte kontroller av kommunenes landbruksforvaltning(forvaltningskontroller)

Kommune:	Birkenes kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd i jordbruket, Tilskudd til avløsning ved sykdom m.v. Regionalt miljøprogramm i Aust-Agder, Spesielle miljøtiltak i jordbruket. I tillegg til dette er vi med på foretakskontroll for å se at kommunen gjennomfører kontrollen på en tilfredsstillende måte.

Registrerte avvik:	Spesielle miljøtiltak i landbruket: Miljøplan trinn to ligger ikke arkivert i saksmappe. Denne skal ifølge forskrift vedlegges søknad. Arkiv: SMIL- og RMP-søknader, samt meldingsbrev er unntatt for offentlighet. Tilskuddssøknader skal være offentlig tilgjengelig. Meldingsbrev om tilskudd til avløsning ved sykdom skal arkiveres som utgående brev. Dette sendes fra Fylkesmannen, men gjøres på vegne av kommunen
Oppfølging av avvik:	Vi ber om at kommunen retter opp avvik.

Kommune:	Evje og Hornnes kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd i jordbruket, Tilskudd til avløsning ved sykdom m.v. Regionalt miljøprogramm i Aust-Agder, Spesielle miljøtiltak i jordbruket. I tillegg til dette er vi med på foretaks kontroll for å se at kommunen gjennomfører kontrollen på en tilfredsstillende måte.
Registrerte avvik:	Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL): Regnskap er ikke vedlagt ved anmodning om sluttutbetaling. Miljøplan trinn 2 er ikke vedlagt søknader. Beskrivelse av mål/hensikt med tiltaket er lite beskrevet Arkiv: Vedlegg til Smil-søknader, anmodning om sluttutbetaling og dokumentasjon til søknader om tilskudd til avløsning under sykdom er ikke i elektronisk arkiv. Arkivert i mappe hos saksbehandler.
Oppfølging av avvik:	Vi ber om at kommunen retter opp avvik.

Kommune:	Valle kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd i jordbruket, Tilskudd til avløsning ved sykdom m.v. Regionalt miljøprogramm i Aust-Agder, Spesielle miljøtiltak i jordbruket. I tillegg til dette er vi med på foretaks kontroll for å se at kommunen gjennomfører kontrollen på en tilfredsstillende måte.
Registrerte avvik:	Produksjonstilskot (PT) Gardskartprosess gjennomført. Fortsatt en del feil i gardskart. Feil markslag og eideomsgrenser på nokre eideommar. Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) Miljøplan trinn 2 skal leggjast ved søknaden til søkjarar som er pålagt å ha miljøplan (søkjarar med produksjonstilskot) Manglande beskriving av mål og hensikt med tiltaket. Kostnadsoverslag for tiltaket er ikkje spesifisert. MVA går ikkje frem i kostnadsoverslaget.
Oppfølging av avvik:	Vi ber om at kommunen retter opp avvik.

3. Gjennomførte foretaks kontroller. Foretakene kan anonymiseres ved A, B, C etc.

Foretak:	A
----------	----------

Orninger/omfang:	Tilskuddsordning: Produksjonstilskudd
Hjemmel for kontroll:	Stedlig kontroll
Registrerte avvik:	Ikke samsvar mellom areal oppgitt i søknad om PT og areal registrert i Landbruksregisteret.
Oppfølging av avvik:	Areal i søknad korrigert i henhold til areal registrert i landbruksregisteret

Foretak:	B
Orninger/omfang:	Tilskuddsordning: Produksjonstilskudd
Hjemmel for kontroll:	Stedlig kontroll
Registrerte avvik:	Ikke samsvar mellom areal oppgitt i søknad om PT og areal registrert i Landbruksregisteret.
Oppfølging av avvik:	Areal i søknad korrigert i henhold til areal registrert i Landbruksregisteret.

4. Andre kommentarer/ innspill:

Ved forvaltningskontroll er det få avvik, men noen flere merknader. Søknadene til Spesielle miljøtiltak i jordbruket er ofte lite utfyllende med hensyn til mål, vedlikehold og framtidig bruk. Kommunene har fullelektronisk arkiv, men flere saker er ufullstendig registret i arkivet. I enkelte tilfeller kan det være vanskelig å følge saksgangen bare ved hjelp av det elektroniske arkivet. Nyttig erfaring å være med kommunen på foretakskontroll. Tilbakemeldingene for foretakene viser at de ser viktigheten av kontroll, særlig for å sikre legitimering av tilskuddsordningene og en god tilskuddsforvaltning. På husdyrkonsesjonsområdet er foretak i fylket blitt kontrollert mot LIB/PT. Det er ikke blitt hentet inn opplysninger utover det som er tilgjengelig i egne systemer. Det er få produsenter innenfor de produksjoner som omfattes av husdyrkonsesjon og miljøet oppfattes som ganske oversiktlig.

Resultatområde 25 Kommunene som landbrukspolitisk aktør

Beskriv hvilke tiltak som er gjennomført for å styrke kommunenes kompetanse og kvalitet på landbruks- og matområdet og ev. utfordringer på området.

Fylkesmannen har brukt mye ressurser på oppfølging av kommunene på deres innsatsområder gjennom veiledning, kompetanseheving, kontroll og oppfølging. Landbruks- og beredskapsavdelingen prioriterer funksjonen som kompetansesenter for kommunene.

Vi ser stadig tydeligere at kapasitet og kompetanse i kommunal landbruksforvaltning er en forutsetning for gjennomføring av nasjonal landbrukspolitikk. Kommunenes kapasitet og kompetanse, og dermed forutsetninger for å løse oppgavene på en tilfredsstillende måte er bekymringsfull.

Den årlige todagers kommunekonferansen for landbruksforvaltningen i fylket var m.a. viet oppfølging av Meld. St. 9 (2011-2012), praktisering av delingsbestemmelsene i jordloven og landbruksrelatert næringsutvikling.

Fylkesmannen har avviklet en samling for skogfaglig personale i kommunene og i AT Skog BA der nye foryngelsesstrategier, metoder og prioritering i ungskogpleien, tynningsplanlegging og skogbruksplanlegging var tema.

Fylkesmannen inviterer nytilsatte i landbruksforvaltningen i kommunene til landbruksavdelingen for orientering og informasjon.

Framtidsbygda er en årlig konferanse arrangert av Fylkesmennene og fylkeskommunene i Agderfylkene. Hovedtema i 2012 var kompetanse og lokal næringsutvikling.

I samarbeid med miljøvernavdelingen er det avholdt kurs for kommunene om naturmangfoldloven.

I 2012 ble det i samarbeid med Vest-Agder arrangert samling for kommunene om bynært kulturlandskap.

Gårdskartprosessen er fulgt opp med feltkurs.

Gjennom året har landbruks- og beredskapsavdelingen deltatt på en rekke møter med kommunene spesielt tilknyttet saker etter plan- og bygningsloven

Beskriv omfanget av den landbrukspolitiske dialogen med kommunene og det landbrukspolitiske engasjementet i kommunene.

Fylkesmannen prioriterer dialog og direkte kommunikasjon i samhandlingen med kommunene. Det er avholdt to ordfører og rådmansmøter i 2012. Inn på Tunet var tema på et av møtene.

Etter kommunevalget høsten 2011 har Fylkesmannen besøkt alle kommunestyrene i fylket der de ulike avdelingene har presentert sine arbeidsoppgaver.

I den landbrukspolitiske dialogen med kommunene er kapasitet og kompetanse i kommunal landbruksforvaltning et sentralt tema.

Plan og bygningsloven har stått sentralt i den landbrukspolitiske dialogen med kommunene. Det har vært mange møter og befaringer med kommunene knyttet til ulike arealplaner.

Forøvrig er dialogen ivaretatt ved:

- *Deltagelse i regionalt partnerskap under ledelse av fylkeskommunen
- *Deltagelse i regionmøter
- *Fagseminarer rettet mot både administrativ og politisk nivå i kommunene
- *Oppfølging og dialog med kommuner etter initiativ fra kommunene eller fylkesmannen

Tiltaksstrategiene er lagt til grunn for tildeling av SMIL og NMSK midler til kommunene. Dialogen går mye på at de økonomiske rammene for oppfølging av tiltaksstrategien er så små at dette gjør det vanskelig å skape et landbrukspolitisk engasjement.

Oppfølging av kommunenes arbeide med saker etter landbrukslovgivningen er et område som er prioritert. Her er det noe lettere å få politisk interesse, men det er et stort behov for opplæring i dette lovverket.

Beskriv samarbeidet og resultater i arbeidet med styrking av førstelinjetjenesten på landbruksområdet i kommunene.

Antall årsverk i kommunal landbruksforvaltning er stabil for fylket siste året. Utviklingen er ujevn mellom kommunene. Enkelte kommuner har problemer med kapasiteten og rekruttering av kompetent arbeidskraft.

Fylkesmannen er generelt bekymret for utviklingen i kapasitet og kompetanse i den kommunale landbruksforvaltningen. Manglende ressurser fører m.a. til at pådriverrollen for landbruksbasert næringsutvikling blir skadelidende.

Beskriv samarbeidet med KS regionalt.

Landbruksavdelingen har ikke hatt noen separat dialog med KS i 2012. Vi er imidlertid begge deltagere i det regionale partnerskapet.

Beskriv konkret bruk av ev. midler over kap. 1144 post 77 Regionale og lokale tiltak i landbruket til kommunerett arbeid.

Avdelingen ble tildelt kr 365 000 i 2012, hvorav kr 300 000 var kompensasjon for økt arbeidsmengde og kostnader knyttet til embetets arbeid med yngelråte på bier. Av tildelte midler har Fylkesmannen disponert i alt kr 280 626. Midlene er benyttet til å styrke arbeidet overfor kommunene ut over det som ville vært mulig uten en slik bevilgning. Vi har i 2012 benyttet midlene til å finansiere den årlige todagers fagsamlingen for kommunene, en dagsfagsamling innen skogbruk for kommunene, en økt reisevirksomhet for å følge opp kommunene innen næringsutvikling (skog, mat, reiseliv mm.), og på det juridiske området. Landbruksavdelingens studietur til Sveits er også delvis finansiert over denne posten.

Resultatområde 26 Jordvern, kulturlandskap og samfunnsplanlegging

Fylkesmannen gir uttalelse til plansaker etter plan- og bygningsloven og fremmer innsigelse i saker der nasjonal

politikk utfordres. Omfang av planbehandling og hovedutfordringer for omdisponering av landbruksarealer framgår av årsrapporten kap. 2.4.

26.1 Jordvern og kulturlandskap

Beskriv sentrale utviklingstrekk for jordvernet i fylket og hovedutfordringer i virkemiddelbruk og tiltak.

Det er størst press på jordbruksarealene i kystkommunene i fylket, spesielt langs kollektivaksene i kommunene Arendal og Grimstad. Kommunene har fortsatt et stort ønske om å tillate spredt boligbygging. Dispensasjoner fra plan og bygningsloven utgjør en like stor trussel mot jordvernet som nedbygging etter plan.

På styringsmøtet 18.04.12 og i senere dialog med departementet har vi henledet oppmerksomheten på følgende problemstilling i forbindelse med områdeplanlegging. Riksantikvaren krever fullstendige registreringer av kulturminner på områdeplannivå. Da dette blir svært dyrt for kommunene vegrer de seg for å ta med dyrket mark, viktige kulturlandskap og andre LNF områder som ikke skal bebygges i områdeplanen. Dette mener vi er uheldig da det er viktig at dyrka mark inngår i helhetlige områdeplaner og får det sterkeste vernet som plan- og bygningsloven muliggjør.

Fylkesmannen har forståelse for at områder som skal legges ut til utbyggingsformål skal undersøkes, men det som er problematisk er at Riksantikvaren også krever det samme for arealer som skal reguleres til landbruk.

Beskriv aktivitet og utfordringer i dialog med kommunene for å nå de nasjonale målene om å ivareta jord- og kulturlandskapsressursene.

Byggepress har ført til at noen tidligere tradisjonelle jordbruksområder nå er innebygd av boliger i jordekanter og på åkerholmer. Dette har vist seg å være en kilde til konflikt mellom eierne av boligene og gårdbrukere som utøver tradisjonell landbruksdrift. Her vil støy, støv og luktplager etc. kunne gi ulemper for beboerne i området, men også medføre direkte ulemper for gårdsdriften i form av tråkk, slitasjeskader og forstyrning av dyr mv.

Bufferoner har vært benyttet som avbøtende tiltak. Kommunene har i kommuneplaner ofte anbefalt 20 meter buffer til byggegrense nybygg, og 10 meter til delingsgrense. Dette viser seg å være for lite, og Fylkesmannen har oppfordret kommunene til å endre sine retningslinjer for avstandskrav til dyrket mark. Som hovedregel bør det etableres en buffer på minst 50 meter til dyrket mark. Dette gjelder særlig i kjerneområdene for landbruk avmerket i kommuneplanen. I mer marginale områder kan dagens avstandskrav beholdes. Vi ser nå at flere kommuner bruker 50 meter buffer som et minimum.

Fylkesmannen har fremmet innsigelse til kommunale planer der lav arealutnyttelse innebærer for få boliger, eller et utbyggingsmønster som ikke er i tråd med nasjonale retningslinjer.

Fylkesmannen vil gi sin fulle tilslutning til at kommunen fortsetter å fokusere på fortetting og transformasjon nær kollektivaksen samt i og rundt sentrum.

Beskriv erfaringer og resultater med iverksetting av tiltak for de områdene som inngår blant utvalgte kulturlandskap i jordbruket.

Arbeidet med det utvalgte kulturlandskapet på Rygnestad har så langt vært vellykket. Et tett og godt samarbeid med grunneierne har resultert i at store områder med gjengrodd kulturlandskap er åpnet opp. Dette har igjen ført til at gamle kulturminner igjen er synlige og tilgjengelige. Det er nå beitedyr på store deler av området og det blir registrert en oppblomstring av truede planter i engområdene. Flere av de gamle kvernene og badsstuene er satt i stand og reddet fra forfall.

I tillegg til det praktiske arbeidet er det gjort et utstrakt arbeid med registrering av botaniske verdier, gamle bygninger, steingjerder og arkeologiske kulturminner. Det blir nå arbeidet med å rydde og merke en kultursti gjennom området. Et samarbeid er på gang med fylkeskommunens nye bygningsvernssenter om planer for opplæring av fagfolk til restaurering av gamle lafta bygninger.

Beskriv status i avgang på dyrka jord i fylket.

I følge jordvernmålet skal Aust-Agder holde nivået på omdisponering av jordbruksareal under 91 dekar i året i snitt fra og med 2010. Målet betyr en halvering av omdisponeringa i forhold til snittet på 183 dekar i perioden 1994–2003. Dei to siste åra har Aust-Agder nådd målet med god margin, 46 dekar i 2010 og 52 dekar i 2011. Omdisponeringen av dyrka og dyrkbar mark i 2012 er ikke klare ennå.

Beskriv aktivitet i arbeidet knyttet til Geovekst og i oppfølging av kommunenes arbeid med ajourføring av arealressurskart (AR5).

Som regionale part i Geovekst har landbruksavdelingen deltatt i alle møtepunkter som vedrører aktivitet og fremdrift i geovekst-samarbeidet i Agder. Årsmøtene med kommunene er et annet viktig møtested for å skape

forståelse for nye prosjekter og finne et egent tidspunkt for gjennomføring.

Kommunene ser nå betydningen av å følge opp gårdskartprosessen med ajourføring av AR5. Flertallet av kommunene har overtatt ajourføringsansvaret for datasettet. Kurstilbudet fra Skog og landskap bidrar til å bygge opp under forståelsen for ajourføring, og svært mange kommunene deltar på feltkurset hver sommer.

26.2 Samfunnsplanlegging

Beskriv hovedtrekk i arealbruksutviklingen og aktivitetene som er iverksatt for å sikre at landbrukets arealinteresser og utviklingsmuligheter blir ivaretatt i samfunnsplanleggingen.

Fylkesmannen følger opp sentrale føringer om å sikre landbrukets arealinteresser og utviklingsmuligheter. Ved utarbeiding og rullering av kommuneplanens samfunnsdel gir Landbruks- og beredskapsavdelingen innspill til disse, og setter fokus på landbruket i en slik sammenheng.

Fylkesmannen har samarbeidet med fylkeskommunen om opplæring for kommunene på planstrategi. De nasjonale forventningene, som også inneholder viktige føringer for landbruksområdet, er videreformidlet.

I arealplansaker kommer vi med innspill tidlig i planprosessen, og har særskilt fokus på jordvern og kulturlandskap. Det er viktig å få formidlet langsiktig og helhetlig planlegging. I varselfasen får vi planprogram for konsekvensutredning på høring, og vi påser at også jordvern og landbruksinteresser blir utredet og avveid i forhold til andre samfunnsinteresser. Det er også viktig å påse at kommunenes landbruksforvaltning blir trukket med i planprosessene lokalt.

Fylkesmannen deltar aktivt i planforum og øvrige drøftingsmøter med kommunene, og i behandling av planer som sendes på høring og som berører landbruksinteresser, og setter fokus på jordvern, kulturlandskap og utviklingsmuligheter generelt.

Beskriv status og erfaringer i arbeidet med verneplaner, energisaker og konsekvensutredninger.

Landbruks- og beredskapsavdelingen har deltatt i prosessen med utarbeidelse av Regional plan for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Setesdal Austhei ("Heiplanen"). Planen ble vedtatt i 2012.

Landbruks- og beredskapsavdelingen er involvert i arbeidet med frivillig vern av skog.

Rapportere på antall innsigelser knyttet til landbruk i saker etter plan- og bygningsloven.

I 2012 er det fremmet 6 innsigelser til kommuneplaner og reguleringsplaner og Fylkesmannen har påklaget 3 dispensasjonssaker. Forøvrig har Fylkesmannen overprøvd en delingssak etter jordloven.

Beskriv kort bruk og nytte av data fra Geovekst og Norge digitalt hos alle avdelingene ved embetet.

For Fylkesmannen er nedlastingsløsningen fra Norge Digitalt (Geonorge.no) viktig og effektiv som datatilgang. Imidlertid brukes det fortsatt mye tid til ajourføring av lokalt lagrede grunnlagsdata. Vi imøteser en løsning som er basert på sentral lagring og oppdatering av data.

Det er fortsatt i all hovedsak miljøvern avdelingen og landbruks- og beredskapsavdelingen som benytter geodata i sin virksomhet, og på disse områdene er bruken stabil til økende. I Aust-Agder har vi arbeidet med å tilrettelegge profiler i GeoPort tilpasset ulike anvendelser, slik at saksbehandlere ikke trenger å læres opp på ArcGIS. Bruk av GIS/geodata er presentert for ledergruppen i embetet.

Miljøvern avdelingen har stort behov for geodata innen naturforvaltning/vernesaker, men geodata er spesielt nyttige innen all plansaksbehandling.

På landbruks- og beredskapsavdelingen er geodata benyttet ifm skogsveier, i noen grad som utgangspunkt for skogkultursatsinger, videreføring av RMP og kulturlandskap. Ved utarbeidelsen av «Landbruksmelding for Aust-Agder» ble geodata koblet mot data fra landbruksregisteret for å vise lokalisering av ulike produksjoner.

Innen beredskapsfunksjonen er det en viss bruk av geodata. Det er fokus på skogbrannutsatte områder i fylket, foruten at det er bl.a. tilrettelagt en egen «beredskapsprofil» i GeoPort. Potensialet for økt bruk er fortsatt betydelig.

Innen sosial og helse området har vi i samarbeid med fylkestannlegen koblet data fra skoletannlegene mot skolekretsene for å se om dette gir indikasjoner på helseutfordringer.

Utdanningssektoren ser for egen del begrenset/ingen nytteverdi i bruk av geodata.

Gi en kort beskrivelse av hvordan den regionale samordningen for samfunnssikkerhet på landbruks- og matområdet er ivaretatt.

Det foreligger en beredskapsinstruks for landbruksdirektøren. Instruksen pålegger landbruksdirektøren å ha oversikt over særskilte utfordringer innenfor landbruket i fylket som er av relevans for beredskapen.

Landbruksdirektøren er ikke fast medlem av Fylkesberedskapsrådet, men kalles inn ved behov. Som Fylkesmannens nærmeste rådgiver innen landbruksspørsmål bistår landbruksdirektøren også som fagligrådgiver for FM og FMs krisestab ved større ulykker og katastrofetilstander. Landbruksdirektøren inngår i Fylkesmannens Atomberedskapsutvalg (ABU).

Fra 01.10.12 er beredskapsansvaret lagt til Fylkesmannens landbruks- og beredskapsavdeling.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
21 Landbruksbasert næringsutvikling	kr 1 966 395,71	kr 78,26
22 Klima- og miljøpolitikk i landbruket	kr 920 410,68	kr 0,00
23 Eiendoms- og bosettingspolitikk	kr 361 028,09	kr 0,00
24 Forvaltning av inntekts- og velferdspol. tiltak	kr 1 013 048,76	kr 0,00
25 Effektiv forvaltning	kr 1 212 063,86	kr 0,00
26 Jordvern, kulturlandskap og samfunnsplanlegging	kr 911 546,06	kr 2 473,69
27 Reindriftsforvaltning	kr 0,00	kr 0,00
Andre oppgaver under LMD	kr 243 648,07	kr 0,00
Sum:	kr 6 628 141,00	kr 2 551,00

Kunnskapsdepartementet

Resultatområde 31 Tilsyn og forvaltningsoppgaver på utdanningsområde

31.1 Tilsyn

Fylkesmannen har hatt følgende aktiviteter på tilsynsområdet i 2012:

- Gjennomførte tilsyn fra 2011 er fulgt opp og avsluttet.
- Det er gjennomført stedlige oppfølgingstilsyn etter oppll kap 9a på fire skoler i to kommuner etter planen
- Nye tilsyn etter oppll kap 9a er, etter avtale med Utdanningsdirektoratet, ikke gjennomført i 2012. Ressursen er nyttet til utviklingsarbeid med tilsyn.
- På prioriterte områder er det startet opp skriftlige tilsyn i to kommuner etter oppll kap 4a Voksnes rett.
- Egeninitiert: Tilsyn etter oppll § 13-1, Skolefaglig ansvarlig, er gjennomført i to kommuner
- Egeninitiert: Utdannings- og justisavdelingen har gjennomført tre tilsyn om kriseberedskap i skoler og barnehager sammen med Beredskapsavdelingen
- Egeninitiert: Tilsyn med leksehjelp
- Egeninitiert: Tilsyn med utgangspunkt i enkeltsaker i to kommuner etter bl.a. oppll kap 5 og kap 9a
- Tre regionale samlinger for læring og erfaringsspredning fra tilsynene etter oppll kap 9a ble gjennomført våren 2012
- Oppdrag fra Utdanningsdirektoratet i forbindelse med forberedelse av nytt nasjonalt tilsyn 2014-19 og justering av Håndbok for tilsyn. I forbindelse med arbeidet med Håndboka, har det vært gjennomført et skriftlig tilsyn med seksten skoler i en kommune etter oppll § 2-9 Ordensreglementet. Fylkesmannen har også hatt ansvar for innlegg på to samlinger for Fylkesmennene.

- Innlegg på Utdanningsdirektoratets samling i Larvik 8.-9. februar 2012 om erfaringene med tilsynet med PP-tjenesten i en kommune
- Fylkesmannen har i 2012 meldt bekymring til Utdanningsdirektoratet for arbeid med det psykososiale miljøet ved en privatskole. Det er videre sendt melding om behov for tilsyn ved ytterligere to private skoler.
- Fylkesmannen har mottatt og «Rapport om manglende etterlevelse av sentrale bestemmelser i opplæringsloven i Aust-Agder fylkeskommune og om følgene ved å varsle om dette. Vi har vurdert og fulgt opp anmodningen om tilsyn.

Se ellers nærmere redegjørelse under.

Ressurser

Embetet brukte i 2012 ca 45 % av ressursene på utdanningsområdet til tilsyn. Et lite embete må disponere en stor andel av sine ansatte til å utføre forvaltningsoppgaver som eksamen, tilskudd, klagesaker og rapportering. Det blir derfor svært begrensede ressurser som kan flyttes mellom områder.

Utdannings- og familieavdelingen har i løpet av 2012 vært berørt av en omorganisering i embetet. Utdannings- og barnehageområdet er nå en del av en større avdeling – Utdannings- og justisavdelingen – med oppgaver også innenfor bl.a. justis- og byggesaker, familiesaker og vergemål. Avdelingen har bidradd med ressurser til utredning av ny organisasjonsmodell og har også brukt ressurser på å etablere den nye avdelingen.

Embetet har de siste årene hatt flere medarbeidere med svært god tilsynskompetanse. I løpet av 2012 ble dette endret ved at flere medarbeidere gikk over i nye arbeidsoppgaver, sluttet eller gikk i permisjon. I tillegg har det vært sykmeldinger hos sentrale personer på tilsynsområdet. Kapasiteten til å gjennomføre og særlig lede tilsyn har derfor vært svært redusert i 2012 og det har derfor ikke vært mulig å gjennomføre alle de planlagte tilsyn i henhold til planene. Etter perioder med vakanser, ble det tilsatt flere nye og dyktige medarbeidere, men uten erfaring og kunnskap om tilsyn. Det har derfor også vært nødvendig å bruke ressurser på opplæring av nytilsatte.

Oppdragene fra Utdanningsdirektoratet med å delta i forberedelsene til nytt felles nasjonalt tilsyn (2014-19) våren 2012 og å bidra ved justeringsarbeidet av Metodehåndbok for tilsyn høsten 2012, har gitt spennende utfordringer for avdelingen. I forbindelse med forberedelsene til nytt felles nasjonalt tilsyn 2014-15, har Fylkesmannen bl.a. utarbeidet utkast til kontrollskjema og hatt innlegg i møter mellom Utdanningsdirektoratet og Fylkesmennene. Tilsynet i Arendal etter oppl. § 2-9, har vært ett av tiltakene i forbindelse med arbeidet med justering av Håndboka og bedring av kommunikasjon i tilsyn. Dette tiltaket kom som oppdrag sent på våren 2012 og måtte gjennomføres høsten 2012. Her vil det bli egen rapport til Utdanningsdirektoratet med frist 15.03.2013. Tilsynet i Arendal har medført arbeid med å utarbeide nye kontrollspørsmål, nytt kontrollskjema og nye rapportmaler etc. I tillegg har det vært flere møter med kommunen. Prosjektet har etter fylkesmannens vurdering ført til ny kunnskap på området.

Fylkesmannen har fulgt opp regelverksetterlevelse der vi har fått informasjon om mulig regelbrudd gjennom enkeltsaker. Se kommentarer i eget punkt under.

Metodikk og strategier

Aust-Agder er et fylke med kun 15 kommuner. Dette innebærer nærhet og god kunnskap om kommunene samtidig som antallet kommuner gir utfordringer ved valg av tilsynsobjekter. Vurderinger av risiko og vesentlighet ligger til grunn for prioritering og utvalg av tilsynsobjekter. Tilsyn i enkelte kommuner blir likevel forskjøvet i tid på grunn av en totalvurdering av antall tilsyn denne kommunen vil få over en begrenset periode, jf også at statlige tilsyn skal koordineres. Å innlemme vurderinger av samlet tilsynsbelastning for enkeltkommuner ved valg av tilsynsobjekter, er etter vår vurdering en helt nødvendig strategi.

Tilsynsaktiviteten baserer seg også på risiko og vesentlighetsvurderinger når det gjelder tema. Embetets satsing på tilsyn med kriseberedskap i skoler og barnehager er resultat av en slik vurdering.

Flere informasjonskilder benyttes ved vurdering av tilsynsystema og tilsynsobjekter. Informasjon fra klagesaker, media, henvendelser fra ulikt hold og møter med skoler og kommuner er sentrale. I tillegg kommer bruk av data fra GSI, PAS, Skoleporten mm, jf res.områdene 31.3, 31.5, 32.3 og 32.5. Informasjonen og datamaterialet brukes i vårt områdeovervåkingsarbeid. Her drar vi nytte av Sørvest-samarbeidet. Fylkesmannen ser behovet at å ha en systematisk områdeovervåking for å øke egen kjennskap til sektoren, og for å kunne foreta velbegrunnede utvelgelse av temaer og kommuner som bør prioriteres for tilsyn. Fylkesmannen mener denne informasjonen i større grad kan brukes i dialog med kommunene når tilsynsplaner skal legges og kommuner/skoler skal velges ut. Informasjonen vil også være nyttig i forhold til kommunens planlegging av egne tilsyn og oppfølging av skoler. Fylkesmannen har i 2013 også vurdert hvordan kommunerevisjonens rapporter og planer for fremtidige tilsyn kan

brukes i fylkesmannens tilsynsarbeid. Det er foretatt en gjennomgang av forvaltningsrevisjonenes planer og temaet er drøftet på et møte med en gruppe ordførere og rådmenn. Vi ser at det i inneværende periode ikke er planlagt noen forvaltningsrevisjoner på opplæringsområdet.

Fylkesmannens tilsyn er lovlighetskontroll, men vi møter en sektor som ikke primært har sitt hovedfokus og utgangspunkt for praksis og kontroll i lover og forskrifter. Et hovedfunn fra flere år med tilsyn er at kommunene ikke selv har kontrollrutiner som er egnet til å avdekke lovbrudd, jf. oppl. § 13-10. Det er også slik at det i små kommuner er begrensede ressurser i administrasjonen til å utøve internkontroll. I enkelte kommuner kan rektor/enhetsleder på en skole også ha oppgaver som skolefaglig på kommuneadministrativt nivå. Dette kan føre til uklare styrings- og kontrollrutiner. Få kommuner har jurister i administrasjonen. Det er gjennomgående begrenset kompetanse i forhold til generelle lover og særlover som forvaltningsloven og opplæringslova med forskrifter. Vi ser derfor lovbrudd i flere kommuner knyttet til saksbehandling, som f.eks. enkeltvedtak om spesialundervisning, enkeltvedtak etter kap 9a og fritak for nasjonale prøver.

Fylkesmannen erfarer at tilsyn ikke er ensbetydende med endret praksis. Strategi og metodikk for oppfølging av tilsynene må inkludere tilbud om veiledning og skolering og ev. nye tilsyn. Vi vurderer at behovet for veiledning og skolering er særlig stort i små kommuner med begrensede ressurser til skolefaglig bemanning på skoleeiernivå. I 2012 har Fylkesmannen hatt oppfølging av felles nasjonalt tilsyn med tre regionale samlinger for kommunene og en egen samling for fylkeskommunen. Innholdet på disse samlingene har vært læring og erfaringsspredning om skolens arbeid med det psykososiale miljøet. Oppslutningen og tilbakemeldingene fra deltakerne har vært svært god. Oppfølgingstilsynene har etter vår oppfatning i tillegg bidratt til bedre lovetterlevelse og praksis på området psykisk skolemiljø, jf. oppl. kap 9a. Fylkesmannen har også gjennomført en skoleringsdag i en av kommunene der vi har fulgt opp med tilsyn med bakgrunn i en sammensatt enkeltsak. Fylkesmannen erfarer at oppfølgingen av tilsynene på kommunenivå, vil kunne være avhengig av hvordan tilsynene og tilsynsresultatene forankres på rådmannsnivå og på det politiske nivået. Erfaringene fra oppfølgingen av tilsynet med PPT i 2011 bekreftet dette. Her ble det lagt vekt på også å inkludere politisk nivå i kommunen. Siktemålet var å styrke forankringen av tilsynet. Vi opplever at dette er en strategi som styrker oppfølgingen av tilsynets resultater og som var mulig å gjennomføre fordi representant for politiske nivået i kommunen selv ønsket å delta på sluttmøtet og i tillegg ønsket en særlig gjennomgang av tilsynet for utdanningskomiteen. Vi kan ikke pålegge kommunene slik oppfølging. Vi kan heller ikke pålegge rådmannsnivået å delta i formøter og sluttmøter. Vår erfaring er at noen kommuner av ulike årsaker ikke prioriterer dette.

Ved gjennomgang av våre samlede tilsyn har vi i 2012 ikke avdekket kommuner som har hatt avvik på samme tema to eller flere ganger.

Bruk av tilsynsmetodikk er også beskrevet under de ulike tilsyn.

Tilsyn på prioriterte områder

Fylkesmannen åpnet mot slutten av året skriftlig tilsyn mot to kommuner om retten til grunnskoleopplæring for voksne etter Kap 4A i opplæringsloven. Tilsynet vil bli avsluttet tidlig i 2013. Etter vår vurderingen har kommunene fått grundig veiledning om lovteksten i forkant, noe vi anser som helt sentralt i forbindelse med tilsynsvirksomhet. I 2011 hadde vi egen samlingen om regelverket, der både skolefaglig ansvarlige, rektorer i voksenopplæringene og ledere av PPT var til stede. Vi har siden informert om voksnes rettigheter i flere fora, særlig rettet mot ledere i voksenopplæringene. Basert på funn fra disse to tilsynene vil vi vurdere mest hensiktsmessige måte å følge opp tilsynet på, og hvordan senere tilsyn på samme område bør innrettes. I forkant av vårt tilsyn har vi utvekslet erfaringer og tilsynsmateriell med kolleger i flere andre embeter.

Tilsynene blir gjennomført etter metode beskrevet i metodehåndboka.

Egeninitierte og hendelsesbaserte tilsyn

Egeninitierte og hendelsesbaserte tilsyn omfatter svært ulike typer tilsyn. Enkelte av de egeninitierte er del av en årsplan for tilsyn i fylket og er valgt ut basert på en risiko og vesentlighetsanalyse av både tema og tilsynsobjekt mens andre baserer seg på anmodning om tilsyn eller ny kunnskap om tilstanden basert på for eksempel informasjon i media eller direkte henvendelser til fylkesmannen.

Fylkesmannen opplever en økning av henvendelser fra foresatte som klager på flere forhold ved skoletilbudet for deres barn. Sakene er ofte svært sammensatte og konfliktene mellom skolen/kommunen og hjemmene har ofte pågått lenge. I de fleste sakene er også andre hjelpeinstanser involvert. Det klages oftest ikke på konkrete enkeltvedtak der Fylkesmannen vil være klageinstans. Vår praksis for slike saker, har vært å sikre at klagen overføres til skolen/kommunen/fylkeskommunen for behandling. I tillegg har vi bedt om en redegjørelse og/eller et møte med kommunen/fylkeskommunen. Det er fortsatt slik at vi undersøker om kommunen/fylkeskommunen

er kjent med de forholdene det klages over og har fått en mulighet til å behandle saken. Fylkesmannen har imidlertid i 2012 valgt å opprette tilsynssak i to slike saker. Metodehåndboka som er utarbeidet av Utdanningsdirektoratet omhandler ikke særlig slike saker, men vi har forsøkt å ta utgangspunkt i metodikken i Håndboka. Vi har gjort noen erfaringer, men opplever at vi er på leting etter god metodikk og gode strategier for å løse disse sakene på best mulig måte. Fylkesmannen mener det bør være en felles forståelse og praksis i alle fylkene og ser frem til en klargjøring i den nye reviderte Håndboka. Fylkesmannen opplever også behov for tydeliggjøring av metoder, rutiner og praksis ved andre egeninitierte og hendelsesbaserte tilsyn.

I forbindelse med Utdanningsdirektoratets arbeid med å revidere Håndboka, har Fylkesmannen i Aust-Agder fått noen deloppdrag. Et av oppdragene har utgangspunkt i nettverkssamarbeidet mellom Utdanningsdirektoratet og KS/rådmannsutvalget. Vi har sett på møteplassene og kommunikasjonen i tilsynene og har høsten 2012 prøvd dette ut i et tilsyn med alle de seksten skolene i Arendal kommune. Temaet var opplæringslova § 2-9 Ordensreglement og har vært et skriftlig tilsyn. Det skal utarbeides en egen rapport om dette arbeidet som skal sendes Utdanningsdirektoratet innen 15.03.2013. Vi vil likevel nevne noen erfaringer fra dette tilsynet:

- Det er mulig og også god strategi å finne frem til ønskede tilsynsområder i samarbeid og dialog med kommunen. Dette forutsetter god og åpen dialog i forkant av tilsynet – både om tema, form og strategi
- Også ved skriftlige tilsyn bør det vurderes om det er hensiktsmessig å gjennomføre formøter og sluttmøter med alle involverte
- I formøtet bør kommunen få anledning til å legge frem sine synspunkter og vurderinger om tilstanden på tilsynsområdet: Hva er gjort? Hva får vi til? Hva er utfordringene? Fylkesmannen mener formøtene i tilsynene er svært sentrale for å få til gode tilsyn.
- I sluttmøtene er det nødvendig at alle involverte i tilsynet deltar. I dette tilsynet - alle rektorene, ansvarlige i administrasjonen og kommunalsjef for utdanningsområdet. I tillegg er det ønskelig at rådmann og politisk nivå deltar. Dette for å sikre oppfølging av resultatene fra tilsynet.
- Dersom kommunen skal oppsummere resultatene før oversendelse til Fylkesmannen, krever dette en grundig gjennomgang av lovkrav og kontrollområder/-spørsmål

Utdannings - og familieavdelingen har sammen med beredskapsseksjonen gjennomført tilsyn med kommunens beredskap på skole- og barnehageområdet. I innsendt plan for tilsynsaktivitet for 2012 gjorde Fylkesmannen en vurdering av tilsynsaktiviteten basert på en risiko – og sårbarhetsanalyse på det tidspunktet. Imidlertid har en endret tilsynsobjektene i forhold til innsendt plan om egeninitierte tilsyn. I planen står oppført § 2-4 i forskriften. Fylkesmannen har arbeidet med områdeovervåking. Men som tilsyns tema valgte en å prioritere et felles tilsyn med beredskapsseksjonen med beredskapen i skoler og barnehager. Vurderingen ble gjort basert på bla. brev fra Kunnskapsdepartementet der det oppfordres til fokus på beredskapsfeltet samt henvendelser fra fylkesberedskapssjefen om fellestilsyn. I embetsoppdraget for beredskapsområdet ligger et oppdrag på dette feltet, men ikke i embetsoppdraget for på utdanning eller barnehage. Etter fjoråret og flere hendelser i skoler og barnehager er dette blitt svært aktuelt, og Fylkesmannen fant på dette grunnlag å prioritere tilsynsinnsatsen med beredskapsarbeid. Tilsynet ble gjennomført i 3 kommuner med tilhørende opplæringskurs og øvelser. Alle kommunene fikk avvik i forhold til egne planer for beredskap. Se nærmere under resultatområde 54. Rapportene for dette er skrevet etter mal for beredskapsarbeidet. Det vises for øvrig innsendte kopier av rapporter i sending til Udir per 31.01.13.

Fylkesmannen har fått henvendelser angående organisering og planlegging av leksehjelp i 2 kommuner. Kommunene er fulgt opp gjennom brev med pålegg om å få leksehjelpsordningen på plass etter forskriften. For en kommune anser en dette brakt i orden, for den andre kommunen er saken ved årsskiftet ikke avsluttet. Videre har Fylkesmannen på grunnlag av GSI rapportering sendt brev til ytterligere en kommune, dette kommer i neste års rapportering. Fylkesmannen har ikke utarbeidet ordinær rapport for disse sakene. Det sendes brev med pålegg og for en kommune blir det avholdt møter.

Det har over endel tid vært uklarheter rundt organiseringen av det skolefaglige leddet i Åmli kommune. Fylkesmannen har i 2011 rapportert om tilsyn med skolefagligfunksjonen i Åmli. Det viste seg at saken ikke var løst og saken ble videreført i 2012. Etter nye påtrykk fra Fylkesmannen, vedtok kommunen i budsjettåret 2013 opprettet en stilling som skolefaglig med tiltredelse 1.mars. Fylkesmannen har akseptert denne beslutningen og avsluttet saken. Det ble skrevet en kort, avsluttende kommentar til kommunen. Siden det ikke var et ordinært tilsyn, ble det ikke skrevet rapport. Fylkesmannen ble videre gjennom et tilsyn med Vegårshei kommune kjent med at organisering av skolefaglig kompetanse i denne kommunen ikke var avklart etter opphør av samarbeid om skolefaglig person med annen kommune. Fylkesmannen har hatt kommunikasjon med Vegårshei kommune og etter dialog, fått bekreftet i brev fra kommunen at skolefaglig nå er på plass.

Fylkesmannen mottok i 2012 en «Rapport om manglende etterlevelse av sentrale bestemmelser i opplæringsloven i Aust-Agder fylkeskommune og om følgene ved å varsle om dette.». Fylkesmannen mottok senere

klage/anmodning om tilsyn på samme forhold. Fylkesmannen gikk gjennom den tilsendte rapporten. Vi anmodet om og mottok en rapport fra fylkeskommunen om saken. Fylkesmannen mottok også rapport fra fylkesrevisjonens forvaltningsrevisjon av fagopplæringsområdet i Aust-Agder fylkeskommune fra 2010. Fylkesmannen fant, på bakgrunn av tilsendt dokumentasjon og iverksatte tiltak, ikke grunn til å åpne tilsyn på dette tidspunkt. Fylkesmannen tar imidlertid med informasjonen i sitt videre arbeid. Selv om denne henvendelsen ikke resulterte i et tilsyn har fylkesmannen gjennomført et grundig og tidskrevende tilsynsrelatert arbeid i denne saken og velger derfor å inkludere dette i rapporteringen. Utdanningsdirektoratet har også fått tilsendt samme sak, og det har vært god kommunikasjon mellom direktorat og fylkesmann i saken.

Felles nasjonalt tilsyn 2012 - oppfølgingstilsyn

Fylkesmannen har gjennomført oppfølgingstilsynene med oppl. kap 9a (felles nasjonalt tilsyn) i tråd med planen godkjent av Utdanningsdirektoratet. Tilsynet har omfattet fire grunnskoler i to kommuner. Kommunene har gitt uttrykk for at disse oppfølgingstilsynene har vært svært nyttige for å kunne holde «trykket oppe» og forankre rutiner, planer og kunnskap rundt arbeidet med det psykososiale miljøet på skolene. Disse tilsynene oppleves også meningsfulle og positive fra Fylkesmannens side. Vi har tatt med oss erfaringene fra tilsynet i Arendal om kommunikasjon i tilsyn og har bl.a. sørget for at kommunen har fått mer plass til å komme med sine erfaringer i formøtet. For øvrig viser vi til særskilt rapportering for dette området.

Det vises også til oversendelse av tilsynsrapporter til Utdanningsdirektoratet 31.01.2013 og egen rapportering til Utdanningsdirektoratet 28.02.2013 og 15.03.2012.

Vurdering

Fylkesmannen har i 2012 ikke maktet å gjennomføre alle aktivitetskravene. Tilsyn på prioritert område er tidsforskjøvet slik at det ble påbegynt i 2012, men avsluttes først i 2013. Embetet har etter avtale med direktoratet erstattet nye nasjonale tilsyn med kap 9a med utviklingsarbeid rettet mot nytt nasjonalt tilsyn. Embetet har i tillegg endret tema for 3 planlagte egeninitierte tilsyn. Denne endringen baserer seg på en risiko og vesentlighetsvurdering og ansees som en god omdisponering. Fylkesmannen burde imidlertid avklart denne endringen med utdanningsdirektoratet før den ble iverksatt. Fylkesmannen i Aust-Agder er et lite embete med begrensede ressurser. I 2012 har avdelingen i tillegg hatt en svært stor turnover av ansatte som arbeider med tilsyn, mer enn 50% samt sykemeldinger. Avdelingens ressurser har derfor vært svært begrenset på tilsynsområdet. sett i forhold til ressursene, har derfor aktiviteten og måloppnåelsen vært høy. Det har vært helt nødvendig å nytte avdelingens gjenværende gode kompetanse til å bygge ny kompetanse på tilsyn. Dette har påvirket avdelingens måloppnåelse.

I 2013 vil det være behov for ytterligere kompetanseutvikling av nytilsatte innen tilsyn, men det forventes ikke en turnover av ansatte som i 2012. Det vurderes derfor at full måloppnåelse vil bli gjenopprettet i 2013.

31.2 Klagesaksbehandling

I 2012 har Fylkesmannen i Aust-Agder fått betydelig færre klagesaker etter opplæringsloven enn året før. Totalt antall klagesaker i 2011 og 2012, er hhv. 80 og 34. Fylkesmannen har hatt like mange ulike klagesaker som i 2011. Vi har hatt en stor nedgang på antall klager på standpunkt karakterer, antall klager er omlag halvert. Når gjelder grunn til reduksjonen i antall klager på standpunkt karakter, har Fylkesmannen ingen forklaring på dette. Det kan skyldes tilfeldigheter, en annen grunn kan være skolene gjør et grundigere og bedre arbeid med vurderinger og veiledninger overfor elever og foresatte slik at begrunnelsen for karakteren er akseptert. Videre har vi bare rapportert 5 klagesaker på skoleskys, jf. oppl. § 7-1, mot 21 i 2011. Dette skyldes delvis at vi i år har telt hver sak som en, uavhengig av hvor mange vedtaket gjelder. Vedtakene gjelder ofte flere søsken. I 2011 ble det rapportert pr person vedtaket gjaldt. Vi har mange henvendelser fra kommunen og foreldre, som vi gir veiledning til både på telefon og epost. Fylkesmannen får også en del klagesaker oversendt som vi må avvise, da vi ikke er rette instans.

Fylkesmannen har hatt flerer saker på spesialundervisning og tilstøtende områder som er fulgt opp med tilsyn og redegjørelse fra kommunen. Dette er saker som ikke fremgår av statistikken. Vi vurderer opplysningen fra de ulike henvendelsene til oss slik at det fortsatt er behov for økt kompetanse på saksbehandlingsområdet og for tilsyn innenfor spesialundervisningsområdet.

Vi har gjennom tilsyn, kurs og veiledning arbeidet for å kvalitetssikre saksbehandlingen på enkeltvedtak etter opplæringsloven de siste årene.

Embetet har god kompetanse på området, og har i løpet av 2012 fått styrket avdelingen med en jurist. Slik at vi i dag har to jurister som behandler saker etter opplæringsloven, i tillegg til andre fagfelt bl.a. barnehageloven. Dette er grunnen til at vi i år stort sett har fått behandlet alle saker innen 2-6 uker. Noen saker har tatt noen lenger tid, dette skyldes ferieavvikling og at begge våre jurister er nye og derfor har trengt noe tid på å sette seg inn i fagfeltet.

Fylkesmannen vurderer at oppgavene i embetsoppdraget er utført i henhold til oppdraget.

Klage i grunnskolen (opplæringsloven med forskrifter)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Skyss, § 7-1	5	1	3	0	1	Vi har i tillegg hatt en klagesak som kommunen valgte å trekke tilbake etter at vi ba om en bedre begrunnelse.
Skoleplassering, § 8-1	4	0	4	0	0	
Spesialundervisning, § 5-1	3	1	2	0	0	
Bortvisning, § 2-10	1	0	0	0	1	
Standpunkt (fag og orden og oppførsel)	12	2	9	1	0	
Psykososialt skolemiljø, § 9a-3	1	0	0	1	0	
Sum	26	4	18	2		

Klage i videregående opplæring (opplæringsloven med forskrifter)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Videregående opplæring for voksne, § 4A-3	2	2	0	0	0	Gjaldt spørsmål om det kunne stilles krav om norsk 3 for at eleven skulle få stå på venteliste. Fylkesmannen opphevet fylkeskommunens vedtak på denne delen.
Inntak, § 3-1 sjette ledd	1	0	1	0	0	
Rett til ett/to ekstra år i vgo, § 3-1 femte ledd	1	1	0	0	0	
Sum	4	3	1	0		

Klage i private grunnskoler (privatskoleloven med forskrifter)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Utsatt skolestart, § 3-3 annet ledd	1	0	1	0	0	
Sum	1	0	1	0		

Klage i private videregående skoler (privatskoleloven med forskrifter)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Inntak, § 3-1	1	0	1	0	0	
Sum	1	0	1	0		

Klage i forbindelse med spesialpedagogisk hjelp til barn under opplæringspliktig alder (opplæringsloven)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Spesialpedagogisk hjelp, § 5-7	2	0	2	0	0	
Sum	2	0	2	0		

31.3 Grunnskolen informasjonssystem (GSI)

Fylkesmannen har hatt oversyn med innsamlingen og assistert kommuner og skoler underveis i innsamlingen. Dette for å sikre at det registreres mest mulig reliable og valide data. I tillegg kommer kvalitetssikring og revisjon av de innrapporterte dataene. Alle data ble oversendt Utdanningsdirektoratet innen fristen. I forkant av innsamlingen hadde Fylkesmannen meldt inn til SSB endringer i skolestruktur for 2012-13. Som tidligere har Fylkesmannen valgt å ha et særlig øye med enkelte prioriterte områder. Under årets innsamling hadde vi blant annet et særskilt fokus på registreringen av årstimer, utviklingen av ordinære årstimer til undervisning, årsverk utført av assistenter, valgfag og leksehjelp.

To medarbeidere deltok på Utdanningsdirektoratets årlige GSI-samling, 20 års jubileum, som denne gangen var lagt til Kyrksæterøra. Fylkesmannen avholdt i etterkant en egen GSI samling for faglig ansvarlige i kommunene. Dette for å sikre best mulig veiledning, opplæring og kvalitet på innrapportert data. Nye rektorer og de private skolene ble også invitert. Deltakerne har signalisert at de har stort utbytte av å delta på samlingene. Vår erfaring er at GSI-kompetansen i kommunene varierer, og Fylkesmannen vurderer derfor i 2013 å følge opp enkelte kommuner nærmere med mer intensiv opplæring. Dette gjøres i dialog med og etter innspill fra enkelte kommuner og GSI - ansvarlige skoleier og rektorer.

Fylkesmannen har gjennomgått GSI-lister med skoler som har en høyere gjennomsnittlig gruppestørrelse til ordinær opplæring enn det de gamle klassesdelingstallene ville tilsa. Seks kommuner og 9 skoler ble berørt. For én av skolene avdekket Fylkesmannens oppfølging at skolens beregnede utfall hang sammen med feil i GSI-registreringen. For to private skoler ble det ikke prioritert å ta initiativ til tilsyn. Funn knyttet til gruppestørrelsen for de øvrige vil bli fulgt opp i 2013.

Fylkesmannen har gjennom året deltatt på møter og hatt erfaringsutveksling i regi av Sørvestsamarbeidet. Gjennom dette arbeidet har vi bidratt med innspill til Utdanningsdirektoratets GSI Faggruppe, med forslag til forbedringer, presiseringer og endringer i GSI-skjema, ledetekster og veiledninger. Fylkesmannen har også sendt innspill på Kulturskoleskjemaet til Utdanningsdirektoratet i forkant av innsamlingen. Sørvestsamarbeidet har fortsatt fokus på områdeovervåking og bruk av GSI-tall, og legger vekt på erfaringsutveksling mellom embetene. I år ble Bergen kommune invitert til Sørvestmøtet for å gi innspill på hvordan de jobber med å kvalitetssikre tallene fra skolene. Vi vil bruke erfaringer fra deres arbeid som innspill til kommunene i Aust-Agder i 2013.

Fylkesmannen har også denne gangen brukt mye ressurser på kvalitetssikring av GSI innsamlingen, og på å besvare spørsmål, både skriftlig og på telefon, og følge opp kommuner og skoler. Dette vurderes som en hensiktsmessig strategi for å sikre måloppnåelsen på dette feltet. Av totalt 114 feil i grunnskoleskjemaet på landbasis per 31.12.2013, er det registrert 5 feil i Aust-Agder. 4 er kvittert ut, og den siste er beskrevet i merknad. Tallet for advarsler på landsbasis er 4841. Av disse var 129 i vårt fylke, og alle er kvittert ut. Vi har også bistått Fylkesmannen i Finnmark med GSI-kontroll av samisk opplæring.

Innlogging via UBAS-tilgangen fungerte bra, men førte også til at vi måtte bruke mer tid på blant annet å gi tilganger og opprette brukere i UBAS. Ikke alle enhetene som registrerer i GSI er i UBAS. Det fører til en del ekstra utfordringer, med tilhørende behov for ressursinnsats.

Måloppnåelsen vurderes alt i alt som god, selv om vi ideelt sett gjerne skulle avsatt mer ressurser til kvalitetssikring og bruk av tallmaterialet i GSI. Embetet mistet kjernekompetanse underveis i året, men vi fikk tilført ny verdifull kompetanse før innsamlingen startet. Ved å prioriterer tid og opplæring internt har vi sikret en god overgang. Vi vurderer derfor kompetanse på området fortsatt som god.

Fylkesmannen har brukt tall fra GSI aktivt i sitt informasjons- og veiledningsansvar. Vi har i den sammenheng produsert et statistikkhefte kalt "Opplæringsvinduet 2012". På grunn av ressursituasjonen og tap av intern kompetanse i løpet av året, hadde vi derimot ikke mulighet til å i engasjere oss like mye i dette arbeidet som det vi har gjort tidligere. Det er kjøpt inn tjenester til selve utarbeidelsen av heftet. Selv om fast tilsatte ikke kunne bidra like aktivt, anså vi det som viktig at heftet ble laget. Målet med heftet er å bidra til informasjon, analyse og drøfting på enhets-, kommune- og fylkesnivå på barnehage- og opplæringsområdet i landsdelen. Vi bruker tall fra GSI i vårt områdeovervåkingsarbeid, blant annet som grunnlag for vurderinger knyttet til tilsyn. Vi drar nytte av godt Sørvestsamarbeid også i denne sammenheng. Vi har derimot ikke hatt tid eller ressurser nok til å kunne bruke informasjonen i GSI så aktivt i områdeovervåkingen som vi skulle ønsket. Både for Fylkesmannen, kommunene og skolene ser vi generelt at det er behov for å bruke mer ressurser på å nyttiggjøre tallmaterialet fra GSI og andre databaser som Skoleporten og SSB.

Måloppnåelsen vurderes som god selv om vi ideelt sett gjerne skulle avsatt mer ressurser til kvalitetssikring og bruk av tallmaterialet i GSI. Embetets kompetanse vurderes som god.

31.4 Informasjon og veiledning

Fylkesmannen har informert og veiledet lokale skoleeiere, allmennhet og aktuelle målgrupper om innhold, prinsipper og mål i den nasjonale utdanningspolitikken. Fylkesmannen har formidlet resultater fra tilsyn for å øke regelverksetterlevelsen blant skoleeiere og skoleledere. Dette er nærmere omtalt under årsrapportens omtale av tilsyn.

Det er benyttet ulike strategier og metoder i arbeidet med informasjon og veiledning avhengig av tema og målgruppe. Informasjon og veiledning gis ved direkte kontakt, mail, brev, telefon, møter med de ulike skoleeierne enkeltvis eller regionalt eller informasjon og erfaringsutveksling i Fylkesmannens faste utdanningsmøter for alle skoleeierne, KS og utdanningsforbundet. Fylkesmannens nye hjemmeside ble lansert 4. desember 2012. En ansatt fra utdanningsavdelingen var på kurs i Oslo høst 2012. Avdelingen har to fagredaktører. Hjemmesidens bygges opp slik at målgruppen kan innhente informasjon på lettest mulig måte. Det legges stor vekt på oppdatert informasjon og linker til relevante tema på Udirs hjemmeside. Eksamen, tilsyn og klager er valgt ut som temaområder under Grunnskole og videregående opplæring. Det er formidlet resultater fra tilsyn for å øke regelverksetterlevelsen på hjemmesidens nye tilsynskalender. Her ligger også informasjon om kommende tilsyn. Som et ledd i vårt informasjonsarbeid og del av vår risiko- og vesentlighetsvurdering, har Fylkesmannen i 2012 startet opp utarbeidelsen av egne kommunebilder. Fylkesmannen har i disse presentert en rekke temaer knyttet til våre oppdrag, og sett disse i forhold til tilstanden i hver enkelt kommune. Vi har brukt data fra bla. GSI og Skoleporten i dette arbeidet. Kommunebildene ble brukt av Fylkesmannen som utgangspunkt for samtale og dialog med ordførere og rådmenn i den årlige skjønnsamtalen. De ble siden offentliggjort på vår hjemmeside. Dette arbeidet ble positivt mottatt av sektoren, og vi vil videreutvikle kommunebildene og bruken av disse i 2013. Fylkesmannen personlig og alle avdelingsdirektørene var i 2012 på besøk i alle kommunene og møtte politikere og administrasjon. I disse møtene ble det orientert om utdannings- familieavdelings mange tiltak og oppgaver.

Fylkesmannen mottar en rekke henvendelser fra skoler, kommuner og private med anmodning om veiledning vedr opplæringslova. Når den som henvender seg, ikke har vært i kontakt med skolefaglig ansvarlig i sin kommune først, henviser vi vedkommende dit først som utgangspunkt. Fylkesmannen avgir en rekke veiledningsbrev og mailer, samt svar på telefon. Vi mottar også en del henvendelser om å holde foredrag og lignende og må avvise en del av disse. Vi gir likevel omfattende veiledning på regelverket i forbindelse med gjennomføringen av tilsyn og oppfølging av tilsyn. Det er i 2012 gjennomført tre regionale samlinger for læring og erfaringsspredning som oppfølging av tilsynene etter oppl. kap 9a. Målgruppe var kommunal ledelse og skoleledelse i alle kommuner og fylkeskommunen. Oppslutningen var svært god - og med gode tilbakemeldinger om at innholdet var nyttig og ga ny læring og bevissthet. Det er også gjennomført en kursdag for Lillesand kommune som oppfølging av et egeninitiert tilsyn fra Fylkesmannen med bakgrunn i en enkeltsak. Tema for tilsynet var opplæringslova med forskrifter - rettigheter til alle elever og særlige rettigheter for noen elever. Se også 31.1.

Fylkesmannen har finansert statistikkproduksjonen "Opplæringsviduet 2012". Her presenteres relevante data i opplæringssektoren i begge Agderfylkene. Hvorvidt dette skal prioriteres i 2013 må vurderes nærmere i løpet av året.

For å styrke skoleeieres kompetanse i bruk av verktøyet for tilstandsrapportering, jf oppl. § 13-10 andre ledd og malen i Skoleporten, har Fylkesmannen samlet inn og gjennomgått kommunenes tilstandsrapporter. Funn fra denne analysen er i 2012 tatt opp med kommunene samlet. Fylkesmannen opplever at det er et stort behov for veiledning på denne tematikken, jf. resultatområde 32.3.

Fylkesmannen deltok og bidro til informasjonsspredning om NAFOs kurs for region sør om opplæring av barn og unge i asylmottak 19. april 2012. Fylkesmannen har vært i tett dialog med NAFO om planlegging av opplæringstilstand knyttet til minoritetsspråklige i Aust-Agder. Vi hadde også kontakt med fylkeskommunen om kurs for lærere i videregående. Det ble i samarbeid med NAFO besluttet at fylkeskommunen og NAFO arrangerte heldagskurs om rettigheter og muligheter for minoritetsspråklige i videregående opplæring 6. desember. To fra Fylkesmannen deltok på dette kurset. For å spre møte- og kursvirksomheten vil Fylkesmannen arrangere hjulmøte i januar 2013. Vi planlegger også heldagsseminar om nyankomne elever i grunnskolen 1. februar. Fylkesmannen videresender informasjon fra NAFO til fokusvirksomhetene og andre relevante aktører om spørsmål knyttet til likeverdig opplæring i praksis. Videre oppfordrer vi kommuner og skoler om aktivt å bruke NAFOs hjemmeside, for å få råd og informasjon knyttet til opplæring av minoritetsspråklige elever.

Når det gjelder oppfølging av statlige satsingsområder som arbeidslivsfag, fremmedspråk for 6.-7.trinn og vurdering for læring, har fylkesmannen samhandlet nært med de involverte skolene/skoleeierne. I Aust-Agder er fire kommuner og seks skoler deltakere i forsøket med arbeidslivsfag. Fylkesmannen har en nær dialog med de involverte og har prioritert å besøke alle skolene. Samme metode legges til grunn for forsøket med fremmedspråk

på barnetrinnet. Besøkene gir oss god innsikt i hvordan faget utøves, og vi utveksler informasjon og erfaringer til felles beste for faget, lærerne og elevene. Det har også vært holdt en regional samling for skoler som tilbyr Arbeidslivsfaget Temaet var vurdering og Frode Midtgård fra utdanningsdirektoratet og Hilde Scherven fra Bro Aschehoug bidro som fordragsholdere. Denne samlingen ble fulgt opp av et nettverksmøte for Aust-Agder i november.

Kommuner i Aust-Agder er i pulje 1 i den store nasjonale satsingen vurdering for læring, og fylkesmannen følger nært informasjons- og veiledningsstrategien initiert og driftet av Utdanningsdirektoratet.

Bistand i forbindelse med veilederkorps

Fylkesmannen har vært aktiv i arbeidet med å finne gode kandidater til veilederteamene. Vi har videreformidlet informasjon i eget fylke, og vi har motivert dyktige skoleledere til å søke om deltakelse i veilederkorpsset. På den måten har vi bistått Utdanningsdirektoratet og utført vårt oppdrag. Aust-Agder er representert med veiledere i veilederkorpsset. Åmli- og Birkenes kommune er deltagere i Veilederkorpsset. Begge kommunene er tildelt midler 2012. Midlene skal gå til å styrke endrings- og utviklingsarbeidet ved skolene og i kommunene.

Informasjon om bedre læringsmiljø

“Bedre læringsmiljø” som ressurs i arbeidet med læringsmiljø er det informert om på våre utdanningsmøter. Ved forespørsler veileder og hjelper fylkesmannen mer aktivt i den enkelte kommune. Fylkesmannen har også rådet kommuner, som har scoret lavt på mestrings- og trivselsindikatorerne i Elevundersøkelsen, til å ta i bruk “Bedre læringsmiljø”. I forbindelse med tilsyn og regionale konferanser etter oppl. kap 9a - er det gitt omfattende informasjon om “Bedre læringsmiljø”. Aust-Agder og Vest-Agder var de eneste fylkene som ikke fikk tilbud om de nasjonale konferansene som Utdanningsdirektoratet gjennomførte i 2011 og 2012. Fylkesmannen deltok på den siste nasjonale konferansen på Hamar og har brukt informasjonen derfra i dialogen med kommunene. I regi av prosjektet “Økt læringsutbytte” og i samarbeid med Fylkesmannen er det arrangert konferanser med Thomas Nordahl som foreleser.

Manifest mot mobbing 2011-2014

Fylkesmannen har informert om manifest mot mobbing på møter med kommunene og har tidligere hatt digital mobbing som tema. I følge oversikt fra Kunnskapsdepartementet har kommunene Froland, Iveland, Evje og Hornnes, Gjerstad, Risør og Åmli signert lokalt mobbemanifest. Vi vil følge med og arbeide for at de resterende kommunene også signerer lokalt mobbemanifest

Valgfagene.

Fylkesmannen har bistått Utdanningsdirektoratet med informasjon om valgfagene til skoler med ungdomstrinn i fylket. Fylkesmannen har i samarbeid med Universitetet i Agder utviklet og tilbudt etterutdanning for lærere i de nye valgfagene. Dette tiltaket har vært et utviklingsprosjekt mellom UIA og en kommune og har ført til god kompetanseutvikling for begge parter. Etterutdanningstilbudet har rettet seg mot deltakere i begge Agder fylkene. Utviklingsarbeidet planlegges videreført i 2013. Fylkesmannen og UIA anser en kompetanseutvikling på valgfagene som nødvendig for å kunne lykkes i implementeringen.

Inn på tunet

Fylkesmannen jobber tverrfaglig og tverretatlig med “Inn på tunet”. I samarbeid med Landbruk og beredskap og Sosial og helse har Fylkesmannen særskilt søkelys på lov- og regelverk i forhold til “Inn på tunet” som alternativ opplæringsarena for elever (jmf Rund skriv Udir - 3 - 2010 - Bruk av alternative opplæringsarenaer i grunnskolen.) Fylkesmannen bistår Landbruk og beredskap på Sørlandske lærerstevne 2013 (dersom søknad fra dem godkjennes.) Oppgaven vil bli å la FM's jurist gi veiledning og informere om regelverket. FM er påpasselig med at informasjonsrollen ikke kommer i konflikt med tilsynsrollen på dette området. Temaet har også blitt tatt opp på rådmanns/ordførermøte med ekstern foredragsholder. Regelverket på opplæringsområdet kom tydelig frem.

Regionale samlinger for private skoler i samarbeid med Utdanningsdirektoratet

Fylkesmannen har informert om og motivert til deltakelse på samling for private skoler.

Totalvurdering av området

Fylkesmannen vurderer å ha god kompetanse for å gjennomføre oppgavene spesifisert under informasjon og veiledning, men vurderer samtidig at behovet for informasjon og veiledning langt overstiger de ressurser som er

tilgjengelig for dette. Fylket består av mange relativt små kommuner som har svært begrensede ressurser på kommunalt nivå innen opplæringssektoren. Dette medfører at effekten av å informere og veilede på kommunenivå har begrenset effekt dersom målet er å oppnå varige endringer på skolenivå. En opplever at informasjon og kunnskap viderefremmes i begrenset grad. Fylkesmannen har videre erfaring med at store samlinger der det gis generell opplæring er lite effektiv for å oppnå endringer. Fylkesmannen har god erfaring med veiledning i mindre grupper og med problemstillinger knyttet til den enkelte kommune/skole, denne strategien lar seg imidlertid gjennomføre i begrenset grad av ressursmessige årsaker. Strategier i forhold til informasjon og veiledning er til kontinuerlig vurdering i avdelingen.

31.5 Eksamen, nasjonale prøver og kartleggingsprøver

Fylkesmannen har brukt data fra eksamen og nasjonale prøver i ulike sammenhenger, både i tilsyns- og veiledningssammenheng. Data fra gjennomføring av nasjonale prøver er lagt til grunn for utvalg av tilsynsobjekter. Erfaringer og resultater fra tilsyn, relevant regelverk mm er tatt opp på periodisk samling med fylkets kommuner.

Nasjonale prøver

Av tabellen nedenunder fremgår det at fritaksprosentene i Aust-Agder er høyere enn landsgjennomsnittet. For 5. trinn er fritaksandelen stabil i forhold til 2011. Vi ser at på 8. og 9.trinn i lesing går fritaksprosenten ned. Spesielt på 8.trinn lesing er nedgangen på fritak stor. I regning er fritaksprosenten på 8.trinn stabil og lik som i 2011. Det er stor øking i fritaksprosenten i regning på 5. trinn og på 9.trinn fra 2011 til 2012. AA har en stor andel elever med § 5.1. NP og fritak sammenlignet med GSI tall 2012 viser at antall elever med § 5.1 og § 2.8 er langt høyere enn antall fritatte elever. Dette er en god tendens. På 8. trinn er antall elever med enkeltvedtak (§5.1) gått ned med 9.6% og på 9.trinn 14.6% fra 2011.

Nasjonale prøver høsten 2012 ble gjennomført uten store utfordringer. Et par skoler fikk tekniske problemer. De tok kontakt med Fylkesmannen som igjen tok kontakt med PAS - hjelp. Fylkesmannen i Aust-Agder har ved enkelte tilfeller benyttet brukerstøttefunksjon i PAS under avviklingen av nasjonale prøver i fylket. Vi er svært godt fornøyd med hvordan PAS-hjelp fungerer, både når det gjelder kvaliteten på svarene og når det gjelder responstiden.

Det er god kommunikasjon med kommuner og skoler om gjennomføringen av NP. Fylkesmannen opplevde ingen store problemer med gjennomføringen av Nasjonale prøver. Nasjonale prøver utføres på en tilfredsstillende måte fra skoleeieres side. Fylkesmannen informerte skriftlig og jevnlig i forkant og fulgte opp under gjennomføringen. Påminnelser der det var nødvendig etter å ha sjekket de ulike kommunene gjennom PAS mht spesielt manglende resultater og fritak. Gode forberedelser og gode rutiner fra skolenes side, både når det gjelder teknisk planlegging og også planlegging i fht til elevens gjennomføring bidro til god gjennomføring. Et par skoler ønsket å gjennomføre NP lesing på andre dager enn foreslått fra Udir. Dette anbefalte ikke FM.

PAS og PGS

Fylkesmannen følger opp PAS, tildeler brukerroller til skolene og skoleiere. Det er iverksatt nødvendige opplæringstiltak underveis. Spesielt noen kommuner trenger ekstra oppfølging på det tekniske området. Fylkesmannen bestreber "hjelp til selvhjelp" og veilder ofte direkte i telefonsamtaler. Dette gir den beste veiledningen og læringseffekten.

Fylkesmannen har gitt nødvendig informasjon om nasjonale prøver til kommunene og til de private skolene, både i møtesammenheng og via telefon og epost.

Elektroniske kartleggingsprøver

Fylkesmannen har sett til at obligatoriske kartleggingsprøver blir gjennomført etter gjeldende retningslinjer.

Eksamen

Fylkesmannen vil også på eksamensområdet berømme Udir/PAS-hjelp for ekspeditiv håndtering av spørsmål og problemstillinger fra vårt fylke. Det er en viktig grunn til at eksamen forløp uten nevneverdige problemer. Fylkesmannen opplever at det er en god dialog mellom FM, skoler og kommuner i Aust-Agder. Fylkesmannen registrerer at det er færre henvendelser fra de videregående skolene og fylkeskommunen enn fra grunnskolene og

kommunene når det gjelder problemstillinger vedrørende eksamen og eksamensavvikling.

Fylkesmannen har oppnevnt sensorer og bidratt til gjennomføring av sentralt og lokalt gitt eksamen i henhold til embetsoppdraget. Fylkesmannen i Aust-Agder hadde i 2012 ansvaret for sensurering i engelskfaget. Fylkesmannen har et godt samarbeid med FMRO og FMVA når det gjelder utveksling og fordeling av sensorer. For å øke tilgangen på sensorer til sentralt gitt eksamen, gjorde Fylkesmannen høsten 2012 en ekstra innsats for å motivere kommunene til å rekruttere sensorer til eksamensavviklingen i 10. klasse.

Fylkesmannen har generelt et meget godt samarbeid med hele eksamensregionen sør-vest i forbindelse med eksamensarbeid. Det holdes bl.a 1-2 møter i regionen årlig hvor en diskuterer aktuelle eksamensrelaterte spørsmål for grunnskole- og videregående nivå om vitnemål, lokalt gitt eksamen, tolkninger og forståelse av lov og forskrift mm. Fylkesmannen stilte med en person på møte i Udir. om eksamen og PAS/PGS for eksamensansvarlige 16.10.2012. Fylkesmanne deltok på Sør - vest samling i Molde 7. og 8.november. "Standpunkt karakter 2013 - Veiledning ved behandling av klage i grunnskolen" ble revidert. Denne er gjort kjent og ligger på FMs hjemmeside under "Eksamen" Det er utarbeidet et eget skriv til elever på 10.trinn der Fylkesmannen i Aust – Agder ønsker å informere elevene og deres foreldre om karaktersetting, eksamen og kjennskap til retten til å klage på karakterer.

Fylkesmannen bruker relativt mye ressurser på informasjon og veiledning i forbindelse med både sentralt og lokalt gitt eksamen i grunnskolen. Fylkesmannen blir invitert av kommunene til fagsamlinger om lokalt gitt eksamen høsten 2012. Der ble "Retningslinjer for lokalt gitt eksamen, Grunnskolen i Aust - Agder 2013" som er felles retningslinjer utarbeidet av kommunene, revidert.

Fylkesmannen har gjennomført samtaler med fylkeskommunen for å få innsikt i arbeidet med eksamen i videregående opplæring. Fylkesmannen vurderer samarbeidet angående eksamen med fylkeskommunen som godt. Det er en åpen og god dialog. Fylkesmannen får informasjon om interne møter i fylket om eksamensmøter og også invitasjon til deltakelse i evalueringsmøtene.

Fylkesmannen vurderer arbeidet med eksamen og nasjonale prøver som svært viktig. Det har stor betydning for den enkelte elev, foresatte, skole og samfunn. Derfor er det viktig at beredskapen på disse områdene til enhver tid må prioriteres. Denne prioriteringen gjelder både beredskap under eksamen, brukerstøtte i PAS/PGS samt vedlikehold og erverving av kompetanse, og til sist tilstrekkelig med ressurser til arbeidet. Embetet har god kompetanse innen dette området både i forhold til gjennomføring og vurdering av resultater. Avdelingens totale ressursituasjon medfører imidlertid at tiltak må prioriteres nøye.

Måloppnåelsen for oppdraget vurderes som god vurdert ut fra embetets kompetanse, ressurser, strategi og metodevalg. Fylkesmannen har brukt omlag samme ressurs i 2012 som foregående år på denne oppgaven.

Fylkesmannen fikk i 2012 ikke informasjon om avvikling av eksamen og nasjonale prøver som krevde umiddelbar rapportering til Utdanningsdirektoratet.

Fylkesmannen vurderer oppdraget som utført.

Fylkesmannen i Aust-Agder

Særskild Rapportering	JA	NEI	Øvrige kommentarer
1. Benytter embetet informasjonen som fremkommer ved avvikling av prøver og eksamener i tilsynsarbeidet?	X		Fylkesmannen i Aust- Agder har hatt ansvaret for å ulike tilsyn 2012. Datainformasjon fra Nasjonale prøver og eksamen er i denne forbindelse sett på. Skolenes tilstandsrapport ble brukt som bakgrunnsmateriale ved utvelgelse til Veilederkorpset.

	Spesifiser dersom avvik fra lands-gjennomsnittet totalt eller på enkeltprøver)	Spesifiser dersom stor variasjon mellom skoleeiere innad i fylket	Vurdering av årsak til avvik	Beskrivelse av tiltak over skoleeiere med høy andel elever med fritak
	Det rapporteres på tall fra Skoleporten; offentlige skoler 2012. Alle tallene rapport på fritak i		Det er antakelig flere årsaker til at AustAgder over flere år har en høy andel fritatte. Andelen elever med	

<p>2. Hvor stor andel av elevene har fått fritak fra deltakelse på nasjonale prøver</p>	<p>Aust - Agder ligger høyere enn landsgjennomsnittet. 5. trinn lesing 6.0 (4.9) og 5.trinn regning 5.1 (3.4).8.trinn lesing 3.2 (2.6)og 8.trinn regning 3.1(1.9). 9.trinn lesing 4.1 (2.9) og 9.trinn regning 4.0 (2.0).Generelt ligger fritaksprosenten over landsgjennomsnittet for fritak.</p>	<p>I AustAgder er det stor variasjon i kommune og skolestørrelser. For små skoler vil få elever gjøre et prosentvis stort utslag, følgelig blir det store variasjoner mellom kommuner og skoler i fylket.</p>	<p>spesialundervisning har økt i perioden. Et annet spørsmål er hvorvidt skoleeiers veiledning og oppfølging er tilfredsstillende. Vi registrerer også at flere kommuner etter hvert setter seg resultatmål knyttet til nasjonale prøver. Hvorvidt dette medfører økt grad av fritak, er et spørsmål som eventuelt må undersøkes ytterligere</p>	<p>Fylkesmannen har tidligere gjennomført tilsyn med fritak for nasjonale prøver. Fylkesmannen følger hvert år opp med områdeovervåking. Fritaksproblematikken er tatt opp med skoleeiere på møter.</p>
---	---	---	--	---

31.7 Tilskuddsforvaltning

Fylkesmannen har forvaltet de statlig tilskuddene etter retningslinjene fra sentralt hold. Oppgavene er utført i henhold til oppdraget.

Måloppnåelsen og kompetanse på tilskuddforvaltningen vurderes som god. Det er utarbeidet interne retningslinjer på feltet som sikrer en hensiktsmessig gjennomføring av oppgavene. Gode interne retningslinjer er utarbeidet. Disse sikrer god gjennomføring til tross for nytilsatte i stillingen som har i oppgavene med tilskudd til leirskoleopplæring og tilskudd til grunnopplæring av barn og unge asylsøkere i mottak eller omsorgssentre. Det vises for øvrig til økonomirapporteringen og den særskilte tilskuddsrapporteringen for mer detaljert informasjon om søknadsrundene i 2012.

I tillegg til interne retningslinjer for forvaltningen av tilskuddene har Fylkesmannen laget rutiner for administrativ kontroll knyttet til saksbehandlingen. Alle søknader om tilskudd arkiveres i ePhorte. Til intern kontroll, saksbehandling og regnskapsføring har Fylkesmannen utarbeidet egne regneark. Det tas direkte kontakt med kommunene dersom dette er nødvendig.

Leirskoleopplæring

Fylkesmannen har kontrollert søknader fra kommunene opp mot elevlister og faktura for opphold. Vi har i tillegg kontrollert elevlister på individnivå, for å sjekke eventuell dobbeltføring og for å sikre riktig gruppestørrelse jf gitte retningslinjer fra Utdanningsdirektoratet. Vi har tatt noen stikkprøver til leirskoler for å verifisere informasjon .Fylkesmannen har også i 2012 brukt mye tid på å informere og veilede om tilskuddsordningen for leirskoleopplæring. Kommunene synes nå å beherske søknadsprosedyren bedre. Når det gjelder prognoser for semestrene kan disse imidlertid være noe unøyaktige. Dette førte til at vi høst 2012 ikke kunne tildele midler til en skole i Grimstad kommune. Fylkesmannen har ikke avdekket alvorlige feil og opplever å ha god kommunikasjon med kommunene på feltet.

Grunnskoleopplæring av barn og unge asylsøkere i mottak eller omsorgssentre

Fylkesmannen har også på dette feltet brukt ressurser på veiledning i forbindelse med grunnskoleopplæring av barn og unge asylsøkere i mottak eller omsorgssentre (EMA). Saksfeltet er komplisert, og Fylkesmannen får fortsatt en del henvendelser i forbindelse med søknadsrunder. Vi sjekker søknadene fra kommunene opp mot lister fra Bufetat og UDI. Til tross for et komplisert fagområde, har ikke Fylkesmannen avdekket alvorlige feil.

Like fullt får vi mye spørsmål om rettighetene til personer i målgruppen, også sett i lys av rettigheter knyttet til norskopplæring etter introduksjonsloven. Fylkesmannen imøteser en nærmere avklaring og en tettere samordning av ulike regelverk rettet inn mot samme målgruppe.

Utdanningsdirektoratet kom imidlertid i høst med en avklaring når det gjelder målgruppe for tilskuddet. Endringene førte til økte utbetalinger til noen kommuner. Dette førte igjen til forespørsel økt bevilgning for gjennomføring av siste runde 2011. Endringen i retningslinjene er, så vidt vi kan se, enda ikke implementert i offisielle retningslinjer som ligger på Udir sine nettsider. Fylkesmannen ser fram til at endringen offisielt implementeres. Endringen bidrar til en forenkling av saksbehandlingen i forbindelse med tilskuddet. Fylkesmannen ser positivt på at kommuner som har elever i målgruppen bosatt på asylmottak, får økt

handlingsrom når det gjelder å kunne tilby grunnskoleopplæring.

Landslinjer

Fylkesmannen kontrollerer søknadslistene om tilskudd til landslinjer fra Fylkeskommunen to ganger årlig. Listene fra fylkeskommunen er i de aller fleste tilfellene korrekte, og kontrollarbeidet krever relativt lite ressurser. Fylkesmannen mener at det ville være et framskritt om registrering, rapportering og kontroll av landslinjer kunne gjøres elektronisk og ikke som nå, på papirskjemaer.

Folkehøgskoler

Fylkesmannen foretar årlig en gjennomgang av innsendte regnskap fra folkehøgskolene, dessuten har vi normalt et besøk på hver av de folkehøgskolene hvert år. Dette betyr at Fylkesmannen har god oversikt og samtidig god kontakt med ledelsen på folkehøgskolene. Fylkesmannen har bedt om å få tilsendt dokumenter til styremøter og regnskapsrapporter når disse foreligger. Det nevnes at det ble avholdt et møte med nytilsatt rektor på Setesdal folkehøgskole. Fylkesmannen har i 2012 ikke avdekket forhold som har krevd tiltak.

Samisk - Finsk

Fylkesmannen informerer kommunene om tilskuddsordningene. Kommunene har i svært begrenset grad søknader om tilskudd til samisk i grunnopplæringen. Når det gjelder videregående opplæring, er det kun en privat videregående som har henvendt seg til Fylkesmannen. Fylkesmannen er ikke kjent med at det er kommet henvendelser angående finsk.

Fylkesmannen har god kompetanse på området. En vurderer embetets måloppnåelse som god. Metodisk benytter Fylkesmannen veiledning og informasjon i møter med folkehøgskolene, en har og telefon og epost kontakt. Aust-Agder har i dag tre folkehøgskoler og det er relativt oversiktlige forhold.

Resultatområde 32 Oppgaver for økt kvalitet i grunnopplæringen

32.2 Kompetanseutvikling

Fylkesmannen vurderer å ha god måloppnåelse på resultatområdet. Fylkesmannen har god kompetanse med kjennskap til både kommunal sektor og de ulike mulighetene innen kompetansesatsingen. Fylkesmannen har arbeidet nært sammen med KS, Universitetet i Agder, Utdanningsforbundet og Fylkesmannen i Vest-Agder. Dette samarbeidet kommer i tillegg til et nært samarbeid med kommunene og fylkeskommunen. Samarbeidet finner sted både i formelle samarbeidsfora, i nettverk og med enkeltaktører.

Fylkesmannen har informert kommunene, fylkeskommunen og de private skolene om nasjonale føringer slik de fremkommer i ”Kompetanse for kvalitet. Strategi for etter- og videreutdanning av lærere”, og i brev fra Utdanningsdirektoratet, 01.02.2012, ”Informasjon om tildeling av midler til videreutdanning i 2012, kap 226 post 21”. Fylkesmannen har også informert kommunene, fylkeskommunen og de private skolene om nasjonale føringer for statlige midler til etterutdanning, jf. brev av 29.02.2012, “Informasjon om tildeling av midler til etterutdanning i 2012, kap. 226 post 21”, fra Utdanningsdirektoratet.

Fylkesmannen har fortløpende orientert skoleeierne om krav, kriterier og søknadsprosedyrer samt lokale tilpasninger i arbeidet med kompetanseutvikling. Kommunikasjonen har foregått på utdanningsmøtene, møter i kommunene og i fylkeskommunen, via mail, telefon og brev.

Det er opprettet et koordineringsutvalg for etter- og videreutdanning i Aust-Agder, bestående av KS Agder, Utdanningsforbundet Aust-Agder og Fylkesmannen. Dette utvalget har utarbeidet regionale føringer for tildeling av midler for etterutdanning og har behandlet søknadene på bakgrunn av nasjonale og regionale føringer.

Fylkesmannen har videre bidradd til regionalt samarbeid gjennom deltakelse i Skoleeierforum. Skoleeierforum er et samarbeidsforum mellom kommunene og fylkeskommunene i begge Agderfylkene. KS har sekretariatsfunksjonen for forumet. Skoleeierforum har regelmessige møter med Utdanningsforbundet og Universitetet i Agder. Skoleeierforum bidrar til regional samordning og koordinering både i forhold til videre- og

etterutdanning. Det vil også kunne spille en viktig rolle i å fremme mer praksisrettet FOU- arbeid i regionen.

Lærersatsingen GNIST, et målrettet arbeid for å heve skolenes kvalitet gjennom å bedre lærernes kompetanse og bidra til god og stabil rekruttering til læreryrket, samordnes i forhold til Skoleeierforum og kalles AGDERGNISTEN. Agderfylkene har en egen GNIST-gruppe som samarbeider tett med Skoleeierforum når det gjelder spredning av ulike tiltak. Egen prosjektleder for GNIST ble tilsatt i 2012. Prosjektlederen har tilhørighet til Fylkesmannens utdannings- og justisavdelingen og samhandler godt om beslektede områder.

Mentor A, veiledning av nyutdannede lærere/førskolelærere og mentorutdanning, er nå etablert som faste tilbud ved Universitetet i Agder. Fylkesmannen informerer om programmet og oppfordrer til å bruke dette.

Midlene til kompetanseutvikling er overført kommunene, fylkeskommunen og de private skolene etter intensjonene i styringsbrevene, etter at fylkesmannen har mottatt dokumentasjon på politisk godkjenning (skolestyrets godkjenning for de private skolene). Fylkesmannen har bedt skoleeier spesielt om dokumentasjon som viser at lokal delaktighet og forankring på det enkelte lærestedet er sikret, før utbetaling har skjedd.

I 2012 var det ingen av de private skolene som søkte om etterutdanningsmidler. Ellers søkte fylkeskommunen og alle kommunene med unntak av Risør kommune. Fylkesmannen utbetalte kr. 1 142 000.00 til etterutdanning i 2012.

Rapportering for de ulike ordningene er fulgt opp med informasjon og veiledning, og fylkesmannen har kvalitetssikret at midlene er brukt etter hensikten. Fylkesmannen bruker en del tid på kontrollarbeidet, da en stor del av skoleeierne trenger ekstra hjelp for en fullstendig rapporteringen.

Flere av kommunene finner det hensiktsmessig å arbeide i fellesskap seg imellom når det gjelder kompetanseutvikling. Fylkesmannen har mottatt henvendelser om behov for tildelings- og rapporteringsmodeller som i større grad ivaretar behovet til disse kommunene.

Kommunene i Øst-regionen, Åmli, Gjerstad, Vegårshei, Tvedestrand, Risør og Froland har et etablert nettverk på ledernivå. Dette er kommuner som er lett sammenlignbare og som ser stor gevinst i nettverksarbeidet. I nettverket er det en fin blanding av nytilsatte og etablerte rektorer som har mye å lære av hverandre.

Kommunene i Setesdalsregionen, Bygland, Bykle, Evje og Hornnes og Valle samarbeider nært om skoleutvikling. De har gode planer for kompetanseutvikling, som inneholder en langsiktig strategi for videreutdanning av lærere jf. «Kompetanse for kvalitet».

Åmli kommune og Birkenes kommune fikk innvilget sine søknader om deltakelse i det nasjonale veilederkorpset og danner et naturlig nettverk i den sammenheng. Fylkesmannen har vært delaktig i prosessen og vil følge opp det videre arbeidet.

Grimstad kommune samarbeider med Pedagogisk senter i Kristiansand og Vitensenteret i Arendal. Prioriterte områder er regning og klasseledelse, noe som sammenfaller godt med ungdomsskolestrategien og den skolebaserte kompetanseutviklingen, som alle ungdomsskoler skal få tilbud om i løpet av en 5års periode.

Lillesand, Birkenes og Iveland er i et regionalt skolenettverk, Knutepunkt Sørlandet, der pedagogisk utviklingsarbeid er et prioritert samarbeidsområde. Dette nettverket dekker kommuner både i Aust- og Vest-Agder.

Arendal kommune er fylkets største med det høyeste antall lærere og elever. Arendal som skoleeier driver skoleutvikling på en god måte med dyktige fagfolk. De tenker langsiktig og er alltid villig til å dele av sin kompetanse med de andre skoleeierne i fylket. Eksempelvis nevnes innføring av de nye valgfagene ved skolestart 2012. Arendal kommune hadde gjort et meget godt for- og kartleggingsarbeid. Dette førte til et etablert samarbeid med Universitetet i Agder og Fylkesmannen for å heve kompetansen for alle valgfagslærerne i fylket.

Aust- Agder fylkeskommune har en klar og langsiktig tenkning rundt etter- og videreutdanning av lærere i videregående skole. Ved skolestart 2012 begynte 11 lærere videreutdanningsstudier med tilskudd av statlige vikarmidler. Studentene fordelte seg mellom tilbudene fra lærestedene i studiekatalogen og mellom andre fag fra andre læresteder. Fylkeskommunen ivaretar lærere fra både yrkesfaglige - og studieforberedende utdanningsprogram i sin kompetanseutviklingsplan.

Det landsdekkende prosjektet «Vurdering for læring» får svært gode tilbakemeldinger fra våre skoleeiere. Utvalgte kommuner i Aust-Agder var med i pulje 1, og Aust-Agder fylkeskommune var med i pulje 2. Fylkesmannen har deltatt aktivt i satsingen. Vi har også utbetalt midler og levert rapporter til angitte frister. Vi har vært aktive i spredningsarbeidet. Satsingen har satt elevmedvirkning på kartet på en helt annen måte enn

tidligere. Når ungdomsstrategien i tilknytning til Meld.St.22 Motivasjon-mestring-muligheter, definerer elevrollen med mer innsats og medvirkning, har vurderingssatsingen allerede lagt et bedre grunnlag for reell elevmedvirkning.

Fylkesmannen har innfridd resultatkravet om oppfølging av ovennevnte stortingsmelding. Skoleeierne og partene i GNIST kjenner til satsingsområdene og den skolebaserte kompetanseutviklingen som vil bli tilbudt kommunene/ungdomsskolene. I den forbindelse er det også informert om viktigheten av bevisst bruk av både ståsted- og organisasjonsanalysen.

Fylkesmannen har god kompetanse på området kompetanseutvikling slik det er uttrykt i vårt embetsoppdrag. Vi anser ressursene som tilstrekkelige for å utføre oppdraget.

Arbeidet med kompetanseutvikling krever kontinuerlig motivasjon, veiledning og oppfølging og vår strategi er å være nær og yte god service til de vi skal betjene.

Fylkesmannen arbeider for at våre skoleeiere skal delta i nasjonalt utviklingsarbeid, enten det er forsøk eller prosjekter. Vi har seks skoler med i forsøk med arbeidslivsfag og to skoler som har avsluttet forsøket med fremmedspråk, 6.-7. trinn. Ni kommuner og fylkeskommunen har deltatt i den nasjonale satsingen «Vurdering for læring».

Når det gjelder ordningen med videreutdanning av lærere, jf. strategien "Kompetanse for kvalitet", har fylkesmannen med god hjelp fra Utdanningsforbundet i Aust-Agder og KS, fokusert på skoleeierens ansvar og de mulighetene de ekstra vikarmidlene gir. Flertallet av kommunene i Aust-Agder har hatt stort fokus på manglende økonomisk evne til å finansiere den kommunale egenandelen i modellen for videreutdanning, selv etter at prosentsatsene ble endret. Dette er en stor utfordring for kommunene, og derfor også en utfordring i arbeidet for å motivere skoleeierne til å ta ordningen i bruk. Derfor er det gledelig at Aust-Agder har 50 lærere som får videreutdanning på de gitte vilkårene i skoleåret 2012/2013, da både fra kommuner, fylkeskommune og de private skolene.

Aust-Agder fylke har store levekårsutfordringer herunder store utfordringer innen grunnleggende ferdigheter. Fylkesmannen bevilget på den bakgrunn ressurser til prosjekt "Økt læringsutbytte" også i 2012, der alle fylkets kommuner deltar. Prosjektet har som målsetting å øke elevenes grunnleggende ferdigheter og har iverksatt tiltak innen kompetanseutvikling for lærere i matematikk/regning, lesing og klasseledelse. De øvrige sentralt initierte kompetanseutviklingstiltakene sees i sammenheng med dette prosjektet.

Samtlige kommuner deltar også i prosjektet " Learning Regions". Dette er et fellesprosjekt mellom fylkene Sogn og Fjordane, Nord-Trøndelag, Oppland og Aust-Agder. Universitets og høyskolene fra de samme fylkene har utarbeidet en projektskisse. Prosjektet er finansiert via PRAKUT. KS og utdanningsforbundet har også vært sentrale i utformingen av dette prosjektet. Målet for prosjektet er å finne ut om og i hvilken grad regionale forskjeller påvirker læringsutbytte. Denne kunnskapen skal i neste rekke nyttes for å øke læringsutbytte i de fylkes som har svake grunnleggende ferdigheter, og vil selvsagt også brukes for å forsterke de grunnleggende ferdighetene til de/de fylkes som har god måloppnåelse.

Fylkesmannen vurderer at god måloppnåelse på dette feltet er avhengig av at tett og godt videre samarbeid med samarbeidspartene. I 2013 vil en tett koordinering med tiltak i GNIST og NY Giv være helt påkrevd. Fylkesmannen vil vektlegge dette i det videre arbeidet

32.3 Skoleporten

Fylkesmannen hadde i 2011 en intern gjennomgang av tilstandsrapportene, og funnene fra vår gjennomgang ble presentert samlet for kommunene, KS og Utdanningsforbundet våren 2012. Vi la også til rette for erfaringsutveksling og presentasjon fra enkelte kommuner. Hovedfunnene som ble presentert var at det var stor variasjon mellom kommunene. De fleste hadde brukt malen fra Skoleporten, og alle vi fikk tilsendt hadde vært forelagt politisk nivå. Det var lite å finne i rapportene om grunnskoleopplæring for voksne, og ingen av rapportene vi gikk gjennom hadde noe om universell utforming. Kommunene ønsket at dette skulle komme tydeligere frem i malen. Tilstandsrapportene hadde ofte lite tydelige vurderinger i forhold til mål, og sjeldne årsaksforklaringer i sine vurderinger. Tilsvarende funn hadde Utdanningsdirektoratet i sin gjennomgang av utvalgte tilstandsrapporter, presentert på samlingen høsten 2012 for fylkesmennes superbrukere. Her deltok to

av våre ansatte deltok.

Vi vurderer at strategien med fortsatt fokus på tilstandsrapportene og å legge til rette for erfaringsdeling kommunene seg i mellom, har bidratt til at Skoleportens ulike elementer brukes som et ledd i lokal kvalitetsvurdering og rapportering i grunnopplæringen. Ordførere og rådmenn har i møter gitt uttrykk for at dataene i Skoleporten og tilstandsrapporten er diskutert og blir brukt. Vi ser derimot at det er stor variasjon i kommunene kompetanse og forutsetninger på dette feltet. For i større grad å lykkes med å sette data i Skoleporten inn i en kunnskapsutviklende sammenheng på skole og kommunenivå, vurderer vi at det er behov for mer tilpasset veiledning og opplæring rettet mot den enkelte kommune. Tiltakene vil da være konsentret om analyse av data, og tydelige vurderingen knyttet opp mot mål. Det er også et generelt behov for mer veiledning på spørsmålsstillinger knyttet til hvilke data som kan offentliggjøres. Det vil være strategien for vårt videre arbeid i 2013, men vil avhenge av ressurser til dette arbeidet og egen kompetanse. Embetet mistet verdifull kompetanse og erfaring på dette feltet i 2012, men har fått tilført ny relevant kompetanse.

Generelt brukes Skoleporten i stor grad i vårt arbeid for å overvåke sektoren, men på grunn av ressursituasjonen har det ikke vært mulig å gjøre det i så stor grad som vi skulle ønsket. Som tidligere år har det blitt utarbeidet et statistikkhefte for Agderfylkene sammen med Fylkesmannen i Vest-Agder. Her trekkes det veksler både på data fra Skoleporten, GSI, Kostra m.fl. Vi hadde bare i begrenset grad mulighet til å delta i selve utarbeidelsen av heftet, men anså det som viktig at det ble laget. For øvrig ble temaene områdeovervåking og bruk av Skoleporten tatt opp på den årlige Sørvestsamlingen.

Data fra Skoleporten og andre datakilder har vært benyttet i vårt tilsynsarbeid, både ved utvelgelse og gjennomføring. Data fra Skoleporten ble brukt i vårt arbeid med å utrede nasjonalt tilsyn knyttet til vurdering. Vi brukte blant annet data fra Eleveundersøken for å se på hvilken spørsmål som kunne være relevant i en slik sammenheng.

Fylkesmannen har veiledet om verktøyene skoleeieranalysen, ståstedsanalysen og organisasjonsanalysen. Det har vært en forutsetning for pilotene i den skolebaserte vurderingen å ha gjennomført ståstedsanalysen og organisasjonsanalysen, jf. 32.4. Ståsteds- og organisasjonsanalysen har vært benyttet ved skoler i mange av fylkets kommuner, men vår vurdering er at aktiviteten burde vært høyere. Fylkesmannen samhandler godt med GNIST-prosjektleder i fylket om disse oppgavene. Vi har mindre kjennskap til bruken av verktøyet skoleeieranalysen. Vi hadde håpet i 2012 å kunne sette fokus på denne, selv om verktøyet forstatt er i en pilotfase. Vi ser behovet for å styrke skoleeiernivået i flere av landets kommuner, jf. 31.1. Vi ser også at skoleeieranalysen kan bidra oppfølging av tilstandsrapporten. Manglende ressursmessig kapasitet og behov for økt intern kompetanse på denne analysen har forhindret en slik innsats fra vår side.

Gjennom året har det vært løpende brukerstøtte og veiledning, særlig tilknyttet UBAS. Her har det vært behov for økt innsats fra vår side, da alle skoler og skoleeiere for første gang skulle bruke UBAS som pålogging til GSI. Vi har også måttet gi mer brukerstøtte til private skoler i forbindelse med deres tilskuddsrapportering. Vi får tilbakemeldinger fra skoleeiere på at de får rask og oppdatert brukerstøttefunksjon fra oss.

Fylkesmannens kompetanse på dette feltet vurderes alt i alt som god. Oppgavene i embetsoppdraget vurderes som utført med god måloppnåelse.

32.4 Erfaring- og kunnskapsinnhenting

Fylkesmannen har god dialog med Utdanningsdirektoratet og bistår direktoratet i erfarings- og kunnskapsinnhenting i fylket på nasjonale utdanningspolitiske satsingsområder.

Veilederkorps

Fylkesmannen har vært aktiv i arbeidet med å finne gode kandidater til veilederteamene, og vi deltok på informasjonsmøte for utvalgte skoler 4. desember 2012 i Drammen. Vi har videreformidlet informasjon i eget fylke, og vi har motivert dyktige skoleledere til å søke om deltakelse i veilederkorpset. På den måten har vi bistått Utdanningsdirektoratet og utført vårt oppdrag. Aust-Agder er representert med veiledere i veilederkorpset. Kommunene Åmli og Birkenes vil få veiledning av det nasjonale veilederkorpset, og Fylkesmannen har tildelt øremerkede midler til nettverksbygging i forbindelse med satsingen.

Dronning Sonjas skolepris

Fylkesmannen har utført oppdraget med nominasjon til Dronning Sonjas skolepris.

Forsøk med nytt praktisk fag på ungdomstrinnet, arbeidslivsfag

Aust-Agder har fire kommuner og seks skoler med i det landsdekkende forsøket med arbeidslivsfaget. Det er kommunene Arendal, Grimstad, Gjerstad og Vegårshei som deltar. Til sammen startet 90 elever på 8.trinn med faget høsten 2011. Fem av forsøksskolene benyttet anledningen til å ta opp nye 8.klassinger høsten 2011.

Det er 116 elever som har arbeidslivsfag på 9.trinn, alle på de seks forsøksskolene.

I tillegg til å delta på nasjonale møter og konferanser, arrangerte fylkesmennene i Aust-Agder og Vest-Agder en regionkonferanse på Dahlske videregående skole i Grimstad, 18.september 2012. Hovedtema var vurdering. Det ble også informert om de nye valgfagene. Det er etablert et faglig nettverk i Aust-Agder for kommunene som er med i forsøket, og vi har hatt to nettverksmøter dette året. I nettverket deltar naturlige samarbeidspartnere som fylkeskommunen, Universitetet i Agder, Utdanningsforbundet, KS, NHO, LO og Ungt entreprenørskap. Det er fylkesmannen som drifter nettverket.

Fylkesmannen har en god dialog med deltakerne i forsøket og vurderer oppdraget gitt i embetsoppdraget som utført.

Forsøk med fremmedspråk

I Aust-Agder har Vegårshei skule og St. Franciskus skule vært med i forsøket. Vegårshei skule hadde 10 elever med spansk som fremmedspråk. St. Franciskus skule hadde 17 elever med fransk som fremmedspråk. Begge skolene organiserer opplæringen etter progresjonsmodellen, der elevene får opplæring i ett fremmedspråk.

Fylkesmannen har hatt en nær dialog med forsøksskolene når det gjelder gjennomføring av forsøket, og vi har utført det oppdraget som er gitt i embetsoppdraget både når det gjelder oppfølging og rapportering.

Vurdering for læring

Aust-Agder har avsluttet den nasjonale satsingen vurdering for læring. Fylkesmannen har vært aktiv medspiller både i planleggings-, gjennomførings- og i sluttperioden. Fylkesmannen deltok på nettverkssamlinger og oppfølgingsmøter sammen med kommunenes ressurspersoner ute på skolene og i Utdanningsdirektoratet. Det bør også nevnes at det har blitt arbeidet med vurdering for læring i de øvrige kommunene i fylket som ikke har vært med i den nasjonale satsingen.

Aust-Agder fylkeskommune deltok i pulje 2 i den nasjonale satsingen vurdering for læring. Fylkesmannen har hatt en nær dialog med fylkeskommunen på dette området og deltok ofte på deres samlinger.

Aust-Agder fylkeskommune har deltatt med følgende skoler og lærebedrifter/opplæringskontor: Dahlske videregående skole, Strømsbu videregående skole, Møglestu videregående skole, Blakstad videregående skole, OKAB, Opplæringskontoret for byggfagene i Aust-Agder, Opplæringskontoret for Midt- og Østregionen (offentlige fag) og ELFO, Opplæringskontoret for elektrofag i Aust-Agder.

Fylkesmannen bidrar med erfaringsspredning og har gjentatte ganger informert om fremdrift, erfaringer og resultater for alle skoleeierne i fylket. Det gjøres også mye godt spredningsarbeid av de skoleeierne som har vært med i den nasjonale satsingen, både innad i egen organisasjon og ut over kommune- og fylkesgrenser, se også resultatområde 32.2.

Annet

Fylkesmannens utdanningsavdeling forventes å delta i oppgaver på tvers av fagområder. Utdanningsavdelingen har vært aktive medarbeidere innen arbeidet med "Inn på tunet", helsefremmende tiltak i skolen og den kulturelle skolesekken. Fylkesmannen er også representert i en referansegruppe for bibliotekplan for Aust-Agder. Gruppen er bredt sammensatt for å gi innspill til planprosessen.

Program for skolebibliotekutvikling, en fireårig, nasjonal satsing for å styrke skolebiblioteket som arena for lesing og læring (2009-2013), blir gjennomført av Universitetet i Agder på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet. Aust-Agder har prosjektskoler i programmet, og Fylkesmannen videreformidler informasjon både om programmet og våre prosjektskoler.

I forbindelse med St.meld 22 og de nye valgfagene for ungdomstrinnet er det etablert en arbeidsgruppe i Agder. Gruppen har foreløpig fire deltakere. Det er Fylkesmannen i Aust-Agder, Fylkesmannen i Vest-Agder,

Universitetet i Agder og Ungt entreprenørskap. Arbeidsgruppen samhandler med Arendal kommune, som er i forkant og planlegger for alle skolene i kommunen. Det er utviklet et etterutdanningstilbud i samhandling med de nevnte aktørene. Det første skoleringsfant fant sted 29. august med nærmere 70 valgfagslærere.

Fylkesmannen vurderer at oppgavene er utført i henhold til embetsoppdraget. Fylkesmannen har nyttet ca 0,6 årsverk til dette arbeidet. Embetet har god kompetanse og god kjennskap til sektoren. Embetet har sett disse oppgavene i sammenheng med oppgavene under kompetanseutvikling og har nyttet samme samarbeidsrelasjoner.

Fylkesmannen har ny medarbeider på området i 2013, men vil fortsette samme strategi som tidligere med stor vekt på partnerskap og motivasjon.

32.5 Tiltak innenfor tilpasset opplæring, spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning

Måloppnåelse - Informasjon og veiledning

Fylkesmannen har også i 2012 fulgt opp informasjon om statlig utdanningspolitikk og veiledning på området spesialundervisning og tilpasset opplæring for flere målgrupper og vurderer at embetsoppdraget er utført innenfor de ressurser som har vært tilgjengelig.

Det kan imidlertid være en utfordring å kunne følge opp informasjon knyttet til Meld. St.18 (2010-11). Fylkesmannen blir i svært liten grad informert og oppdatert om den oppfølgingen og planleggingen av meldingen som foregår til enhver tid i Utdanningsdirektoratet. Dette gjelder generelt og særlig i forhold til tiltak og planer rettet mot PP-tjenesten. Fylkesmannen deltok på PPT-konferansen høsten 2012 for å få noe mer informasjon, men det kom i liten grad frem noen konkrete opplysninger om etter- og videreutdanningen av PP-tjenesten. I desember 2012 besvarte Fylkesmannen noen spørsmål fra Utdanningsdirektoratet ang. etter- og videreutdanningen av PP-tjenesten. Dette opplevdes som positivt, fordi vi mener Fylkesmannen har erfaring og kunnskap som kan være nyttig i den videre planleggingen. Fylkesmannen har også tatt initiativ til nettverksmøter med den sentrale ledelsen i Statped Sør-Øst for å kunne være informert i forhold til Statped sine planer og oppgaver (se under).

Som en del av klagesaksbehandlingen utfører fylkesmannen stor grad av informasjon og veiledning. Se 31.2.

Gjennom tilsynsarbeidet informerer og veileder også Fylkesmannen på temaer som har betydning for områdene tilpasset opplæring, spesialundervisning og spesialpedagogisk hjelp. Se 31.1.

Vi tenker også at vår informasjon og oppfølging av stortingsmeldinger og andre satsingsområder bidrar til økt kvalitet i den ordinære tilpassede opplæring og i spesialundervisningen. Se 31.4.

Måloppnåelse – stimulere til bedre forankring, sammenheng og bevissthet

Fylkesmannen følger kontinuerlig opp temaet spesialundervisning og ordinær tilpasset opplæring i dialogen med kommunene, og vi mener derfor embetsoppdraget er gjennomført innenfor de ressurser som er til rådighet. Vi håper imidlertid at vi i 2013 kan gjennomføre en mer systematisk gjennomgang i møter med hver kommune og fylkeskommunen.

GSI og annen statistikk viser at Aust-Agder ligger svært høyt i omfang av barn og unge som får vedtak om spesialundervisning. Fylkesmannen vurderer derfor dette som et risikoområde som det er kontinuerlig fokus på i dialogen med kommunene, fylkeskommunen og private skoler. Årsaksforholdene til de høye tallene i Aust-Agder på spesialundervisningsområdet vurderer Fylkesmannen som kompliserte og sammensatte. Forklaringsmodeller kan knyttes til kommuneøkonomi, befolkningsgrunnlag, kvalitet på den ordinære tilpassede opplæringen, kulturelle holdninger til skole og opplæring i befolkningen, skolemiljøfaktorer, ressurser og organisasjonsmodeller i skoleeieradministrasjonene – og andre faktorer.

Fylkesmannen har sammen med Vest-Agder utarbeidet et eget hefte med statistikk fra utdanningsområdet i våre fylker. Dette er presentert for kommunene og sendt ut med en oppfordring til å bruke denne informasjonen til refleksjon og mulig endring.

I samarbeid med KS og Fylkesmannen i Vest-Agder arrangerte Fylkesmannen en konferanse i 2012, der fokus var på aktuelle drivere på spesialundervisningsområdet. Målgruppe var ordførere, rådmenn og skoleleder fra de to Agder-fylkene. Deltakerne ble utfordret til å ta med seg problemstillingene for drøfting og oppfølging i egen kommune/fylkeskommune.

Fylkesmannen mottar flere henvendelser fra foresatte angående skolenes tilrettelegging av opplæringen og

elevenes opplærings situasjon. Henvendelsene - sammen med annen kunnskap - gjør at Fylkesmannen fortsatt vurderer behovet for oppfølging på dette området som stort. Særlig viser det seg at elever med spesielle behov ikke får den hjelpen de har rett på. Henvendelsene viser at skolene ikke gir den tilpassingen elevene skal ha etter kravet om rett til tilpasset opplæring og spesialundervisning. Se også 31.1.

Fylkesmannen har derfor vurdert at det er stort behov for tilsyn på dette området og har også prioritert dette. Vi har i 2012 særlig fulgt opp to kommuner med utgangspunkt i enkeltsaker i disse kommunene. Vi har også i den ene kommunen hatt en generell gjennomgang av opplæringslova med forskrifter med et særlig fokus på det ordinære tilbudet og forholdet til spesialundervisningen. Målgruppe for denne samlingen var kommuneadministrasjonen, rektorene, spesialpedagogiske koordinatorene og PP-tjenesten. Tilsynene og oppfølgingen er rapportert under 31.1. Vi vurderer behovet for fortsatt oppfølging på dette området som stort.

I Aust-Agder gjennomføres det flere prosjekter som har tilknytning til temaene tilpasset opplæring, spesialundervisning og spesialpedagogisk hjelp: "Økt læringsutbytte" ledes av kommunene og alle kommunene deltar. "Tidlig innsats - for god start" – er et 3-årig prosjekt som finansieres av KD, ledes av Fylkesmannen og er særlig rettet mot utprøvkommunene Arendal og Åmli. Prosjektet "Lærende regioner" (Nord-Trøndelag, Sogn og fjordane, Oppland og Aust-Agder) er et NFR-prosjekt, forankret i Høgskolen i Sogn og fjordane og utdanningsdirektøren deltar i styringsgruppen.

Fylkesmannen har gjennom flere tiltak skapt oppmerksomhet om temaene ordinær tilpasset opplæring, spesialundervisning og spesialpedagogisk hjelp. Vi hadde planlagt en mer systematisk gjennomgang av de strategier og tiltak den enkelte kommune og fylkeskommunen har for å følge opp elevers rettigheter og statlige forventninger på disse områdene. Dette tiltaket kunne ikke gjennomføres på grunn av ressurs situasjonen i 2012.

Måloppnåelse - stimulere til samarbeid og nettverksutvikling

Fylkesmannen vurderer at embetsoppdraget på dette punktet er gjennomført innenfor de ressurser som har vært tilgjengelig.

Fylkesmannen har i forståelse med skoleeier prioritert faste nettverksmøter med PP-tjenesten der det informeres om statlig utdanningspolitikk og lovforståelse. I møtene diskuteres og informeres det også om hvordan PP-tjenesten lokalt samhandler tverrfaglig og tverretatlig.

Den årlige nettverkssamling med spesialpedagogiske kompetansesentra i Statped med ansvar i Aust-Agder, ble heller ikke prioritert i 2012 på grunn av manglende kapasitet. Vi har imidlertid hatt kontakt med noen av sentrene i forhold til konkrete saker og samarbeidstiltak. Dette gjelder særlig Sørlandet kompetansesenter og Bredtvet kompetansesenter. Fylkesmannen har også hatt nettverksmøter med Fylkesmennene i Vest-Agder, Telemark og Aust-Agder, Sørlandet kompetansesenter og den nye ledelsen i Statped Sør-Øst. Det årlige nettverksmøte mellom ledere og fagpersoner i HABU, NAV ved Hjelpemiddelsentralen, Sørlandet kompetansesenter, Langemyr skole og Fylkesmannen kunne ikke prioriteres i 2012 på grunn av andre oppgaver.

Prosjekt «Tidlig innsats – for god start» er særlig rettet mot barnehagene og barn i førskolealder – og ett av hovedsatsingsområdene er tverrfaglig og tverretatlig samarbeid.

Annet

Fylkesmannen har god kompetanse på området, men kunne ønske at ressurs situasjonen var slik at denne kompetansen kunne utnyttes til mer spesifikt og systematisk arbeid mot spesialundervisningsområdet.

Fylkesmannen ser spesialundervisningsområdet i sammenheng med andre områder som tilsyn, klagebehandling, oppfølging av regelverk slik det er beskrevet i teksten over.

Resultatområde 33 Tilsyn og forvaltningsoppgaver på barnehageområdet

33.1 Tilskuddsforvaltning

Fylkesmannen forvalter de statlige tilskuddene etter retningslinjer fra utdanningsdirektoratet. Det fattes vedtak om tilskudd til barnehageeier og tilskuddene utbetales gjennom kommunene. Tilskuddsforvaltningen omfatter i hovedsak en formalitetskontroll av søknadene. Det er blitt gjennomført stikkprøver av søknader.

Det har kommet få søknader om tilskudd i 2012. De søknadene som er behandlet gjelder plasser som ble etablert og tatt i bruk i 2011. Kommunene er kjent med at tilskuddene fra 2012 kun gjelder etterslep fra 2011.

Saksbehandlingstiden har i hovedsak vært rundt 14 dager.

Det er blitt utbetalt følgende beløp fra tilskuddsordningene:

0231-61 Investeringstilskudd kr. 1 106 631

0231-63 Språkforståelse min. språklige 2 198 421

0231-64 Faste plasser i midlertidige lokaler kr. 2 050 000

Fylkesmannen i Aust-Agder fører kontroll med de gjenværende tilskuddsordningene i tråd med føringene i embetsoppdraget. Det foregår en løpende administrativ kontroll i forbindelse med hver tilskuddssøknad, og en grundigere kontroll i forbindelse med tilsyn.

I desember 2012 kom det en klage på vedtak om tilskudd.

Vi har gjennomført oppdraget i samsvar med sentrale retningslinjer og mener at resultatoppnåelsen er god. Saksbehandlingstiden har vært innen forsvarlige rammer. Fylkesmannen viser for øvrig til særreporteringene som er gitt i henhold til oppdraget, og vedlagt skjema for tilskuddskontroll.

33.2 Klagesaksbehandling

Det har vært en økning i antall klagesaker. Flere av sakene har vært tidkrevende og kompliserte. Avdelingen er i 2012 blitt styrket med ytterligere juridisk og økonomisk kompetanse

Økonomisk likeverdig behandling

Fylkesmannen har behandlet 4 saker i 2012. jf. tabell. I flertallet av klagene er barnehageeier representert via Private Barnehagers Landsforbund (PBL). Klagene gjelder i hovedsak avregning og krav om tilbakebetaling av tilskudd. Kommunens forståelse av små og store barn har også vært tema. Mye tid går med til veiledning og informasjon knyttet til forskriften om økonomisk likeverdig behandling. Flere av sakene som kommer inn ender ikke ut i vedtak, men løses ved møter og veiledning.

Andre klager på barnehagefeltet

Fylkesmannen har behandlet en klage på avslag i tildeling av kommunalt driftstilskudd til en familiebarnehage. Vi har også behandlet om spesialpedagogisk hjelp til barn under opplæringspliktig alder jf. resultatområde 31.2.

Måloppnåelse

Forskriften om økonomisk likeverdig behandling er kompleks, kompetansen på kommunenivå er ofte lav og at det kommer stadige avklaringer fra direktoratet, gjør klagesaksbehandling til et vanskelig og tidkrevende felt. Den styrkning vi har fått av juridisk og økonomisk kompetanse har vært påkrevet. Fylkesmannen mener oppdraget er utført i henhold til embetsoppdrag og resultatkrav. Embetet er lite og har få ressurser som skal dekke mange områder. Avdelingen bruker derfor relativt store ressurser på å holde seg oppdatert på et skiftende regelverk. Vi har imidlertid styrket bemanningen og kompetansen i 2012. Kompetansen vurderes som god, men det er behov for ytterligere kompetanseheving. Måloppnåelsen i 2012 vurderes som god.

Type Klage	Medhold/delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Sum
Barnehageloven § 10	0	0	0	0	0
Barnehageloven § 16	0	0	0	0	0
Forskrift om familiebarnehager § 7	0	1	0	0	1
Forskrift om foreldrebetaling § 5	0	0	0	0	0
Forskrift om likeverdig behandling av barnehager i forhold til offentlige tilskudd	2	1	0	0	3
Forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak frå utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder § 4	0	0	0	0	0
Forskrift om pedagogisk bemanning § 3	0	0	0	0	0
Merknad					

Det er et økende antall klagesaker. Sakene har vært tidkrevende og kompliserte. Vi har klagesaker som ikke fremgår av tabellen, to har blitt løst i møter med veiledning, og to saker er sendt tilbake til kommunen som førstinstans for ny behandling.

33.3 Informasjon og veiledning

Fylkesmannen har løpende og tett dialog med barnehageansvarlige i kommunene. Det er mye uformell kontakt begge veier, og Fylkesmannen vurderer samarbeidet som godt. Vi arbeider aktivt med å utvikle hjemmesiden på Fylkesmannen.no, til å bli en funksjonell og oppdatert informasjonskanal.

Vi får mange henvendelser på mail og telefon knyttet til reglene om rammefinansiering og tolkning av regelverket forøvrig. Henvendelsene kommer fra både private og kommunale barnehager, kommuneadministrasjoner, politikere og pressen.

I løpet av året har vi fått tilsatt jurist og økonom som skal være knyttet til barnehagefeltet. Det er en etterlengtet og nødvendig styrking som på sikt vil virke kvalitetsfremmende.

Vi har hatt 4 regelverksamlinger for kommunene i løpet av året. 2 av samlingene har vært med barnehageansvarlige hvor hovedfokus har vært tema innen embetsoppdraget, som for eksempel rammeplan, regler om pedagogisk bemanning, kompetanseheving, tilskuddsordninger og forvaltningslovens saksbehandlingsregler.

Fylkesmannen i Aust-Agder arrangerte en studietur for kommuneleddet 13-15 juni. Vi hadde med oss kommuneansatte fra alle våre 15 kommuner. Vi besøkte Drammen kommune og fokus var barnehageledelse. Vi hadde møte med kommuneadministrasjonen og ble informert om satsingen: Norges beste barnehage av utdanningsdirektør Tore Isaksen og hans stab. Vi besøkte en barnehage i Nedre Eiker med fokus på grønne verdier og likestillingsarbeid. Det ble i tillegg tid til møte med kommunene med erfaringsdeling om likalt tilsyn.

I 2012 gjennomførte vi to dagsamlinger for økonomer og barnehagefaglige om økonomisk likeverdig behandling. På den siste samlingen i høst fikk vi bistand fra Per Arne Sandvold fra FM Rogaland. Tema for samlingen var tilskuddsforvaltning, etterjustering og dokumentasjonskrav. Vi gjennomgikk presiseringer som har kommet fra udir. og KS. Det ble anledning erfaringsdeling og diskusjon og det ble etablert et regionalt fagnettverk som skal samarbeide fremover.

Det er et økende antall klagesaker på økonomisk likeverdig behandling. Dette er ofte tidkrevende og krevende saker. Saksbehandlingstiden kan her være lang, spesielt hvis det kreves tolkningsbistand fra direktoratet. Vi er positive til at det er etablert en sentral faggruppe for likeverdig behandling av offentlige tilskudd til ikke-kommunale barnehager. Det vil i sterkere grad bidra til lik lovforståelse og dermed lik klagesaksbehandling og veiledning.

Økonomisk likeverdig behandling har også vært tema på ordfører/rådmannsmøter.

Arbeidsutvalget på barnehagefeltet som ble opprettet for et år siden har fungert i tråd med intensjonen. Arbeidsutvalget har en representant fra hver region samt Arendal kommune, som stiller med egen representant. Arbeidsutvalget skal arbeide for å bedre kommunikasjon mellom kommuner og Fylkesmann, koordinere kompetanseutviklingen i fylket samt legge opp en felles strategi for generell utviklingen av feltet.

Alle kommunene i Aust-Agder oppfyller den lovfestede retten til barnehageplass, og barnehagesatsing prioriteres høyt politisk i de fleste kommuner.

Fylkesmannen har opparbeidet seg god kompetanse på området, men vil også i 2013 legge stor vekt på å sikre og videreutvikle den interne kompetansen på området. Informasjon og veiledning er et område der behovet overstiger tilgjengelig kapasitet, men vurderer at området dekkes på en tilfredsstillende måte. Fylkesmannen legger vekt på at det kommunale nivå må ivareta sin rolle som barnehagemyndighet. Vi vurderer at oppgavene er godt utført i henhold til embetsoppdraget.

33.4 Tilsyn

Fylkesmannen har gjennomført tilsyn i tråd med kravene i embetsoppdraget. Vi har hatt fem tilsyn, to av tilsynene ble organisert som systemrevisjon. Vi hadde tilsyn med kommunene som barnehagemyndighet med fokus på kommunens oppgaver som tilsyns- og godkjenningsmyndighet. De øvrige tre tilsynene ble organisert som et skriftlig tilsyn, hvor tema var bruken av midlertidige dispensasjoner og unntak fra utdanningskravet. Det siste temaet ble valgt fordi Aust-Agder har hatt en markant økning i antall dispensasjoner i løpet av de siste årene. Temaet er blitt fulgt opp i regelverksamling med fokus på forvaltningslov. Vi vil fremover oppfordre kommunale og private barnehageeiere til å legge tilrette for at de tilsatte kan ta barnehagelærerutdanning. Vi vil bidra med koordinering av rekrutteringsarbeid gjennom GLØD-satsingen og samarbeid med Universitetet i Agder

Det ble gitt pålegg om retting i tre av fem kommuner.

En av kommunene blir fulgt opp i 2013. De øvrige har satt i verk tilfredsstillende tiltak for å endre praksis.

Fylkesmannen registrerer at kommunene er stort sett positive til statlig tilsyn. Tilsynsystema og funn blir gjennomgått i kommunemøter.

Fylkesmannen vurderer at det er bygget opp god kompetanse på området, men stor "turnover" i avdelingen har medført et stort behov for oppbygging av ny kompetanse. Dette har redusert kapasiteten for tilsyn inneværende år, likevel slik at antall tilsyn i embetsoppdraget er utført. Aust-Agder fylke består av 15 kommuner, dette fører til en stor hyppighet av tilsyn pr kommune og derved et redusert behov for ytterligere tilsyn.

Fylkesmannen vurderer å ha tilfredsstillende måloppnåelse på dette område.

FMAA

Tilsynsobjekt:	Bygland kommune
Tema/myndighetskrav:	Kommunen som lokal barnehagemynde, jf. §8. Kommunen som tilsynsmynde, jf. § 16 Kommunen som godkjenningsmynde, jf. §§10 og 11.
Avvik/funn:	Avvik: Bygland kommune fører ikkje tilsyn med barnehagane i tråd med krava i barnehagelova.
Frist for lukking av avvik:	15.06.2012
Pålegg:	Ja
Merknad:	
Ressursbruk:	
Kommentar:	Kommunen har gjort greie for tiltak for å sikre at dei fører tilsyn i tråd med lovverket. Tilsynet er avslutta.

FMAA

Tilsynsobjekt:	Birkenes kommune
	1. Kommunens tilsyn med barnehagene,

Tema/myndighetskrav:	jf bhl § 16, med særlig fokus på - barns rett til medvirkning, bhl § 3 - opplysningsplikt til barneverntjenesten, bhl § 22 - håndtering av regelverket om pedagogisk bemanning, bhl §§ 17 og 18 herunder pedagognorm, dispensasjoner og organisering av styrerressurs jf. bhl §§ 17 og 18 2. Kommunen som godkjenningsmyndighet, §§ 10 og 11 3. Hvordan kommunen sikrer retten til barnehageplass - barnehagedekning, kommunens planer/behov for barnehageutbygging, jf. bhl § 8
Avvik/funn:	Avvik: 1. Birkenes kommune fører ikke tilsyn med barnehager etter barnehageloven § 16. 2. Birkenes kommune fatter ikke vedtak om godkjenning etter barnehageloven § 10.
Frist for lukking av avvik:	24.08.2012
Pålegg:	Ja
Merknad:	Birkenes kommune må klargjøre hva som inngår i kommunens oppgaver som barnehageeier og lokal barnehagemyndighet.
Ressursbruk:	
Kommentar:	Birkenes kommune har meldt tilbake at de har gjort nødvendige tiltak. FMAA vil i løpet av 2013 likevel følge opp kommunen.

FMAA

Tilsynsobjekt:	Grimstad kommune
Tema/myndighetskrav:	Tilsyn med midlertidig dispensasjon og unntak for utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder. Tilsynets hovedfokus er å vurdere om de midlertidige dispensasjonene fra utdanningskravet er gitt i samsvar med lovens krav.
Avvik/funn:	Ingen
Frist for lukking av avvik:	
Pålegg:	Nei
Merknad:	Fylkesmannen har vurdert de dispensasjonssakene som er oversendt. Slik vi vurderer det er kommunens behandling av dispensasjonssaker er godt egnet til å ivareta lovkravene. Kommunen bør likevel merke seg at det i vedtak skal opplyses om klagebehandling jf. Forvaltningsloven §§ 28 og 29, og omforming av klage jf. § 32.
Ressursbruk:	
Kommentar:	Tilsynsmaet ble valgt på bakgrunn av at det har vært en markant økning i bruken av dispensasjoner.

FMAA

Tilsynsobjekt:	Arendal kommune
Tema/myndighetskrav:	Tilsyn med midlertidig dispensasjon og unntak for utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder. Tilsynets hovedfokus er å vurdere om de midlertidige dispensasjonene fra utdanningskravet er gitt i samsvar med lovens krav.
Avvik/funn:	Med hjemmel i barnehageloven § 9 annet ledd, jf. kommuneloven 60 d, og som følge av det som fremgår av kapitlene 3.1-3.4 finner ikke Fylkesmannen grunnlag for å gi pålegg.
Frist for lukking av avvik:	
Pålegg:	Nei
Merknad:	De eksemplene på dispensasjonssaker som er blitt sendt til Fylkesmannen er fra 2011. I disse eksemplene er ikke kommunens behandling av dispensasjonssaker fullt ut egnet til å ivareta lovkravet. Kommunen har utarbeidet lokale retningslinjer i etterkant av dispensasjonssakene fra 2011. Under forutsetning av at retningslinjene følges, har Arendal kommune dokumentert at de har rutiner som ivaretar kravet til behandling av dispensasjoner i tråd med gjeldende lovverk.
Ressursbruk:	
Kommentar:	

FMAA

Tilsynsobjekt:	Froland kommune
Tema/myndighetskrav:	Tilsyn med midlertidig dispensasjon og unntak for utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder. Tilsynets hovedfokus er å vurdere om de midlertidige dispensasjonene fra utdanningskravet er gitt i samsvar med lovens krav.
Avvik/funn:	Med hjemmel i opplæringsloven § 9 annet ledd, jf. kommuneloven 60 d, og som følge av det som fremgår av kapitlene 3.1-3.3 gir Fylkesmannen følgende pålegg: Froland kommune skal sørge for at barnehagemyndigheten behandler dispensasjonssøknader i tråd med gjeldende regelverk. a) Stillingene skal være offentlig utlyst og det skal foretas en samlet vurdering av den reelle kompetansen hos den det søkes dispensasjon for. b) Sikre at enkeltvedtakene følger forvaltningslovens krav til enkeltvedtak med bl.a: • Vise til hjemmel for dispensasjonen • Begrunne vedtaket • Informere om klagerett, klagefrist, klageinstans og fremgangsmåte ved klage
Frist for lukking av avvik:	15.02.2013

Pålegg:	Ja
Merknad:	
Ressursbruk:	
Kommentar:	

33.5 Kontroll av årsmelding per 15/12 og årsregnskap for ikke-kommunale barnehager

Alle kommunene har godkjent årsmeldinger fra barnehager og barnehageeiere i BASIL innen fristen. Vi har hatt kommunikasjon med flere kommuner før Fylkesmannens godkjenning. Fylkesmannen har kontrollert om årsmeldingene per 15.12.12 er signerte og at tallmaterialet virker relevant.

Fylkesmannen registrerer en økning i antall årsregnskap som ikke er godkjent av kommunene. Kontakt med kommunene viser at dette i stor grad dreier seg om registreringsfeil. Dette blir fulgt opp.

Antall minoritetsspråklige barn er sjekket med kommunene før innsending til direktoratet. Det ble funnet flere feil i antall rapporterte minoritetsspråklige barn. Dette ble rettet.

Oppgaven er gjennomført i tråd med oppdraget.

Resultatområde 34 Oppgaver for økt kvalitet i barnehagen

34.2 Kompetanseutvikling og rekruttering

Kompetanseutvikling

Aust-Agder mottok i 2012 kr 838 000 i kompetansemidler, 170 000 kroner i likestillingsmidler og 267 000 kroner i utviklingsmidler over kap. 231, post 21. Midlene er brukt i tråd med retningslinjene, med en liten rest på likestillingsmidler som vi ikke har fordelt/brukt.

Fylkesmannen har forvaltet tilskuddet til kompetanseutvikling i samsvar med føringene i Vennskap og deltakelse - Kompetanseutvikling for barnehageansatte i 2012. Både kommunale og ikke kommunale barnehagers behov for kompetansutvikling er blitt ivaretatt. Tilskuddet er imidlertid så begrenset at det dekker en liten del av det totale behovet.

Fylkesmannen har som strategi at utviklingsarbeid og implementering av tiltak skjer i nær kontakt med kommunen som lokal barnehagemyndighet, og feltet kompetanseheving er et område hvor arbeidsutvalget som er satt sammen av et representativt utvalg fra sektoren, spiller en aktiv rolle. Fylkesmannen har et nært samarbeid med universitet og andre relevante fagmiljø.

Med bakgrunn i føringene fra utdanningsdirektoratet og etter søknad fra kommuner og interkommunale nettverk, ble midlene delt ut til kommuner og barnehager i fylket. Det er gledelig at flere av nettverkene i fylket vårt er aktive og samarbeider godt om kompetanseheving. Alle kommunene er med i et nettverk, så nær som en. Denne kommunen har forøvrig samarbeid med kommuner i "Knutepunkt Sør" på vestsiden av fylkesgrensen. Søknadene i 2012 omhandlet temaer knyttet til: Pedagogisk ledelse knyttet til læring og dannelsesberegnet barns medvirkning og deltakelse og tidlig innsats.

De tre interkommunale nettverkene i Aust-Agder gir tilbud om kompetanseutvikling til alle barnehagene i regionen. Nettverkene utarbeider kompetanseplaner for sine barnehager, og tilbudene går til alle, både private og kommunale barnehager. Dette har vært praksis i fylket i mange år, og midlene når på denne måten ut til alle. Nettverkene samarbeider med flere høyskoler i forbindelse med kurstilbudet sitt. Alle som får kompetansemidler sender rapport til Fylkesmannen om bruk av midlene, innhold i prosjektene og om hvem som deltar. Kommunene/barnehagene sender rapport om bruk av kompetansemidlene, og antall som har deltatt i de ulike tiltakene kommer fram der. Fristen for rapportering er 1. mars.

Likestilling

I mai var Fylkesmannen medarrangør for et seminar for kommunene om å sette likestilling og likeverd på dagsorden. Det ble gitt informasjon om dagskurs som skal holdes for bhg ansatte i fylket høsten 2013 (regi: Likestillingssenteret, stiftelsen Kanvas og Dronning Mauds minne Høgskole)

Fylkesmannen har gjennom flere år vært med og støttet Universitetet i Agder sin likestillingskonferanse. Temaet for høstens konferanse var " Mangfoldig sex" med fokus på mangfoldig seksualitet, toleranse og antidiskrimineringsloven. Årets støtte ble gitt fra fylkesmannens generelle midler ikke fra midler til kompetanseutvikling i barnehagen. Deltakelse på konferansen viste imidlertid at deler av temaet var relevant også for barnehagefeltet.

Fylkesmannen har lyst ut likestillingsmidler sammen med kompetanseutviklingsmidlene, men har ikke fått tilstrekkelig med søknader hverken i kvalitet eller kvantitet. Det at det er vært forholdsvis liten interesse for likestillingsmidlene, dette er et problem som har vedvart i flere år. Det har derfor vært vanskelig å fordele disse midlene på en god måte. Midlene i år ble gitt til tiltak for oppfølging av Likestilling 2014- regjeringens handlingsplan for likestilling mellom kjønnene, med fokus på å videreføre arbeidet med å rekruttere og beholde menn i barnehager. Og med utgangspunkt i lokale behov, legge til rette for lokalt utviklingsarbeid som fremmer likestilling. I 2012 lyktes ikke Fylkesmannen å bruke hele det tildelte beløpet til formålet.

Språkstimulering

Språkstimuleringsprosjektet som har foregått over flere år i samarbeid med NAFO, er videreført med egen prosjektleder i 2012. Fem barnehager er med, og det hentes inn veiledningskompetanse fra UiA.

Fylkesmannen arrangerte kurs sammen med Bredtvedt kompetansesenter i obeservasjonsvektøyet TRAS i april. Det var stor interesse for kurset og vi måtte sette tak for antall deltakere. Det rapporteres at at TRAS bidrar til mer samarbeid innad i barnehagen, gir økt innsikt i betydningen av gode språkferdigheter som grunnlag for senere lese- og skriveferdigheter, sosial og emosjonell utvikling.

Tidlig innsats

Fylkesmannen har fulgt opp prosjektet "Tidlig Innsats" fra 2009, i prosjektet har Kvello-metoden en sentral plass. "Kvellometoden" i barnehagene er i hovedsak en tverrfaglig observasjonsmetode med mål å få til en god modell for tverrfaglig og tverretattlig samarbeid i barnehagene. Målet for å jobbe etter denne modellen, er å komme tidlig inn i forhold til det å gi de utsatte barna riktig hjelp i førskolealder. Her spiller Fylkesmannen i Aust-Agder en aktiv rolle siden prosjektleder er ansatt i vårt embete. Vår avdeling er representert i styringsgruppa for Tidlig innsats med en ansatt. Det er naturlig at vår avdeling fortsetter å følge opp Tidlig innsats også i 2013. 8 kommuner og over 300 deltakere har i løpet av året vært på Kvello-skolering. Flere av kommunene er i gang med observasjonsteam og studiesirkler.

Fagdager

Fylkesmannen i Aust-Agder har som tradisjon å arrangere fagdag for alle barnehageansatte i fylket. Tema for fagdagen i 2012 var "Barnehagens grunnmur", med foredragsholder Line Melvold fra Høgskolen i Vestfold og filosof Einar Øverenget. Temaet for dagen var lovendringer med spesielt fokus på danning som begrep, definisjon og forståelse. Fokuset var hvordan endringene i formålsparagraf og dannelsesbegrepet gjennomføres i praksis i barnehagene. I år var det rekordstor deltakelse med over 450 påmeldte. Fagdagen ble åpnet av fylkesmann Djupedal, som hadde et engasjerende innlegg om viktigheten av barnehagesatsing.

I samarbeid med Vest-Agder arrangerte vi informasjonsmøte om Nou2012:1, Til barnas beste. Kjell Erik Øie presenterte hovedinnholdet i forslag til ny lovgivning for barnehagene. I samme møte hadde vi en sekvens med Informasjon fra UiA om ny barnehagelærerutdanning. Det var mange deltakere fra kommuner i Aust-Agder.

Kompetanseheving for assistenter

Fylkesmannen har i samarbeid med Fylkesmannen i Vest-Agder og UiA utviklet kurs for assistenter i barnehagen. Kurset som ble gjennomført i 2011/12, ga 15 studiepoeng til deltakere med studiekompetanse, og kursbevis til deltakere uten studiekompetanse. Det var god oppslutning om kurset, nesten 50 deltakere fra vårt fylke, dette ble finansiert med midler fra 2011. Nytt kurs er startet i 2013 med nærmere 30 deltakere. Ved gjennomgang viser det seg at tiltaket har en fornuftig kostnadsramme og at vi ikke helt nytter det tildelte beløp.

Når det gjelder tallet på dispensasjoner fra utdanningskravet, er det økning i fylket. De dispensasjonene som gis gjelder først og fremst vikariater, deltidsstillinger og veiledere for familiebarnehager. Vi ser positivt på at så mange assistenter og fagarbeidere nå får tatt kurs på UiA, og håper at dette kan bidra til økt rekruttering til barnehagelærerstudiet.

Aust-Agder har også oppfølging av nyutdannede førskolelærere gjennom Mentor A opplegget, jf 32.2 ovenfor.

GLØD

Det er opprettet et regionalt GLØD-samarbeid med representanter fra barnehagesektoren i kommunene, Utdanningsforbundet, KS, universitetet og Fylkesmannen. Vi deltok på oppstartssamling på Leangkollen og på høstens samling i departementet. Det var før jul planlagt en motivasjonssamling for assistenter og styrere med info om barnehagelærerutdanningen. Denne ble utsatt, men avvikles i februar.

Fylkesmannen vurderer at den strategien som er valgt for kompetanseutvikling har fungert bra. Strategien ansvarliggjør kommunene sikrer at alle ansatte i barnehagene får et tilbud. Fylkesmannen følger opp ved rapportering, tilsyn og på annen måte at midlene brukes etter forutsetningene.

Embetsoppdraget er oppfylt. Fylkesmannen vurderer å ha god kompetanse på området og har lagt opp til en strategi der kommunen som barnehagemundighet ansvarliggjøres. Samtidig sikrer fylkesmannen at kompetansehevingstilbud som er finansiert med statlige midler kommer samtlige barnehager til gode. Fylkesmannen vurderer at det er en sentral oppgave å bevisstgjøre kommunene på deres ansvar for både kapasitet og kvalitet i barnehagen. Fylkesmannen vil videreføre dette arbeidet i 2013.

34.3 Andre satsingsområde

Fylkesmannen har veiledet og informert om sentralt initierte tiltak i nasjonale strategier og på særskilte satsingsområder på våre hjemmesider og i møte med de barnehageansvarlige i kommunene. Viser til resultatområde 33.3 og 34.4 for omtale av tiltak.

Fylkesmannen vurderer embetets kompetanse og ressurser som tilfredstillende i forhold til å kunne iverksette tiltak i tråd med embetsoppdraget.

Fylkesmannen følger opp arbeidet med likestilling - Vi har vært medarrangør for to arrangementer med fokus på likestilling og likeverd. Vi har bidratt med likestillingsmidler til to lokale prosjekter. Og har fulgt opp Likestilling 2014- regjeringens handlingsplan for likestilling mellom kjønnene, med fokus på å videreføre arbeidet med å rekuttere og beholde menn i barnehager. Og med utgangspunkt i lokale behov, legge til rette for lokalt utviklingsarbeid som fremmer likestilling.

Aust-Agder har mottatt prosjektmidler til prosjektet: Tidlig innsats - for god start. I 2012 har vi brukt mye tid på opplæring og utprøving av Kvello-modellen. Kvello-modellen er metodiske observasjoner av barn i barnehagen for å kartlegge det enkelte barns behov for utviklingsstøtte. Det forutsetter samarbeid mellom barnevern, barnehage, helsesøster, PPT, fysio- og ergoterapitjeneste. Hele 217 fagpersoner fra fylket deltok på en 4 dagers skoloring i september.

Fylkesmannen har jevnlig møter med representanter for kommunene og motiverer til nettverk mellom kommunene. Fylkesmannen har et godt samarbeid med Universitetet i Agder og bidrar til at universitetet i større grad har prosjekter i fylket og inngår i nettverk.

Manifest mot mobbing 2011-2014 -I følge oversikt fra Kunnskapsdepartementet har kommunene Froland, Gjerstad, Iveland, Evje- og Hornnes, Åmli og Risør signert lokalt manifest mot mobbing. Vi har informert om stasingen på hjemmesiden.

Fylkesmannen vurderer embetets kompetanse og ressurser som tilfredstillende i forhold til å kunne iverksette tiltak i tråd med embetsoppdraget. Fylkesmannen vurderer at oppdraget er løst i hht. embetsoppdrag og resultatkrav.

Ressursrapportering

Godtgjørelse til sensorer:

Av beløpet på kr 1 543 836,23 utgjør kr 834 141,36 godtgjørelse til sensorer.

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
31.1 Tilsyn	kr 1 412 454,93	kr 335 603,08
31.4 Informasjon og veiledning	kr 690 388,20	kr 0,00
31.5 Eksamen, nasjonale prøver og kartl.prøver	kr 351 695,59	kr 834 141,39
31.9 Annet tilsyn og forv. på utd.omr. (rest 31)	kr 653 229,75	kr 0,00
32.2 Kompetanseutvikling	kr 141 383,22	kr 29 385,89
32.3 Skoleporten	kr 40 131,20	kr 0,00
32.9 Andre oppg. for økt kval. i gr.oppl.(rest 32)	kr 169 341,74	kr 297 455,92
33.1 Tilskuddsforvaltning	kr 118 463,47	kr 4 992,33
33.2 Klagesaksbehandling	kr 125 167,65	kr 0,00
33.4 Tilsyn	kr 157 844,57	kr 0,00
33.5 Kontroll av årsmelding og årsregnskap	kr 0,00	kr 0,00
33.9 Andre tilsyn og forv. på b.hageomr. (rest 33)	kr 73 884,41	kr 27 186,33
34 Oppgaver for økt kvalitet i barnehagen	kr 99 247,84	kr 15 071,29
Andre oppgaver under KD	kr 263 961,24	kr 0,00
Sum:	kr 4 297 193,00	kr 1 543 836,00

Resultatområde 73.1 Klager på økonomisk stønad og kvalifiseringsprogrammet etter lov om sosiale tjenester i NAV

Rapporter er avgitt i henhold til oppdragsbrev.

Resultatområde 74 Tilsyn etter lov om sosiale tjenester i NAV

74.2 Planlagt tilsyn

Resultatområde 82 Tilsyn og klagesaksbehandling som gjelder helse- og omsorgstjenester

Rapporter er avgitt til Statens helsetilsyn i henhold til oppdragsbrev.

82.2 Planlagt tilsyn

Embetet har deltatt med revisor i Landsomfattende tilsyn 2012, "krefttilsynet", med systemrevisjoner i Aust-Agder, Vestfold, Telemark og Vest-Agder.

82.9 Andre oppdrag

Fylkesmannen i Aust-Agder har hatt den tilsynsmessige oppfølgingen av 3 saker som var varslet til Statens helsetilsyn etter § 3-3 a.

Oppfølgingen ble utført som stedlig tilsyn få dager etter at de varslede hendelsene fant sted.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Resultatområde 41 Tilsyn og klagebehandling etter barnevernloven

Fylkesmannen har gjennomført tilsyn som systemrevisjon etter lov om barneverntjenester med tre kommuner i 2012. Temaet var undersøkelser og evaluering av hjelpetiltak for hjemmeboende barn, det samme som i 2011. Tilsynet var også i 2012 del av et landsomfattende tilsyn initiert av Statens helsetilsyn. Det ble funnet brudd på krav utledet av lov eller forskrift i tre av tre kommuner.

Det har ikke vært ført systematisk tilsyn med kommunene utover dette, bortsett fra ved gjennomgang av halvårsrapporter og kontrollskjemaer fra alle kommuner. Høsten 2012 skrev vi til alle kommunene og gav en tilbakemelding på bakgrunn av halvårsrapportering 2. halvår 2011 og 1. halvår 2012.

Til tross for tilførsel av tilsammen 10 stillinger i de kommunale barneverntjenestene i 2011 og 2012, mener Fylkesmannen at situasjonen fortsatt er bekymringsfull i mange av de kommunale barnevernstjenestene. Dette skyldes stor arbeidsmengde, samt for mange barnevernstjenester små og lite robuste enheter. Det er bare 4 kommuner i fylket som har et forpliktende samarbeid etter vertskommunemodellen på barnevernsområdet. Ytterligere 5 kommuner øst i fylket har igangsatt konkret arbeid for å få i stand slikt samarbeid. Det er i 2012 behandlet 16 klagesaker rettet mot barneverntjenestene i Aust-Agder. I en av disse sakene ble det konstatert lovbrudd.

Fylkesmannen har i løpet av 2012 ført tilsyn i form av systemrevisjoner med i alt 5 institusjoner, 2 statlige og 3 private. For en statlig og to private institusjoner, som har enheter i begge agderfylkene, er tilsynet utført i fellesskap med Fylkesmannen i Vest-Agder.

Det har også blitt ført individrettet tilsyn med alle 15 enhetene til de 5 institusjonene i fylket. Det er gjennomført 60 tilsynsbesøk i løpet av 2012, lovkravet er 58.

Det er behandlet 27 klager fra beboere på institusjoner i 2012.

Det er ikke omsorgssentre for enslige mindreårige i Aust-Agder. Vi har ikke ført tilsyn med det statlige senteret for barn og familier i 2012.

Resultatområde 42 Familierett

42.1 Ekteskapsloven

Vi har innvilget 286 separasjoner og 240 skilsmisser. Sammenliknet med 2011 er det en nedgang på 6 separasjoner mens det er en økning på 10 skilsmisser.

Tre saker om skiftefritak.

Ingen saker om tillatelse til å inngå ekteskap før fylte 18 år

42.2 Anerkjennelsesloven

Vi har godkjent 30 utenlandske skilsmisser. I 2011 hadde vi 31 saker.

Fra enkelte land er det vanskelig å legalisere dokumentene. Fylkesmannen bruker derfor uforholdsmessig mye tid på å behandle disse få sakene. Det bør derfor vurderes om en mer sentralisert behandling vil gi høyere effektivitet.

42.3 Barneloven

Vi har hatt en klagesak på manglende opplysninger fra skole. Ingen saker når det gjelder stadfesting av inngåtte avtaler eller fordeling av reiseutgifter.

42.4 Veiledning og informasjon

Vi har mange forespørsler særlig via telefon. men også en del personlige henvendelser når det gjelder ekteskapsloven/anerkjennelsesloven.

Vi har en del etterspørsel etter informasjon når det gjelder Lov om barn og foreldre generelt og mest når det gjelder fordeling av reiseutgifter ved samvær. Svært få av henvendelsene gjelder mekling.

Resultatområde 43 Føre tilsyn med kommunenes plikt til å sørge for et krisesentertilbud

Kommunene vest og nord i fylket; Lillesand, Birkenes, Iveland, Evje og Hornes, Bygland, Valle og Bykle, har inngått samarbeidsavtale med Vest-Agder krisesenter, her er det Kristiansand kommune som er vertskommune. Øvrige kommuner i Aust-Agder; Arendal, Grimstad, Froland, Åmli, Gjerstad, Vegårshei, Tvedestrand og Risør har inngått et tilsvarende samarbeid med Østre Agder krisesenter. Krisesenteret eies av de åtte kommunene, med Arendal kommune som vertskommune.

Krisesentertilbudet i fylket drives i henhold til lov, med et helhetlig tilbud til:

- Kvinner og barn som opplever vold i nære relasjoner
- Menn og barn som opplever vold i nære relasjoner
- Kvinner med tilleggsproblematikk

Krisesenteret i Kristiansand og krisesenteret i Arendal synes å fungere etter hensikten, og tilbudet er gjennomgående godt informert om i fylkets kommuner. Østre Agder krisesenter som holder til i Arendal, melder imidlertid om at de har et presserende behov for nye lokaler. Det er konkrete planer for overflytting til nye og godt egnede lokaler i 2014.

Fylkesmannen skal føre tilsyn med at kommunen oppfyller pliktene som er pålagt etter §§ 2,3,4 og 8 i lov om kommunale krisesentertilbud. Reglene i kommuneloven kapittel 10A gjelder for tilsynsaktiviteten som er nevnt i første leddet.

Fylkesmannen i Aust-Agder hadde i 2012 skriftlig tilsyn med 4 kommuner i fylket, i tilsynet ble § 8 i lov om kommunale krisesentertilbud vektlagt. § 8 pålegger kommunen å føre internkontroll for å sikre at krisesenteret utfører de pålagte oppgavene i samsvar med lovkravene.

Fylkesmannen har mottatt dokumentasjon fra de aktuelle kommunene og har hatt møte med leder for Agder krisesenter. Funn i tilsynet viser at vertskommunen har et internkontrollsystem som er i bruk, men at de samarbeidende kommunene ikke har kjennskap til dette. Endelige tilsynsrapporter vil foreligge på nyåret.

Fylkesmannen anser embetsoppdraget som utført.

Resultatområde 44 Familievern

Aust-Agder har ett familievernkontor.

Fylkesmannen har hatt tilsyn med Familiekontoret i Aust-Agder, jf. Lov om familievernkontor § 3.

Tema for tilsynet var kapasitet ved mekling og særlig fokus på bestemmelsene om taushetsplikt jf. Lov om familievernkontor § 1, og §§ 5, 5a, 6 og 7.

Tilsynet viste at kontorets kapasitet er rimelig god. Fylkesmannen fant ett avvik, kontoret kunne ikke dokumentere at de hadde tilfredsstillende rutiner for informasjon om, og kontroll med, at lovens krav til taushetsplikt overholdes.

Avviket ble lukket ved at Familievernkontoret dokumenterte at de nå har etablert interne rutiner om overholdelse av taushetsplikten, mal for arbeidsavtale hvor taushetsplikt er med, samt taushetserklæring og sikkerhetsinstruks for bruk av IKT-utstyr gjeldende for alle faste og midlertidige ansatte.

Fylkesmannen i Aust-Agder anser embetsoppdraget som utført.

Resultatområde 45 Barn og Unge

45.1 Informasjonsvirksomhet og samordning

Fylkesmannen har arrangert en samling for barnevernledere. Temaet var ledelse i barneverntjenesten. Vi har også holdt kurs for institusjonsansatte om forståelsen av ungdom med atferdsvansker. Fylkesmannen organiserte og sto for praktisk tilrettelegging av videreutdanning og eksamen for ca 40 av fylkets barnevernarbeidere. Av de som meldte seg opp til eksamen besto samtlige. På slutten av året var 5 av deltakerne i gang med påbygning av videreutdanningen til en master i sosialt arbeid.

Fylkesmannen har ellers løpende kontakt med de fleste barneverntjenestene i fylket i forbindelse med juridiske problemstillinger.

Vi mener vi har dekket de temaene som vi i følge oppdragsbrevet skal ha fokus på overfor kommunene.

45.2 Fritak for taushetsplikt

Fylkesmannen har behandlet 3 søknader om fritak fra taushetsplikt for ansatte i barneverntjenesten i 2012

45.7 Tilskudd til kommunalt barnevern

Fylkesmannen fikk i slutten av 2011 kr. 943.000,- til fordeling mellom kommunene i begynnelsen av 2012. Dette utgjorde 1,5 stillinger. Fylkesmannen skulle fordele stillingene ut fra tidligere søknader. Birkenes, Iveland og Frøland kommune fikk 0,5 stilling hver av disse midlene.

Vi har rapportert særskilt i henhold til oppdragsbrev.

Resultatområde 46 Universell utforming

Fylkesmannen har samarbeidet med Aust-Agder fylkeskommune for å fremme universell utforming innen regionen. Det samarbeides både gjennom pilotprosjektet og utenfor prosjektet. Fylkesmannen og fylkeskommunen ser det som et felles ansvar å gi råd og veiledning til kommunene om hvordan universell utforming kan implementeres i planarbeid og tjenester.

Fylkesmannen og fylkeskommunen er i perioden 2009-2013 deltakere i pilotprosjektet "Universell utforming som regional utfordring". Prosjektleder i fylkeskommunen står for fremdriften i prosjektet og Fylkesmannen deltar i referanse- og styringsgruppe. Prosjektleder er departementets kontaktperson på vegne av styringsgruppen.

Aust-Agder som pilotfylke har valgt å rette innsatsen spesielt mot områdene:

- Transport
- Byrom (uteområder/planlegging)
- Friluftsliv (uteområder/planlegging)

I dette arbeidet har vi hatt fokus på hvordan kompetanse på universell utforming kan implementeres i planarbeid og tjenester. Fylkesmannen ser til at alle plansaker vurderes i lys av bestemmelser om universell utforming og

det gis tilbakemelding om dette til utbygger og eller planansvarlig. Gjennom prosjektet er det etablert viktige arenaer for samarbeid. det legges vekt på veiledning og rådgivning av kommunene.

Pilotprosjektet og samarbeidet med fylkeskommunen i har vært viktig for å kunne utføre oppgavene i embetsoppdraget

Fylkesmannen har en gjeldende plan for universell utforming og ser til at tiltak iversatt av fylkesmannen er best mulig universelt utformet.

Internt i embetet er det et stykke igjen før vi kan si at lokalene vi leier er universelt utformet, men det skjer gradvis forbedringer. I 2012 har vi blant annet gått til innkjøp av endel nye heve senk pulter, som i tillegg til å være et HMS tiltak for enkeltmedarbeidere, generelt sett er med på å heve den universelle tilgjengeligheten vår. Videre har vi en god dialog med utleier som også har fokus på universell utforming og tilrettelegging.

Resultatområde 47 Integrering av innvandrere

47.1 Statborgerseremonier

Fylkesmannen arrangerte én statsborgerseremoni i 2012, søndag 21. oktober. Til seremonien ble 178 nye statsborgere fra Aust-Agder invitert. Disse var innvilget norsk statsborgerskap i perioden 10.08.2011-1.8.2012. I tillegg inviterte vi 4 personer som ikke hadde anledning til å delta i 2011, men som ønsket å bli invitert på nytt i 2012 (2 av disse møtte på selve dagen).

Av de 178 inviterte statsborgerne var det 73 som takket ja til å delta. Det utgjør om lag 41 %. (Tar man med at det var 75 ny statsborgere som takket ja, utgjør det 42 %). Av de 73 som takket ja, var det 68 som kom på selve dagen. Det utgjør en oppmøteprosent på 38,2%. (Tar man med de to inviterte fra 2011 som kom, utgjør det 39,33%).

Årets deltakerandel på 38 prosent er om lag på nivå med fjoråret som var 38,9 prosent. I 2011 hadde vi rekordstor deltakerandel. Selv om det er en nedgang på 0,9 prosent anser vi resultatkravet for 2012 som oppfylt. Med gjester og inviterte var vi 280 påmeldte. Vi har ikke tidligere arrangert seremoni for så mange.

Fylkesmannen har som tidligere år lagt vekt på å øke deltakerantallet blant nye statsborger og skape økt bevissthet om seremonien. I 2012 har vi gjort som foregående år: samme ressurs har vært avsatt, vi har informert media og oppfordret lokale aviser og tv til å dekke seremonien, vi har informert på hjemmesiden vår, invitasjonen var lik som før og sendt ut til samme tidspunkt. Seremonien ble avholdt samme sted, og alle ble invitert til et måltid i etterkant. Vi hadde flinke musikere, og ordfører Hans Antonsen fra Grimstad som taler. Vi legger vekt på å skape en fin ramme rundt arrangementet, og på å få profilerte og dyktige talere for å øke oppmerksomheten og anerkjennelsen til seremonien. Også i år informerte vi ledere i voksenopplæringene om seremonien. Ingen av dem var tilstede, antagelig fordi flere nå vet hva seremonien går ut på. To ansatte i NAV ble etter eget ønske invitert til seremonien. Ansatte i NAV er en viktig målgruppe å informere, da de har eller har hatt tett kontakt med flere av de som inviteres. Det er fortsatt et forbedringspunkt i å øke kontakten med frivillige organisasjoner. I dette arbeidet er IMDi Sør sin rolle sentral.

Vi vurderer Fylkesmannens embetsoppdrag om oppfylt.

Statsborgerseremonier

Embeter	Antall seremonier	Prosent nye statsborgere som har deltatt
FMAA	1	38
Sum	1	

47.2 Bosetting av flyktninger

Bosetting av flyktninger var et eget tema på møte mellom Fylkesmannen og IMDi 8. mai, jf. resultatområde 47.4. Fylkesmannen har også lagt til rette for orientering fra IMDi's regiondirektør om bosetting i Agderfylkene

2013 under ordfører- og rådmannsmøte 1. november.

47.3 Introduksjonsordning for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)

Fylkesmannen har deltatt på regionalt møte for flyktningearbeidere. Vi deltar i forberedelsene til Landsomfattende tilsyn med introduksjonsloven.

Vi gir råd og veiledning ved henvendelser fra flyktningetjenesten.

Fylkesmannen har behandlet 1 klage på introduksjonsloven som gjaldt utvidet deltakelse i introduksjonsprogrammet. Avslaget ble stadfestet.

47.4 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere og norskopplæring for asylsøkere

Tilskuddene til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere (per capita) og norskopplæring for asylsøkere, er forvaltet på grunnlag av forutsetningene fra sentralt hold. Oppgavene er utført i henhold til oppdraget. Vi har også i år hatt tett kontakt med kommunene i forbindelse med hver søknadsrunde, og vi har informert om regelverket knyttet til tilskuddene. Vi har også fulgt opp alle spørsmål kommunene har hatt, og meldt saker inn i NIR-support. Det er utbetalt og behandlet flere søknader i tillegg til de ordinære søknadene gjennom NIR, blant annet tilskudd til skjermede personer. Vi har utført rapportering til IMDi per 15. juni og per 15. 12 om antall årsverk og deltakere i voksenopplæringene.

Vi har ikke mottatt klager etter § 17-19 i introduksjonsloven i 2012, men vi har hatt flere henvendelser fra kommunene og voksenopplæringene knyttet til loven og tilhørende forskrifter og rundskriv. Det vises for øvrig til 47.3. Vi viser også til årsrapport til IMDi med frist 1.2.2013. Særrapporteringen er foretatt i henhold til retningslinjene i oppdragsbrevet, og oversendt IMDi.

Vi har interne retningslinjer om forvaltningen av tilskuddene med føringer for administrativ kontroll knyttet til saksbehandlingen. Disse ble revidert i 2012. IMDi Sør har fått tilsendt retningslinjene, da det er IMDis regionskontorer som skal overta forvaltningen av tilskuddet fra 1.1.2013. Vi har også hatt møte med representanter fra IMDi Sør, for å informere om hvordan vi har arbeidet med tilskuddet og gjøre overgangen lettere.

Embetet har også i år brukt mye ressurser på å forvalte tilskuddsordningene. Det har vært noe bedring i tid brukt på avklaring av saker i JIRA, men embetet hadde fortsatt i 2012 mange uavklarte saker som bidrar til å forsinke saksbehandlingen. IMDi Sør har tilgang til saker som fortsatt er uavklarte per 1.1.2013.

Tilskuddet til kompetanseheving for lærer og ledere i norskopplæringen er forvaltet etter forutsetningene i oppdragsbrev fra VOX. Vi har gjennom hele året hatt et særskilt fokus på kvaliteten og kompetanseheving av lærere og ledere i opplæringen av voksne innvandrere. Fylkesmennene i Agderfylkene samarbeidet med VOX om en regional konferanse for å styrke kompetansen blant ledere og lærere i voksenopplæringene. Denne felles etterutdanningskonferansen ble avholdt i Kristiansand 15. og 16. oktober. Det var stor pågang for å delta på konferansen. Evalueringen fra årets konferanse viste et behov for endringer, særlig inndelingen faglig. Fylkesmannen og Vox har diskutert evalueringen og tiltak for forbedringer sammen. Fylkesmannen har også diskutert konferansen med egen referansegruppe, bestående av et utvalg av ledere for ulike voksenopplæring i fylket. Referansegruppen har også gitt råd og tips om ulike kompetansehevingstiltak utover etterutdanningskonferansen. I februar ble det arrangert en fagdag om "Lesing på fremmedspråk" og i mars 2012 ble det avholdt en fagdag i "Sekundær traumatisering". Til fagdagene inviteres alle lærere og ledere i Aust-Agder som underviser i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere. Vi får mange positive tilbakemeldinger på de fagdagene som er iverksatt. Tilskuddet til å drive kompetanseheving av ledere og lærere er begrenset, men vi fikk ekstra bevilgning fra Vox slik at vi kunne avholde kurs og konferanser som planlagt.

Fylkesmannen har deltatt på flere møter og samlinger i forbindelse med opplæringen i norsk og samfunnskunnskap. 8. mai deltok Fylkesmannen personlig samt to andre ansatte fra embete på møte med IMDis regiondirektør, IMDi Sør og Fylkesmannen i Vest-Agder. Temaet for møte var tilsyn etter introduksjonsloven, tilskudd, bosetting, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. 8. mai deltok vi også på NIR-opplæring arrangert av IMDi Sør. 23.- 24. august deltok vi på arbeidsseminar arrangert av IMDi Sør, i samarbeid med Fylkesmannen i Vest-Agder. Temaet for samlingen var helhetlig integrering og tilsyn etter introduksjonsloven. Vi har også deltatt på flere møter med VOX om etterutdanningskursene.

Fylkesmannen vurderer at oppgavene er utført i tråd med embetsoppdraget.

47.5 Tilsyn med kommunenes gjennomføring av introduksjonsloven

Fylkesmannen har ikke gjennomført tilsyn etter introduksjonsloven i 2012, da vi avventer evalueringene av piloteringene og endelig oppdrag fra BLD. Vi har deltatt på BLDs møte for alle Fylkesmenn om tilsyn etter introduksjonsloven. Vi har også deltatt på møte og arbeidsseminar med IMDi Sør om planlegging og gjennomføring av tilsyn etter introduksjonsloven, jf. resultatområde 47.4.

Resultatområde 48 Fremme likestilling og motvirke diskriminering

Målet vårt er å ha et systematisk og kontinuerlig fokus på arbeid som fremmer likestilling og motvirker diskriminering, og å sikre at likestillingsperspektivet og antidiskriminering er en integrert del av både vår interne og eksterne virksomhet. For mer informasjon om embetets interne likestillingsarbeid, se resultatområde 98.4 om likestilling og likeverd. Vi viser også til rapportering under resultatområde 46 om universell utforming. Vi viser videre til resultatområde 84, som blant annet omhandler om helsetjenestetilbud til personer utsatt for seksuelle overgrep eller vold i nære relasjoner, helsetilbudet for flyktninger og asylsøkere, samt kjønnslemlestelse.

Agders gjennomgående lave score på SSBs likestillingsindeks har i en årrekke gitt grunnlag for satsing på ulike tiltak som påvirker likestillingen knyttet til kjønn. Embetsoppdraget i forhold til likestilling favner imidlertid bredere enn likestilling mellom kjønn. Oppdraget med å fremme likestilling og motvirke diskriminering knytter seg blant annet til kjønn, etnisitet, religion, funksjonsnedsettelse og seksuell orientering. Fylkesmannen er seg bevisst dette i utøvelsen av sine oppgaver på de ulike felt.

Siden arbeidet med å fremme likestilling og motvirke diskriminering er et omfattende felt, er det krevende å finne målrettede og gode tiltak. Mange av tiltakene har også en langsiktig effekt som vanskelig lar seg måle på kort sikt. I Aust-Agder må utfordringene innen likestillingsarbeidet sees i sammenheng med de utfordringer vi har i forhold til levekår og læringsutbytte. Vi har høy andel unge uføre, mange som arbeider uønsket deltid, sosiale ulikheter i helse, flere fattige og vi scorer generelt lavere enn landssnittet på nasjonale prøver. Som et tiltak i arbeidet for mer likestilte og inkluderende lokalsamfunn har Fylkesmannen tatt initiativ til et prosjekt om innsats på levekårsfeltet. Vi ble i 2010 tildelt midler av Kunnskapsdepartementet til drift av et 3-årig prosjekt med fokus på tidlig innsats overfor barn og unge. To kommuner er med som utprøvkommuner, og det har vært arbeidet med politisk og administrativ forankring av prosjektet. Levekårsprosjektet skal sees i sammenheng med andre pågående satsinger fra Fylkesmannen. Det gjelder blant annet samhandling mellom sykehus og kommune i forbindelse med svangerskap og fødsel, om å fange opp barn i risikozonen allerede i barnehagen etter den såkalte "Kvellomodellen", om leksehjelp, foreldresamarbeid og forebygging av rusmidler. I prosjektets siste fase gjenstår det å sikre at kompetansen som er ervervet blir spredt, og at arbeidsmetodene blir en integrert del av kommunens virksomhet. Det er fra 1. desember 2012 ansatt en dr. grad stipendiat ved Universitetet i Agder, som skal følge prosjektet i den siste fasen.

Fylkesmannen ser embetets arbeid for full barnehagedekning som et viktig arbeid i likestillingssammenheng. Dekningsgraden i fylket for 1-5 åringer var ved inngangen til året fortsatt lavere enn landsgjennomsnittet uten Oslo. Vi er derfor aktive pådrivere overfor kommunene for å sikre full barnehagedekning. Vi er også pådrivere for at kommunene legger til rette for fem-dagers skoleuke for alle elevene, da vi anser dette som et viktig tiltak både for elevenes læringsutbytte og for uønsket deltid.

I mai var Fylkesmannen medarrangør for et seminar for kommunene om å sette likestilling og likeverd på dagsorden i barnehagene. Det ble gitt informasjon om dagskurs som skal holdes for barnehageansatte i fylket høsten 2013 i regi av Likestillingssenteret, stiftelsen Kanvas og Dronning Mauds minne Høgskole. Fylkesmannen har lyst ut likestillingsmidler sammen med kompetanseutviklingsmidler, men har ikke fått tilstrekkelig med søknader hverken i kvalitet eller kvantitet. Det er forholdsvis liten interesse for likestillingsmidlene, et problem som har vedvart i flere år. Fylkesmannen har fulgt opp "Likestilling 2014"-regjeringens handlingsplan for likestilling mellom kjønnene, men fokus på å videreføre arbeidet med å rekruttere og beholde menn i barnehager, samt å legge til rette for lokalt utviklingsarbeid som fremmer likestilling. Vi viser forøvrig til nærmere omtale under resultatområde 34.2 og 34.3.

Fylkesmannens tilsyn, klagesaksbehandling og kompetanseheving innen barnehage og opplæringssektor er viktig for å sikre at alle elever får oppfylt sine rettigheter etter barnehage- og opplæringslov. Dette er av stor betydning for å fremme likestilling og hindre diskriminering.

Vi legger generelt vekt på å skaffe oss en oversikt over tilstanden i kommunene som grunnlag for mer målrettede tiltak. Derfor har vi fokus på områdeovervåking og statistikkarbeid. I 2012 laget vi for første gang egne kommunebilder for alle kommunene i Aust-Agder. Kommunebildene presenterer data knyttet til blant annet læringsresultat, levekår og likestilling. Kommunebildene ble brukt som utgangspunkt for Fylkesmannens årlige samtale med ordfører og rådmann i tilknytning til skjønnsmidlene. Kommunebildene ble siden offentliggjort på Fylkesmannens hjemmeside, som et ledd i vårt ansvar for informasjonsformidling eksternt. Som en del av områdeovervåkingen har vi også i år finansiert utarbeidelsen av et eget hefte med opplæringsstatistikk for kommunene i Agder i 2012. Her er tall blant annet for andel barn i kommunale barnehager, andel menn i barnehagene, andel barn med spesialundervisning fordelt på kjønn, prosentandel med særskilt norsk, læringsmiljø og kjønnsdelt tabell om fritak fra nasjonale prøver. Her presenteres også andel minoritetsspråklige deltakere i grunnskoleopplæring for voksne, og resultater av norskprøvene. Denne informasjonen brukes blant annet i analyse og tilsynsarbeid.

Den som har et særlig ansvar for likestilling i embetet, har også deltatt fast i ukentlige planmøter. Dette for å sikre at kommunene ivaretar likestilling i sine planstrategier, kommuneplaner og plansaker. I regional planstrategi for Aust-Agder er det foreslått at det i planperioden 2012-2016 er regional plan for likestilling, inkludering og mangfold i Agder som en av 5 prioriterte planer. I 2012 har det hovedsakelig vært høringsuttalelser knyttet til likestilling og inkludering i kommunale planstrategier.

For å heve egen kompetanse og fremme kunnskap om likestilling deltar vi på ulike konferanser og seminarer. På grunn av ressursituasjonen har vi ikke kunne delta på så mange som vi skulle ønsket. Vi støtter Universitetet i Agder og Senter for likestilling i å arrangere en årlig likestillingskonferanse. Fylkesmannen deltok på årets konferanse 9. november. Temaet var "Mangfoldig sex", og omhandlet blant annet menneskeretten til ikke å bli diskriminert, utfordringer for LHBT og sex i kristne miljøer.

Vi skulle gjerne sett at det årlige høstmøtet for fylkesmenn fortsatte, selv om barnevern ikke lenger er underlagt BLD. Etter vårt syn er dette en god arena for å kunne få informasjon og diskutere andre sentrale oppgaver i BLDs portefølje, som nettopp likestilling og universell utforming, samt norskopplæring, bosetting og inkludering.

Innen utdanningsområdet er Fylkesmannen en aktiv pådriver for prosjekter som fremmer jenters interesse for og valg av realfag. Vi deltar også på den årlige konferansen om jenter og teknologi som NHO arrangerer i samarbeid med blant andre UiA og Fritt Valg.

Fylkesmannen har på ordfører- og rådmannsmøtet oppfordret kommunene i Aust-Agder til å søke om delta i kommuneprogrammet. Det ble vist interesse for å søke, men ingen av kommunene endte opp med å sende formell søknad. Fylkesmannen har også invitert IMDi Sør til ordfører- og rådmannsmøte, for å øke fokuset på bosetting av flyktninger. Vi har også på disse møtene oppfordret kommunene til å planlegge markeringer av stemmerettsjubileet 2013.

Fylkesmannen gir tilskudd til organisasjonen "Jenter i skogbruket", for å stimulere til økt deltakelse av jenter i skognæringen. Vi gir også kurstilbud til kvinnelige skogeiere gjennom kursserien Aktivt Skogbruk.

Vi har krav om universell utforming av lokaler på eksterne konferanser og arrangement. Vi foretar også vurderinger knyttet til likestilling i forbindelse med arrangement av kurs og konferanser, blant annet knyttet til valg av foredragsholdere. Vi tilstreber videre kjønnsmessig likhet i valg av sensorer.

Vi anser veilederen til utredningsinstruksen "Konsekvenser for likestilling" som nyttig i vårt arbeid. Fylkesmannen vil også i det videre arbeidet tilby kommunene veiledning i hva aktivitets og redegjøringsplikten innebærer.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510 Fagdep.	
41 Tilsyn med barnevernområdet	kr 720 383,69	kr 0,00
42 Familierett	kr 480 579,20	kr 0,00
43.1 Tilsyn med kommunale krisesentertiltak	kr 0,00	kr 0,00
43.9 Andre krisetiltak (rest 43)	kr 0,00	kr 0,00
44 Familievern	kr 11 557,46	kr 0,00

45 Barnevern	kr 258 018,33	kr 0,00
47 Integrering	kr 249 373,50	kr 0,00
47.5 Tilsyn med introduksjonsloven	kr 0,00	kr 0,00
Andre oppgaver under BLD	kr 177 326,76	kr 0,00
Sum:	kr 1 897 238,00	kr 0,00

Justis- og beredskapsdepartementet

Resultatområde 51 Siviladministrasjon

51.2 Vergemålsloven

Fylkesmannen i Aust-Agder har i 2012 behandlet 7 saker etter vergemålsloven. Tallene for 2011 og 2010 var henholdsvis 10 og 4. Saksbehandlingstiden hos Fylkesmannen har for to av sakene vært 19 uker, for en sak 16 uker, tre saker har tatt 4 uker mens en sak har tatt 1 uke.

Det ble kun gjennomført tilsyn ved ett overformynderi i 2012, nemlig ved Birkenes overformynderi. Dette er en bevisst nedtrapping fra tidligere år, begrunnet i det pågående reformarbeidet på vergemålsfeltet, som fullføres 1. juli 2013. En fant ved nevnte gjennomførte tilsyn at Birkenes overformynderi i det store og hele har en etablert og forsvarlig praksis. De mangler som ble funnet knytter seg i all hovedsak til manglende anvendelse av forvaltningslovens regler for enkeltvedtak. Dette er et velkjent, men ikke desto mindre viktig problem, ved mange mindre overformyndier. En enkeltsak ble pålagt fulgt opp, med krav om oppdatering av status til Fylkesmannen.

Fylkesmannen har i 2012 rettet hovedfokus på arbeidet med vergemålsreformen. Prosjektleder gikk ut i svangerskapspermisjon primo september, og det ble ansatt vikar i prosjektlederstillingen fra ultimo august.

Vergemålsprosjektet er preget av omfattende krav til utarbeidelse av planer og rapportering til den nasjonale vergemålsprosjektledelsen/departementet. I denne årsrapporten vil kun noen hovedpunkter bli omtalt, og det vises generelt til de enkelte planer og rapporter som er innmeldt gjennom prosjektet.

Fylkesmannen har utarbeidet prosjektplan for gjennomføring av vergemålsreformen i Aust-Agder. Planen er basert på de sentralt fastsatte overordnede politiske målsettinger med reformen. Planens framdriftsdel utgjør et viktig redskap for arbeidet med planlegging, gjennomføring og kvalitetssikring i prosjektfasen. Videre er det utarbeidet delplaner for henholdsvis kompetanse, bemanning, intern opplæring og lokalisering, og plan for informasjon samt rekruttering og opplæring av verger. Som følge av virksomhetsoverdragelse vil to ansatte i Østre Agder overformynderi fra 1. juli 2013 bli en del av Fylkesmannens vergemålsforvaltning, og sammen med de to som har stått for prosjektlederfunksjonen, utgjøre Fylkesmannens faggruppe for vergemål. Denne er lagt til Utdannings- og justisavdelingen, under ledelse av utdanningsdirektøren.

Fylkesmannen har arrangert samling for samtlige overformyndier, med særlig oppmerksomhet på det praktiske arbeidet med overføring av data fra disse til Fylkesmannen - den såkalte "datafangsten". Embetet har deltatt ved alle aktuelle samlinger, seminarer og møter som er initiert fra sentralt hold. Videre er det etablert et regionalt nettverk mellom prosjektlederne for vergemålsreformen i embetene Aust-Agder, Vest-Agder, Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane. Dette samarbeidet har vist seg svært nyttig.

Opgaver etter vergemålsloven

Embeter	Antall saker	Antall tilsyn
FMAA	7	1
Sum	7	1

51.3 Forliksrådene

Det har vært få henvendelser. Nye forliksråd for 1.1.2013-31.12.16 er oppnevnt. Et valg av varamedlemmer ble underkjent pga. feil kjønns sammensetning. Dette er nå rettet opp av kommunen gjennom nyvalg.

51.5 Tomtefesteloven

Ingen henvendelser eller saker i 2012.

Resultatområde 52 Borgerrettigheter

52.1 Fri rettshjelp

Viser til egne kvartalvise rapporter

52.3 Navneloven

Fylkesmannen har mottatt tre klagesaker etter navneloven. To er stadfestet i og den tredje ligger til behandling.

Resultatområde 53 Forebyggende samfunnsikkerhet

53.1 Oversikt over regionale samfunnsikkerhetsutfordringer

FylkesROS ble revidert 2010 -11. Det er laget en plan for videre oppfølging i 4 års perioden.

Fylkesmannen har en plan for oppfølging av funn i FylkesROS.

Den eksakte tiltakslisten skal utarbeides sammen med Fylkesmannen i Vest- Agder våren 2013.

Risiko og sårbarhetsforhold knyttet til særskilte risikoområder/virksomheter med mer diskuteres i Fylkesberedskapsrådet.

Fylkesmannen har oppdatert FylkesROS i henhold til identifiserte områder som er spesielt sårbare for klimaendringer med særlig vekt på kritisk infrastruktur.

Dette arbeidet har pågått systematisk siden 2006.

53.2 Samfunnsplanlegging

- Fylkesmannen medvirker i kommunale og fylkeskommunale planprosesser for å bidra til at samfunnsikkerhet følges opp i planarbeidet, og fremmer innsigelse til arealplaner der hensynet til samfunnsikkerhet ikke er ivaretatt, jf. pkt. 4 kriterier i Retningslinjer for fylkesmannens bruk av innsigelse i plansaker etter plan- og bygningsloven.
- Fylkesmannen skal i samarbeid med fylkeskommunen bidra til at FylkesROS danner grunnlag for mål og strategier i fylkesplanleggingen - dette arbeidet skal intensiveres i 2013.
- Fylkesmannen fører tilsyn med at kommunene har utarbeidet helhetlig ROS, jf. krav i sivilbeskyttelsesloven for oppfølging i planlegging etter plan- og bygningsloven

Resultatområde 54 Beredskapsforberedelser

54.1 Beredskapsplaner innen samfunnssikkerhet

Fylkesmannens kriseplanverk og organisasjon er ajourført i 2012. Arbeidet fortsetter inn i 2013 pga nytilsetteinger ved årskiftet.

Tilsyn med kommunenes samfunnssikkerhetsarbeid er gjennomført slik at kommunene følges opp minimum hvert fjerde år. Arbeidet gjennomføres etter Aust-Agder modellen med varslet tilsyn, tilsyn, faglig oppdatering,beredskapsdag i kommunen, prosess med planlegging av øvelse sammen med kommunen, varslingsøvelse,fullskalaøvelse og grundig evalueringsrapport og derpåfølgende møte med kraft, tele, IKT og informasjon.

Gjerstad, Vegårshei, er fulgt opp spesielt i 2012. Risør, Valle og Iveland har også hatt en gjennomgang, øvelse og oppfølging av beredskapsarbeidet. Dette i en form som bærer mer preg av råd og veiledning enn tilsyn da dette synes å gi størst effekt i nevnte kommuner.

Beredskapsplaner gjøres kjent blant aktørene på en egnet måte via Aust-Agder modellen.

Det er gjennomført ett koordineringsmøte i 2012. Revidert og koordinert oversikt over skjermingsverdige objekter er utarbeidet, men vil bli ytterligere kvalitetssikret med HV og Politiet i 2013

54.2 Øvelser

Fylkesmannen har gjennomført kravet om én øvelse for krisestaben i kommunene i løpet av de fire siste årene.

Arbeidet gjennomføres etter "Aust-Agder modellen" med varslet tilsyn, tilsyn, faglig oppdatering, beredskapsdag i kommunen, prosess med planlegging av øvelse sammen med kommunen, varslingsøvelse, fullskalaøvelse og grundig evalueringsrapport med påfølgende møte med kraft, tele, IKT og informasjon.

Gjerstad og Vegårshei kommuner er fulgt opp spesielt i 2012. Risør, Valle og Iveland har også hatt en gjennomgang, øvelse og oppfølging av beredskapsarbeidet. Dette i en form som bærer mer preg av råd og veiledning enn tilsyn da dette synes å gi størst effekt i nevnte kommuner.

Risør kommune ble øvet i forbindelse den årlige LRS øvelsen i Agder. Scenario var brann i store deler av Risør sentrum med påfølgende evakuering og oppfølging av pårørende.

Årlig øvelse med deler av Fylkesmannens krisestab/embetsledelsen/fylkesberedskapsrådet ble gjennomført ifm DSB øvelsen Orkan 12 høsten 2012. Kommunene Bykle, Lillesand og Grimstad deltok også på øvelse orkan 2012.

Fylkesmannen deltok på CMX 12.

54.4 Regional samordning

Fylkesmannen har gjennomført ett årlig møte i Fylkesberedskapsrådet og et møte i Atomberedskapsutvalget. Begge møtene ble gjennomført som faglig oppdatering kombinert med øvelser. Fylkesberedskapsrådets deltakere var invitert til fagsamling og gjennomføring av øvelse /møte i fylkesberedskapsrådet under DSB øvelsen orkan 2012.

Frivillige organisasjonene er representert i Fylkesberedskapsrådet.

Kommunene oppfordres til å gi de frivillige organisasjonene representasjon i eget beredskapsråd. Frivillige organisasjoner deltar beredskapsdager, fagdager og øvelser i kommunene.

Fylkesmannen bidrar til at skogbrannovervåkingen videreføres i samarbeid med Vest-Agder og Telemark. Kommunene orienteres med eget skriv og oppslag på vår hjemmeside.

54.5 Felles digitalt nødnett

Fylkesmannen har i samråd med Helsedirektoratet, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) og Direktoratet for nødkommunikasjon (DNK), bistått med innføring av nødnett i kommunene.

Fylkesmannen har fulgt opp skriv og forventninger fra DSB og DNK. DSB, DNK og Hdir har gjennomført orientering for alle kommuner i Aust-Agder. Arbeidet fortsetter inn i 2013.

Fylkesmannen har gjennom ekstremværøvelser på både regional og kommunalt nivå avdekket sårbarhet ift dagens telestrukturer. Dette skal forutsetningsvis ligge til grunn for lokale innspill ifm innføringen av nødnettet og plassering/robustgjøring av mobilnettet i fylket.

54.6 Atomberedskap og strålevern

Fylkesmannens atomberedskapsorganisasjon er øvet i 2012. Noen kommuner deltok i øvelsen via CIM.

Fylkesmannen har gjennomført årlig møte i Atomberedskapsutvalget (ABU). Dette bele kombinert med øvelsen i 2012.

Fylkesmannen deltar på varslingsøvelser fra NRPA og initierer egne opp mot ABU og kommunene.

Fylkesmannen har oversikt over status for kommunenes atomberedskap.

Atomeberedskap er tema under tilsyn og i møte med beredskapskoordinatorene.

Alle kommunene har i 2012 gjennomført øvelsesrelatert aktiviteter som bidrar til å opprettholde og videreutvikle kommunenes atomberedskap.

Kommunene har fått orienteringer om radon og ioniserende stråling.

54.7 Beredskap innen kraftforsyning og flom

Fylkesmannen viderevarsler i henhold til Retningslinjer for varslings- og rapporteringsprosedyrer i fredstid, DSB 1. januar 2001

Fylkesmannen bidrar aktivt til at kraftforsyningsikkerhet ivaretas regionalt, og at beredskapsplaner er à jour. Dette er tema i fylkesberedskapsrådsmøter, tilsyn, beredskapsmøter og øvelser i kommunene.

Dambruddbølberedninger er utarbeidet og presentert for berørte kommuner.

Resultatområde 55 Regional og kommunal krisehåndtering

55.1 Organisering for krisehåndtering

Årlig fagseminar og øvelse er gjennomført med deler av Fylkesmannens krisestab ifm DSB øvelse orkan 12.

Planer og stabsoppsett ble i noen grad revidert samtidig. Ytterligere revisjon iverksettes i 2013 da embetet tilsatte ny inforrådgiver og beredskapsrådgiver fra årskifte.

Arbeidet med egen krisestab har dessverre måtte nedprioriteres noe pga resursknappet på beredskapsenheten i store deler av 2012.

55.2 Krisehåndtering

Fylkesmennene rapporterer ved hendelser/kriser i henhold til retningslinjer for varsling og rapportering på samordningskanal.

Ved hendelser/kriser vurderer Fylkesmannen bruk av Fylkesberedskapsrådet. Deler av rådet har vært aktivisert ifm ekstremværvarslar. Utover dette har ikke Fylkesmannen hatt behov for å aktivisere samordningsfunksjonen i 2012.

Fylkesmannen har gjennomført opplæring i CIM med beredskapskoordinatorer i kommunene samt deler av egen krisestab. Fylkesmannen rapporterer ukentlig til DSB via CIM. CIM ble brukt under DSB øvelse orkan 12 mellom DSB, Fylkesmannen og 2 kommuner.

Arendal er utpekt som eksempelkommune på CIM og er derfor tilført mer kompetanse og forventninger om å videreføre erfaringer til fylkets øvrige kommuner. Prosjektet fortsetter inn i 2013 og da i samarbeid med NUSB.

Fylkesmannen fulgte opp sentrale pålegg etter 22. juli 2011.

55.3 Evaluering

Fylkesmannen utarbeider evalueringer etter større hendelser av regional betydning, og etter behov bistå berørte kommuner i deres evaluering.

I 2012 har dett ikke vært noen hendelser som har utløst felles evaluering.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
51.2 Vergemålsloven	kr 0,00	kr 695 378,08
52.1 Fri rettshjelp	kr 454 812,94	kr 7 934,51
52.9 Annet Borgerrettigheter (rest 52)	kr 0,00	kr 0,00
53 Forebyggende samfunnssikkerhet	kr 596 787,70	kr 0,00
54 Beredskapsforberedelser	kr 481 449,33	kr 0,00
55 Regional og kommunal krisehåndtering	kr 216 319,79	kr 0,00
Andre oppgaver under JD	kr 178 029,32	kr 0,00
Sum:	kr 1 927 399,00	kr 703 312,00

Kommunal- og regionaldepartementet

Resultatområde 61 Samordning, omstilling og fornying i kommunene

61.1 Kommunerettet samordning

Vi prioriterer oppgaven å være det sentrale statlige samordningsorgan på fylkesnivå. Vår hovedstrategi (Strategisk plan 2011-2014) er å søke å oppnå resultater gjennom kommunikasjon, dialog og samordning.

Vi har ikke funnet det hensiktsmessig å utstede forventningsbrev, men klargjør forventningene til kommunene gjennom direkte møter i kommunestyrene og gjennom to faste årlige møter med ordfører- og rådmannskollegiet. Et dagsmøte og et todagers høstmøte. I 2012 ble møtet på høsten avholdt i Grimstad. Til disse møtene er KS-Agder og fylkeskommunen også invitert. Denne formen med dialog rundt aktuelle tema fungerer bra i vårt forhold til kommunene og det er også stor interesse blant andre statlige etater for å benytte disse møtene til dialog med kommunene. Det er en klar fordel å være et lite fylke med bare 15 kommuner, relativt korte avstander og tette, nære relasjoner.

Vi gjennomførte to statlige etatsjefsmøter for Agderfylkene sammen med Fylkesmannen i Vest-Agder i 2012. På vårmøte var hovedtemaene samhandlingsreformen og erfaringer fra Dagmar og Berit. På høstmøte var hovedtema krisehåndtering i katastrofenes tid og "Kontakt oss", hvilke kanaler tilbyr våre etater publikum som ønsker kontakt med oss. Etter vår oppfatning er samordningsfunksjonen godt ivaretatt, også etter at en rekke statlige etater har endret geografisk ansvarsområde.

Internt i embetet gjennomføres ukentlige ledermøter. Planforum møtes hver 14. dag. Møtene er med på å sikre god intern samhandling. Vi har skriftlige rutiner og samordning av enkelt saker, plansaker og høringer. Allikevel avdekket organisasjonsgjennomgangen at vi har flere utfordringer å ta tak i når det gjelder tverrfaglig samhandling. Arbeidet med å bedre tverrfaglig samhandling vil bli videreført i 2013, blant annet gjennom bevisst prioritering i overordnet virksomhetsplan for embetet.

Embetet er samlokalisert i fylkeshuset i Arendal sammen med bl.a. fylkeskommunens sentraladministrasjon. Vi vurderer samhandlingen og samarbeidet med fylkeskommunen, til å være god.

61.2 Omstilling og fornying i kommunene

Vi har primært rettet arbeidet med omstilling og fornying i kommunene inn mot fordelingen av skjønnsmidlene. Vi har invitert alle kommunene til skjønnsmøte i august og september. 14 av 15 kommuner deltok med ordfører, rådmann og økonomisjef på skjønnsmøtet for å gi en orientering om gjeldende utfordringer i kommunene. Her ble det informert om hovedskjønn for neste år samtidig som status på igangsatte prosjekter diskuteres i relasjon i kommunens tjensteproduksjon. Videre deltar Fylkesmannen i nettverk for kvalitetsutvikling av enkelte tjenester i kommunene. Kommunene i Aust-Agder er gjennomgående godt motivert for å fornye og utvikle egen organisasjon.

Restskjønn for 2012 ble fordelt i mars måned. Det kom inn søknader på 39 prosjekter på vel 12,8 millioner kroner. 4,1 millioner kroner ble fordelt i restskjønn til 22 prosjekter for 2012. Skjønnsmidlene er et nyttig og effektivt bidrag til omstillings- og endringsarbeid i kommunene. Vi har lagt ut en oversikt over fordelingene ut på vår hjemmeside. Vi har i tillegg laget en erfaringsportal der vi legger ut alle prosjektsøknadene og rapportene til de prosjektene som har fått støtte.

Fylkesmannen videreførte støtten til det interkommunale prosjektet "Økt læringsutbytte i grunnskolen". For 2012 gav vi 1,1 million i prosjektskjønn. Det er en økning med 100 000,- fra året før. For 2012 hadde prosjektet hovedfokus på kompetanseheving på alle nivå i skolen innen områdene regning og klasseromsledelse. Bakgrunnen for prosjektet er at Aust-Agder samlet sett har skåret lavt på nasjonale prøver, grunnskolepoeng og på en del andre tester som viser læringsutbyttet blant grunnskoleelever. Videre er det høy andel drop-out i videregående skole, høy andel av unge uføre og høy arbeidsledighet blant unge. Prosjektet vil vare frem til sommeren 2014.

61.3 Samordning av statlig tilsyn

Arbeidstilsynet, Arendal revisjonsdistrikt, Setesdal revisjonsdistrikt, Mattilsynet samt alle avdelingene hos

Fylkesmannen var deltakere på vårt årlige tilsynsmøte. Tema var koordinering og videreutvikling av vår felles tilsynskalender. Tilsynskalenderen begynner å finne sin form, og den gir god informasjon når det gjelder planlagte tilsyn. Den sørger også for at det blir en rimelig fordeling av statlige tilsyn i de ulike kommunene. Det er et mål at denne også skal inspirere til felles/samordnede tilsyn og utveksling av rapporter og funn. Den felles koordinerte tilsynskalenderen administreres av Fylkesmannen og ligger på embetets hjemmesider.

Internt hadde vi to samordnede tilsyn som Utdannings- og Justisavdelingen og den tidligere Beredskapsenheten stod sammen om.

Resultatområde 62 Kommuneøkonomi

62.1 Kontroll og godkjenning etter økonomibestemmelsene i Kommuneloven

Fylkesmannen gjennomgikk årsbudsjett og økonomiplaner for alle kommunene (15), og vurderte om kommunene skulle underlegges kontroll. Det ble gitt tilbakemelding til kommunene i ettertid.

Fylkesmannen utførte lovlighetskontroll av Grimstad kommunes årsbudsjett for 2012. I tilbakemeldingen til kommunen til kommunene 20. april 2012 gav vi følgende vedtak: *Fylkesmannen har med dette gjennomført lovlighetskontroll av budsjettvedtaket for 2012 jf. Kommunelovens § 60 nr. 2. Fylkesmannen har ikke funnet forhold som tilsier at budsjettvedtaket må oppheves. Fylkesmannen godkjenner låneopptaket på til sammen 208,276 millioner kroner for 2012.* Fylkesmannen meldte Grimstad kommune ut av ROBEK-registeret 30. mai 2012, etter at de i forbindelse med regnskapsavslutningen for 2011 hadde innfridd driftsunderskuddet fra 2008.

Aust-Agder hadde ingen kommuner i ROBEK-registeret ved utgangen av 2012.

Kommunene i Aust-Agder fortsatte sin negative trend når det gjelder budsjettering av netto driftsresultat. Fra budsjett 2010 der de budsjetterte samlet med netto driftsresultat på 2,5 prosent, for budsjett 2011 et netto driftsresultat på 0,7 prosent og for 2012 et netto driftsresultat på 0,5 prosent. Av 15 kommuner i Aust-Agder budsjetterte fem kommuner med negativt netto driftsresultat for 2012 og kun tre kommuner med et bedre resultat enn 3 prosent. Fortsatt er de fleste kommunene i fylket avhengig av aksjeutbytte fra Agder Energi AS for å gå i balanse.

Det ble avgitt fem godkjennelser på kommunale garantier i 2012.

Det ble godkjent ett låneopptak i 2012 i forbindelse med godkjennelse av budsjettet til Grimstad kommune.

62.2 Økonomiforvaltning - veiledning

Fylkesmannen har veiledet kommunene i økonomisk planlegging og forvaltning gjennom informasjonsmøter, via brev, telefon, epost og internett.

Vi har informert om kommuneproposisjonen gjennom informasjonsmøte, som ble arrangert sammen med Fylkesmannen i Vest-Agder og KS-Agder, i mai måned. Informasjonsmøtet for statsbudsjettet for 2013 ble avlyst på grunn av at Fylkesmannens økonomirådgivere ikke fikk informasjon i forkant av offentliggjøringen av statsbudsjettet. Dersom Kommunal- og regionaldepartementet ønsker at fylkesmannsembetene skal informere lokalt umiddelbart er det viktig at vi orienteres tidligere, slik at vi kan ha mulighet for å tilpasse informasjonen til lokale forhold.

Fylkesmannen har gitt faglig støtte og veiledning til kommunene i bruk av KOSTRA-data. KOSTRA-data blir presentert i de årlige ordfører- og rådmannsmøtene, i de statlige etatsjefsmøtene og ved framlegging av kommuneproposisjonen. KOSTRA-tall brukes også i forbindelse med fagavdelingenes tilsyn og møter med kommunene der det er relevant. Vi har veiledet i forhold til bruk av art og funksjoner i KOSTRA-regnskapet, og vi har lagt ut artikler på nett der vi har presentert tidsfrister for KOSTRA-rapportering. Vi publiserer KOSTRA-tall på konserntall for det gir et bedre bilde av kommunens egentlige drift i og med at kommunale foretak og interkommunale foretak også blir innlemmet i tallene.

De økonomiske utsiktene for kommunene i fylket er blitt forverret gjennom året og netto driftsresultat er for 2012 budsjettert med dårligere resultatet enn for 2011. Budsjetter resultat er 0,5 prosent for 2012, mot 1 prosent i 2011 og 2,5 prosent i 2010. Netto driftsresultat har de siste 3 årene, inkludert budsjett 2012, en mer negativ utvikling enn på landsbasis der det kun har falt fra 2,3 prosent til 2,2 prosent fra 2010 til 2011. Fem kommuner budsjetterer med negativt netto driftsresultat og bare tre med et resultat over 3 prosent.

Grimstad kommune var den eneste kommunen i Aust-Agder som var innmeldt inn i ROBEK-registeret. De ble meldt ut av ROBEK sommeren 2012 etter å ha klart å dekke inn det regnskapsmessige merforbruket de fikk i 2008.

Utfordringer for kommunen i Aust-Agder er den høye lånegjelden kommunene har, samt den negative utviklingen av skatteinntekt i forhold til landsgjennomsnittet. Aust-Agder er et skattesvakt fylke. Det er bare tre kommuner som har vekst, Bygland, Åmli og Iveland kommune, resten av kommunen har hatt nedgang i skatteinntekt fra 2011 til 2012. Alle kommunene, med unntak av Bykle og Valle kommune, har skatteinntekt godt under landsgjennomsnittet. Skatteinntekten ligger for de 13 andre kommunene mellom 64,3 prosent og 89,9 prosent. Lavest er Gjerstad og Birkenes kommune med 64,3 prosent og 69,7 prosent av landsgjennomsnittet.

Aksjeutbytte fra Agder Energi og eiendomsskatt er fortsatt viktige ekstra inntektskilder for at kommunene skal gå i balanse. Utfordringen er å få forutsigbar utbytte fra Agder Energi. Fra 2011 til 2012 ble utbytte redusert fra 201,3 millioner kroner til 163,6 millioner kroner for kommunene i Aust-Agder.

Skjønnsmidler

Vi har invitert alle kommunene til skjønnsmøter i august og september. 14 av 15 kommuner deltok med ordfører, rådmann og økonomisjef som orienterte om gjeldende utfordringer i den enkelte kommune.

Restskjønn for 2012 ble fordelt i mars måned. Det kom inn søknader på 39 prosjekter på vel 12,8 millioner kroner. 4,1 millioner kroner ble fordelt i restskjønn til 22 prosjekter for 2012. Skjønnsmidlene er et nyttig og effektivt bidrag til omstillings- og endringsarbeid i kommunene. Vi har lagt ut en oversikt over fordelingene ut på vår hjemmeside. Vi har i tillegg laget en erfaringsportal der vi legger ut alle prosjektsøknadene og rapportene til de prosjektene som har fått støtte.

Fylkesmannen videreførte støtten til det interkommunale prosjektet "Økt læringsutbytte i grunnskolen". For 2012 gav vi 1,1 million i prosjektskjønn. Det er en økning med 100 000,- fra året før. For 2012 hadde prosjektet hovedfokus på kompetanseheving på alle nivå i skolen innen områdene regning og klasseromsledelse.

Bakgrunnen for prosjektet er at Aust-Agder samlet sett har skåret lavt på nasjonale prøver, grunnskolepoeng og på en del andre tester som viser læringsutbyttet blant grunnskoleelever. Videre er det høy andel drop-out i videregående skole, høy andel av unge uføre og høy arbeidsledighet blant unge. Prosjektet vil vare frem til sommeren 2014.

Resultatområde 63 Kommunalrett og valglov

63.1 Kommunalrett

Fylkesmannen får relativt hyppig henvendelser fra både politikere og administrasjon i kommunene om forståelsen av kommuneloven. Dette gjelder særlig habilitetsregler, men også reglene om lovlighetskontroll, saksbehandlingsregler i folkevalgte organer, forholdet mellom politiske organer og administrasjonen, samt reglene om fritak/uttreden og opprykk/nyvalg.

Lovlighetskontroll

Embeter	Saker om lovlighetskontroll etter klage som det er truffet vedtak i			Lovlighetskontroll initiert av fylkesmannen			Vedr. habilitet	Vedr. lukking av møter
	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig		
FMAA	2	2	0	1	0	1	0	0

Sum	2	2	0	1	0	1		
-----	---	---	---	---	---	---	--	--

63.2 Valg

Fylkesmannen har ikke hatt noen spesiell aktivitet i forhold til området i 2012.

Resultatområde 64 Forvaltnings- og offentleglova i forhold til kommunesektoren

Fylkesmannen har behandlet 3 klager etter offentleglova i 2012.

Fylkesmannen har veiledet kommunene vedrørende forvaltningsrett og bruk av offentleglova i kommunale saker.

Resultatområde 65 Kommuneinndeling og interkommunalt samarbeid

65.1 Kommuneinndeling

Fylkesmannen har til behandling en søknad om overføring av Løddesøl krets i Arendal kommune til Froland kommune. Saken er fortsatt under utredning. Det er gjennomført flere møter med involverte kommuner og fylkeskommunen. Flere arbeidsutvalg er nedsatt for å utrede diverse spørsmål. Det forventes at saken oversendes departementet for behandling i løpet av 2013.

Søknader fra fire kommuner i Aust-Agder om å endre fylkestilknytning til Vest-Agder ble oversendt Kommunal- og regionaldepartementet i 2011. Regjeringspartienes stortingsgrupper tilrådet regjeringen å si nei til søknaden 5. desember 2012. Formell behandling i Stortinget gjenstår.

65.2 Interkommunalt samarbeid

Det er utstrakt interkommunalt samarbeid i Aust-Agder fordelt hovedsaklig over tre regioner, Setesdal, Østre-Agder og Knutepunkt Sørlandet. I tillegg er det mange andre interkommunale fast organiserte samarbeid.

Eksempelvis kan nevnes: Aust-Agder har to revisjonsdistrikt; Arendal revisjonsdistrikt IKS og Setesdal revisjonsdistrikt IKS, Østre-Agder brannvesen der Arendal kommune er vertskommune, interkommunalt helseprosjekt i Setesdal, IKT-samarbeid i Østre-Agder med Vegårshei kommune som vertskommune, IKT-samarbeid mellom Arendal, Grimstad, Froland kommuner og Aust-Agder fylkeskommune, barnevernssamarbeid i Setesdal og barnevernssamarbeid i østre-Agder, Østre-Agder overformynderi med Arendal som vertskommune og mange flere interkommunale samarbeid.

Av 22 prosjekter som fikk skjønnsmidler, totalt 4,1 millioner kroner, var det ni interkommunale prosjekter som samlet fikk 2,6 millioner kroner.

Resultatområde 66 Bolig- og bygningsrett

66.1 Byggesaker

Fylkesmannen har mottatt 202 klagesaker etter plan- og bygningsloven i 2012, herunder 15 klager over reguleringsvedtak, se kap. 2.4.

Det er behandlet 126 klagesaker etter plan- og bygningsloven i 2012. Ni saker er behandlet som settefylkesmann for Telemark. Restansene har økt noe på grunn av mye sykefravær og vakant stilling i første halvår.

Vi viser ellers til særskilt rapportering om klagesaker etter Plan- og bygningsloven i SYSAM.

66.2 Saker om ekspropriasjon

Fylkesmannen har ikke behandlet eller mottatt til behandling saker om ekspropriasjon i 2012.

66.3 Klage etter eierseksjonsloven

Klage etter eierseksjonsloven - antall

Embeter	Antall klager	Tatt til følge	Ikke tatt til følge	lovbestemmelser er vurdert under klagebehandlingen
FMAA	0			
Sum	0	0		

66.4 Klage på kommunalt vedtak om forkjøpsrett av leiegård

Klage på kommunalt vedtak om forkjøpsrett av leiegård - antall

Embeter	Antall klager	Tatt til følge	Ikke tatt til følge	lovbestemmelser er vurdert under klagebehandlingen
FMAA	0			
Sum	0	0		

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
62 Kommuneøkonomi	kr 511 438,69	kr 0,00
66 Bolig- og bygningsrett	kr 957 927,08	kr 0,00
Andre oppgaver under KRD	kr 101 127,86	kr 0,00
Sum:	kr 1 570 493,00	kr 0,00

Arbeidsdepartementet

Resultatområde 73 Sosiale tjenester

Fylkesmannen har særlig fokusert på barn og unge i arbeidet med lovforståelse og lovanvendelse. Vi bruker fremdeles mye tid og ressurser på KVP også etter prosjektperioden.

73.1 Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen

98 klagesaker er behandlet i 2012, en reduksjon på 64 prosent fra 2011. Det er en svak økning i antallet saker som enten er opphevet eller omgjort, fra 26 til 27. 97,6 prosent av sakene er behandlet innen 3 måneder ved embetet. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid er 1,2 mnd.

Vi har gjennomført regionsamlinger for ansatte og ledere ved NAV-kontorene hvor både lov, forskrifter, rundskriv og metodikk har vært tema. Internkontroll har vært eget tema for NAV lederne. Vi har deltatt på fagmøter ved enkelte NAV kontor.

Det er gjennomført 2 systemrevisjoner med landsomfattende tema. Vi har i tillegg gjennomført områdeovervåkning i 2 kommuner for å undersøke i hvilken grad langtids mottakere av økonomisk stønad blir fulgt opp og gitt tilbud om aktivitet/arbeid. Dette har inkludert brukerintervju. Egen rapport er sendt Statens

helsetilsyn.

Det har i klagesaksbehandling, men også i møter med kontaktutvalget (NAV, FM, kommunene og KS) vært sterkt fokus på barn i familier med behov for økonomisk bistand.

73.2 Sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen – formidlingstiltak og kompetanseutvikling

1) Vi har synliggjort sammenhengen mellom de ulike satsingene og aktivitetene gjennom faglige nettverk og opplæringsksamlinger for resultatområdene 73.2, 73.3, 73.4, 73.5 og 73.6.

Opplæring- og kompetansetiltak er samordnet og koordinert med opptrappingsplan for rus og nasjonal strategiplan for arbeid og psykisk helse. Barn i "utsatte" familier er tema koplet opp mot andre satninger for barn og unge / sosial ulikhet i helse / folkehelsearbeid.

Vi har utarbeidet en felles kompetanseplan for Fylkesmannen og NAV Fylke. Fylkesmannen har deltatt i innføringen av standard for arbeidsrettet brukeropfølging.

I 2012 har vi særlig satset på MI-kurs (motiverende intervju) og kunnskap om rusmidler.

Opplæring i nytt rundskriv trinn 1 er gjennomført. Vi har også arrangert kurs i saksbehandling

2) Vi har utarbeidet "velferdsprofiler" for levekårsutfordringer i enkeltkommuner som er integrert i embetets kommunebilder. (ligger på fylkesmannens hjemmeside).

Landsomfattende tilsyn, "områdeovervåkning", klagesaksbehandling, kommunebilder og opplæring er tiltak som skal være med på å videreutvikle og styrke kvaliteten. Vi mener at de ulike tiltakene har bidratt til bedre individuelle vurderinger og bedre kvalitet i saksbehandlingen.

3) Alle tilskudd på området er samordnet med andre tilskuddsordninger.

73.3 Kvalifiseringsprogrammet

Tilsyn:

Vi har gjennomført områdeovervåkning ved to NAV kontor for å undersøke om ulike tiltak, herunder KVP, blir tilbudt tjenestemottakere med ingen eller svært reduserte ytelser fra folketrygden.

Kompetanse tiltak:

Fylkesmannen har i samarbeid med NAV fylkesledd arrangert nettverkssamlinger for veiledere som arbeider med KVP.

Kurs i MI

Basis kurs rus

Videregående kurs rus

Grunnkurs saksbehandling

Kurspakke 1 i lov og rundskriv, herunder opplæring om KVP

Kompetansetiltak er koordinert med NAV Fylke gjennom felles kompetanseråd.

Kommunal forankring av KVP:

KVP har vært tema i kontaktutvalg bestående av KS, NAV Fylke og Fylkesmannen.

KVP var tema i Fylkesmannens møte med nyvalgte kommunestyrerepresentanter.

73.4 Utenrettslig økonomisk rådgivning

- 1) Fylkesmannen har kartlagt behov og etablert et interkommunalt økonomisk rådgivningsprosjekt hvor foreløpig 8 av 15 kommuner deltar.
- 2) Vi har gjennomført et videregående kurs i utenrettslig økonomisk rådgivning med deltakelse fra 12 av 15 kommuner, til sammen 38 personer. Det har ikke vært gjennomført grunnkurs og oppfølgingskurs da disse ble gjennomført i 2010 og 2011.
- 3) Vi har etablert og gjennomført flere faglige fora og Fylkesmannen deltar både i prosjektgruppa og styringsgruppa for det interkommunale prosjektet. Erfaringer fra tilsyn, klagesaker og møter med NAV kontorene gir informasjon om status i kommunenes arbeid med økonomisk rådgivning.
- 4) Gjennom faglige fora og nettoppslag spres erfaringer fra lokale og nasjonale tiltak på feltet.

73.5 Boligsosialt arbeid

- 1) Bruk av midlertidig botilbud er sjelden, men Fylkesmannen har gitt råd og veiledning til enkelte NAV kontor og brukere med boligbehov, herunder behandlet klager.
- 2) Rettsikkerheten ivaretas gjennom Fylkesmannens kjerneoppgaver. Kommunene fatter enkeltvedtak om midlertidig botilbud og vår erfaring er at aktuelle brukere i stor grad får tilbud om individuell plan.
- 3) Tilskuddforvaltningen er gjennomført i tråd med oppdraget. Arbeidet med tilskuddsordninger er koordinert i en intern arbeidsgruppe av ansatte som jobber på rusfeltet, psykisk helse og sosialtjenesten. Vi har faste møter med Husbanken region Sør.

Fylkesmannen arrangerer sammen med Husbanken en regional boligsosial konferanse som omfatter alle kommuner i Aust-Agder, Vest-Agder og Telemark. I 2012 hadde konferansen 94 deltakere, 30 fra Aust-Agder. Her presenteres bla boligsosiale prosjekter.

Vi har fulgt opp Risør og sett deres boligsosiale prosjekt i sammenheng med tilskuddsmidler gitt etter opptrappingsplan for rusfeltet. Prosjektet søkes videreført.

Fylkesmannen har sittet i prosjektgruppa for "Frolandsprosjektet", som nå er videreført i ordinær drift,

Det er i første rekke de større kommunene som har størst boligsosiale utfordringer, spesielt Arendal. Det er likevel vår erfaring at personer uten bolig skaffes midlertidig botilbud og at dette skjer uten bruk av hospits-lignende løsninger. En mindre gruppe personer er svært vanskelig å få etablert i permanente boliger. I 2012 har Arendal kommune slutført arbeidet med boliger for bostedsløse. Bygget overtas av BLÅ KORS og blir hjem for ca 20 personer med rusproblemer som sliter med å bo.

73.6 Barn og unge

- 1) Fylkesmannen leder et prosjekt kalt "Tidlig innsats - for god start", der Arendal og Åmli er med som intervensjonskommuner. I Arendal er en bydel inkludert i prosjektet, mens de øvrige er "kontrollere". Prosjektet blir evaluert av UiA og finansiert fra KD. Prosjektet er etablert som et tverrfaglig og avdelingsovergripende samarbeid i embetet. Vi har samtidig et samarbeid internt i sosial- og helseavdelingen omkring arbeidet med barn og unge. Her er velferd / barnefattigdom / barnevern / utdanning / folkehelse / rus og psykisk helse viktige innfallsvinkler.
- 2) Vi har utarbeidet utfordringsbilder for hver kommune ved hjelp av egenproduserte velferdsprofiler og

folkehelseprofiler. Her brukes bla parametre som "andel sosialhjelpsmottakere med forsørgeransvar og langtids sosialhjelp." Statistikkene presenteres for kommunene i egne kommunebilder, felles for hele embetet.

Vi har arrangert møte for ansatte i fylkeskommunal oppfølgingstjeneste, Ny Giv og Ungdom i Svevet for gjensidig informasjonsutveksling. Vi har etablert samarbeid med prosjektledelsen for NY Giv og har deltatt med kompetanseheving på konferanse for NAV - og OT ansatte. Samarbeidet videreføres og forsterkes i 2013.

3 og 4) Opprinnelig søkte 3 kommuner om barnefattigdomsmidler etter bistand fra Fylkesmannen. En kommune trakk søknaden etter samråd med oss. Det gjennomføres derfor barnefattigdomsprosjekter i Arendal og Risør. Fylkesmannen deltar med råd og veiledning og på prosjektmøter.

Vi har gitt støtte til utviklingsprosjekter i Gjerstad og Arendal. Arendal har etablert et eget prosjekt rettet mot ungdom; "Det er nå det gjelder". Prosjektet er finansiert av direktoratet og Fylkesmannen i samarbeid, og vi er med i styringsgruppa. I Gjerstad er midler tilført for å arbeide med forhold som skaper/opprettholder sosiale problemer.

Det interkommunale økonomiske rådgivningsprosjektet har tydelig fokus på barn og unge.

Arendal og Risør har prosjekter innen barnefattigdom.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
73.3 Kvalifiseringsprogrammet	kr 136 378,34	kr 345 698,17
73.9 Andre oppgaver – Sosialtjeneste (rest 73)	kr 267 480,39	kr 480 299,20
74 Tilsyn med sos. tj. i arbeids- og velferdsforv.	kr 170 681,35	kr 0,00
Andre oppgaver under AD	kr 49 521,46	kr 0,00
Sum:	kr 624 061,00	kr 825 997,00

Helse- og omsorgsdepartementet

Resultatområde 73 Levekår og sosiale tjenester

73.1 Lov om sosiale tjenester

Vi viser til rapportering til Arbeidsdepartementet og Statens helsetilsyn på hhv resultatområde 73.2 og 74.

Resultatområde 75 Habilitering og rehabilitering

75.1 Habilitering og rehabilitering

Her har vi også besvart resultatområde 75.2

Vi har regelmessige oppdateringer på vår hjemmeside over ansvarlig for koordinerende enhet i kommunene, og har dermed jevnlig kontakt med kommunene. Fylkesmannen gir veiledning ved henvendelser både fra kommunene og fra innbyggerne i fylket. I våre nettverksmøter med kommunene er IP, som en del av kommunenes kvalitetssystem, et obligatorisk tema. Vår vurdering er at de fleste kommunene har et rimelig bra IP system. Det er synlig koordinerende enhet på hjemmesiden i så og si alle kommunene.

Det er oppnevnt systemansvarlig for IP i alle kommuner, og det er rutiner for oppnevning og opplæring av koordinatorene.

Samhandlingsreformen har vært tema på vårt årlige høstmøte for helse-, sosial- og omsorgspersonell fra kommuner og spesialisthelsetjeneste, med vektlegging av tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid.

Vi har finansiert og samarbeidet med Habiliteringstjenesten for voksne om gjennomføring av 2 dager konferanse for ansatte innen boveiledertjenesten. Ca 100 deltok, og konferansen fikk svært god tilbakemelding. Samme type konferanse planlegges i 2013.

Vi har gjennomført systemrevisjoner med tema brukermidvirkning med brukere som informanter. I oppfølgingarbeidet har dette betydd at brukermidvirkning har fått økt oppmerksomhet i hele omsorgstjenesten.

Det er igangsatt prosjekt i 3 kommuner i Aust Agder og 2 kommuner i Vest Agder der alle over 78 år får tilbud om hjemmebesøk. Fylkesmannen er med i styringsgruppa og arbeidet er kommet godt i gang. Prosjektet vil bli presentert for øvrige kommuner i egnede fora.

Vi har ikke mottatt egne brev med oppdrag for oppfølging av barn med CFS/ME eller fått presisert andre oppdrag inn mot særlige brukergrupper. Vi har derfor ikke igangsatt særlige tiltak i forhold til synshemmede eller unge med kroniske sykdommer.

I forbindelse med klagesaksbehandling (omsorgslønn, avlastning, råd og veiledning) har vi god kontakt med saksbehandlere og tjenesteytere som arbeider med funksjonshemmede barn og deres familier.

Vi følger med og gir faglige innspill til Husbanken i forbindelse med kommunale byggeprosjekter for utviklingshemmede.

75.2 Barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier

Se resultatområde 75.1

75.3 Unge personer med nedsatt funksjonsevne i alders og sykehjem

Den særskilte rapportering er besvart i henhold til oppdrag med epost av 16.05.2012. Det er ingen aktuelle brukere i Aust-Agder, derfor ingen videre oppfølging. Vi har bistått direktoratet med IPLOS samling for kommunene. For arbeid med IP vises til 75.1

Resultatområde 76 Kvalitet og samhandling

76.1 Samarbeid mellom 1. og 2. linjetjenesten

Samhandlingsreformen har vært en temamessig "rød tråd" i svært mange møter og samlinger i løpet av 2012. Tema har vært belyst i Fylkesmannens høstmøte og konferanse for ledere og mellomledere i helse-, omsorgs og sosialsektoren med 140 deltakere. Reformen har vært tema i møte med ordførere og rådmenn, i møte med alle kommunestyrene og andre aktuelle møteplasser med kommuner og sykehus. Vi registrerer at det er lagt ned betydelige ressurser fra både 1. og 2. linjetjenesten, blant annet ved utarbeidelse av de 11 delavtalene, samt forskjellige prosjekter for kommunal øyeblikkelig hjelp døgnopphold.

Generelt har vi registrert at hovedfokuset i både 1. og 2. linjetjenesten har knyttet seg til avtaler og finansieringsløsningene i reformen, og i mindre grad den overordnede målsettingen. Vi ser at partene strever med å forholde seg til hverandre som likeverdige parter, kommunene føler seg overkjørt når oppgavefordeling skal defineres/forhandles. Samarbeidet mellom fagpersoner i 1. og 2. linjetjenesten er langt mer positivt, og vi har ikke grunnlag for å si at arbeidet har gitt seg utslag i faglig uforsvarlige utskrivninger.

Vi er kjent med at flere kommuner i fylket kommer dårlig ut av beregningsmodellen som er lagt til grunn for overføring av midler til medfinansiering. Dette gir en uforutsigbarhet i planlegging av tjenestetilbudet inklusiv folkehelsearbeid.

Kommunene i fylket har i sitt reformarbeid valgt å benytte eksisterende regionsamarbeid som plattform. Setesdalsregionen består av kommunene Evje og Hornes, Bygland, Bykle og Valle. Kommunesamarbeidet Østre Agder består av kommunene Risør, Arendal, Gjerstad, Froland, Vegårshei, Tvedestrand og Åmli. Grimstad kommune har vært med som observatør, samt samarbeidet med Østre Agder om avtaleinngåelsene med sykehuset. Kommunen er inne i prosess hvor det er forventet at de slutter seg til kommunesamarbeidet innen helsefeltet i 2013. Kommunene Lillesand, Birkeland og Iveland er knyttet opp mot Knutepunkt Sør, med Kristiansand kommune som vertskommune.

Fylkesmannen har i 2012 fulgt Østre Agder nært i arbeidet med samhandlingsreformen, og har aktivt bidratt med informasjon og veiledning. Østre Agder har jobbet systematisk med samhandlingsreformen siden 2009, herunder med egen samhandlingskoordinator i 100% stilling fra 2012. Østre Agder har også ansatt en samfunnsmedisiner i hel stilling, som tiltrådte i april 2012. Videre har alle kommunene i Østre Agder opprettet egne samhandlingsgrupper lokalt i kommunen, slik at det interne arbeidet koordineres. På regionalt nivå organiseres Østre Agders reformarbeid slik at ordførerne utgjør styringsgruppen med beslutningsmyndighet og rådmennene utgjør arbeidsgruppen som koordinerer og administrerer arbeidet i regionen. Under arbeidsgruppen er det oppnevnt flere faggrupper som arbeider systematisk innenfor definerte samhandlingsområder. Det opprettes i tillegg egne prosjektgrupper etter behov, bestående av fagpersoner fra både kommune og sykehus dersom deltakelse derfra er relevant. Et eksempel er prosjektgruppen som arbeider med utviklingen av kommunalt øyeblikkelig hjelp døgnopphold i regionen.

Samhandlingsreformen var det sentrale temaet på Fylkesmannens høstmøte med over 150 deltakere fra hele fylket i oktober 2012.

Vi har halvårlige regionale faglige fora for rus, psykisk helse og NAV. Her deltar representanter for spesialisthelsetjenesten og brukerorganisasjonene. Det er et utstrakt samarbeid mellom våre rådgivere og spesialisthelsetjenesten, både ved utarbeidelse av ulike samhandlingsdokument og arrangering av kurs/konferanser. Vi deltar også i dialogmøter mellom SSHF og kommunene i begge Agderfylkene innen områdene rus og psykisk helse.

Fylkesmannen har arrangert nettverkssamlinger for barneansvarlige i spesialisthelsetjenesten og kontaktpersonene i kommunene 12.06 og 16.11. Fylkesmannen tar ansvar for kontinuerlig oppdatering av listen over kontaktpersonene i kommunene. Oversikten ligger på Fylkesmannens nettside. Systemkoordinator for barneansvarlige i spesialisthelsetjenesten overfører listen til sykehusets egen nettside. Ved oppdateringer sender Fylkesmannen melding til systemkoordinatoren. Dette tiltaket skal være med å bidra til en bedre samhandling mellom spesialisthelsetjenesten og kommunene når det gjelder barn som pårørende.

Fylkesmannen i Aust-Agder har ikke deltatt i opplæringsprogrammet "Samhandling i plan" i 2012, men en av våre medarbeidere har gjennomført studie i samfunnsplanlegging. Vi har hatt en sentral og avgjørende rolle for å få etablert studiet "Helse- og omsorg i plan" ved Universitetet i Agder som det 5. og siste studiestedet i landet. Studiet starter opp høsten 2013.

Vi har gjennomført ialt 3 dagers opplæring i ny helse- og omsorgstjenestelov, med hhv 220 deltakere (introduksjonsdag) og 100 deltakere (2 dagers konferanse). Det har vært gitt innføring i nytt lovverk for våre folkevalgte, og det har vært gjennomført opplæring i ny folkehelselov. Nytt lovverk synes godt kjent i kommunene.

Penger tildelt Fylkesmannens arbeid med samhandlingsreformen er brukt til opplæring i nytt lovverk. Fylkesmannen er ikke styrket personellmessig for dette arbeidet, som går langt ut over hva koordinatoren med sete hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus kan utrette. Koordinatoren skal dekke 10 fylker.

76.2 Individuell plan

Vi har regelmessige oppdateringer på vår hjemmeside over ansvarlig for koordinerende enhet i kommunene, og har dermed jevnlig kontakt med kommunene. Fylkesmannen gir veiledning ved behov om IP pr telefon ved henvendelser både fra kommunene og fra innbyggere i fylket. I våre nettverksmøter med kommunene er IP, som en del av kommunenes kvalitetssystem, et obligatorisk tema. Vår vurdering er at de fleste kommunene har et

rimelig bra IP system. Det er synlig koordinerende enhet på hjemmesiden i så og si alle kommunene.

Det er oppnevnt systemansvarlig for IP i alle kommuner, og det er rutiner for oppnevning og opplæring av koordinatorene.

76.3 Nasjonal strategi for kvalitetsforbedring i sosial- og helsetjenesten

Strategien brukes aktivt i oppfølging etter tilsyn; i møter med kommunene om kvalitet og internkontroll, og som henvisning i annen aktuell kommunikasjon / korrespondanse. Vår erfaring er at internkontroll som styringssystem for kvalitet er bedre kjent i helse- og omsorgssektoren enn i sosialtjenesten og barnevern, og vi bruker derfor mer tid på disse arenaene.

Fylkesmannen deltar aktivt i kommunikasjon med tjenestene omkring kvalitetsarbeid / kvalitetsforbedring / vurdering av risiko for svikt / læring av feil mv. Internkontroll var tema i Fylkesmannens årlige møte med fylkets ordførere og rådmenn høsten 2012.

Kvalitetsstrategien nevnt særskilt i ulike opplæringstiltak - bl.a under presenstasjon av ny stortingsmelding på rusfeltet, fagdag for rus og psykisk helse, rusfaglig forum, m.v.

76.5 Felles digitalt nødnett

Aust-Agder er planlagt å komme med i fase 2. AMK-området dekker Aust-Agder, Nissedal og Fyresdal kommuner i Telemark fylke og Vest-Agder.

Felles nødnett skal, om tidsplanen holder, påbegynnes 2. kvartal 2013 med tekniske installasjoner og utstyr.

Etter planen skal det være i drift 1. kvartal 2014 etter utprøving og opplæring.

Sørlandet sykehus HF og kommunene i Aust-Agder har avtaler om samhandling i den akuttmedisinske kjeden. (delavtale 11), Her inngår innføring av nødnett i henhold til nasjonale retningslinjer.

DNK har vært på besøk og gitt Fylkesmannen orientering om fremdrift. Representanter derfra har også holdt innlegg i møte med alle ordførere og rådmenn tilstede. Vi har vært representert i møter som DNK har holdt for vår region.

Resultatområde 77 Andre oppdrag

77.1 Helsemessig og sosial beredskap

Fylkeslegen er representert i fylkesberedskapsrådet, og har deltatt i "Øvelse Orkan" (felles øvelse med Fylkesmannen i Vest-Agder). Det har vært gjennomført øvelse i 2012 med utvalgte kommuner etter oppdrag fra Helsedirektoratet. Fylkesmannen har gjennomført møte / øvelse i atombereidkapsutvalget.

Vi har et nært samarbeid med beredskapsenheten i embetet, som har et sterkt fokus på enhetlige og koordinerte beredskapsplaner i kommunene, herunder informasjonshenting. Det er likevel en stund siden det ble gjennomført separate tilsyn med helsemessig og sosial beredskap, dette planlegger vi for 2013. Tema er varsling

av alvorlige hendelser, og kommunens håndtering av varsler.

Vi har gjennomført overvåking av kommunenes oppfølging av hendelsene 22. juli. Aust-Agder var berørt ved at fire kommuner hadde deltakere på Utøya, alle overlevde. En kommune fulgte opp familie til omkommet ungdom i annet fylke. Oppfølgingen i kommunene vurderes som tilfredsstillende, vi har ikke mottatt noen klager.

77.2 Fritak frå forvaltningsmessig taushetsplikt

Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMAA	0	0
Sum	0	

77.3 Særfrådrag

Saksbehandlingen er 3 uker, dvs. 15 dager som oppgitt i tabellen.

Særfradrag for utgifter til behandling utenfor den offentlige helsetjenesten. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid.

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMAA	9	15
Sum	9	

77.4 Førerkort

Fylkesmannen i Aust-Agder har i 2012 behandlet totalt 956 førerkortsaker mot 1091 i 2011.

440 av sakene gjelder søknad om dispensasjon fra førerkortforskriftens helsekrav. 407 fikk innvilget dispensasjon helt eller delvis. Dette innebærer at 92 prosent har fått et positivt svar på søknaden om den/de førerkortklassene de søkte om. Mer enn halvparten av søknadene om dispensasjon dreier seg om førerkort for tyngre kjøretøy som lastebil, buss, kjøreseddel med mer. 33 fikk avslag og 3 saker ble oversendt til klagebehandling i Helsedirektoratet. Nedgangen i antall dispensasjonssøknader skyldes i all hovedsak endringen i førerkortforskriftens helsekrav om personer med diabetes og førerkort klasse C og C1 (lastebil/vogntog). Dette utgjorde en stor gruppe av søknadene (162) i 2011. De fleste av disse behandles nå hos Vegvesenet fordi flertallet av søkerne oppfyller helsekravene etter de nye endringene.

Vi har sendt 274 meldinger til politiet om helsesvikt i forhold til førerkortforskriftens helsekrav med tilrådning om inndragning av førerkort. Dette er en økning fra 212 saker i 2011. To av førerkortinnehaverne påklaget politiets vedtak om inndragning. Vi fikk oversendt sakene til ny gjennomgang og opprettholdt vår vurdering i begge sakene. Økningen i meldinger gjelder i all hovedsak rusmisbruk (66), men det er også en jevn økning i meldinger om kognitiv svikt og demens (57). Vi har avgitt uttalelser til politiet (29), vegmyndighet og leger i 224 saker som gjelder spørsmål om enkeltpersoner/ førerkortinnehaver tilfredsstiller førerkortforskriftens helsekrav.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid er ca. fem dager og ligger godt innenfor Helsedirektoratets krav.

Alle førerkortsakene registreres i Helsedirektoratets førerkortregister. Registrerte data/rapport sendes to ganger i året til Helsedirektoratet.

Førerkort. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMAA	956	5
Sum	956	

77.5 Pasientjournaler

Fylkesmannen har ikke mottatt nye journalarkiv. Det er sporadiske forespørsler etter gamle journaler, men disse har vært om journaler som vi ikke oppbevarer.

Pasientjournaler. Antall saker.

Embeter	Antall
FMAA	0
Sum	0

77.7 Felles barnevern sosial og helsemelding

Det ble utarbeidet melding for barnevern, sosial og helse for 2012, se www.sosialoghelsemelding.no

77.8 Rettssikkerhet ved ytelse av helsehjelp med hjemmel i pasient- og brukerrettighetsloven kap. 4A

Kompetanseheving, veiledning

Fylkesmannen hadde møte med fylkestannlegen våren 2012 for å drøfte mangel på vedtak fra tannhelsetjenesten. Dette resulterte i at Fylkesmannen hadde 1 times opplæring på fylkestannlegens årsmøte i mai med samtlige ansatte i den off. tannhelsetjenesten i fylket tilstede. Etter dette har det vært en betydelig økning av vedtak fra tannhelsetjenesten.

I samarbeid med Utviklingssentret i Aust Agder holder Fylkesmannen halvårsseminar for deltakere fra eldreomsorgens - og demensomsorgens ABC. I september 2012 ble dette avviklet over to dager med nærmere 600 deltakere. Første halvdel av dagen ble alternativ sykehjemsdrift i Danmark presentert, mens jurist fra Fylkesmannen hadde gjennomgang av kap. 4A, samt quizz om samme tema resten av dagen.

Ett av temaene på erfaringskonferansen (ca. 80 deltakere) i desember var kap. 4a og oppfølging av nye låssystemer som Fylkesmannen har bidratt med delfinansiering av.

Etter systemrevisjon gav Fylkesmannen opplæring til kommunene i Setesdal i Valle i oktober 2012. Her deltok rundt 70 ansatte med mye vektlegging på etikk. Vi har planlagt opplæring for Åmli og Vegårshei, men ikke avviklet denne foreløpig. Vi har hatt møter Tvedestrand og Vegårshei kommuner (hver for seg) etter tilsyn for å sikre best mulig prosess ved lukking av avvikene. Positiv tilbakemelding på disse møtene.

Ellers har vi gitt kontinuerlig veiledning pr. e-post og tlf. til kommunene.

Fylkesmannen arrangerte region møte for kap. 4a på UIA i mai 2012, i samarbeid med Senter for ehelse. Dette har resultert i videre samarbeid med ehelse omkring lovgiving og etikk.

Kap 4A er ett av temaene i Fylkesmannens veiledning av turnusleger.

Det er fokus på eventuelle overtredelser av bestemmelsene i kap 4a i vår generelle saksbehandling og kontakt med spesialisthelsetjenesten. Dersom dette ikke er tema for saken primært, blir det fulgt opp separat.

Saksbehandling/systemrevisjoner

I 2012 har vi mottatt vedtak for 50 personer, herav 7 saker med mer enn en type tvangstiltak. 6 vedtak gjaldt alarmer og 6 vedtak gjaldt automatisk låsbrikke. 6 av vedtakene var engangsvedtak og de fylte lovens vilkår. 3 av vedtakene gjaldt en begrenset periode inntil 3 måneder, også disse fylte lovens vilkår.

28 vedtak hadde varighet utover tre måneder, av disse opphørte 3 vedtak innen 3 måneder fordi pasienten døde. I tillegg bortfalt 2 vedtak fordi det ikke lenger var aktuelt å bruke tvang. 22 vedtak ble stadfestet, 10 opphevet. For noen av pasientene ble vedtakene bare delvis opphevet fordi f eks alarm ble godkjent og bruk av belte ikke godkjent i samme vedtak.

De aller fleste vedtakene blir besvart skriftlig med veiledning og forklaring av lovens vilkår. Saksbehandlingen i kommunene er ytterligere forbedret i løpet av siste året. Skjemaene er mer fullstendig utfylt med bedre begrunnelser. Samtykkevurderingene er bedre og er oftest vedlagt vedtakene, samt at alternative tiltak er forsøkt og dokumentert i vedtakene.

Vedtakene gjelder i stor grad bruk av tvang overfor pasienter med ulike demenslidelser og kommer fra sykehjem. I tillegg til vedtak som gjelder alarmbruk, mottok vi vedtak som gjelder stell og pleie, reseptbelagte legemidler og bruk av belte og tilbakeholdelse. Vi mottok flere vedtak fra tannhelsetjenesten, dette skyldes sannsynligvis kurs i samarbeid med fylkestannlegen, se forrige avsnitt.

Det er gjennomført to systemrevisjoner som ledd i Landsomfattende tilsyn innen området. Begge sykehjemmene fikk avvik.

Resultatområde 83 Folkehelsearbeid

83.1 Folkehelsearbeid generelt

På bakgrunn av store levekårsutfordringer i Aust-Agder, særlig mange unge uføre og unge langtids sosialhjelpsmottakere, ble det i 2010 søkt Kunnskapsdepartementet om prosjektmidler til levekårsprosjektet "Tidlig innsats for god start". Prosjektet fikk innvilget 1,2 millioner kroner i en treårsperiode. I hovedsak er dette finansiering av en prosjektleder stilling. Prosjektleder skal jobbe målrettet med tiltak i Arendal og Åmli kommuner for at barn skal få "utviklet sitt potensiale" best mulig. Det er også et mål å se dette arbeidet i sammenheng med embetets øvrige utviklingsoppgaver innen levekårsfeltet og barnehage- og skoleutvikling. Prosjektleder er rekruttert internt hos Fylkesmannen.

Tiltak i prosjektet er: Bidra til å få en oversikt over lokale utfordringer og etablere et system for å fange opp barn i risikozonen etter "Kvello-modellen". Videre er målet å kople dette arbeidet opp mot øvrige prosjekter og arbeid i kommunene og bygge opp kompetanse innen foreldreveiledning. Prosjektet skal også sikre leksehjelp til barn som lever i utsatte familier og bidra til at barn fra utsatte familier får delta i fritidsaktiviteter.

Fylkesmannen i Aust-Agder har fra tidligere, gjennom partnerskapet «Folkehelse i Agder», et tett samarbeid med kommunene og fylkeskommunen om folkehelse. Det er skrevet samarbeidsavtale med fylkeskommunen, som igjen har skrevet samarbeidsavtale med alle kommunene.

Folkehelserådgiver ved embetet sammen med rådgiver fra fylkeskommunen i Aust-Agder, besøkte samtlige kommuner våren 2012 med tema folkehelse og særlig kommunenes forhold til ny folkehelselov. Møtene ble holdt med en kommune alene eller to nabokommuner og varte i ca to timer. Ulike personer fra kommunene møtte i tillegg til kommunens folkehelsekoordinator. Folkehelsekoordinatorene sto fritt til å innkalle de personer de mente var relevante. Det var i hovedsak fagpersoner fra helse og kultur, noen steder også representanter fra frivillige organisasjoner og planavdelingen. I to kommuner møtte rådmenn. Referat ble skrevet fra møtene og våre hovedkonklusjoner fra disse er:

- Alle kommuner har folkehelsekoordinator, fra 10 til 60 % (Arendal, Grimstad og Lillesand). Nesten alle kommuner har folkehelsegrupper med fagfolk fra helse, kultur, frivillig sektor og noen få med politikere (noen få vurderer å utvide med planfolk og/eller fra rådmannens stab).

I tillegg opplevde vi at kommunene er bevisst statens politikk og sitt folkehelseansvar ut fra den nye loven og kravet om folkehelseoversikt. Lite har skjedd når det gjelder oversiktsarbeid. Alle har fysisk aktivitet som fokusområde, og oftest noe på tobakk, kosthold og psykisk helse. Mange er avventende til hva som skjer i de interkommunale samarbeidsprosjektene, bla. med helseoversikt-arbeid og oppbygging av forebyggende helsetjenester. Alle kommuner ønsker å bygge opp Frisklivssentraler, 14 av 15 har startet.

Fylkesmannen og fylkeskommunen har hatt samlinger for kommunene hvert halvår. Våren 2012 arrangerte fylkeskommunen i samarbeid med Folkehelseinstituttet og Helsedirektoratet en samling om helseoversiktsarbeid. Sammen arrangerte vi folkehelsekonferansen «Friskere barn», om barn og overvekt med nesten 100 deltakere. Høsten 2012 arrangerte Fylkesmannen levekårskonferanse, med særlig vekt på betydningen av tidlig innsats mot barn og unge. I tillegg hadde vi samling for alle ansatte på Frisklivssentralene og relevante fagpersoner fra spesialisthelsetjenesten, sammen med fylkeskommunen og Fylkesmannen i Vest-Agder.

Fylkesmannens høstmøte hadde også i år samhandlingsreformen som tema, med folkehelse som en stor del av programmet. Helsedirektoratet hadde innlegg og vi fikk presentert erfaringer fra Moss om hvordan de vurderer

alle vedtak i et folkehelseperspektiv. Kommunene hadde også gruppearbeid.

Folkehelserådgiver har informert om den nye folkehelseoven og kommunenes krav til helseoversikt i ulike fora; til noen kommunestyre, til faggrupper innen psykisk helse og rus, faggruppe for helsesøstre, faggruppe for fysioterapeuter og kurs for samfunnsmedisinere.

Fylkesmannen i Aust-Agder har satt sammen en levekårs- og folkehelse-gruppe, i første omgang med deltakere fra sosial- og helseavdelingen og prosjektleder for levekårsprosjektet "Tidlig innsats for god start" Dette arbeidet er tenkt utviklet videre med deltakere fra andre avdelinger. Gruppen har startet med jobbing med strategiplan for folkehelse og levekår for embetet.

Sosial- og helseavdelingen hos Fylkesmannen deltar i ukentlige planmøter med de andre avdelingene i embetet. Her diskuteres kommunenes detalj, regulerings, kommunedel- og kommuneplaner. Vi gir innspill om folkehelse her og i andre kommunale planprogrammer og strategier. I 2012 har det vært særlig fokus på innspill til alle planstrategier i fylket.

Avdelingen var tungt inne i planlegging og gjennomføring av en fagdag for fylkeskommunens «Planfaglig nettverk» som omhandlet barn og unges interesser i planlegging og kobling til folkehelse. Dagen var for kommunenes «Barnerepresentanter», private konsulenter og kommunale planleggere.

Det er fortsatt fire kommuner som ikke har vedtatt sine planstrategier ennå: Tre har sine forslag til høring eller under arbeid, en har ennå ikke offentliggjort noe forslag.

Det er ingen kommuner som har et ferdig skriftlig helseoversikts-dokument som tenkt i «Forskrift om oversikt over folkehelsen». Vår vurdering er at fylkeskommunen og fem kommuner (de største) er i gang eller har en strategi for arbeidet med helseoversikt. Disse og noen flere kommuner har satt opp data fra «folkehelseprofilene», men ingen har i noen særlig grad drøftet disse. Vi vet at ytterligere to kommuner har arbeid på gang med helseoversikt, men dette er ikke nevnt i planstrategien. Alt i alt kan vi foreløpig lese lite drøftinger av folkehelse-utfordringer i planstrategien til kommunene i Aust-Agder fylke. Dette er ganske naturlig når lovverket er såpass nytt og en ikke har kommet særlig langt med helseoversikts-dokumentet.

De nevnte fem kommuner har til dels fastsatte mål og tiltak for sin folkehelsepolitikk, det samme har to små kommuner. Deres folkehelsemål er for det meste basert på tidligere kjennskap til kommunens utfordringer. Målsetningene går særlig på hvordan møte fylkets levekårsutfordringer.

83.2 Miljørettet helsevern

Ingen saker er ferdigbehandlet i 2012.

To saker er ikke ferdigbehandlet, disse vil få mer enn åtte ukers saksbehandlingstid

Sosial og helseavdelingen har drøftet samarbeidsmuligheter innen miljørettet helsevern med representanter for utdanningsavdelingen, men man har ikke funnet å kunne prioritere konkrete tiltak rundt dette i 2012.

83.3 Ernæring, fysisk aktivitet, tobakk og seksuell helse

«Kosthåndboken» er distribuert i samlinger og kurs for kommunene i et stort antall, blant annet på «Fylkesmannens høstmøte». Vi har hatt samarbeid med ernæringskompetanse på Universitet i Agder for å arrangere mulig kostholdskurs, men ikke gjort konkrete avtaler foreløpig.

Informasjon om statlig aktivitet på levevaneområdet, som røykeslutt-instruktør-kurs, nye rapporter om fysisk aktivitet og kosthold er lagt ut på våre hjemmesider og formidlet skriftlig og muntlig i møter med kommunene.

Fylkesmannen i Aust-Agder ved folkehelserådgiver og rådgiver fra fylkeskommunen i Aust-Agder besøkte samtlige kommuner i 2012, noen steder en kommune, andre steder to kommuner sammen. Møtene varte ca to timer. Ulike personer fra kommunene møtte i tillegg til kommunens folkehelsekoordinator. Hovedtema for møtet var arbeidet kommunene nå er i gang med i forhold til nye folkehelselov. Avhengig av kommunenes utfordringer og fokus, var stort sett også levevane-områdene som tobakk og fysisk aktivitet et tema.

Vi arrangerte en konferanse om barn og overvekt «Friskere barn» i juni 2012, med nesten 100 deltakere. Her ble de nasjonale retningslinjer for veiing og måling presentert i tillegg til foredrag om problematisering av barn og mat og betydningen av hverdagsaktivitet.

I samarbeid med Fylkesmannen i Vest-Agder og fylkeskommunene i Agder-fylkene planla og gjennomførte vi høsten 2012 en fagdag for ansatte på Frisklivssentralene i kommunene og aktuelle fagpersoner i spesialisthelsetjenesten. Programmet besto av informasjon om den reviderte veilederen, informasjon fra to kommuner som har kommet langt i arbeid med Frisklivssentraler og god tid til erfaringsutveksling. Det deltok 23 fra kommunene i Aust-Agder og 8 fra spesialisthelsetjenesten. 14 av 15 kommuner har utviklet eller er i gang med utvikling av modell for dette arbeidet.

Fylkesmennene i Agder arrangerte konkurranse for skolene i bruk av FRI-programmet. 76 % av alle ungdomsskole-klasser bruker FRI-programmet i Aust-Agder, 155 klasser mot 122 i 2011. Alle skolene ble informert om konkurransen. Premiene skal brukes til et helsefremmende tiltak for klassen.

Fylkesmannen har fordelt midler til forebygging av uønsket svangerskap etter søknad til fire kommuner, størstedelen til studenthelsetjenesten i Grimstad.

83.6 Smittevern

Fylkesmannen arrangerte smittevernsmøte i samarbeid med Helsedirektoratet i slutten av oktober. Det deltok ca. 50 personer (1/3 leger)

Vi har fått oversikt over kommunekontaktene fra SSHF og planlegger møte med disse i løpet av våren 2013.

Vi har ikke behandlet saker etter smittevernloven.

Resultatområde 84 Primærhelsetjeneste

84.1 Allmennlegetjenesten inkludert fastlegeordningen

Ingen kommuner har måtte søke dispensasjon fra fastlegeordningen i Aust-Agder fylke.

Vi vurderer at det er bra tilgang på fastleger i fylket og i all hovedsak stabilitet i stillingene gjennom 2012. Vi er likevel bevisste på at gjennomsnittsalderen på fylkets fastleger er høy (over 50 år), slik at allmennlegetjenesten står foran en fornyingsprosess. Det er for øvrig ingen grunn til å anta at denne vil bli problematisk, med unntak for enkelte rekrutteringssvake kommuner i indre deler av fylket.

En mer umiddelbar utfordring knyttet til fastlegestandens høye gjennomsnittsalder, er fritak fra legevakt (jf. ny fastlegeforskrift). Fylkets største legevakt har i 2012 innvilget et titalls søknader om fritak etter det nye regelverket. Som resultat vurderer man nå en organisatorisk endring av legevaktsdriften med fast ansatte leger på natt. Dette har en kostnad som kommunene ikke har vært forberedt på, men samtidig vil en slik ordning også kunne bety et kvalitetsløft.

Samhandlingsreformen har gjort allmennlegekapasiteten til et noe mer bevisst tema i kommunene. Allmenlegebehovet er økende, og vil fortsette å øke fremover. Responen på denne behovsøkingen er ikke voldsom, men 3 kommuner, herunder fylkets største, har søkt om nye fastlegehjemler i 2012. Vi behandler slike søknader fortløpende, med anbefaling om at hjemlene tillegges offentlige legeoppgaver - en presisering vi mener er viktig og nyttig.

De to øverste Setesdalskommunene har i 2012 etablert et felles interkommunalt legekantor, med tre lokasjoner. Dette er spennende nybrottsarbeid i vårt fylke, og et viktig tiltak for å øke robusthet, kontinuitet og kompetanse i småkommunene. Kommunene har gjennom dette fått felles samfunnsmedisiner og ledelse av legetjenesten inkl legevakten. Disse kommunene arbeider svært bra med å løse oppgaver på et lavest mulig nivå, inklusiv ledig kapasitet i sykehjem for observasjon, eget digitalt røntgenutstyr mv.

Fylkets største kommune omgjorde flere deltids tilsynslegestillinger til 2 hele sykehjemslegestillinger i 2012. Ordningen oppfattes vellykket gjennom bedret stabilitet og kvalitet på tilgjengelig tilsynslegeressurs, samt bidratt til at legens kompetanse blir tettere integrert i sykehjemsdriften.

Fylkesmannen registrerer at samhandlingen mellom kommunen og fastlegene er mangelfull, særlig i de større

kommunene hvor fastlegene er næringsdrivende. Kommunene gir uttrykk for skuffelse ved at fastlegeforskriften ikke gikk lenger i å tilrettelegge for økt samarbeid. Det er usikkert i hvilken grad kommunene makter å få dette løftet inn i fastlegeavtalene som skal revideres innen kort tid. Fastlegene har i liten grad blitt involvert i utarbeidingen av de lovpålagte samarbeidsavtalene mellom foretaket og kommunene, men dette skyldes også i stor grad at tidsrammen for avtaleinngåelse ikke ga rom for en tilstrekkelig inkluderende prosess. Samhandlingen mellom kommunen og fastlegene er på agendaen i fylket, og Fylkesmannen skal arrangere et kurs i 2013 rettet mot blant annet fastleger og kommuneledelse, hvor dette er hovedtema.

I forskjellige møte- og samarbeidsfora med kommunene anbefaler vi også at kommunene lager en plan for legetjenestene i kommunen. Her bør kommunene kartlegge fremtidig ressursbehov innen allmennlegetjenester, sykehjemsmedisin, skole- & helsestasjonslege, samfunnsmedisin osv. En slik plan vil kunne skape en mer strukturert, forutsigbar og bærekraftig dimensjonering av legetjenestene i møte med samhandlingsreformen og demografiutviklingen. Planen vil danne et viktig kunnskapsgrunnlag for den forestående revisjonen av fastlegeavtalene.

I Aust-Agder har det vært utprøving av modell for forebyggende tjenester på levevaneområdet i mange år. Det het tidligere Helsekilden og i de kommuner som samarbeidet med kommuner i Vest-Agder, het det Aktivitet på resept. Nå, i 2012, har de fleste kommuner byttet navn til Frisklivssentraler. 14 av 15 kommuner har utviklet eller er i gang med utvikling av en modell for dette arbeidet. Fem-seks kommuner er kommet ordentlig i gang (tilbud om helsesamtaler og tiltak på ulike levevaneområder), og Grimstad og Arendal har kommet lengst. Fylkesmannen i Aust-Agder lyste ut, mottok søknader og fordelte midler (til sammen ca. 560.000,-, hvorav 200.000 fra fylkeskommunen i Aust-Agder) til alle ni kommuner som søkte om tilskudd.

Setesdals-kommunene søkte ikke om tilskudd i år, men er godt i gang med planlegging og noe drift av Frisklivssentraler. Disse kommunene søker å møte samhandlingsreformens intensjon om mere forebyggende tjenester i interkommunale løsninger, blant annet i regi av Setesdals regionråd. Fylkesmannen har deltatt på to ulike samlinger blant annet med informasjon om lovverk og veilederen for sentralene.

I samarbeid med Fylkesmannen i Vest-Agder og fylkeskommunene i Agder-fylkene planla og gjennomførte vi en fagdag høsten 2012 for ansatte på Frisklivssentralene i kommunene og aktuelle fagpersoner i spesialisthelsetjenesten. Programmet besto av informasjon om den reviderte veilederen, informasjon fra to kommuner som har kommet langt med utvikling av Frisklivssentraler og god tid til erfaringsutveksling. Det deltok 23 fra kommunene i Aust-Agder og 8 fra spesialisthelsetjenesten.

Informasjon om kurs, samlinger og revisjon av veileder fra Helsedirektoratet er videreformidlet til alle kommunene.

Vi opplever at det fortsatt er et stort behov ute i kommunene for støtte i dette utviklingsarbeidet.

84.2 Turnustjeneste

Ti kommuner mottar turnuslegekandidater, og i løpet av året er tilsammen 25 kandidater fordelt. Veileder for turnuslegene har avholdt introduksjonskurs og oppstartmøte over én dag, et to dagers akuttkurs, 15 timers kurs i offentlig helsearbeid samt to todagers samlinger mot slutten av turnustjenesten. Det samlede antall kursdager har vært 6-7 hvert halvår. Akuttkurset, kurset i offentlig helsearbeid og introduksjonskurset har vært felles kurs med turnuslegene i Vest-Agder. Turnusveileder dekker begge fylkene. Akuttmedisinkurset og offentlig helsearbeidkurset har vært godkjente emnekurs av DNLF og således åpent for fastleger/leger som har turnuslege.

Kursene og samlingene får gjennomgående svært gode evalueringer. Det har vært nær 100% oppmøte på kursene, men det jobbes nå med en mulig modell for å få inn attestering for gjennomført deltakelse som en del av autorisasjonsgrunnlaget hos SAK basert på erfaringer med kursfrafall i andre fylker.

Turnuslegeordningen vurderes som kvalitetsmessig tilfredsstillende jf. veiledning, faglig innhold og fysisk arbeidsmiljø. Kapasitetsmessig befinner vi oss svært nær, eller ved maksimum når det gjelder kvalitetsmessige turnuslegeplasser i kommunene. Antallet turnusleger har også medført at Fylkesmannens gruppeveiledningskapasitet er overskredet. Vi har derfor søkt om lønnsmidler til økt veilederstilling i 2012.

Uforutsigbarhet om tildeling av antall turnusleger utgjør et administrativt problem, særlig for enkelte kommuner. Kostnaden ved å ha turnuslege varierer også kraftig mellom forskjellige kommuner ettersom enkelte private legekantor krever betydelige summer for dette oppdraget.

I forhold til forskriftsfestet krav om praktisk tjeneste for turnusleger i sykehjem mv., erfarer vi at nærmest alle

turnuslegene har slik tjeneste i ulikt omfang og med god stedlig veiledning.

Vi har ingen igangsatte forsøks- og utviklingsarbeidprosjekter for legers turnustjeneste i vårt fylke.

Vi mottar mange henvendelser fra turnusleger og fra personell involvert i turnuslegetjenesten i kommunene. Henvendelsene har et svært variert innhold, og bærer til en viss grad preg av at organiseringen av dagens ordning er fragmentert. De fleste spørsmål må videreformidles til Statens Autorisasjonskontor for Helsepersonell (SAK).

For første halvdel av 2012 ble det fremskaffet tre kommuner som mottar turnusfysioterapikandidat i kombinasjon med to plasser i spesialisthelsetjenesten. For turnusåret 2013/2014 var det dessverre bare én kommune som sa seg villig til å motta slik kandidat. Hovedårsaken til denne nedgangen er at kommunene heller prioriterer å ansette ferdig offentlig godkjente fysioterapeuter. Det oppleves et stort press på denne faggruppen i kommunene etter at samhandlingsreformen kom, med forventninger om økt fokus på rehabilitering og forebygging. Kommunene vurderer det dermed viktigere med flere fast ansatte fysioterapeuter.

Vi mottar en god del henvendelser fra personer med fysioterapi-utdanninger fra utlandet med behov for praktisk tjeneste. Henvendelsene går videre til kommunene som igjen har mange spørsmål rundt dette. Stort sett må vi sende forespørselene videre til SAK.

Det er holdt kurs for veiledere for fysioterapikandidater dette året, med tre veiledere fra vårt fylke. Kurset ble arrangert av Fylkesmannen i Aust-Agder, Vest-Agder og Telemark, med veiledere fra de tre fylkene, samt fra Buskerud og Vestfold. Kurset gikk over to halve dager, og inneholdt gjennomgang av veileder og klagesaker mot fysioterapeuter. (ved Fylkesmannen i Aust-Agder og jurist fra Statens helsetilsyn) Mye tid ble brukt til gjennomgang av veiledningsverktøy og praktisk trening i dette. Kurset ble godt mottatt, og det er ønskelig med enda mere tid. Vi delte veilederne inn i to grupper under deler av kurset, en for nye veiledere og en for erfarne, det ble også godt mottatt. Vi tror det er tilstrekkelig med slikt kurs annenhvert år.

Alle fysioterapikandidater og kiropraktorkandidater har deltatt i kurs i offentlig helsearbeid, med Fylkesmannen i Telemark som arrangør.

Fylkesmannen vurderer at gjennomførte kurs og samlinger for leger, fysioterapeuter og veiledere, herunder fylkesveileder, har vært tilfredsstillende gjennomført og evaluert.

84.3 Klagesaksbehandling etter lov om kommunale helse- og omsorgstjenester og pasient- og brukerrettighetsloven

Hendelsesbasert tilsyn etter helse- og omsorgslovgivningen

I 2012 behandlet Fylkesmannen i Aust-Agder 79 tilsynssaker opprettet på bakgrunn av klager og bekymringsmeldinger fra pasienter, pårørende og andre. Median saksbehandlingstid var 4.4 måneder, som i fjor, til tross for at embetet gikk inn i året med en restanse bestående av flere eldre saker som nå er avsluttet. I året som gikk ble 7 uker satt av til saksbehandling, hvor avdelingens saksbehandlere utelukkende skulle jobbe med denne type saker. Ordningen var vellykket, og er videreført i 2013.

Som tidligere fremsettes de fleste klagen av pasienter og pårørende, men embetet ser fortsatt en økning i antall klager via Pasient- og brukerombudet i fylket. Klagen fordeler seg forholdsvis jevnt på spesialisthelsetjenesten og primærhelsetjenesten, med noe overvekt av klager på primærhelsetjenesten (43 av 79), herunder fastleger.

I 31 av sakene konkluderte Fylkesmannen med at det forelå brudd på helselovgivningen og 8 saker ble oversendt Statens helsetilsyn for vurdering av administrativ reaksjon (mot 4 i 2011). Foreløpig er kun en av disse ferdig behandlet, der involvert lege fikk en advarsel. I 20 saker ga Fylkesmannen påklaget virksomhet/helsepersonell råd og veiledning, 26 saker ble avsluttet uten bemerkning. 9 saker ble avsluttet etter lokal avklaring, hvor påklaget virksomhet/helsepersonell kom i dialog med klager.

Klager etter pasient- og brukerrettighetsloven

I 2012 behandlet Fylkesmannen i Aust-Agder 50 klager på helse- og omsorgstjenester etter pasient- og brukerrettighetsloven. 80 % av sakene ble behandlet innenfor kravet om 3 måneders saksbehandlingstid. Med unntak av én sak var alle sakene som ble eldre enn tre måneder klager på manglende dekning av reiseutgifter. Fylkesmannen opplever at det i syketransportsakene kan være vanskelig å få innhentet tilstrekkelig informasjon til å få behandlet saken innen fristen på 3 mnd.

Syketransportsakene utgjør fortsatt en stor del av sakene – i 2012 omhandlet 21 av 50 saker dekning av

reiseutgifter. 17 av klagenes gjaldt nødvendig helsehjelp fra primærhelsetjenesten. Av disse var det 2 klager på manglende helsehjelp, 5 klager på omsorgslønn, 4 gjaldt praktisk bistand og opplæring, 3 avlastning, 3 støttekontakt, 2 brukerstyrt personlig assistanse (BPA) og 1 klage gjaldt avslag på sykehjemsplass. Videre gjaldt 9 av klagenes nødvendig helsehjelp fra spesialisthelsetjenesten, herunder 4 klager på avslag på LAR behandling og 2 klager på fastsatt behandlingsfrist. I tre av sakene var også retten til medvirkning vurderingstema.

I 35 av 50 saker stadfestet Fylkesmannen førsteinstansens avgjørelse. 10 saker ble omgjort, og 1 avgjørelse ble delvis omgjort. 3 avgjørelser ble opphevet og returnert til førsteinstansen for ny behandling.

Sakene registreres fortløpende i det nye registreringssystemet Nestor og Statens helsetilsyn foretar nå automatisk uttrekk med oversikt over saksbevegelser hvert tertial.

84.4 Helsetjenesten til innsatte i fengsel

Fylkesmannen inviterte til møte mellom fengselshelsetjenesten, fengselsledelsen, repr fra NAV Arendal og DPS Aust-Agder 30.03.12. Det ble orientert om ny veileder for fengselshelsetjenesten som var planlagt til 2012. DPS og fengselet er i ferd med å slutføre en samarbeidsavtale. Det har vært gjennomført samarbeidsmøter mellom fengsel og akuttpsykiatrisk avdeling og legevakt. I møtet ble det satt fokus på bruk av individuell plan for innsatte slik at ansatte får informasjon om dette og at IP er en del av forberedelse til løslatelse.

Ansatte i fengsel har sammen med fengselshelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten fått tilbud om ulike kurs innenfor rus og psykisk helse - bl.a Kognitiv svikt ved rus og psykiske lidelser. Dette bidrar til felles kompetanseheving, samt at det kan være en nyttig nettverksarena.

84.5 Helsetjenestetilbud til asylsøkere, flyktninger, familiegjennforente og direktebosatte overføringsflyktninger

Vi arrangerer minoritetsnettverk 2 ganger årlig.

På det første, 20.04, hadde vi forelesning fra RVTS. Andre samling 6.11, hadde tema integrering med foreleser fra NAKMI. Vi inviterte også via vår Utdanning- og familieavd med svært gode resultater, samlet deltok ca. 50 personer og mange nye relasjoner ble knyttet. Det var enighet om å fortsette med denne modellen.

Vi delte ut mye relevant materiell, samt skjema over aktuelle nettsted. Deltakerne fikk bla "Veileder for helsetjenestetilbudet til asylsøkere, flyktninger og familiegjennforente".

84.6 Helse- og omsorgstjenester i et flerkulturelt samfunn

Det er ikke aktuelt med tiltak inn mot samisk befolkning i Aust Agder.

Se forøvrig svar på oppdraget i resultatområde 84.5

Vi har hatt tolketjenesten og veilederen fremme som tema på begge samlingene i minoritetsnettverket. "Veileder om bruk av tolk i helse- og omsorgstjenestene" ble presentert på erfaringskonferansen i desember 2012.

Vi har ikke mottatt klager fra personer med minoritetsbakgrunn over behandlingen de mottar eller mangel på tolketjeneste. Vi er kjent med at mange kommuner som bosetter flyktninger har bedrifter og tiltak som integrerer disse på en god måte.

84.7 Helsetjenestetilbud til personer utsatt for seksuelle overgrep eller vold i nære relasjoner

Vi har presentert Handlingsplan for vold i nære relasjoner på Faglig forum for rus og psykisk helse i øst- og vestregionen 27. og 28.3 og felles faglig forum for rus og psykisk helse 21.11.

Fylkesmannen har kontakt med RVTS – sør for samarbeid om implementering av handlingsplaner i kommunene. Videre samarbeid om implementering er konkretisert i møte 9.1.2013.

Fylkesmannen hadde møte med overgrepsmottaket 12.03. Samarbeidsavtaler foreligger mellom kommunene og overgrepsmottaket. Kompetansehevingstiltak ble gjennomført 17.10. 2012 i samarbeid med Borgestadklinikken. (KORUS)

84.8 Helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Det ble avholdt et dagsmøte med ledende helsesøstre i Aust-Agder og rådgivere fra rus, psykisk helse og folkehelse fra Fylkesmannen, samt Borgestad-klinikken i april i år.

Nye retningslinjer for veiing og måling av barn og unge ble presentert på dagskonferansen "Friskere barn" i juni der ca. 80 personer deltok. Her ble modeller fra andre fylker presentert og innen høsten var flere av kommunene i gang med å starte opp varianter av dette (blant annet Froland, som kom på NRK Dagsnytt). Betydningen av hverdagsaktivitet for barn og unge ble også vektlagt på denne konferansen.

Folkehelserådgiver deltok på en dagssamling for faggruppen for helsesøstre i Aust-Agder i høst for å informere om ny folkehelselov og helsestasjonens rolle i det helsefremmende og forebyggende arbeid. Vi gav også informasjon om Fylkesmannen i Aust-Agders prosjekt «Tidlig innsats for en god start». Fylkesmannen i Sør-Trøndelag bidro også, med blant annet internkontroll-opplæring.

Fylkesmennene i Agder arrangerte konkurranse for skolene i bruk av FRI-programmet. 71 % av alle ungdomsskoleklasser bruker FRI-programmet i Aust-Agder, alle skolene ble informert om konkurransen. Premiene skal brukes til et helsefremmende tiltak for klassen.

Kommunene mener selv at helsestasjon og skolehelsetjeneste er viktige bidragsyttere i det helsefremmende og forebyggende arbeidet. De har likevel i liten grad funnet anledning til å styrke denne delen av kommunens virksomhet i konkurranse med andre aktiviteter på samme område, etablering av livsstilsentraler, ansettelse av folkehelsekoordinatorer mv. Kommunene opplever at "løfter" om frigjorte midler jf utskrivning av ferdigbehandlede pasienter og medfinansiering tildels er negative regnestykker, dels at midlene ikke rekker til mer enn små etableringer som tidligere redegjort for.

84.10 Kjønnsllestelse

Se rapportering på resultatområde 84.5. Fylkesmannen er representert i "Agdernettverket mot tvangsekteskap og kjønnsllestelse", et bredt nettverk som er organisert av IMDI.

Vi har hatt møter med repr. fra Grimstad og Arendal kommune som vil samarbeide om temaet, og i samarbeid med Fylkesmannen gjennomføre kompetansehevende tiltak for aktuelle helsepersonell i løpet av 2013.

84.11 Tannhelse

Fylkesmannen hadde møte med fylkestannlegen våren 2012 for å drøfte mangel på vedtak fra tannhelsetjenesten etter pasient- og brukerrettighetsloven kap 4A. Dette resulterte i at Fylkesmannen hadde 1 times opplæring på fylkestannlegens årsmøte i mai for samtlige ansatte i den off. tannhelsetjenesten i fylket. Etter dette har det vært en betydelig økning av vedtak fra tannhelsetjenesten.

Vi er kjent med at tannhelsetjenesten er veldig bevisst på sin plikt til å overvåke tegn på omsorgssvikt og eventuelt melde fra til barnevernet. Vi har god dialog med fylkestannlegen, og har gjennom klagesaker registrert at de har gode system for ivaretagelse av sine prioriterte grupper.

Vår IKT avdeling har hatt samarbeid med fylkestannlegen for å ta i bruk grafiske verktøy i GIS slik at ulikheter i tannhelse kan presenteres overfor kommunene på en oversiktlig og pedagogisk måte til bruk bla i kommuneplanarbeid.

Resultatområde 85 Spesialisthelsetjenesten

85.3 Lov om transplantasjon

Ingen saker i 2012.

Antall saker

Embeter	Antall
FMAA	0
Sum	0

85.5 Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep

Ingen saker i 2012.

Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMAA	0	0
Sum	0	

Resultatområde 86 Omsorgstjenester

86.1 Omsorgsplan 2015

Fylkesmannens oppfølging av Omsorgsplan 2015 er fordelt mellom flere rådgivere. Arbeidet er forankret hos fylkeslege og ass. direktør i avdelingen. Vi utarbeider aktivitetsplan når embetsoppdraget foreligger fra direktoratet. Vi bruker Fylkesmannens hjemmeside aktivt for å formidle nyheter innen Omsorgsplan 2015.

Hele Omsorgsplan 2015 har vært presentert og omtalt på diverse samlinger. Fylkesmannens høstmøte i oktober 2012 omhandlet i sin helhet Samhandlingsreformen/nye lover. Det var 140 deltakere på denne samlingen.

Fylkesmannen har behandlet søknader om diverse tilskudd, samt presentert investeringstilskuddsordningen på de arenaer hvor aktuelle personer er tilstede: Enhetsledere, rådmenn, sentrale politikere m.m. Fylkesmannen har et godt og regelmessig samarbeid med Husbanken region sør, og vi har deltatt i samarbeidsmøter.

Vi har koplet folkehelsearbeidet opp mot Omsorgsplan 2015.

I desember 2012 arrangerte vi erfaringskonferanse for tilsammen 80 deltakere fra omsorgstjenestene der vi formidlet funn fra tilsynene til alle kommunene, og drøftet hvordan tilsynene kan brukes i endringsarbeid for hele fylket. I denne samlingen ble også tema fra Omsorgsplan løftet inn.

Fylkesmannen deltar i styringsråd og faglige nettverk knyttet til Utviklingscenteret for sykehjem og hjemmetjenester. (Grimstad kommune.) Vi er medlemmer av styringsgruppe for interkommunalt prosjekt innen aktiv omsorg/kulturformidling og frivillighet, samt prosjekt for oppsøkende virksomhet i Arendal, Lillesand og Grimstad.

Vi har regelmessig samarbeid med Universitetet i Agder, Sørlandets Fagskole, Aust Agder Fylkeskommune og Aksjon Helsefagarbeider/KS. Vi arrangerte egen rekrutteringskonferanse i april 2012. Fylkesmannen har tatt initiativ til og gitt tilskudd til nyopprettet rekrutteringspatrolje i vestfylket.

Det er opprettet en intern plangruppe i sosial- og helseavdelingen der vi gjennomgår alle kommunehelsesaker, bl.a. kommuneplaner, og gir skriftlige innspill på utfordringene som hver kommune har innen omsorgstjenestene. Arendal kommune arrangerer hvert år "Arendalskonferansen", en møteplass der det også er sterkt fokus på innovasjon i omsorg. Tilsvarende tema er belyst i flere av våre samlinger, blant annet de årlige erfaringskonferansene.

Vi delte ut 150 eks. av Nevroplanen på to av våre arrangementer høsten 2012.

Se forøvrig mer detaljert rapportering på de følgende resultatområdene.

86.2 Demensplan 2015

Vi arrangerte studietur for ledere i kommunale omsorgstjenester (sammen med landbruksavd.) til Vestfold og besøkte to gårder samt sykehjem med differensiert tilbud til personer med demens i Horten. Kompetansesenteret for aldring og helse presenterte tilskuddsordning som skal øke kapasiteten i dag- og avlastningstilbudene til personer med demens.

Vi har hatt møte med demensteamene i Arendal og Grimstad, samt ledere i Grimstad, AA bondelag og fylkesmannens landbruksavdeling om nytt interkommunalt prosjekt for personer med demens. Prosjektet er tenkt startet i 2013.

Vi arrangerte halvårsseminarer for deltakere i eldreomsorgens- og demensomsorgens ABC. I mars var temaet sykdomslære og kommunikasjon. I september var temaet ”Verdighet, dannelse og rettigheter i eldreomsorgen” (rekord stor deltakelse: 600).

Repr. fra Fylkesmannen er aktiv deltaker i det interkommunale demensnettverket. Pga sykdom har det kun vært et møte i september i år. Alle kommunene var representert. Utredningsverktøy for diagnostisering av demens ble presentert av representant fra Kompetansesenteret for aldring og helse. Vi sendte ut informasjon til alle fylkets kommuner og laget nettoppslag om Kompetansesenteret sin opplæringspakke ”Dette må jeg kunne” og oppfordret flere kommuner til å være med i dette prosjektet.

Vi oppfordrer alle kommuner som ikke allerede har etablert pårørendeskoler om å gjøre dette, eller samarbeide med kommuner som har pårørendeskoler. Her er det god utvikling.

86.3 Kompetanseløftet 2015

Kommunenes resultatrapporter og planer for gjennomføring av Kompetanseløftet 2015 ble sammenfattet og sendt Helsedirektoratet innen 1. mars 2012.

Resultatet for Aust Agder viste en planlagt økning i antall årsverk i 2012 på 43,82. I alt 369 ansatte ble oppgitt å fullføre utdanning i 2012, av disse var over 300 deltakere i ABC-opplæring.

Fylkesmannen sendt også inn rapport relatert til de ulike delmålene i Kompetanseløftet 2015 innen 1.mars.

Fylkesmannen engasjerte seg sterkt for å få lagt 5. studiested for Helse- og omsorg i plan til UiA, og vi lyktes i våre anstrengelser. Studiet starter opp ved UiA høsten 2013. 27 deltakere startet opp Lederutdanning helse- og omsorg i 2012, koordinert av Utviklingssenteret og nærmest fullfinansiert av OU midler fra KS. Fylkesmannen bidrar med stimuleringsmidler fra Kompetanseløftet. Første modul fikk svært gode tilbakemeldinger, og de fleste starter ny modul våren 2013.

Vi finansierte videreutdanning innen demens og aldring på UiA via Utviklingssenteret i samarbeid med Fylkesmannen i Vest Agder. Det er nå planer om studie i akuttsykepleie/oppfriskningskurs for sykepleiere for å møte utfordringene i samhandlingsreformen. Vi har regelmessige samarbeidsmøter med UiA der begge embetene er med, samt utviklingssentrene i begge fylker. Omsorgsforskning Sør har hatt innlegg på en konferanse, og vi treffer/samhandler med leder i ulike styringsråd/prosjekter.

Fagskole i målrettet miljøarbeid fikk tilskudd og startet opp høsten 2012. Det er desverre vanskelig å rekruttere til fagskole i fylket, men vi håper at denne fagskolen kan videreføres også til neste år. Fagskole i psykisk helsearbeid videreføres.

Fylkesmannen finansierte 2 klasser for voksne helsefagarbeidere uten rett til videregående opplæring og med kommunal tilsetning som ble gjennomført av Aust Agder fylkeskommune.

I april gjennomførte vi egen rekrutteringskonferanse i samarbeid med fylkeskommunen og prosjektleder for Bli helsefagarbeider. Ca 50 deltok.

Tilskuddene ble fordelt etter søknadsrunde.

Forøvrig viser vi til særskilt rapportering med frist 1. mars 2013.

86.4 Investeringstilskudd til sykehjem

Vi deltar i de fora hvor dette er tema, både sentralt og lokalt. Vi prøver på ulike måter å ha en løpende oversikt over og følger gjennomføringen av utbyggingen av sykehjem og omsorgsboliger. Vi motiverer for en styrking av driftsnivået, ved råd, veiledning og presentasjon av utviklingsprosjekter, men mener at også organisering og ledelse er viktig for en kvalitetsmessig styrking av tjenestene. Vi mener også at vår tilsynsvirksomhet er med å peke på forbedringsområder innen pleie- og omsorgstjenesten. Realiteten er at driftsnivået i stor grad styres av kommunens økonomi, og oversikter viser at det er lite reell styrking av årsverk innen tjenesten i 2012.

Fylkesmannen deltar jevnlig i møter med Husbanken for orientering om tildeling av tilskudd, og vi bes også om å kommentere alle de tilsagnene som Husbanken ønsker å gi.

86.5 Kvalitet i helse- og omsorgstjenesten

Internkontroll er alltid et tema i tilsynsvirksomhet, og et gjennomgående tema i råd og veiledning knyttet til lukking av avvik.

Vi har hatt egen opplæring av NAV ledere i internkontroll, og temaet har vært tatt opp på høstmøtet og erfaringskonferansen som vi har arrangert for helse- og omsorgstjenesten. Fylkeslegen har hatt innlegg om internkontroll for fylkets ordførere og rådmenn. I juni arrangerte vi i samarbeid med Vest Agder og HelseDirektoratet IPLOS dag for ca 115 deltakere. Her var det innlegg fra en kommunalt ansatt om hvordan bruke IPLOS i kvalitetsarbeid og kommunal planlegging. Vi har brukt IPLOS score i forbindelse med utvelgelse av intervjuobjekter til tilsyn med brukervedvirkning med brukere som informanter. På den måten har også IPLOS og rutineene rundt registrering blitt aktualisert.

Vi har sendt ut informasjon og oppfordring til kommunene om å melde seg på prosjektet "etisk kompetanseheving". KS Agder er sterkt inne her.

Vi har informert om faglige retningslinjer for forebygging og behandling av underernæring, og har delt ut over 100 stk. av KOSThåndboka på vårt høstmøte.

Vi følger med på utvikling av legedekning i sykehjem. Arendal kommune har samlet sine deltidsstillinger i to heltidsstillinger for sykehjemsleger. Det reelle timetall er ikke økt, men forhåpentlig resulterer det i en legedekning med bedre kontinuitet og kvalitet og dermed også en mer effektiv tjeneste. Denne kommunen hadde i utgangspunktet de største utfordringene. Øvrige kommuner har nært og tett samarbeid mellom kommuneleger/fastleger og sykehjem som gir en fleksibel og god tjeneste. I forbindelse med samhandlingsreformen har vi møtt ordfører og rådmenn og gitt uttrykk for behov for økt medisinsk ressurs i sykehjem spesielt, og kommentert dette ved anbefaling til direktoratet om tildeling av nye legehjemler.

86.6 Utviklingssentre for sykehjem og hjemmetjenester/Lindrende behandling

Fylkesmannen (v/ ass.dir i sosial- og helseavdelingen) er med i styringsrådet for utviklingssenteret, og kommer med innspill til strategisk plan og årsplanene. Vi har inngått avtale om samarbeid om fagkonferanser 2 ganger pr. år knyttet til ABC opplegget. Vi har tatt initiativ til at Utviklingssenteret er koordinator for videreutdanningen "Ledelse i helse- og omsorgssektoren". Her har 27 deltakere gjennomført modul 1, de fleste går videre på modul 2.

Fylkesmannen deltar aktivt i demensnettverk og nettverk for lindrende behandling, og støtter utviklingssenteret i deres arbeid med å opprette nettverk innen aktiv omsorg. Vi deltar også i regionale konferanser.

Vi har bidratt med synspunkter på søknader fra vårt fylke om tilskudd til lindrende behandling til Fylkesmannen i Vest Agder.

Vi har tatt initiativ til at Utviklingssenteret utvikler en grunnpakke for ufaglærte i boveiledertjenesten og gitt tilskudd til dette. Vår ruskonsulent har hatt undervisning for ansatte i omsorgstjenesten i Grimstad for å heve kompetansen på rusrelaterte problemstillinger.

Grimstad kommune har presentert "Pasientsikkerhetskampanjen" på Fylkesmannens høstmøte i oktober 2012 (140 deltakere). De hadde også presentasjon på den årlige erfaringskonferansen for helse- og omsorgspersonell i desember 2012 (80 deltakere).

86.7 Økt forvaltningskompetanse. Saksbehandling i helse- og omsorgstjenesten

Vi har arrangert tilsammen 3 dagers opplæring i ny lov om kommunale helse- og omsorgstjenester og pasient- og brukerrettighetsloven. En dagskonferanse med over 200 deltakere og en 2 dagers fordypningskonferanse for ca 100 ansatte i kommunal helse-og omsorgstjeneste.

Vi har også brukt mye tid på råd og veiledning og vært tilstede på kommunemøter/fagmøter og orientert om lovendringene.

Høstmøtet i oktober 2012, som samlet ca 140 deltakere, hadde samhandlingsreformen/nye lover som hovedtema.

Vi har deltatt i møter i flere kommuner som oppfølging av systemrevisjoner og enkeltsaker. Vi har brukt IPLOS registrering aktivt ved systemrevisjon med tema brukermedvirkning, og dette har ført til økt bevissthet om registreringen i IPLOS. Verdighetsgarantien er brukt aktivt i tilsynsvirksomhet. Vi har gjennomført systemrevisjoner innen rusfeltet som særlig har fokusert på rettssikkerhet og saksbehandling av behov for tjenester, her har også etterbeidet vært betydelig i form av kompetanseheving innen området.

Vi arrangerte erfaringskonferanse etter tilsynsvirksomhet innen eldresatsingen i desember. Innleggene her var preget av spørsmål knyttet til saksbehandling, bla hvordan kommunene følger opp kvalitetsarbeidet etter en systemrevisjon.

Vi har mye henvendelser, både på e-post og telefon, der ansatte ber om råd og veiledning om saksbehandling innen de ulike deltjenestene, også på områdene rus, psykisk helse og boveiledertjenesten.

Vi har ikke fått spørsmål om medvirkning i revidering/utarbeidelse av nye rundskriv og veiledere.

86.8 Aktiv omsorg/Partnerskap med familie og lokalsamfunn

Fylkesmannen er med i styringsgruppa for Livsgledesykehjem sertifisering på Sørlandet. To sykehjem, Solhaug i Arendal og Frivolltun i Grimstad er i ferd med å bli sertifisert. Vi har bidratt med stimuleringsmidler til begge prosessene. Fylkesmannen oppfordrer flere sykehjem til å bli sertifisert. "Livsglede" var et av temaene på erfaringskonferansen om eldretilsyn i desember, med svært god tilbakemelding. Alternative dagtilbud til eldre og personer med demens er ofte på dagsorden i våre møter med kommunene. I august 2012 gjennomførte vi studietur til "Inn på tunet" prosjekter i Vestfold for ledere i omsorgstjenestene i samarbeid med vår landbruksavdeling. "Inn på tunet" ble også tatt opp på ordfører/rådmannsmøtet i november 2012, som embetsledelsen var ansvarlig for, og på rekrutteringskonferanse i april 2012.

Kommunene Grimstad, Arendal og Lillesand har fått midler til prosjekt med oppsøkende virksomhet for eldre. Fylkesmannen er medlem av styringsgruppa. Prosjektet er kommet godt i gang, og gir interessant og nyttig informasjon. Her er bla tema fall- og ulykkesforebyggende tiltak og egenmestring.

Prosjektet "det åpne bo- og omsorgssenter" er videreført, og nå har to grupper gjennomført opplegget. En tredje gruppe starter opp i 2013. I 2012 var nye og gamle prosjektdeltakere på studietur til Danmark med stort utbytte. Prosjektet er unikt ved at flere kommuner samarbeider, programmet er skreddersydd for lokal tilpasning og deltakere er "fotfolk" på institusjonene sammen med ledere. Hovedmålet er å lære om kultur, aktivitet og frivillighet som viktige elementer på institusjonene. Fylkesmannen er med i styringsgruppa og bidrar med noe stimuleringsmidler.

Vi starter nå motivasjonsarbeid for å få flere til å gå videre på videreutdanningen som Høyskolen i Telmark starter opp med i 2013.

Vi hadde konferanse våren 2011 der tema bla var egen tros- og livssynsutøvelse, og har derfor ikke prioritert dette oppdraget i 2012.

Også i 2012 gjennomførte vi to systemrevisjoner med tema Brukermedvirkning, med brukere/pårørende som likeverdige infomanter. I dialog med kommunene etter tilsynene har vi lagt stor vekt på brukere og pårørendes rett til informasjon, involvering og medvirkning. Vi har etter oppdrag fra Statens helsetilsyn skrevet en evalueringsrapport etter tilsynene.

På samlinger for folkehelse koordinatorene har det vært fokus på tiltak for alle aldersgrupper, det samme har det vært i innspill til kommuneplaner på områdene informasjon, involvering og medvirkning.

86.9 Rettssikkerhet ved bruk av tvang og makt overfor enkelte personer med psykisk utviklingshemning

I alt 31 personer har vedtak om tvang i enkelttilfeller (skadeavvergende),

Det ble registrert 11 saker med vedtak om bruk av tvang. I 6 saker hadde vi en saksbehandlingstid under tre måneder, i fem av sakene hadde vi overskridelser av saksbehandlingstiden. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid var 3 måneder og 3 uker.

Vi har bidratt til økt kompetanse, bla. initiert og finansiert arbeid for å lage en grunnpakke for ufaglærte innen boveiledertjenesten. Videre har vi bidratt til etablering av fagskole innen målrettet miljøarbeid. Det har i 2012 vært gjennomført todagers samling med ca. 100 deltakere for ansatte i boveiledertjenesten. Dette ble gjort i samarbeid Habiliteringstjenesten for voksne, tema var kvalitetsarbeid for å forebygge tvangsbruk. Fylkesmannen bidrag var av både økonomisk og faglig art. Vi har også gitt økonomisk støtte til fagsamling i Arendal kommune.

Fylkesmannen har initiert at fylket blir pilot for utprøving av ABC-perm med tema demens og utviklingshemning.

Ledere innen boveiledertjenesten var i målgruppa og deltok på vår opplæring i ny kommunal helse- og omsorgstjenestelov/pasient- og brukerrettighetslov.

86.10 IPLOS – individbasert pleie- og omsorgsstatistikk

Vi har brukt IPLOS registreringene aktivt i egeninitiert tilsyn med brukermedvirkning, med brukere som likeverdige informanter.

IPLOS er tema på arenaer der vi møter ansatte i kommunenes helse- og omsorgstjenester og det er naturlig å ta opp dette. Det gjelder samlinger, tilsyn og møter, som vi har med alle kommunene i løpet av året. Ettersom vi ser at IPLOS er i bruk og ikke har identifisert særskilte utfordringer, har vi heller ikke sett det hensiktsmessig med egne møter / kurs omkring dette.

I juni arrangerte vi IPLOS - temadag i samarbeid med Vest Agder. Repr. fra Helsedirektoratet hadde ansvar for det meste av programmet, men det var også innslag fra to kommuner og ansatt hos Fylkesmannen i Vest Agder presenterte sin masteroppgave om IPLOS. Tilsammen deltok ca 100 fra begge fylkene.

Resultatområde 87 Psykisk helse

87.1 Tvungen undersøkelse

Ingen saker er meldt til Fylkesmannen

87.2 Behandling uten eget samtykke

35 klager på vedtak om tvangsmedisinering behandlet i 2012. 2 klager fikk medhold, de andre ikke medhold. 4 klager ble fremsatt av kvinner, 31 av menn. Antall klager i 2011 var 42. Tallet har variert mellom 21 og 51 i perioden 2006-2012, men synes altså over siste to år å være synkende. Dette er positivt.

87.3 Privat forpleining i det psykiske helsevernet

Ingen saker i Aust-Agder

87.4 Godkjenning av institusjoner som skal ha ansvar for tvungent psykisk helsevern

1 sak behandlet i 2012, gjelder DPS institusjon. Saksbehandlingstid 1 uke.

87.5 Vedtak om overføring

Ingen saker behandlet i 2012

87.7 Videre utvikling av det psykiske helsearbeidet i kommunene

Omtale av arbeidet med rapporteringene fra kommunene og av sammenstillingen av opplysninger om utviklingen iden enkelte kommune.

Fylkesmannen har innhentet, kvalitetssikret og videreformidlet rapporteringen om det psykiske helsearbeidet i kommunene. Alle Aust-Agders 15 kommuner sendte inn rapporter.

Det vært en dreining mot et større fokus rettet mot barn og unges psykiske helse fra rådgiver hos Fylkesmannen, og den samme tendensen ser vi også i kommunene. Selv om vi ikke ser den store endringen med tanke på flere årsverk, er det en større grad av samhandling mellom ansatte innen psykisk helsearbeid for voksne og psykisk helsearbeid overfor barn/unge. Tre av 15 har hatt en liten ressursmessig økning innen psykisk helsearbeid. 11 kommuner kan ikke vise til endringer fra 2010 til 2011. Vår vurdering er at det utøves mye godt psykisk helsearbeid for voksne, og i økende grad også overfor barn og unge i Aust-Agder.

Opplysninger om etablert samarbeid med kompetanse miljøer, og om avholdte nettverksmøter med kommunene og etablerte nettverk

Faglig forum for rus og psykisk helse

Det er et utstrakt samarbeid mellom rådgiverne på rus- og psykisk helse feltet. Faglig forum for rus og psykisk helse arrangeres vår og høst i Setesdalskommunene (Evje-Hornes, Bygland, Bykle og Valle), Vest-regionen (Birkenes, Lillesand, Grimstad, Iveland) og Østregionen (Tvedestrand, Risør, Vegårshei, Åmli, Gjerstad og Froland). Vårens møte i Setesdals kommunene ble avlyst av ulike årsaker, men vi har allikevel hatt en tett dialog med disse kommunene. Temaene for møtene i de regionale nettverkene velges på bakgrunn av kommunenes ønsker, men dette er også en arena hvor Fylkesmannen presenterer aktuelle nyheter (veiledere, lovverk m.m.)

Høstens faglige forum ble arrangert som en felles dag for alle kommunene, de tre regionale fora. Her var foredrags holdere fra KORUS-sør, Helsedirektoratet, RVTS og ATV invitert. I disse fora deltar ansatte innen rus og psykisk helse fra den enkelte kommune, representanter fra brukerorganisasjonene, erfaringskonsulent ansatt i spesialisthelsetjenesten, prosjektledere innen psykisk helse og rus på NAV fylke og representanter fra DPS og ARA. NAPHA har også vært invitert, og det ble holdt et eget møte i etterkant av nettverkssamlingen, da Aust-Agder har fått en ny kontaktperson i NAPHA.

Nettverkssamling for barneansvarlig personell i spesialisthelsetjenesten og deres kontaktpersoner i kommunene

Vi har arrangert to nettverkssamlinger for barneansvarlig personell i spesialisthelsetjenesten og kontaktpersonene om barn som pårørende i kommunene. Dette nettverksarbeidet skal følges opp videre i 2013 (med to samlinger i året) for å styrke samhandlingen mellom spesialisthelsetjenesten og kommunene, slik at barn av psykisk syke, rusmiddelavhengige og somatisk syke får den oppfølgingen de har behov for. Dette er svært viktig i et forebyggingsperspektiv med tanke på befolkningens psykiske helse.

Fylkesmannen oppdaterer kontinuerlig en liste over kontaktpersonene i kommunene. Denne oversikten har en egen lenke på Fylkesmannens nettside. Koordinator for barneansvarlige i spesialisthelsetjenesten legger den oppdaterte lista inn på nettsiden til Sørlandet Sykehus.

Minoritetsnettverk

Vi har gjennomført to nettverkssamlinger i 2012. Forelesere fra kompetansesentrene RVTS og NKVTS har vært invitert til disse samlingene. Tema har vært integrering og arbeid med traumatiserte mennesker med minoritetsbakgrunn. Nettverket er tverrfaglig sammensatt (psykisk helsearbeidere, helsesøstre, barnevern,

miljøterapeuter, ergo- og fysioterapeuter, ansatte innen skole og barnehage m.fl)

Annet samarbeid med kompetansemiljøer

KORUS-sør: Fylkesmannen i Aust-Agder har et tett samarbeid med Borgestadklinikken. Psykisk helserådgiver har i 2012 deltatt i en kurskomité. Vi har i samarbeid med KORUS arrangert flere kurs: Motiverende Intervju (MI), Vold, rus og psykisk helse og Tvang og psykisk helse. Felles kompetanseplan for 2011/2012 er gjennomført, og ny plan er utarbeidet for 2013/2014.

RBUP: Psykisk helserådgiver i Aust-Agder representerer Fylkesmannsembetene i Helse SØR-ØST, Regionalt råd for barn og unges psykiske helse. Det er 4 møter årlig. Et fagtorg "Ung på nett" ble arrangert i Aust-Agder av RBUP i desember 2012.

RVTS: Det er igangsatt planlegging av et Vivat kurs (Førstehjelp ved selvmordsfare) mellom RVTS og Fylkesmannen våren 2013. Psykisk helserådgiver er kontaktperson for RVTS for oppstart av et fagnettverk for de kommunale kriseteamene i 2013.

Følgende aktiviteter er gjennomført:

Regionvise faglige fora med kommunene (rus og psykisk helse, brukerorg., NAV Aust-Agder og SSHF er repr. fast, NAPHA og KoRus ved ønske/behov)

Region vest (Grimstad, Lillesand, Birkenes, Iveland) 28.03.12

Region øst (Tvedestrand, Risør, Åmli, Vegårshei, Gjerstad, Froland) 27.03.12.

I region Setesdalen var det planlagt en egen samling; «Samhandling til beste for barn og unge» i mai, men denne ble avlyst pga få påmeldte.

Møte med ledergruppa i Arendal kommune 20.01.12, her var hovedtema tiltak for utsatte barn og unge.

Felles rus/psykisk helse dag for alle kommunene 21.11.12 der vi presenterte overordnede temaer. Samhandlingsreformen, Stortingsmeldinga på rusfeltet, ROP-retningslinjene, Brukerplan, handlingsplan mot vold i nære relasjoner og selvmordsforebygging var temaer i 2012.

Rusrådgiver og psykisk helse rådgiver deltar i nettverk med ledende helsesøstre x 2 pr. år.

Vi har videreformidlet informasjon om satsinger/prosjekter fra KoRus Sør og Helsedirektoratet.

Kurs/Konferanser

Saksbehandlingskurs – 18.-19.06.12 Ca 100 deltakere

Kurs i Motiverende intervju (MI) / Endringsfokusert rådgivning. 2 + 1 dag:

22.-23.02./16.03.12 (30 deltakere)

03.-04.05./08.06.12 (for NAV, 32 deltakere)

27.-28.08./14.09.12 (30 deltakere)

MI-gruppe opplæring 21.-23.08.12 – 10 deltakere fra Aust-Agder

MI-nettverk (for de som har gjennomført grunnopplæring) 19.04. og 06.12.12. Ca 50 deltakere

Samling om tvang og psykisk helse – 24.-25.09.12. Ca 50 deltakere

Vold, rus og psykisk helse 17.10.12 – ca 50 deltakere

Kurs for leger i allmennlegepraksis og spesialisthelsetjenesten om forholdet mellom førerkort og rus/kognitiv svikt (v/Merete Øie) 07.11.12 - 30 deltakere

Kurs i Kognitiv svikt ved rus og psykiske lidelser (v/Merete Øie) 08.11.12, ca 120 deltakere.

Opplæring i Brukerplan 13.12.12 (10 kommuner fra A-A representert)

Særskilt rapportering

- Fylkesmannen har behandlet søknader om tilskudd til videreutdanning innen psykisk helsearbeid, og utbetalt tilskudd i tråd med direktoratets oppdrag.
- Søknadene om tilskudd til videreutdanningene ble sendt til Helsedirektoratet.
- Helsedirektoratet har blitt oppdatert om status forbruk på årets belastningsfullmakter.

87.10 Gjennomføring av tvungent psykisk helsevern for personer som ikke har bosted i riket

Fylkesmannen har bidratt i forbindelse med hjemsendelse av 1 norsk statsborger med alvorlig psykisk lidelse fra utlandet. Vi mottok og behandlet henvendelse fra helseforetak og ga råd. Helseforetaket ordnet den praktiske hjemsendelse. Fylkesmannen avviste utgiftene for hjemsendelse.

Antall saker

Embeter	Antall
FMAA	1
Sum	1

Resultatområde 88 Rusområdet

88.1 Alkoholoven

Vi har videreformidlet informasjon om KoRus Sørs tilbud på dette feltet; "Ansvarlig alkoholhåndtering" og bistand til utarbeidelse av "Helhetlig rusmiddelpolitisk handlingsplan". Informasjon om tilbud fra KoRus Sør er gitt både på rusfaglig forum og nettverk for rus og psykisk helse i kommunene, i tillegg til generell informasjon om tilbud fra KoRus Sør. Alle kommunene har også fått invitasjon til å søke bistand til rusmiddelpolitisk handlingsplan.

Alkoholpolitikk var på dagsorden på ordfører- og rådmannsmøte 21.05.12, med fokus på alkohol i et folkehelseperspektiv, konsekvensene av økt alkoholbruk og viktigheten av å bruke de politiske virkemidlene.

Vi gjennomførte et to-dagers alkoholpolitisk seminar 14. – 15.11.12. Tema var både alkoholpolitikk i et folkehelseperspektiv og økt juridisk kompetanse på feltet. Foredragsholdere fra Helsedirektoratet, KoRus Sør, politiet og andre bisto Fylkesmannen i gjennomføringen. Det ble invitert til en egen politikersamling på kvelden 14.11.12 for å nå viktige beslutningstakere i alkoholpolitikken som ikke hadde anledning til å delta på dagtid.

De aller fleste bevillinger er i Arendal der de har god kompetanse på dette internt. Kommunene ellers ringer og ber om råd og veiledning hvis de trenger det. På den måten "styrker vi kommunen" når de selv mener å ha behov for veiledning. Vi har ingen statlige bevillinger pr dags dato.

Antall saker

Embeter	Antall
FMAA	1
Sum	1

88.2 Rusmiddelarbeid

Tilskuddsforvaltning – tilskudd til kommunalt rusarbeid og videreutdanning rus

Vi har sendt informasjon til alle kommunene ved nettoppslag og epost vedlagt kunngjøringsbrev og arrangert informasjonsmøte med presentasjon av tilskuddsordninger innen rus, boligsosialt arbeid, barnefattigdom og Husbankens virkemidler. Vi har gjennomgått rapportering og regnskap, og sendt sammenstilling til Helsedirektoratet. Tilskuddsmidler ble etter avtale med Helsedirektoratet utlyst en ekstra gang før sommeren 2012 fordi det var restmidler igjen, og flere kommuner søkte. Søknadene har blitt vurdert i internt team og vi har hatt felles drøftingsmøte før innstilling.

Påminnelse om rapporteringsfrister er sendt ut ca fire uker før, ukentlig siste måned før IS8/2011 rapportering. Rapporteringene er kvalitetssikret og sammenstilt i henhold til oppdrag.

Hver enkelt kommune er tilbudt drøftingsmøte/veiledning i forbindelse med tilskuddssøknad og rapportering. Vi har hatt oppfølgingsmøter/besøk i alle kommuner som fikk tilskuddsmidler til prosjekt/tiltak våren 2012. Kommuner som ikke hadde søkt tilskudd har blitt kontaktet spesielt med informasjon om ordningen, og blitt tilbudt bistand i søknadsprosess. 14 av 15 kommuner fikk tilskudd til kommunalt rusarbeid i 2012 etter fordeling av restmidler. Tilskuddsmidlene bidrar til økt fokus på rusfeltet, kommunene melder tilbake at det er nødvendig at disse er øremerket. Det var stor bekymring for at de fremover skulle gå inn i rammetilskudd.

Vi har kunngjort tilskudd til etter- og videreutdanning via internett og epost til kommuner og kriminalomsorgen. Rapportering på fjorårets midler er sendt Helsedirektoratet iht oppdrag.

Plan for aktiviteter/kompetansehevede tiltak i 2012 er oversendt Helsedirektoratet i henhold til oppdrag.

Følgende aktiviteter er gjennomført:

Regionvise faglige fora med kommunene (rus og psykisk helse, brukerorg., NAV Aust - Agder og SSHF er repr. fast, NAPHA og KoRus ved ønske/behov). Region vest (Grimstad, Lillesand, Birkenes, Iveland) 28.03.12 og region øst (Tvedestrand, Risør, Åmli, Vegårshei, Gjerstad, Froland) 27.03.12. I region Setesdalen var det planlagt en egen samling; «Samhandling til beste for barn og unge» i mai, men denne ble avlyst pga få påmeldte. Møte med ledergruppa i Arendal kommune 20.01.12, her var hovedtema tiltak for utsatte barn og unge.

Vanligvis har vi en samling også på høsten, i år valgte vi å ha en felles rus/psykisk helse dag for alle kommunene 21.11.12 der vi presenterte følgende tema: Samhandlingsreformen, Stortingsmeldinga på rusfeltet, ROP-retningslinjer, Brukerplan, handlingsplan mot vold i nære relasjoner og selvmordsforebygging. Rusrådgiver og psykisk helse rådgiver deltar i nettverk med ledende helsesøstre 2 g. pr. år. Tema 13.04.12 var rus. «Rusfaglig forum» er videreført, dette er et nettverk for alle som arbeider med rusproblematikk i kommunene, eller tilgrensede tjenester. Spesialisthelsetjenesten inviteres med. Nettverket møtes 3 ganger i året. Tilbakemeldingene fra kommunene er at disse nettverkene bidrar til økt oppmerksomhet om rusfeltet og bedre samhandling.

Møte med rusansvarlig på NAV Aust-Agder (Britt Åse Try) 2 ganger i halvåret er gjennomført. Vi har tilbudt oss å delta på veiledningsmøter med NAVs lokalkontor om rusfaglige spørsmål.

Møte med fengselshelsetjenesten, fengsel, DPS, NAV og andre kommunale tjenester 30.03.12.

Møte med «Ungdom i svevet» 20.04.12.

Presentert ny Stortingsmelding på rusfeltet «Se Meg!» på samling for psykiatriske sykepleiere, UiA 06.11.12.

Fylkesmannen har deltatt i etablert nettverk med rusrådgivere og psykisk helse rådgivere i tidligere helseregion sør, KoRUs (Borgestadklinikken) og SSHF. Felles kompetanseplan for 2011/2012 er gjennomført – og ny kompetanseplan for 2013/2014 er utarbeidet.

Kommunene har tilbud om bistand/veiledning i forbindelse med utarbeidelse/evaluering av helhetlige rusmiddelpolitiske planer og vi har informert om KoRus' tilbud om oppfølging. Vi har videreformidlet informasjon om satsinger/prosjekter fra KoRus Sør og Helsedirektoratet. Vi har også bistått rådgiverforum for videregående skole/NY GIV med faglig innspill/forelesninger på to-dagers seminar om ungdom og rus.

Kurs/Konferanser

Innføring i nytt lovverk - 17.01.12. Ca 200 deltakere

Saksbehandlingskurs – 18.-19-06.13 Ca 100 deltakere

Rusfaglig forum 24.02, 25.05 og 30.11.12, ca 30 deltakere på hver samling.

Kurs i Motiverende intervju (MI) / Endringsfokusert rådgivning. 2 + 1 dag:

22.-23.02/16.03.12 (30 deltakere)

03.-04.05/08.06.12 (for NAV, 32 deltakere)

27.-28.08/14.09.12 (30 deltakere)

MI-gruppe opplæring 21.-23.08.12 – 10 deltakere fra Aust-Agder

MI-nettverk (for de som har gjennomført grunnopplæring) 19.04. + 06.12.12. Ca 50 deltakere

Samling for KVP-veiledere med tema rus/avhengighet 26.04.12

Samling om tvang og psykisk helse – 24.-25.09.12, ca 50 deltakere

Vold, rus og psykisk helse 17.10.12 – ca 50 deltakere

Kurs for leger i allmennlegepraksis og spesialisthelsetjenesten om forholdet mellom førerkort og rus/kognitiv svikt 07.11.12 (v/Merete Øie) 30 deltakere

Kurs i Kognitiv svikt ved rus og psykiske lidelser (v/Merete Øie) 08.11.12, ca 120 deltakere.

Alkoholpolitisk seminar – med fokus på rus i et folkehelseperspektiv og juridiske spørsmål knyttet til alkohollovgivning, ca 30 deltakere. Eget kveldsseminar for politikere, ca 10 deltakere, 14.-15.11.12.

Opplæring i Brukerplan 13.12.12 (10 kommuner fra A-A representert)

Vi har gjennomført **tilsyn** med to kommuner der tema var tjenestetilbudet til rusmiddelmissbrukere.

Ressursrapportering

Godtgjørelse til kontrollkomisjonens medlemmer:

Av beløpet på kr 3 552 646,22 utgjør kr 1 818 162,56 godtgjørelse til kontrollkomisjonen.

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
82 Tilsyn og klagesaksbeh. etter helsetj. loven	kr 3 652 532,17	kr 7,70
83 Folkehelsearbeid	kr 422 265,49	kr 2 468,41
84 og 85 Primærhelsetj. og Spesialhelsetj.	kr 969 152,89	kr 532 360,85
85 Spesialhelsetjenesten	kr 0,00	kr 0,00
86 og 75 Omsorgstj, Habilitering og Rehabilitering	kr 345 761,61	kr 411 410,88
87 og 88 Psykisk helse og Rusområdet	kr 672 422,79	kr 2 532 112,38
76 og 77 Kvalitet og samhandling og Andre oppdrag	kr 152 613,02	kr 74 286,00
Andre oppgaver under HOD	kr 830 714,29	kr 0,00
Sum:	kr 7 045 462,00	kr 3 552 646,00

Samferdselsdepartementet

Resultatområde 91 Oppdrag for Samferdselsdepartementet

91.1 Avkjørselssaker etter vegloven

Fylkesmannen har ikke mottatt eller behandlet avkjørselssaker etter vegloven i 2012.

91.2 Konesjon til anlegg og drift av taubaner

Fylkesmannen mottok 2 konesjonssaker i 2012. Disse ble behandlet innen utgangen av året.

Utenriksdepartementet

Resultatområde 92 Oppdrag for Utenriksdepartementet

92.1 Apostiller

Det ble gitt 680 apostiller i 2012 mot 593 i 2011.

Kulturdepartementet

Resultatområde 95 Tros- og livssynssamfunn

I 2012 mottok 11 trossamfunn 1 368 752 kroner i statsstøtte. Fylkesmannen har gått gjennom trossamfunnenes regnskaper og årsmeldinger. Fylkesmannen vurderer at rapporteringen fra de fleste samfunnene er god. Vi ser at tidligere informasjon om krav til regnskap og rapportering har hatt svært positiv effekt.

Fylkesmannen har i 2012 hatt få henvendelser i forhold til medlemskap.

Fylkesmannen har godkjent nye forstandere og slettet forstandere som ikke lenger er aktive i den menigheten der de er godkjent. Fylkesmannen har god kontakt med trossamfunnene og bruker endel resurser på å informere og veilede forstandere og andre som tar kontakt.

Fylkesmannen har mottatt to søknader om godkjenning av trossamfunn og har godkjent ett nytt trossamfunn i 2012. Den andre søknaden er sendt tilbake for ytterligere informasjon.

Oppdraget er utført i henhold til embetsoppdraget.

Resultatområde 96 Gravferdsloven

Fylkesmannen har ikke mottatt noen søknader om privat gravplass for nedsetting av urne i 2012. Vi har heller ikke mottatt noen klager over enkeltvedtak truffet av kommunen i medhold av gravferdsloven.

Fylkesmannen har mottatt og behandlet 42 saker om askespredning. 41 av søknadene er innvilget. To av disse er innvilget etter endring av sted for askespredning. 1 søknad er avslått på grunn av sted. De fleste av søknadene, 40 søknader, var søknad om spredning på åpent hav.

Fylkesmannen ber om bekreftelse på utført askespredning i henhold til tillatelsen.

Resultatområde 98 Oppdrag på det administrative området

98.0 Helhetlig og strategisk ledelse

Fra å ha spesielt fokus på ledergruppa som ledergruppe og samspill mellom ledelse og tillitsvalgte i 2011, ble videreutvikling av embetet som lærende organisasjon og tverrfaglig samhandling satt i fokus for fylkesmannens leder- og personalutviklingstiltak i 2012. Organisasjonsgjennomgangen 2011/12 avdekket flere områder der vi kunne bli bedre på tverrfaglig samhandling og å lære av hverandre på tvers av avdelingsgrensene. Noen av de aktuelle områdene ble brukt som eksempeltema når vi gjennomførte personaldager og seminar i 2012.

Erfaringene fra disse tiltakene er en økende bevissthet internt i embetet for at vi har mye å hente på mer samarbeid og noen konkrete resultater kan vi finne. Det ser imidlertid ut som stort arbeidspress og mange sektorspesifikke oppdrag og krav gjør at det er vanskelig å endre praksis på mange områder på en gang. Dette forsterkes gjennom sektorvise oppdragsbrev der tverrsektorielle oppgaver bare etterspørres av det departementet som eier området mest. Eksempelvis kan nevnes Folkehelse og Inn på tunet. Disse områdene nevnes bare i oppdragsbrev fra HOD og LMD, selv om de forutsetter samhandling på tvers av flere avdelinger når gjennomføring skal skje. Det medfører at slike samhandlingsoppgaver kommer i tillegg til ordinære oppdrag i andre avdelinger og vil i en hektisk og travel hverdag lett kunne bli nedprioritert. Vi prøver å motvirke dette gjennom arbeidet med vår felles virksomhetsplan. Ved å klargjøre aktuelle grenseflater mellom sektorområdene og diskusjoner rundt hva hvert område kan bidra med for best mulig måloppnåelse, er vi i gang med å finne en arbeidsform kan videreutvikles.

Våre fysiske lokaliteter i fylkeshuset gir også spesielle utfordringer knyttet til samhandling internt i embetet. Kontorene er fordelt på fire etasjer i to forskjellige hus. Personalsamlingene tydeliggjorde viktigheten av at medarbeiderne i embetet i større grad må bli bedre kjent på tvers av avdelingene.

For å videreutvikle og styrke samhandlingen innen ledergruppa ble det arrangert studietur til Madrid i 2012. Helsesektoren sentralt og lokalt med tverrsektoriell tilnærming ble belyst. Det ble også avholdt lederseminar med gjennomgang og diskusjon rundt heftet "Fylkesmannsrollen - utvikling og utfordring". Effekten av slike tiltak er vanskelig å måle direkte, men har for vårt vedkommende bidratt til at vi er mer en ledergruppe enn en gruppe ledere, og det har gjort det enklere å få organisert tverrsektorielt samarbeid i embetet. Embetet har en flat struktur, med leder og nestleder i hver avdeling, og utviklingstiltak for nestlederne vil bli viet mer oppmerksomhet framover.

Vi har hatt et mer innadrettet fokus i 2012 og fellestiltak med andre embeter kommer sterkere i 2013. Det er planlagt felles lederseminar med ledergruppene hos Fylkesmannen i Vest-Agder og Telemark i 2013 med tverrfaglig samhandling og videreutvikling av ledergruppene som tema, samtidig som det også planlegges et fellesseminar for de administrative avdelingene i de samme embetene. Vi har mange like utfordringer og stor nytte av idé- og erfaringsutveksling.

Å rekruttere og beholde kvalifiserte og motiverte medarbeidere er en del av embetets strategi, og det legges vekt på å opprettholde og utvikle høy fagkompetanse, opprettholde et godt fysisk og psykososialt arbeidsmiljø og stimulere til læring og kompetanseutvikling gjennom eget arbeid og faglig oppdatering.

I embetets strategiske plan er det lagt vekt på dialog og forutsigbarhet i forhold til brukere og samarbeidspartnere. Som nevnt tidligere har vi tett og nær kontakt med kommunene som er våre viktigste samarbeidspartnere lokalt. Vi opplever at arbeidsformen med aktiv dialog og forutsigbarhet gir gode relasjoner og sikrer vår legitimitet som regional stat. Å være klare på hva som er innenfor vårt beslutningsområde og hva som hører til det kommunale selvstyre gjør også at vi oppnår gjensidig tillit og større forståelse for ulike roller. Under personalseminaret høsten 2012 inviterte vi ordfører og rådmann i en av kommunene til å gi oss innspill på «Fylkesmannen som kommunens beste venn».

Møtene med nye kommunestyre som ble påbegynt høsten 2011 ble slutført i løpet av 2012. Da hadde samtlige kommunestyre hatt besøk og orienteringer fra Fylkesmannens ledergruppe.

Det er også lagt vekt på en utstrakt representasjon fra fylkesmannen personlig noe som gir god dekning i lokalpressen og som fører til at flere aust-egder får et forhold til «sin» fylkesmann.

98.1 Rekruttere, videreutvikle og beholde medarbeidere

Rekruttering

Pr. 31.12.12 var vi i alt 83 ansatte. I tillegg hadde vi en tilsatt på lønnstilskudd og fire ansatte var ute i permisjon. Disse 83 ansatte utgjør 77,6 årsverk.

Vi hadde en høyere turnover i 2012 enn i 2011. I 2012 utgjorde den omlag tolv prosent mot sju prosent i 2011.

Det har vært ulike grunner til at medarbeidere har sluttet, i det vesentligste har det vært på grunn av flytting og nye jobbtillbud. Når det gjelder de som velger å slutte på grunn av nye jobbtillbud merker vi oss at vi ved flere anledninger blir "utkonkurrert" når det gjelder lønn.

Vi hadde ingen som sluttet helt i stilling på grunn av pensjonering i 2012.

I 2012 ble elleve eksternt rekruttert ved tilsetninger, tre menn og åtte kvinner. I tillegg kan det nevnes at det ble ytterligere rekruttert tre menn med tiltredelse i 2013.

Ved rekruttering merker vi oss stor konkurranse fra andre offentlige arbeidsgivere. Dette gjelder særlig til stillinger hvor vi er avhengig av søkere har aktuell arbeidserfaring i tillegg til utdanning. Her opplever vi relativt ofte at vi taper i konkurransen på grunn av at andre statlige og kommunale arbeidsgivere i området tilbyr høyere lønn.

Vi har i 2012 ikke hatt noen ansatte med innvandrerbakgrunn. Det er en målsetting at den statlige arbeidsstyrken, i størst mulig grad skal gjenspeile mangfoldet i samfunnet. Alle våre stillingsannonser opplyser derfor om at det er et personalpolitisk mål for oss å oppnå en balansert alders-, og kjønnsammensetning, samt rekruttere personer med innvandrerbakgrunn. Videre annonserer vi med at arbeidsplassen ved behov vil bli lagt til rette for personer med nedsatt funksjonsevne. Dersom vi har kvalifiserte søkere med innvandrerbakgrunn blir disse kalt inn til intervju. Vi har gjennomgående svært få kvalifiserte søkere med innvandrerbakgrunn til stillingene våre. I 2012 har vi bare ved en anledning hatt dette, men vedkommende var dessverre ikke aktuell for stillingen.

IA-arbeid

Delmål 1: sykefravær

I forbindelse med inngåelse av ny samarbeidsavtale om et mer inkluderende arbeidsliv endret vi målsettingen for sykefravær til at det ikke skal overstige snittet av de siste tre års sykefravær. Måltallet vårt for 2012 var dermed 3,8 prosent. Ved at vi i 2012 hadde et sykefravær på 5 prosent nådde vi dessverre ikke denne målsettingen. Årsaken til manglende måloppnåelse er primært at vi har hatt flere langtidssykemeldinger som selv med tilrettelegging, ikke har vært mulig å gjøre noe i forhold til.

Korttidsfraværet, det vil si sykefravær med kortere varighet enn 16 dager, utgjorde i 2012 1,32 prosent noe som ligger under måltallet på 1,36 prosent og også under fjorårets resultat på 1,45 prosent. Sykefraværet generelt sett er i liten grad relatert til arbeidssituasjonen. Vi har dessverre ikke systemer som viser konkret omfanget av dette, men vi har gode rutiner som sikrer dialog og at arbeidsgiver følger opp og viser omsorg for alle arbeidstakere når de blir syke.

Delmål 2: Integrering av personer med redusert funksjonsevne

I tråd med intensjonene i IA-avtalen legges det rutinemessig til rette for at ansatte med redusert funksjonsevne - enten midlertidig eller varig - kan jobbe mest mulig og lengst mulig. Alle ansatte får tilbud om ergonomisk gjennomgang av arbeidsplassen sin og alle ansatte skal ha minst en årlig medarbeidersamtale. Vi har fokus på tilrettelegging og i enkelte tilfeller gjøres dette i samarbeid med behandler og NAV. (Jamfør også gjeldende rutiner for sykefraværsoppfølging.)

Som et forebyggende HMS tiltak har vi i 2012 kjøpt inn flere hev/senk pulter, ståmatter og nye stoler.

I 2012 har vi i samarbeid med NAV stilt til disposisjon arbeidsplasser for to arbeidssøkere slik at disse kan få testet ut sin funksjonsevne og eller opparbeidet seg viktig praksis hos oss. Dette samarbeidet fungerer meget bra og er i tråd med tiltakene vi har skissert i vår lokale samarbeidsavtale.

Når det gjelder ordinær tilsetning av medarbeidere med redusert funksjonsevne opplever vi at søkere ikke oppgir dette i søknaden på stillinger hos oss. Vi har derfor hatt problemer med positivt å særbehandle denne gruppen ved tilsetning.

Delmål 3 Avgangsalder

Det var ingen medarbeidere som tok ut hel alderspensjon i 2012. Av i alt tolv medarbeidere over 62 år har fem tatt ut delvis AFP (en av disse i 2012), en har blitt delvis uføretrygdet i 2012 og de resterende seks er fortsatt i full stilling.

Seniormedarbeidere gis mulighet for faglig fornyelse samt tilbys deltakelse på kurs om forberedelse til pensjonsalderen. I tillegg har vi inngått avtale om ytterligere tjenestefrie dager med lønn jf. HTA punkt 5.9.1b - en

gradert modell. Av i alt 36,2 dager som kunne tas ut ble 21 tatt ut i 2012.

Videreutvikling - kompetansebygging

For å oppnå ønsket og nødvendig kompetanse på ulike områder samt være forberedt på endringer og nye krav, har avdelingsledelsen fokus på planlegging, iverksetting og evaluering av kompetanseutviklingstiltak både på individ og avdelingsnivå. Den enkelte medarbeider har også selv ansvar og plikt til å holde seg oppdatert i forhold til egen kompetanseutvikling. Medarbeidersamtalene er en svært sentral arena her.

Vi har også i 2012 gjennomført "Embetsskolen" som et opplæringsopplegg over tre dager særlig beregnet for medarbeidere som har begynt hos oss det siste året. Viktige tema er blant annet roller, kultur, embetets og avdelingens arbeids- og ansvarsområder, personaladministrative bestemmelser, forvaltningsrett, Offentleglova og informasjonssikkerhet.

I juni 2012 hadde vi en embetssamling med hovedfokus på tverrfaglig samhandling og "Fylkesmannen som en lærende organisasjon". I desember 2012 hadde vi en to-dagers personalsamling med følgende tema informasjonssikkerhet, "Fylkesmannen 350 år" og fylkesmannen som samarbeidspartner for kommunene.

Tilsatte med innvandrerbakgrunn

Tilsatte med innvandrerbakgrunn

Embete	Antall 2011	% 2011	2012	% 2012
FMAA	0	0	0	0
Sum	0	0	0	0

98.2 Risikostyring

Overordnet risikopolicy for embetet ble utarbeidet høsten 2012. I retningslinjene er det lagt til rette for et mer helhetlig system for risikostyring enn det vi har hatt tidligere. Arbeidet ble sluttført så sent i 2012 at det vil bli iverksatt først fra 2013. I 2012 videreførte vi risikostyring som en del av avdelingsledelsens styringssystem; Det ble gjennomført risikovurderinger i forbindelse med utarbeidelse av de avdelingsvise virksomhetsplanene. Vi har derved ikke hatt et felles dokumentasjonssystem, men det har i hovedsak vært etablert et matriseoppsett som angir risiki/risikoområder. Med utgangspunkt i disse er de vektet i forhold til sannsynlighet og konsekvens som angir graden av risiko med påfølgende tiltak. Noen områder avdekkes her, men systemet har ikke vært godt nok, så vi ser fram til å få iverksatt et mer helhetlig system fra 2013.

Vårt risikovurderingssystem skal ta utgangspunkt i felles virksomhetsplan. Malen for denne er endret slik at det framover vil være sporbarhet på ROS-analyser gjennomført på de ulike resultatområdene. Ledergruppa skal ha ansvar for å gå gjennom de ulike risikomatrisene/risikokartene og prioritere aktuelle risikoreducerende tiltak. Oppdatert risikooversikt inngår i tertialrapportering til ledelsen.

Med avdelingsvise risikovurderinger har vi ikke klart å ta ut og dokumentere enkeltområder i forhold til embetets totale måloppnåelse. Vi finner allikevel grunn til å påpeke at Fylkesmannen i Aust-Agder er et oversiktlig og lite embete der fare for mangel på måloppnåelse fanges opp relativt raskt og tiltak settes inn. I dette avdekkes behovet for en mer total analyse av områder innenfor rekruttering og kompetanse. Vår oppfatning er at dårlig rekruttering i hovedsak er relatert til lønnsnivået i embetet. Dette gjenspeiler seg spesielt på fagstillinger hvor det er ønskelig med erfaring fra arbeidsområdet. Vi er ikke konkurransedyktige hverken i forhold til regional stat eller fylkeskommunene. I tillegg erfarer vi at vi heller ikke er konkurransedyktige i forhold til kommunene. Tidligere var kommunene en naturlig "rekrutteringskilde", men nå opplever vi det motsatt. Dette er et tankekors når embetet i stort skal representere det fremste av fagkunnskap innenfor fagområdene embetene dekker. Over tid vil dette kunne gå ut over vår autoritet på de respektive fagområdene. Det er satt inn tiltak i form av «egne midler» i lokal lønnsnett, men det kan være at en mer systematisk tilnærming vil avdekke behov for andre tiltak i tillegg.

Det er tidligere gjennomført en ROS analyse når det gjelder informasjonssikkerheten i embetet og satt inn tiltak for å lukke avvik i forhold til kravene for informasjonssikkerhet. En ny analyse skulle vært gjennomført i 2012, men av ulike årsaker er gjennomgangen utsatt til 2013.

98.3 Medvirkning

Hos Fylkesmannen i Aust-Agder er medbestemmelse i henhold til Hovedavtalen ivaretatt gjennom samarbeidsutvalget på virksomhetsnivå. I samarbeidsutvalget møter tre representanter fra Akademikerne, som er den klart største hovedsammenslutningen her, og en fra de øvrige hovedsammenslutningene samt verneombud. Fra arbeidsgiver møter fylkesmannen, assisterende fylkesmann, administrasjonsdirektør og personalsjef (sekretær). Fylkesmannen er møteleder. I tillegg avholdes det møter med tillitsvalgte på driftsenhetsnivå i henhold til lokal tilpasningsavtale.

Det er enighet mellom arbeidsgiver og arbeidstakernes organisasjoner om at de oppgaver som er nevnt i Arbeidsmiljølovens § 7-2 "Arbeidsmiljøutvalgets oppgaver", behandles i samarbeidsutvalget etter bestemmelsene i hovedavtalen og tilpasningsavtalen. Verneombudet tiltrer ved behandling av saker i "Arbeidsmiljøutvalget".

Samarbeidsutvalget har i 2012 hatt syv møter og har behandlet 31 saker. Viktige saker i tillegg til budsjett har vært sykefravær, virksomhetsplan, ny organisering av embetet, vernerunde, medarbeiderundersøkelsen og rapport fra kulturgruppa.

Det er meget godt samarbeidsklima mellom tillitsvalgte og ledelse.

Ansatte informeres primært gjennom intranett og i avdelingsmøter. I tillegg har vi felles informasjonsmøter for alle ansatte, fire ganger pr år, i etterkant av fylkesmannsmøtene.

98.4 Likestilling og likeverd

Lønnsdifferensen mellom kvinner og menn skyldes i hovedsak at en stor andel (ca 25 %) av de kvinnene som ikke er ledere, er lønnplassert i lavere lønnstrinn fordi de ikke har høyere utdanning. Videre har vi de senere årene rekruttert forholdsvis flere yngre kvinner med mindre arbeidserfaring enn menn.

Vi har totalt sett i embetet litt lav andel menn - 40 %. Dette er vi bevisst ved rekruttering. På slutten av 2012 rekrutterte vi tre menn som tiltrer i 2013. Bedre kjønnsfordeling har vi på ledernivå hvorav tre av sju er kvinner. Om vi tar med nestledere som en del av ledelsen er fordelingen 50 - 50, det vil si seks menn og seks kvinner.

Vi har rekruttert en assisterende direktør i 2012.

Kjønnsfordelingen varierer betydelig mellom de enkelte avdelinger. Særlig Administrasjonsstaben og Utdanning- og justisavdelingen har et mannsunderskudd.

Ved årsskiftet var det i alt 15 deltidsansatte ved embetet, fire menn og elleve kvinner. Fire av disse jobber redusert kombinert med delvis pensjon, to har redusert stilling på grunn av sykdom, en er tilsatt som vikar og tre har delvis permisjon på grunn av omsorg for barn.

Totalt sett har vi hatt en økning i sykefraværet ved embetet sammenlignet med 2011. I 2011 hadde vi i snitt et sykefravær på 4,05 %, mens vi i 2012 endte opp på 5 %. Kortidsfraværet har derimot vært noe lavere enn i fjor, 1,31 % mot 1,45 % i 2011. For året under ett har både kvinner og menn hatt et sykefravær på 5 %.

Det er verdt å merke seg at med mellom 80 og 90 ansatte, er det nok med en langtidssykemelding for at det gir vesentlig utslag i sykefraværsprosenten.

I 2012 ble det i embetet utbetalt overtid for totalt 654 timer. 371 av disse timene ble utbetalt til kvinner og 283 til menn, som i prosent utgjør 57 % kontra 43 %.

Planlagte og gjennomførte tiltak

Embetets personalpolitikk om likestilling og likeverd er oppdatert i henhold til Diskriminerings- og tilgjengelighetslovens formål. En viktig målsetting som er nedfelt i personalpolitikken vår, er at vi i størst mulig

grad skal gjenspeile mangfoldet i samfunnet.

I vår lokale lønnspolitikk er det understreket at kjønn ikke skal være bestemmende for lønns plassering eller lønnsutvikling og at det skal brukes kjønnsnøytrale kriterier for lønnsfastsetting.

Av konkrete tiltak som gjøres for å fremme diskriminerings- og tilgjengelighetslovens formål kan nevnes at vi ved alle utlysninger av ledige stillinger understreker at vi i størst mulig grad skal gjenspeile mangfoldet i befolkningen med hensyn til kjønn, alder og etnisk bakgrunn. Videre opplyser vi om at vi tilrettelegger arbeidsplassen etter behov. Når det gjelder kjønn og alder varierer nok "mangfoldet" i søkergrunnlaget noe fra stilling til stilling. Til faste stillinger har vi i stor grad et visst mangfold, men vi ser at vi til enkelte stillinger har en overvekt av unge kvinnelige søkere med liten eller ingen yrkeserfaring. Dette gjelder særlig ved utlysning av vikariater og engasjementer.

Når det gjelder ansatte med utenlandsk bakgrunn har vi et stykke igjen for å nå målsettingen. Vi har tilnærmet ingen kvalifiserte søkere til stillingen med utenlandsk opprinnelse. I 2012 har vi kun hatt en inne til intervju, som viste seg ikke å være aktuell for stillingen.

Vi har et godt samarbeid med NAV med hensyn til å legge til rette for at arbeidssøkere som av ulike grunner har behov for arbeidspraksis kan få det her. I 2012 har vi store deler av året hatt to engasjert på ulike arbeidsmarkedstiltak. Det kan være aktuelt å vurdere om vi kan få til samarbeid med NAV om rekruttering av medarbeidere med utenlandsk bakgrunn.

Lønn

		Kjønnsbalanse			Lønn	
		m%	k%	Totalt(N)	m (kr/%)	k (kr/%)
Totalt i virksomheten	2012	40	60	83	100	94
	2011	38	62	85	100	94
Embetsledelse/direktør	2012	57	43	7	100	98
	2011	57	43	7	100	98
Seksjonssjef/ass. direktør	2012	43	57	7	100	96
	2011	29	71	7	100	94
Saksbehandler I	2012	56	44	34	100	99
	2011	68	32	19	100	100
Saksbehandler II	2012	33	67	21	100	99
	2011	36	64	36	100	99
Kontorstillinger	2012	0	100	13	100	100
	2011	8	92	13	100	110
Fagarbeiderstillinger	2012	0	0	0	100	0
	2011	0	0	0	100	0
Unge arb.takere inkl lærlinger	2012	0	0	0	100	0
	2011	0	100	1	100	100

Deltid

		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		M%	K%	M%	K%	M%	K%	M%	K%
Totalt i virksomheten	2012	12	26	0	4	0	100	4,4	4
	2011	9	18	3	10	41	59	2,75	4,99

Ansatte

2012	Ledere med personalansvar			Medarbeidere			Lønn	
	M%	K%	Totalt	M%	K%	Totalt	M%	K/M i %
FMAA	50	50	6	39	61	77	100	80

Resultatområde 99 Partistøtteordningen

Informasjon om utbetalinger er lagt ut på hjemmesiden innen fristen.

Andre

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
91 Andre faglige oppg. på oppd. for statlige virk.	kr 308 738,43	kr 0,00
92 Andre faglige oppgaver for ikke-statlig virk.	kr 0,00	kr 0,00
95 Ressursbruk knyttet til adm/felles oppg./drift	kr 16 524 603,63	kr 0,00
Sum:	kr 16 833 342,00	kr 0,00